Incipit prologus in libros dy
alogorum domini Cesarij.

Dilligite fragmenta ne pereant. Cum ex debito iuniore solliciudis aliqua ex his que in ordine nostro nostris temporibus mirabilose gesta sunt. et cotidie fiunt. recitarem nouicijs. rogatus sum a quibusdam ei instancia multa. cadem scripto perpetuare. Dicebant enim irrecuperabile fore dampnum. si ea perirent per oblivionem. quae posteris esse poterant ad edificacionem. Cum ad hoc minus essem paratus. tum propter latinii sermonis inopiam. tum propter inuidorum detractionem. accessit abbatis mei imperium. necnon et albis locis cum gaudio consilium. quibus contradicere licitum non est. Memor eorum predicte sentencie saluatoris. alijs panes integros turbis frangentibus. id est fortes scripturarum questiones exponentibus. ego micas decidentes colligens propter inopes. non gracia sed literatura. duodecim ex eis sportellas impleui. Tandem enim distinctionibus omne opus diuisi. ¶ Prima distinctio agit de conuersione. ¶ Secunda de contricione. ¶ Tercia de confessione. ¶ Quarta de temptacione. ¶ Quinta de demonibus. ¶ Sexta de uirtute simplicitatis. ¶ Septima de beata uirgine maria. ¶ Octaua de diuisis uisionibus. ¶ Nona de sacramento corporis et sanguinis xpi. ¶ Decima de miraculis. ¶ Undecima de morientibus. ¶ Duodecima de pena nemo ex gla mortuorum. Vt autem comprehendatis exemplaria ordinare. more dyalogi duas introduxi personas. nouicij uidelicet interrogantis. et monachi respondentis. quia dum dictantis nomen pagina suppmit. detrahentis lingua acius deficit et arescit. Attamen qui nomen ei scire desiderat. prima distinctionum elementa comprehendat. Plurima etiam inseruimus. que extra ordinem contigerunt. eo quod esset edificatoria et a uiris religiosis sicut et reliqua mirabilia. Testis est mihi dominus. nec unum quidem caplm in hoc dyalogo me finxisse. Quod si aliqua forte aliter sunt gesta quam a me scripta. magis uideat his imputandum a quibus michi sunt relata. Et quia continencia huius dyalogi satis miraculosa est. nomen ei indat dyalogus miraculorum. Est ex racione quare distinctiones sic sunt ordinate. Quia omnis quis potest certius sine contricione. prima distinctio loquitur de conuersione. Item quia conuersio inutilis est sine contricione in pectore. secundum locum tenet distinctio contricionis. Item quia contricio in se arescit nisi subsequatur confessio oris. recte ei subiungitur distinctio confessionis. Item quia confessio raro sufficit ad delendum peccati penam. bene ei continuatur satisfactionis distinctio. quam temptacione est plenum. Item quia demones temptacionum auctores sunt siue inuentores. sequitur de eis distinctio subiungitur. Item quia simplicitas magnum est antidotum contra temptacionem. distinctio demonum. distinctio subnectitur simplicitatis. Sex iste distinctiones pertinent ad meritum. reliquae sex ad premium. Ita autem sic ordinentur. etiam ratio numeri requirit. Sicut unitas radix est omnium numerorum. ita et conuersio signum est omnium iustificationum. Binario congruit contricio. quia

LANDES-
HAUPT STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

duplex est: cordis p dolorē: a corpis p
afflictionē. Ternario cōfessio q̃ triplex
est: laudis. fidei. ĉminis. Quaternario
temptacō: q̃a quatuor sūt q̃ nos temp
tant. deus. dyabolus. mundus caro.
Quinarius congruit dyabolo: eo qd
numerus sit apostatarum. Senarius q̃
perfectus est simplicatam: que totū corp
lugadū reddit. In pricipio uo distincto
nū tam de istis qm de ceris que secunt
distinctionib; ratio ordinacōis plenē
assignata est. Quia xpi bēdictione
collecta fragmēta in tū multiplicata sūt
ut panib; integris in sportare cōparēt.
ad instar duodecim panū propositionis. i
duob; codicib; illa posita: sex distinct
onib; in uno. i sex in alto ordinatis.

Explicit plogus in libū dyalogorū. j.

De institucōne ordis asteriensis. ij.
Quid sit cōuersio. unde dicat̃. et de
spēb; et. iij. De priore clareuallis q̃ comū
sus ut aliqd caper mirabilē mutatus ē. iiij.
De floriano in hemmenrode comūso. de qua
salis dauid dixit. nō est omnib; datum. v.
Quib; occasionib; hōines comūtant̃. vj.
De Canonico leodiense ad pdicacōnē sā bernar
di comūso. et de anglo quē in spē mōch uidit cō
De geuardo allē q̃ dnis vij. Qm̃ uolentis
euerhardus pleburnus sā jacobi in colonia añ
De cōuersione maszelini viij cōuersionē uid.
deria epi moguntie. ix. De comūsione
magistri stephani de uitreio. x.
De ꝓusione gozwini sacerdotis. qui de plu
rione ai furtu fugit. xj. De Canonico quod
coloniēse qui añq̃ induerer habitū resiliuit.
Item de alio iuuene qui de plurcōē grā xij.
soluendor debitor extractus. nō est reuersus.
De ꝓuersione henrici allaris. xiij. xiiij
De miserabili morte leonij apostotarius xv.

Item de horrenda morte lenneconis nouicij. xvi
q̃ ñ liceat nouicios redire ad seculū p̃ uotū. xvij
De ꝓusione henrici cōuersi de clarauallis. xviij.
De cōuersione auctoris hui opusculi. xix.
De glaco de dinghe occusione cuidā simonis cōusio.
De ꝓusione hērici germani regis francie. xx.
De cōusione cuidā qui alterū ante hostiū pa
re nocte apparuit in specie infantis. xxj.
De theoderico ⁊ bnardo mōchis q̃ obuisione
unū uenie in sepulcū mortui ceperunt ꝓusione.
De comusione dōni adolfi epi osnabgensis. xxiij
De comusione henrici camerarij. xxiiij.
De Conuersione gerlaci sacerdotis. xxv.
De lodwico milite p̃ uotū ꝓusionis sancti. xxvj.
De eo q̃ ds aliqn̄ differt peccātē p̃ penitencia
De crore lodwici xxvij et exemplū de ezechia
languij et de pdestinacōe. xxviij Qd quidā
ꝓuerrant̃ p̃ paupertatē. xxix De canonico
ob crudelitatē cuidā furti conuersio. xxx.
De adolescēte cui sāmonialis ab ipo ipregn
nata causa fuit ꝓusionis. xxxj De nobili
uiro q̃ grā ꝓusionis capitali sentēcia subduct̃ ē.
De ꝓusione abbis maximūdis q̃ mor
tuus fuit et reuixit. xxxiij De clerico ni
gromantico mortuo q̃ iuuēn socio apparēs sua
sit ordinē intrare. xxxiiij Item de clerico q̃
pter penas lodwici languij q̃s uidit ad ordi
De cōusione godefridi mōchi xxxv nē uenit.
nulariensis ⁊ de reuelacōib; eī. xxxvj De mō
et forma ꝓusionis. xxxvij De ꝓusione wa
lerani militis q̃ armatus ad ordinē uenit. xxxviij.
De humili ꝓuersione philippi ablatis. xxxix.
De eo qd quidā in comusione sua ordines sacros
celantes p̃ humilitatē comusi fiant. xl.
De mirabili ꝓusione hē hildegundis ūgis. q̃ se
uiri simulauit. xlj. De uidua coloniensi
q̃ in capa ꝓusi egressa est de ciuitate. xlij.
De ꝓusione mechtild magrē in sussinich. xliij
De ꝓusione helswindis abbisse de poceto.

Capitlm primū. De institucōe ordinis Cistercensis. Distinctio p̄ma. de cōuersione.

Cupiens loqui de cōuersione illius grām in loco qui lo dr̄ pace in plenitudine suam. et super seos suos. et in eos qui cōuertunt ad eos. Cuius est scribendi in spiritu. calamū gubernare. mercedē labor̄is recōpensare. Ab ipo enī salutaris est cōuersio. et quos potenter cōuertit. ab his misericordiam suam auertit. Nouicius. Videtur mihi necessariū. ut prius quā tractet de uirtute cōuersionis. summam pstringas quo in loco. a quibus psonis. q̄ necessitate. eodem ne sit institutus. ut sic posito fundamento. super edifices parietes spiritales et lapidibus uiuis. politis. p̄bosis. qui nolunt super terrā. Capitlm primū.

In cpatu Lugonensi situ est cenobium noie molisme. fama celeberrimū. religione pspicuū. uiris illustribus nobilitatū. possessionibus amplū. uirtutibus clarū. Et q̄ diuitiis uirtutibusq̄ diuina nō pit esse societas. uiri nimirū sapientes. et uirtutū amatores alcius intelligentes. licet honeste in pstato cenobio uiuerēt. minus tamē ipsam q̄m pfessi fuerāt regulam q̄a obseruarēt cōsiderantes. habito inter se cōmuni cōsilio. uiginti et unus monachi. una cū patre suo rupto. unanimi assensu.

eodem spū uenerūt in locū horroris et uaste solitudinis nomine asteraū. ubi uiuē cupientes de q̄ manuū suarū. sedm regule p̄ceptū. Anno igit dōnice incarnacōis millesimo nonagesimo octauo. uenerabilis hugonis lingonensis ecclie epi. et tūc sedis aplice legati atq̄ religiosi uiri walcheri cabilonensis antistitis. necnō et clarissimi pncipis Odonis ducis burgundie. freti cōsilio auctoritate roborati. in p̄dcō loco ab imo cōstruere cepunt. Et q̄ cenobium de quo exierūt constructū fuerat in honore b̄te dei genitricis marie. tā ipi q̄ eor successores de eodē nouo monasterio ꝓpagari. omēs suas ecclias in honore eiusdem glōse ūginis marie censuerūt ēe dedicandas. Non multo post cū instantia monachis molismensibus. abbatem suū requirentibus. iussu sedis apl̄ice cōsensu walcheri cabilonensis epi reduci. et Albericus uir sanctus ac religiosus eiusdem loco substituit. Cuius sollicitudine dei gr̄a coopante nō mediocriter uallis illa claruit. et in rebus necessariis creuit. Quo defuncto. stephanus uir eque sanctus nacione anglicus successit. Et cū ad huc esset pauca numero. psonis secularibus ueneranter in eis uite sanctate. et abhorrentibus austeritate. sanctus Bernardus anno qintodecimo cū triginta ferme socis aduenit. et suaui iugo xpi ibidē collū submisit. Et tunc cepit uinea illa dni sabaoth crescere ac dilatari. atq̄ palmites suos extendere a mari usq̄ ad mare. et ipleta ē terra possessione eius. Hinc eius ꝓpagines. firmitas. pontiniacū. Clarauallis. morimundis. Istae q̄q̄ domos abbates tante auctoritatis sunt. ut alterū cysterciensem uisitent simul. et singillatim ab eo ūisa uice uisitent. Nouicius. Q̄d est uisitacō. Monachus. Discipline obseruatio.

Duo enim primitiui pres instituerunt ad uitaq; correctionem · et carnalis conseruationem · uidelicet gnale capitium · et singlis annis uisitacones domorum · Anno igitur dni millesimo centesimo · xo · fundata est domus claraualis · cui primus abbas extitit sancts Bernardus · Claustrenses uero · millesimo centesimo tricesimo quarto · Deinde anno millesimo centesimo octogesimo octauo · sexto decimo kl' Aprilis · conuentus nr exiuit de claustro cum abbe suo hermano · et undecimo kl' eiusdem mensis uenit sup montem stromblg · Quarto anno descendit in uallem · que nunc dicitur uallis sci Petri · No · Cum ex hijs que audiui ordo nigrorum et nr eiusdem sint regule · miror cur tam disparis sit discipline · Mo · Noueris cluniacenses et cysterciensses unam quidem esse regulam · sed dissimiles obseruancie · Aliunt enim rigorem regule a quibusdam sanctis patribus esse temperatum · ut multi in ordine possint saluari · De habitu uero in quo maxima uidetur esse diuersitas · audi quid dicitur · De colore autem grossitudine non causentur monachi · sed quales inuenire possint in puniciis quibus habitantur · aut quid utilius comparari potest · Hec de hijs dicta sufficiant · Hoc autem firmiter teneas · ordinis nri auctorem esse spiritum sanctum · institutorem sanctum benedictum · innouatorem uero uenerabilem abbem Rupertum · Quid sit conuersio · unde dicatur · et de speciebus eius · Cap·

Considerans in prefacione tua · ij · ordinem posuisse narracionis · miror contricionem ante posuisse gratiam confessionis · cui uideatur prorsus superfluum ut quis conuertatur nisi prius de peccatis suis contritus · Mo · Contricio aliquam precedit conuersionem · aliqm sequitur · Nouitas · Ipsemet in hoc exemplo pluri · Prius tamen audire delectat quid sit confessio · unde dicatur · quot sunt eius species · seu quibus occasionibus quis conuertatur · Monachus · Confessio est cordis uersio · uel de malo in bonum · uel de bono in melius · uel de melioris in optimum · De hac uersione per salomonem dicitur · uerte impium et non erit · sub audis peccatorum quod prius fuit · Prima uersio est ad cor · secunda in corde · tertia de corde · Prima contricionis · secunda deuocionis · tertia contemplacionis · Confessio ad cor · est redire de culpa ad gratiam · de peccato ad iusticiam · de uitio ad uirtutem · De hac per ysaiam dicitur · Quarigatores redite ad cor · Confessio in corde · est pacificare in caritate · ire de uirtute in uirtutem · donec uideatur deus deorum in sion · id est in contemplacione · De hac per psalmistam dicitur · ascensiones in corde suo disposuit · et cetera · Conuersio de corde · est mentis excessus in contemplacione · Hac usi sunt celestia illa animalia · que iuxta et retro iuxta · Iuxta de corde ad deum · per contemplacionem ascendendo · reuertebantur ad actionem rursum descendendo · Contemplacio supra cor est · unde excessus mentis in scripturis dicitur · Dicitur autem confessio · quasi simul uersio · id est totalis · Sedum hoc quod unum uitium deserit et ab alio non recedit · sic quidem uertitur sed non conuertitur · Unde psalmista orat · conuerte nos deus saluaris nr · et cetera · Est et alia species confessionis · cum quis loci et habitus mutat zelo alicuius religionis · Talis conuersio sepe fit sine contricione · Nec magnum est coram deo peccatorem mutare locum et non uitium · mutare uestem et non mentem · Monstruosa res est sub uestitu ouium ·

cor gerere lupinũ. No. Nũq̃ et hoc
contingẽ solet? Etiam. Exemplum. Mo.
De pore clarauallis q̃ cõuers' ut aliq̃ rapere-
retur michi mirabilr' mutat' ẽ. iij.
Frater godefridus monachus nr.
quidam canonicus sc̃i Andree in colonia
cũ essemus simul in plicione? rem dig
nam memoria. Asseruit sibi a quodã
monacho clarauallis bene noto relatũ?
quendã clericũ actu truãnũ. q̃les p diu
sas uagari solent puincias. uenisse ad
clarãuallem? nõ quidẽ zelo ordis? sz ut
aliq̃d mõsterio rapet sub pallio religio
nis. Factus itaq̃ nouicꝰ. cũ p totũ ãnũ
plicionis sue insidiaret ornamẽtis ec
clie. et ppr diligentẽ custodiã satisfacere
nequiss cordis sui malice? hec intra se
cogitabat. Cũ fratres suo mõchus et licet
ut ministrare? sine nota et labore ipõs a
liquos subtrahã? sic q̃ recedã. Cũ tali i
tencione legit professionẽ? pmisit oledi
encia? induit cucullã. Sed pius dns q̃
nõ uult mortẽ pccatoris sz ut cõuertat? et
uiuat? puersã uoluntatẽ mirabiliter
mutauit? et uenenũ in antidotũ misedi
ter conuertit. Induto eñ habitu mõ
chi? contritus et cõfusus. adeo profecit
in scã religione? ut nõ multo pr pter
meritũ uite ad dignitatẽ poratus asce
deret i claraualle. Et ut iam dixi? ipsi
eius culpa aliis sua est mediana. Nam
postea sepius ista reatare solitus erat
nouicijs? et plurimũ in eis edificari st.
No. Vellem nosse unde et talis ac tãta
fuerit mutacio. Aso. Vt estimo principa
liter ex misericordia dei? secũdario ex ũtu
te et benedictõe mõchali. Ut aut q̃dã
sõr patrũ habit' monachi uirtutẽ hr
baptismi. Nouerũt multi henricũ cõ
uersũ de claustro hemenrode. mgrm
in grangia que uocat' hart? qui testat
est spm sõn in specie colũbe sup caput
cuidam nouicij descendisse. cũ in mona
chũ benedicer ab abbe. No. Audio i
isto q̃d letificat. sz q̃dã occurrit memo
rie q̃d multũ me terret. Quosdã intel
lexi uenisse ad ordinẽ bona intencõne.
et adolescentes magne ĩnocẽcie? qui p
cessu temporis respexerũt retro a pierũt.
Mo. Frequenter audiui talia. Dicẽ soli
tus erat dõnus Johes arcepc treuerensis
uir prudens. et cui sans erant nota or
dinis nri secreta. rarũ esse q̃d pueri
ul' iuuenes ad ordinẽ uenientes. q̃ũ
cõscẽcias pondus pcti nõ grauat. fer
uentes sint? ymo q̃d miserabile ẽ. ul'
in ordine tepide et minus bene uiuũt.
ul' ab ordine pr̃ius recedũt. Q̃a nõ ẽ
in eis timor accusatricis cõscẽcie? de
iniuriis suis plumũt? sicq̃ sbortis tẽp
tacõnibꝰ minus resistunt. Nosti fratrem
qui infra hunc mensẽ de grangia uici
na deceptus a muliere recessit. No.
Optime. Mo. De isto michi cõstabat
q̃d corpe uirgo fuit? iuuenis dilapi
datus. tra q̃d neminẽ unq̃ cõuersos
nros estimaui eo meliorẽ. Mo. Ecce
ut dicat ppha. dns terribilis in cõsiliis
sup filios hõim. Mo. Dicã tibi a aliud
q̃d temporis senior nrꝰ cõtigit i clau
tro matre nra hemenrode. sicut illorũ
relacione cognoui. De Nouicio i hem
menrode cõuerso de quo scãs dauid dixit.
Venit illuc nõ ẽ omũ dmi. C. iij.
quidã adolescẽtulus? multũ de
uote et humiliter petens ingressum.
Susceptus autẽ? sine querela cõuersa
tus est. Hunc uero uenerabilis sacdos

Dauid · de cui scripture mira dicunt · specialiter amabat · Cui iuuenis idem se quiescas et quecq; dulcia cantica de domina nra uersa uice recantauit · Eodem anno flante aquilone a quo pandit omne malum · cepit idem nouicius fluctuare · et qd periculose reputaret suo uiro indicare · A quo multis simonibus confortatus · ai temptacio no cessat · tandem de pseuerancia desperans · aut Eur iam recedo · diuicius qd pacior sustinere no ualeo · Et sais · Expecta me inquit · donec uadam ad ecclesiam · et ore · Et premisit · festinate uiro dei ad oratorium · ille conato cursu rediit ad seculum · times eius sais ordinibus retineri · Reclusus uenerabilis sacdos ab ordine ai no inuenissi quie reliquit in plracione · gemens aut · Non est omnibus datum · sed ut pseueret in ordine · Mo · Stupenda sunt q audio · Prior de quo supdictum est claraualli in sua et a sua puersione conuertit · adolescens iste i sua ꝛusione putat · Quid tibi de hijs sencendum uideat edicato · Mo · Dico sicut dicit sais · no est omnibus datum · In illo mai festa dei misericordia pdicat · in isto occultum dei iudicium formidet · Miseror aut cui miseror · et misericordia pstabo cui miserebor · No enim uolentis neq; aurrentis · sed miserentis est dei · Mo · Pcede q · q expedit uolo quo instinctu · qbus occasionibus homines seculares conuertant ad ordinem · Quibus occasionibus homines conuertantur · Capitulum quintum ·

Multe cause sunt conuersionis · Qdam conuerti uidentur sola uocacione siue inspiracione dei · alij solo instinctu spis maligni · no nulli quadam leuitate animi · Plurimi etiam p ministerium alior conuertunt · uidelicet uerbo exhortacionis · uirtute ordinis · exemplo religionis · Sunt et in numeri qs trahit ad ordinem multiplex necessitas · id est infirmitas · paupias · senescencia aliaq; aliqs · periculum uite · timor uel experimentum gehennalis · desiderium patrie celestis · Talibus congruit illud euangelium · coelis intrare · Mo · Licet hec uideant plurialia · minus tamen sufficient nisi annexa fuerit exemplum · Mo · Qd quidam conuertant sola dei uocacione · ex hoc qd nunc subiungam potis exemplo dinoscere · De canonico leodiense ad pdicacionem sci Bernardi conuiso · et de aglo que in spe monachi uidit conuiuium uolentis · Ex uj ·

Temporibus Conradi regis romanorum cui sais Bernardus pdicaret crucem in Leodio · quidam Canonicus maioris ecclie pstratus in oratione ante quodam altare uocem huiusmodi celitus demissam audiuit · Exi et audi · et euaglin tenuit · Qui mox ab oratione surgens exiuit · et uiri sancti crucem contra sarracenos pdicantem inuenit · Alios quidem signabat · alios ad ordinem suscipiebat · Qui compunctus · et spi sci unctione intus instructus · crucem susceptit · no tamen trismarine illi expeditionis · sed ordis · salubrius iudicans longam crucem in primem menti · qm breuem zonam ad tempus assumere uesti · Legat saluatorem dicentem · Qui no tollit crucem suam cotidie et sequitur me · no est me dignus · Non dixit uno anno uel duobus · sed cotidie · Multi post pegrinaciones deteriores fiunt · et pristinis uitiis amplius se inuoluunt · Hij similes sunt canibus reuertentibus ad uomitum · et suibus lotis

penc

in uolutabro lum suu. Monachorum
uita regularit uiuencu tota crux est.
eo qd in singlis eos obediencia crucifi
gat. No. Iuideris in pferre ordinem
pegrinaconi. Mona. Non mea si auc
toritate ecclie pfertur. Ist ordo cysterci
ensis a sede sibi aplica indultu. ut cru
ce signatus. ul' uoto cuilibz alterri pe
grinacois obligatus. si transire uoluc
erit ad ordinem. cora deo et facie ecie sit
absolutus. Qd si iste due cruces. ordis
uidelz et pegrinacois. eque essent salu
bres. indifferenter fieret comutacio alti
in altm. Mochus ordine deserens. et cru
cem suscipiens. ul' qd tollerabilius est.
sine pcepto et licencia ordis eide peg
nacoi se mancipans. no xpi pegrinus.
si apostata iudicat. Nouit successor
petri cui specialit comisse sut claues
regni celor. multo fore salubrius int
semp dimicare contra incentiua uitia
oru. qm foris ad repus aduersus acies
sarracenor. Nutibusda tamen conuiu
uolentibz. scis bernardus no consensit.
si cruce signari pcepit. No. No me
penitet hanc mouisse questione. qa
multu me delectat tale audiuisse so
luacone. Mo. Scatus est ia fatus
clericus scm Bernardu cu socio suo
walchero. ad clarauallem. fracz sut ubi
ambo mochi. Contigit p idem tpc ut
conuent a claraualle mittendus in al
ua mosteriu firm regla'riu. eo qd idem
fres redde se ordini consensisset. Hale
bat autem sepe dcis leodicensis magnu
desideriu eundi cu fribz ad ipm locum.
si timuit dice pri. uerens ne forte depu
tarer leuitatu. Conulsuscz ad dnm. o
rauit qtenus sibi reuelaret qd facere deber.
Et facta e uox ad eu. Pete qd uis. et
fiet t. Tuc accedes ad abbem suu audac
ter. dixit. Pater si esset uoluntas uta
lilent trem cu fribz istis. Et respondit.
Iade cu eis in noie dni. Missus est ta
ipe qm walcher cu nouo conuentu i al
na. No multo pt fris est por i eodem
loco. Die quada cu et unus mochor de co
fessione signu facet. ille eo qd sexta dne
net psallet. inuit et ut modicu expec
taret. Interim pulsata e sexta. et intrau
chorum uterqz. Stante pore in stallo suo.
angls dnu ut pea patuit in figa et habi
tu eiusde mochi qsi facturu confessione ad
poris se pedes pstrauit. que cu leuare
uellet disptruit. Et reuisus in se por in
tellexit anglm fuisse mochi confiti uo
lentis. et confessionis repulsa sibi qda
modo ipetantis. No. Ualde miror qd
angls sanis dnu sic humilit se pedibz hois
psternere dignat est. No. Cu nobis a
platis nris negat. qd salutis nre impen
dere tenent. maxime qd ab anglis nobis
deputatis uulgiter suggerit. qsi ipis in
hoc resistat. Angls uero homu tamq et
lu terre. tamq aurum luto se pstrauit.
ut ex ipo suo illu negligencie exprobraret.
et timore paulsu. de cetero cautiore efficeret.
Hinc est qd saluator in euagelio dicit.
Ve qui scandalizat unu ex pusillis istis.
Et post paucia. Angli eor semp uidet
faciem pris mei qui in celis est. Exple
ta hora canonica. por uocato ad se mo
cho. dixit ei. Modo fac confessione tua.
Cui cu ille respondet. bn expectabo dne
usqz in crastinu. in hec uerba prupit.
Hodie no gustabo. nisi audita confessio
ne tua. Erat enu hora prandij. Et ad
quiuit ille. Ex illa hora por deo pmi

sit · qa nulla eñ ocupacio · nulla occa
sio · nõ incepcio psalmi · neq; cursus
genitricis dei marie ab audiendis cõ
fessionib; abstraheret · aĩ signũ cõfessi
onis uideret · frãs uero gñdeuus · aĩ
ppter corpis debilitatẽ ad ꝓoratũ nõ
sufficeret · laborẽ marthe cõmutauit ĩ
quietẽ marie · Lauit enĩ deo ut singu
lis diebꝫ psalteriũ et integro decanta
ret · sic q; ũtutib; plenus · migrauit ad
dnm · coniũctus ceteris scis angelis ·
Waltherus cõpatriota eius qui hec q
dicta sũt dño henrico abbi nrõ recita
uit et ipe m · aĩ aiet dissolui et esse
aĩ xpõ · dicetq; cotidie in oõne · quãdo
uenia et apparebo ante faciem dei · uox
illi diuina respondit · Rege in decore
suo uidebũt oculi tui · Qui aĩ moret
stella lucida die clara sup locũ migra
cõnis ei apparuit · ita ut in tota illa p
uincia uideret · No Satis credibile ẽ qd
uisio stelle illius radiantis · meritũ
designauit anime egrediẽtis · No ·
Recte moueris · hoc autẽ scias · qd ra
rissime cõtingit ut sole existẽte ĩ sup
ra emisphio · stella aliq; uideat · Qd uõ
sup morientẽ stella uisa est · signũ fu
it qd sca illa aia in magna ũtutũ cla
ritate xpõ soli iustitie ꝓiuncta est · No ·
Non miror si ds eos qs tã euidenter ad
cõuersionẽ uocat · tã excellenter ĩ mor
te glificat · No · Dicam tibi adhuc
cõuersionẽ unius mõchi · in qua pendẽ
potis qa ibi sola gratia sit uocacõ siue
inspiracõ spi sci · De geuardo alie quẽ
dãs euerhardus plebanus sũ Jacobi ĩ
Ecclia colonia aĩ ꝓfessionẽ uidit · C · vij ·
sec qatrie ad gradus in colonia · erat
quidã Canonicus noiẽ geuardus ·

etate adhuc floridus · et mundi ua
nitatib; satis deditus · In quadã solli
tate aĩ stacõ essi ad eandem ecclesiam sad;
ꝓsuetudinẽ · affuit dñs euhardus sci
Jacobi plebanus uir iustus atq; religi
osus · ꝓpter sitã sãtatẽ omni ciuitati re
uerendus · Qui aĩ uenissi aĩ ostium
chori et uiderissi · cõtemplatus ẽ eundẽ
Geuardũ in tonsura et habitu mõchi
Cisterciensis inter Canonicos suos stantẽ ·
et miratus ualde dicebat intra se · O qm
frãs Geuardus mõchus · Et aĩ intellex
issi postea uisionẽ fuisse · hoc de illo in
corde suo iudicauit · qd postea rei euẽtus
cõprobauit · Et qa cõsiliũ diuine dispos
itionis mutari nõ pt · omnimodis ĩ illo
impleri necesse fuit · qd de eo deus ꝓsteq;
modico elapso tpe · idẽ iuuenis nõ sine
multoꝫ admiratõe ualedicẽs sclo · conui
sus in claustro · frãs q; mõchus in eode
cenobio · Qd aĩ ꝓgnouissi ꝓdcãs sacros
hemenrode uenit · geuardũ uisitauit ·
et qd de eo uidit omnib; nouitatib; recita
uit · Hec in dcã sũt a nõno frederico mõ
cho · qui tũc ꝓns fuit · aĩ uir scãs ista p
orauit · Idẽ geuardus tm ꝓficit · ut dõno
hmãno ꝓmo uallis sci petri abbi succe
deret · et nõ modicũ p eũ locus ipe tam
in religione q; in possessionib; ꝓficerꝫ ·
Qd si tibi minus sufficerit hec noua
exempla · referã ẽ eaã de libris sci bnar
di testimonia satis uera · Nouiã · Que
nondũ legi · audire delectat · De cõuersio
ne maszelini clerici epi moguntie ·

Cum ingressus fuisset Capi · viij ·
aliqn regnũ gmanie scãs Ber
nardus abbas · pace reformauit inter Lutha
riũ regẽ romanoꝫ · et ꝓdecessoris ei hen
rici neptes · moguntinoꝫ epe albertus

noie · clericū suū ad aschelmū sic ei nomen
erat: obuiā ei misit · Qd cū se missū di
cēt a dnō suo ad seruiendū ei paulisp
cū intuit uir dei dixit · Alius dns te mi
sit ad seruiendū sibi · Et cū ille ad ira
sā expauescēt: asserēs se ab eo missū:
respōdit bēs Bnardus · Fallis: maior
dns misit te xpc · Tūc primū intelligēs
quorsū simonē uitaret ait · Quas me
monachū uelle fieri? Absit a me: nec co
gitaui · ñ ascēder in eo meū · Nichilomi
nus illo renuente: fumis dei affirmabat
omino fi dele · ñ qd ipe de se cogitauerit
sī qd ds de illo disposuit · Q' in eodē iusius
mane: ualedicēs seculo fratis ē mōchus ī
claraualle · Ecce: ubi in isto uoluntas
conuertēdi: ī quo sola apata ē uoluntas
spe sā · Mo · Placet qd dicis: si dic ēsio
exemplū de hoc qd quidā exūso conuer
tant solo instinctu spe malignū · Mo ·
Exemplum pisto est · De confusione
magri Stephani de uitreio · C · ix ·

Egitur in uita sā dā pris · tēpe
quodā uenisse ad claraūallem
magrū Stephanū de uitreio uirū mag
ne sciencie: ut puralat grā conuersionis.
De cui aduētu cū tota uallis exultaret
aduentū tanti uiri cōsideras: bēs ber
nardus in hec uba prupit · Dyabolus
eū adducit · Solus uenit: solus reuer
tetur · Ad hoc enī uenerat · ut qdā nouī
cos qs in lrātura xpe informauāt: ad
seculū reducēt · Ne sais pē scandalizar
pusillanimes hoīem recepit: quē ñ p
seuerāturū sciebat · ut nouicius fieret
cōsensit · At spe malignus cū toto illo
anno p os suū mancipij in aure nouī
cor sibilaret · nec placēt: q' ad illorū
ruinā adducāt: solū scōm ppriā uiri
det cum multa confusione reduxit · Iudi
cet aliud exemplum de uicino · De conuer
sione gozwini sacerdotis · q de plracōe cū
Venerūt ad nos furtu fugit · C · x ·

duo sacerdotes gurouagi: ingres
sum petentes · De quor pseuerancia cum
pene nulla esset spes: negatū est eis qd pos
tulabant · Uno discedente: alter cui no
men erat gozwinus ipportunitate sua ut
recipetur obtinuit · Qui uir p ser ebdo
madas in plracone stetit: et nocte qdā
infra matutinas ei mandatis qui eum
adduxerat obediens cum furto recessit · No
forte simplicia intencōe uenit · Mo · Ne
quaq · Cū ad huc cū loco suo esset in hos
picio · et parentur difficultate in recipie
do: dicebat alter ad alterū · Sine · Licet m
nobis sint graues: tamen eos decipiem
Hoc quidā conuisorū uxor illis ignoran
tibus audiuit · Nō nullos conuertit ex qdā
leuitate animi: sepius sum exptus ·
De Canonico quod coloniense q dānū iduēt
Venit ad nos habitū resiliuit · C · xi ·

adolescens quidā canonicus in co
lonia: magis ut postea rei exitus pluū
ex quadā leuitate mētis q ex deuocōne cō
uersionis · Qui sui nobis amens ppōsi
tum: iuuenibus maxime nris nō pauū fe
cit gaudiū · Dōs gerardus abbas nr
intelligens solam in causa esse leuitatē:
eo qd deliuisset uestimēta sua: sola cāpe
tunica indutus uenit: cū tamē satis ro
garetur suscipe iuuenē nō consensit · Q'
mox cadē uia qua uenat rediit: nec ali
quū postea alicui conuersionis mencionē
fecit · Ire de alio iuuene q de plracōe grā
solueūdo debitor extitit · ñ ē reus · xij ·

Alius quidam iuuenis adolescens
Irne natus et diuitū filij ad nos

parentib; ignorantib; uenit: ut uenit
tur facile obtinuit. Nolo enim noia tã
hui⁹ q̃ suꝑdã exprimẽ. spans ad huc
eos reuersuros: ne forte ex hoc pcauant
ꝛkusionẽ. frãs itaq; nouiã. uir trib; ul
q̃q; diebꝫ elapsis uenerũt amica ei dole
tes: et ut reuerteret ad sclm plimis ex
hortãtes ubis. Nouerat eũ quandã sti
mam pramie pdidisse nescio quo ludo:
et magis ex dolore q̃m deuocione ꝛusũ.
Et cum nõ pficere: suaserũt ut debita
sua soluer. et statim rediret. Sicq; non
ut sꝫ dolo ab amicis extractus: nõ ẽ re
uersus. et cum sollempne uotũ fecisꝫ
inter manus dõni abbatis: et ꝑter hoc
coram clero ab eo tractus fuisꝫ in cam
p lãs legati. aliisq; modis quibꝫ potu
it se defendit. asserens se ꝛusum ex q̃da
leuitate et turbacione animi. Qd si
uerum nõ essꝫ. exemplũ dõni henrici
abbatis nri imitatus fuissꝫ. Ho. Hoc
qd sit audire delectat. De conuersiõe
henrici abbatis. Capl'm. xiij.

In ecclia Gunnensi idem henricus ca
nonicus fuit: plures habens redditus.
Inspirante deo fallar sclm occulte dese
ruit: et desiderio ordinis cisterciensis ac
census ad domũ nrãm cõfusionis grã
uenit. Cum ad huc essꝫ in hospicio duo
milites frẽs eius. fugã eius intelligẽ
tes. et sicut hoiẽs seculares carnalia
spiritualibꝫ et temporalia eternis ꝓponẽ
tes: unde gaudere debuerũt turbati sũt.
Et ꝛcato gradu uenientes ꝓmiserũt pue
rum qui ei q̃si ex pte matris loqueret:
ut tali occasione a cõuentu abstrahere.
Quẽ cum in locũ insidiarũ idem puer
duxisset: accurrentes milites in equo ĩ
rectum nolentẽ et reluctantẽ. cũ dolore
totius cõuentus reduxerũt. Nondum
enim habitũ induerat. Paucis tẽpus aũ
eis cõmoratus. cũ iam securi essent de eo
uerũ fugit: induto q̃ habitu sp̃m toti⁹
reꝛusionis exclusit eis. Non iste fecit si
cut duo superiores: qa nõ leuitatis uitiũ
sꝫ uirtus ꝛstantie in conꝛusione fuit. Hoc
exemplũ et alia quedã que hic edificatio
nis causa scripturus sum: in omelijs mo
ralib; de infancia saluatoris ꝑsuisse me
memini. Mo. Puto graue ẽ pcãm: no
uicium redire ad sclm. Mo. Quãta sit
culpa: facile ꝑpendit ex pena. De mise
rabili morte leonij apostotãtis. C. xiiij.

Quus q̃m uenirem ad ordinẽ
in ecclia sce Marie ad gradus in
colonia Canonicus quidã fuit: qui uale
dicens seculo. religionis habitũ in hẽ
menrode suscepit. Nomen iuuenis leo
nius: et erat michi bene notus habebat
hic fratres. milites in seculo satis potẽ
tes. Qui cognita eius cõuersione tur
bati sunt: uenientesq; ad claustrũ. multis
uerbis suaserũt ut rediret ad sclm. ordi
nis austeritatẽ et ꝓponẽtes. Et qa obli
gatus erat debitis: aiebant hoc ẽ rãcõ
nabile ut rediret debita soluet: sicq; si
ne querela reũtes. dño seruiret. Et ꝑ
miserũt q̃ eum reduceret. Quoꝫ iubis
miser seductus. exire cõsensit: inimici
laqos nõ obseruans. Qd uidens dõn⁹
hmann⁹ abbas ingemuit: et cũ multo
cordis dolore militib; dixit. Hodie firm
uestrũ eiecistis de paradiso: deponitis in
inferno. Reꝛusus ad ꝑsendã sua deterior
frãs ẽ q̃m ꝑius: magis optam dans expẽ
dis uicijs q̃m soluendis debitis. Post
annos aliq̃t grauit infirmatus: iusto
dei iudicio ex nimietate infirmitatis ĩ

furore uersus est. Que cū sui moneret
de cōfessione et de sacra cōmunione: uer
ba salutis nō attendit: si qdam mul
eraulas cū quibus sanus peccauerat pri
moribus crebrius uocauit. Dassis eas
catulis carnes illorum calidas: qsi p reme
dio capita eius nudo ipsuerūt: si nichi
l ei placerēt. Non enim potuit carnes ra
bie sanare penā apostasie. Audi et
aliud exemplū: de alio nouicio. Ste de
horrenda morte Benneconis nouicij. Q
ñ liceat nouicijs redire ad sclm p̄ nōt.
Illes quidā Benneco nōe de uil .xv.
la palmisdorf oriundus: mecū in pla
cione nouicius fuit. Vir quidē grande
uus: si arcta ꝓposita religionis minu
deuotus. Multis modis temptatus. et
in temptacōne victus: cū nō acquiesceret
consilio fratrū: sicut canis ad uomitū
sic miser cōuersus est ad sclm. Sed ui
ce id actitans. Puentus ifirmitate i do
mo ꝓpria in habitu seculari die clausit
extremū: nullū penitēcie demonstrās
indicium. Qui cū moreret. tantus fuit
arcta domū flatus uentorū: tanta sup
rectū multitudo coruorū: ut excepta una
uetula omēs de domo terrori fugerēt. et
morientē desererēt. Ecce quali morte
moriunt: qui a deo recedūt. Sed Puto
qa flatus ille uentorū et turba corui
tanta cū corporū euidens fuit signū pñ
cie dēmoniorū. Ado. Plane ita ē. Ait
enim saluator. Nemo mittens manū
ad aratrū. et respiciēs retro: aptus ē
regno dei. Ecce iste qui p apostasiam
retro respexit: de culpa nō penitēdo mi
nistris gehenne gaudium fecit. Mo. Si
tanta est culpa nouicio redire ad sclm:
qd est qd sānis benedictus fecit. ut p
lecta regula nouicio. in hac ūlta dicat.
Ecce lex sub qua militare uis. Si po
tes obseruare ingrede: si nō potes li
ber discede. Mo. Mauult sānis pater
inter duo nouicia discedere tempore placoris
q̄ iam mōchū post die pfessionis. Un
de cum liberū iudicat a loco. nō a uoto.
Ut enim taceam de hijs qui ia habitum
religionis induerūt: qui semel ac sēdo
in facie capli stabilitate sua pmiserūt:
secularibus psonis qui solo ūlo uotū fe
cerunt. inter manus abbis. neq; lic
tū est tuta secularē sectari. uel matrimo
nio ligari. Cum nouicū in necessita
te dūs papa dispensat. ut ad ordinem
tū sit mitiorē: si ñ pmittit ut ad uita
redeat secularē. Ecce ex hijs que dicta sū
dinosce potis quosdā ꝓuū sola uocacio
ne dei: alios solo instinctu spīc maligni
: nonnullos quadā leuitate animi.
Qd autē quidā conuitant p mysteriū
aliorū certū est: qa sicut olim infaler
nacio dei cortina trahit cortinā: ita ho
die in ecclia dei frater trahit fratrem: a hoc
tribus modis. Sermone uiuendi: oratione.
exemplo religionis. Ecce funiculus tri
plex qui difficile rumpit. Ao. De hij
exempla requiro. Mo. De cōuersione
henrici cōfracti de claraualle. Ca. xvj.
N claraualle ante hos undecim ānos
monachus quidā henricus nōe defūctus
est: uir grandeuus et sānis. Corpe qdē
contractus et cōfractus: si corde multū
diffusus ac dilatatus. Multas hic ha
bebat a deo cōsolacones: plimas reue
lacones. spū pollens ꝓphetie: nullius
expers spīualis grē. Venerabilē hunc
uirū tempore gīralis capli abbes frequē
tabant: quos plurimū suis sermōibus

edificabat. Huic familiaris erat
dominus gerardus abbas nr̃: qui inter
cetera narrauit totũ ordinem ꝓfessio
nis suę. Cum sancts bernardus p̃dicaret
crucem in dyocesi cõstanciensi: contigit
eundem henricum interesse sermoni. Qui
cũ esset homo diues et potens multa
habens castra. et cũ duricies infinita
crimina: sermone uiri dei ꝓfectus
est ad ipm̃. Dne: si me nõ terret illa
cõsuetudo qm̃ intellexi esse in ordine
uestro. scitz qd̃ uenientes ad uos in
differenter ad diuisas emittitis regio
nes: ego me uobis reddam̃ i continenti.
Cui uir sancts respondit. Ego sub ꝓdicõ
ne te nõ recipiã: si hoc tibi ꝓmitto.
qã si in claraualle mõchus fuis. ibi
morieris. Audito hoc uerbo mox se
reddidit: fuisq; est inter pres ablatis.
eo qd̃ uiuũq; lingua. gallica uidelz et
theutonica multũ foret expedit. Ipse
hoc quidã balistarij seruus eius. homo
crudelis et pruus ad fundendũ sanguinẽ:
nimis de conuersione dñi turbatus. telum
baliste. imposuit. ut sem̃ ablate ferret.
Statimq; ab anglo dñi percussus. retrorsum
cecidit. expirauit. De cui⁹ tã repẽtina morte henricus territus. et maxime
de ꝓdicõne aue cõtristatus: saens abbis
sanctẽ et insignis potencam. cecidit ad
pedes eius: humilit̃ et cũ multa istantia
supplicãs. qtenũ miserũ de facile iferni
suspiriũ liberaret. Cõpassus uir le
atus tã unius dolori qm̃ alterij p̃dicõis.
fleris genitis deũ cũ lacrimis exorauit.
et mortuũ celerius suscitauit. Qui susci
tatus. ad suscitãtis pedes corruit: et
ut se in cõuersii suscipet. cũ multis suspiriis petuit. Cui uir sancts respondit.

Eao qd̃ naturalit̃ peruus sis ac dis
tortus: nec expedit ut sis inter religio
sos: si uolo ut crucem suscipias. mare tran
seas: ut cũ sarracenis ꝓfligendo cum̃ fini
aris. Et fecit sic. Crucem accepit: mare
transiuit: cũ inimicis crucis dimicauit:
et in cõflictu necatus. ad deũ migrauit.
Eodem tempe mulier quedã paliticca cla
mauit post hõinem dei: sanitatem ab eo
postulans. Et cũ sequi nõ ualet. tã eum
pcessit. misertus illius hericus leuauit
eã in equũ suũ: quã secũ pritans bndcõne
pcepta deposuit. Que sana fta stetit:
et pris pedibz gaudẽs ad pria remeauit.
Hec ab ore dõni gerardi audiui. Iste est
henricus qui tempe quodã ab eodem scõ
prẽ in pres remocones missus. glacie
sub pedibz ei fracta. longius sb unda
tractus. mirabilit̃ est illius bndcõne re
ductus. Ecce iste simone cõfusus ẽ. Sed
qd̃ quero exempla de remoto: cũ hoc
qd̃ de alijs recto. impletũ gaudeã i me
ipso. De cõuersione auctoris hui⁹ opuscli.

Eodem tpe quo rex Capitm̃. xvij.
philippus pmo uastauit dyocesim coloniensem: cõtigit me cũ dõno ge
rardo abbe. de mõte sce walpurgis ire
coloniã. Et cũ me i uia cũ multa istantia hortaret ad ꝓfessionem nec pficeret: retu
lit m̃ uisionem illã glosã clarauallis. in
qua legit̃ qd̃ quodã tempe messis cũ cõ
uentus in ualle metereet. bta dei genitrix ugo maria. et sta anna mater eius.
ac sta maria magdalena. de mõte uenientes. quodã uiro scõ qui stabat et ad
uerso aspiciẽte in uallem eandem i magna
claritate descenderũt: mõchos sudores
terserũt: flabellis manicas suas uentum admouerũt: et reliqua q̃ ibidem

posita sunt. Sermone huiusmodi in tantum motus fui. ut ablatam pmitte rem me non uenturum nisi ad eius domum grā confessionis. si tamen deus mi inspirare uoluntatem. Astrictus nunc fuerā uoto pegrinacois ad sam mariā rupis amatoris. qd maxime me retinuit. Et post menses tres expletos. nullo amicorum meorum sciente. sola dei misericordia me pmouente et pmouente. ad uallem sci petri uenit. et qd sermone incepam nouitatis meis opere ostendi. Simile pene contigit fri gerlaco de dunge. monacho nro. Ro. Non erit inutile hys q ad huc in seculo sunt. exempli grā talia audire.

Ro. De gerlaco de dunge occasione cuidā sermonis conuiso. C. xviij.

Ante hos tres annos dominus henricus qui nunc est abbas nr dū uice abbatis de Claraualle uisitaret i fris iacongit eū hospitari i castro cuidā militis nomine suederi. In quo cū multum de uiro suscepturus esset. ut et consuetudinis est. retinuit ibi quedā mirifica q in ordine nro contigerunt. Et cū adesset pdictus gerlacus filius fris eiusdem militis. canonice maioris ecclie in traiecto. sicut terra bona semen ubi in agro cordis sui suscepit. et no multo post fructū ex eo centuplū fecit. Qui sicut mi postea in plicatione retulit. ex illa hora pter conversionem cepit fluctuare. et qualiter conceptū ardorem extinguet. diligentius cogitare. Nacta igitur occasione. ne notaret quasi ad studium parisius pexit. ubi ei modicū tempus stetisset ad nos cōuenit. Ex hys duobus exemplis patet q sedā simoniaci conuerti. ut impleat illud apocalipsis qui audit dicat uenit. Qui audit uocem dni se uocantis p interna aspiracōnem. iustum est ut et alios uocare studeat. p sermonis exhortacionem. Nouicius. Fateor mi ista sufficiē de sermone. nunc peccatis obsecro de ordine. Ro. Sicut multos conuertit exhortacio sermonis. ita plures ad ordinem trahit iuris ordinis. Unde apls iacob dicit. Orate p invicem ut saluemini. Multum enim ualet deprecacio iusti assidua. Cuius efficaciam p exempla subiecta plenius agnoscites. De conuersione

Accidit henrici germani regis francie. C. xx.

Tempore quodā ut henricus germanus regis francie uenirem in claraualle. locuturus uto Bernardo sup qdā secreto negocio. Tonsuram cum conuentum uisitans. illius se ordinibus commendauit. Cui uenerabilis abbas inter cetera uite salutaris monita respondit. Confido in domino te non moriturum in eo in quo nunc es statu. sed uelocius experimento plurimis. quantum iustior pseuerat ordo quos expetisti. Qd eodem die pratum est no sine maiori admiracione. de tanti iuuenis exultantes conuersione. Sui eum lugebant. et tamquam mortuum cernentes. ita inconsolabiliter eiulabant. Ro. Non miror si ato potuit conuerti. q se habilem exhibuerat conuersioni. Nona. Qd si illius conuersionem magis asseri bis eius mitis quam ordinibus iustior audi qd hec actum sit. Cum socii ac tota familia henrici ut iam diu deplangerent. andreas quidam parisiensis ex nimia impatientia doloris qsi in furore uersus dnm suum ebrium. insanum. metisque ipsum uituperabat. neque conuicijs neque blasphemijs parcens. Et cum henricus uirum sum deprecaret ut p illius conuersione oparam daret. respondit. Ne sis p illo sollicitus.

anima eius modo ī amaritudīe est: nu
us est ille· Et cū repetēret audiente an
dreca hoc uerbū: ille sānam religionem
plimū abhorrens: talia in corde suo ta
citus uolueba· sicut postea cōfessus ē·
In hoc te nūcio falsū ēē ppham: de hoc
eū certus sum qd locutus es ūbū et ñ
fiet· Hoc ē coram rege et pncipib; i celeb
cōcentu ipperalo: ut falsitas tua oīb;
inotescat· Et cū alcū die recedēt mala
omia mōstro inpcans· et uallē fundit
subrui desiderās: in ipa nocte uictus
et qsi uinctus· tenente se grā et uim fa
cente spū dei uix diem expectare po
tuit: et ad monasteriū reuertēs· cūcti
mirantib; alterū se saulem exhibēdo
bō uiro se reddidit· Ubi quesō i isto
fuit cōuertēdi uoluntas: siue cōuer
sionis habilitas· Ecce andreas iste q
tum in ipo fuit a grā se auertit: si ut
oōnis scōrū aūsū potent ꝛūtt· Mo·
Mira sunt hec et stupenda: i u. ꝛsidō
iustor oratō peccatoib; ē appetenda·
Mō· De cōuersioē cuīdā qui alēī aū ostiū
porte nocte apparuit in specie infantis·
A domo mea quidā mo Capitu· xx·
nachus ē: qui ad ordinē uenies· gma
nū suū que unicū habuit· ad huc cōu
sioni minus habilem ppter etatē i se
culo reliqt· Timēs eū seculi ipediment
uretur· eiusq; p hoc cōuersionē ipedi:
cotidie dnm exorauit· maxime tñ ei
genitricē· ut illius suus pcib; accelera
re dignaret cōuersionē: cui in seclo pi
culosam ēē considerauit habitacionem·
Nouit pueros a suo pposito facile pos
se auerti· Attendens pius dīs piū mo
nachi circa germanū studiū: cordi
albis imisit ut puerū suscaper: que

infra ānos sine officij sui piclo suscape
ro potuit· La nocte qua habitū in
duit: quidā ex sacdotib; huīmōi uisi
onē de illo uidit· Ysidelicet et qd matna
pulchrima aū ostiū monasterij stare:
et puerū pulchrū in brachijs teneret·
A quo interrogata· cui ēssi puer ille:
respondit· filius illi mōchi ē· fidem ei
nomine designās: simulq; nomē no
uicij intrantis exprimens· Et sicut ipe
intellexit qui hāc uisionē uidit: ipa
matrona pulcherrīa btā dei genitrix
fuit· Sedm aplm qui alū uerbo l' ex
emplo ad ire uiuendū informat: huic
pfecto tamq; pprū filū xpo genitat·
Qd autē eundē nouicū uenabilis ūgo
maria ad ostiū mōsterij qsi mat filū
dignata est pntare· dedit patenē itel
ligē ei cōuersionē pdcā mōchū suis
oōnib; p ei magna mīra obtinuisse·
Ho· Satis ex hijs cognosco unitē oō
nis: sup est ut cognosca et utrutē q
est in exemplo religionis· Mo· Hoc
scias q; multa cotidie sine exhortacōe
sermonis· nullis spitalib; adiuti oō
nib; p sola exempla religionis ad or
dinē trahunt: et p quedā signa deuo
cōnis disapline· ul' sānctis que uidēt
cōuertuntur· De theodico ꝛ bnardo mō
chis q obuisionē unī uenie i sepltā mortui

RAt Theodericē cepit ꝛūsioēs· xxj·
mōchus nr· cū ad huc adolescēs
ēssi in seclo· sacerdotē quendā cognatū
suū ia nouicū uisitare uenit: si nō ut
cōuertēt uenit· Contigit interim fiēs
mortuū sepeliri· Quo sepliro: cū con
uentus dcā antiphō· clemēcissiē dnē·
circa sepulchrū hinc inde cū multa hū
litate uenia peteret· dicētq; dnē miserē

sup pcore: ita est ꝛpūctus. ita ad cōui
sionē est accensus: ut qui ꝓus a dño ge
nardo ablē ãmonit. cōiti noluerat:
ab illa hora ut sūsaper ut multis pci
ꝛ obtinet. Talem modū sue ꝛusiois
sepius m̃ recitauit. tempe sue pluriois.
Recitauit m̃ et fr̃ bernardus mōchus
noster. ī uil ario mōsterio ad uisionē
simlis uenie ꝓmū uoluntatē ꝛuitēdi se
cōcepisse. Mo Aduo qd res tā modica.
tam magnā salutē operatur ī aīa. ayo.
Qd de hoc miraris? Qūtū ad massā
multū modica ē pillula: sz qūtū ad ef
ficaciā. uirtus illius maxima. Omnes
corpis uenas pauratur: humores solu
et eiat: infirmū ad sanitatē ꝛuitat. Si
tanta uirtus cōsistit ī pcepcōne unī cor
palis pillule: qre miraris debes maiorē
esse. et ideo maiorē qꝛ spūalem. ī uisio
ne unī uenie. Audi et aliud. De ꝛusiōe
dōni Adolfi epi Osinburgēsis. Ca. xxj.

Nobilis adolescēs dōnus Adolphus
nūc epc osinburgēsis: canoīce
fuerat maioris ecclie in colonia. Hic
cum tempe quodā ad Campū dōmū
ordinis nr̃i uenissz: et post missas ad
oracōnē in oratorio starer: uidit qmō
mōchi tā senes qm̃ iuuenes ad diuisa
curientes altaria. ad discplinas suscipi
endas nudauerunt dorsa sua cōfitentes
humiliter pcā sua. Que uisio sicut m̃
quidā eius familiaris narrauit. tāti
bonū operata ē in corde adolescētis. ut
abire nō possz: si secū pompā ꝛtēpnē
et totū se ad deū cōuertens. ibidem ma
nens sacrū religiois habitū suscepit.
In quo tūc pficit: ut nō multo post.
tū ꝓpter nobilitatē. tū ꝓpter religio
sitatē. in pdcā ecclia apice ꝛsēdit epalē.

De cōuersiōe henrici camerarij. C. xxij.

Nostri henrici camerariī nr̃i:
huius cōuersio talis fuit. Cū esz
clericus et maioris eccie in treueri ca
nonicus. atqꝛ multas alias ecclasticas
stipendijs onerat: tempe quodā ifir
mat est. Spe igit reapande sanitatis:
acepta secū pecunia colonia deserendē
nauigio ꝓposuit: ut phisicos quoꝛ illic
copia est ꝛsuleret: et ex ipa aeris mu
tacōne aliqt remediū paret. Ipsenies
qꝛ cont mōsteriū nr̃i: loca nomē re
quisiuit ꝛ agnouit. Dicensqꝛ se uelle
hospitari in mōsterio: pueros suos ad
alterū p equis quibꝛ ascendēt ꝓmisit.
ꝛ acepit. Lāde nocte nescio qd uidit.
ul' quo instinctu cōuersus fuit: mane
familiā suā flentē cū naue remisit: et
habitū regulariter induēs. nobiscū p
mansit. De conuersione gerlaci sacer
dotis. c. xxiij.

Frat gerlacus sacdos dōnis. et
mōchus nr̃i. ꝓter signa uni
denocōis qm̃ in quodā mōcho mō ui
dit: sicut m̃ cōfessus est. primū amorē
cōuersiois acepit. Die quadā cū mō
chus ille quē bene nosti missā in ciu
prochia celebrarer: tantā sōm cōsiste
tudinē grām lacrimar: ut gerlacus q
ꝓter mīsteriū et late stabat. eande cō
siderans grām. ãmiras dnm glificarz.
Ex illa hora cepit ordinē diligē: ut ñ
quiesceret. donec unus ex ordis psonis
fieret. Quid ad huc dicē posse de hijs
qui exemplo aliorꝛ ꝛusi sūt: si breui
tati studendū est. Ho. Ex hijs q iam
audiuit: certū est alios ꝛsuti p sermoēs
et hortacōis: alios p uitrutē ordīis:
nō multos solo exemplo religiois. ayo.
Dictū est supius. ad huc alias et cas

multiplices · que multis occasiones sit cõtu
sionis: scilz infirmitate · paupertate · cap
tiuitate · notã aliqui infamie: piclin
pitas uite: timore gehennalis pene:
solũ desiderũ celestis patrie. No. De
hys pcor ut exẽpla subiungas. Ao.
Qd quoddã cõpellat infirmitas dicit: cotti
die uidemus. De lodewico milite pter
Ante hoc notũ cõuersionis sanato · xxxij·
triennũ miles quidã lodewic
note de castro are · in alamis latoralur:
et uocatus est domnũ albas ut infirmũ
uisitaret. In ardescente infirmitate ei
iam miles idẽ omino esse desperatus.
monitus ẽ ab altẽ ut se ordini redderet:
et notã conuersionis ut mos ẽ ubis exp
meret. Qui cõsilio acquiescẽs · mox ut
ex cõsensu uxoris uiẽ manus albatus
se reddidit · facies eius cepit ĩmutari
et qdãmodo uiuere: ita ut pallor uiuẽ
in candore · et color liuidus placet ĩ ru
borem: cãctis qui aderãt stupentibus
et dei donũ in moribundo miratibus. Et
ut ptus dnis ad huc manifestũ ostẽde
ret · qꝫ pter notã ordis infirmũ distu
lisse: cepit idẽ miles sine sudore · sine
sangine · sine sternutacõe · et infirmi
tatis naturã cõualescẽ. Q' no ingtus
bñficiis diuinis deportari se fecit ad
monasteriũ nrm: in quo factus no
uicius et mõchus · ñ multo p' migra
uit ad dnm. No. Sicut ex ubis tuis
colligo: opinio tua est infirmũ p pe
nitẽciã ꝛ ordines dies suos posse plon
gare. De eo q' deus aliqñ differt pcurẽ
pter penitẽciã ꝛ exemplũ de ezechia · xxv·
Non hoc dico: qã no credo quipiã
posse ĩminũ sibi a deo cõstitu
tum extendẽ: sz morte qnqꝫ ĩmutẽte
euadẽ. Quod si uerũ ñ esset: ecclesia
supflue p infirmãtibus oraret. Cũ ord
sancti mortuos suscitet ad uitã: cur
no qd minus est morituris obtineat
sanitatẽ? Ezechie penitẽtiã flentis p
psalmam a dno dicit. Audiui oracionẽ
tuã: et uidi lacrimas tuas. Ecce ego ad
iaã sup dies tuos qindecim annos. Super
quẽ locũ haymo sic dicit. Sciendũ uero
qd sicut pthoplasto ẽsi sub cõdicõne
dictũ est · ut ĩmortalis esset · si diuine ius
ticiam obediret: ita ipdestinacõe dei hu
quoqꝫ ãni dati sũt · illi si innocentẽ uiuet
et nũme supburet. Q' no ppẽ supbiam
sbtracti sunt: ppẽ humilitatẽ restituti
sunt. No. Ecce mi ista qꝫ pfunda sunt
ex scripturarũ testimõiis apcuis plurã:
qã nodus diuine pdestinacõis multis
uia fuit erroris. Ao. Nodus diuine
pdestinacõis in prorsus ĩsolubilis ẽ. Qs
enim nouit sensũ dñi: aut qs cõsiliarius
eius fuit? Ratiões que supius posita
sũt: scripturarũ auctoritate roborantur.
Sais iob de hoiis mutabilitate loquẽs:
dicit deo. Constituisti ĩminos eius: q pteri
no poterũt. Ecce in hoc loco hẽs homi
ĩminũ uiuendi a deo cõstitutũ: et qd
idẽ ĩmin intransgressibilis sit. Ad uero
eundẽ ĩminũ quoqꝫ qs male uiuendo
potest pticipare: testis ẽ psalmista
qui ait. Viri sanguinũ et dolosi ñ dimi
diabũt dies suos. Si no decedẽt eis dies
quibus uiuere poterãt dimidiare: certũ
est illos longe ante ĩminũ cõstitutũ
deficere. Similiter boni bene uiuendo quoqꝫ
merentur ĩminũ suũ puenire: sicut de
uno bono in oim bonorũ psona dicit.
Raptus est ne malicia mutaret intel
lectũ illius: ꝛ ne fictio deciperet animã illius.

Desinat ergo homines stulta stulta dicere: stulta credere: qa hodie sunt pauci principes: paucique nobiles: qui dies suos impleant: et ad etatem senilem perueniant. Ore hoc: Mirum qa pauperes deperdant: et pauperum lacrimis ante tempus suffocant. Vis ne audire exemplum de qdam tyranno: qui qa dies suos curtare peccando ñ credidit liberius peccauit. Nouit. Volo et desidero. Mo. De errore lodewici langgutij ꝗ de ꝓdestinacione. Capi. xxvj.

Ex relacione cuidam uiri religiosi cognoui lodewicum langgutum patre ymani langgutij qui adhuc hos duos annos defunctus est. in errore periculosum non solum ppre aie sue et subditorum substancie deadisse. Qui cum esset predo ac tyrannus maximus. duras et primas insuper commissum ppluribus facies exactiones. multas ecclias sibi usurpans possessiones: ꝗ ppter hoc alia que plurima mala a uiris religiosis corripere. qui et ponebat in confessione penam malorum et gloriam electorum: cum bum miserable respondit. Si ꝓdestinatus sum inquit nulla pena poterit me regnum celorum auferre: si ꝓscatus nulla bona mihi illo ualebunt conferre. Et sicut mihi dicere solebat non Conradus senex monachus nec de turingie prius oriundus. iusiculum illum psalmiste. celum celi domino terram autem dedit filijs hominum. loco publico ad sua excusacione arguentibus se ponebat. Erat siquidem literatus: et ob hoc amplius induratus. Et cum ei dicerent uiri timorati. Domine pater aie mee. desinite peccare. ne ds pecunis uris punientur. pauore in pecis occidat: ut ei respondit. Cum uenerit dies mortis mee moriar: non illum porro lene uinere do credere: neque male uiuendo puenire. Volens illum pius dns a tanto errore misericorditer reuocare et reducere ad meliora: infirmitate periculosa cepit eum flagellare. Vocatus est medicus eius uir bonus et discretus. et non solum in physica. sed etiam in theologia non mediocriter luctatur. Cui princeps dixit. Ist uides infirmus sum ualde: adhibe curam ut possim conualescere. Memor medicus erroris illius: respondit. Domine. si uenit dies mortis uere. non uos potest cura mea morti subtrahere. Si uero moriturus non estis de infirmitate ista superflua erit medicina mea. Et ille. Quomodo sic respondes. Si michi non fuit adhibita cure diligencia. et dicta ꝓpter. porro tu a me ꝓpter quam ab alijs ꝓperitis negligi: et ante tempus mori. Audito hoc uerbo physicus: multum hylaris effectus. data occasione respondit. Domine si credis uitam uestram posse prolongari uinute medicine: sine hoc ordine renuuns de penitencia ꝗ operibus iustitie que sunt antidota aie: Sine hys aia morietur: sine hys ad sanitatem q est in fruitu uitae nemo puenit. Considerans langgutius pondus ꝓlixi. et ꝓ rona bile potassi: dixit ei. De cetero medicus esto aie mee: qꝗ p tuam linguam medicinale deus liberauit me a maximo errore. Ho. Nunqd ñ bene uixit postea princeps iste: Ao. Minime. Omisit uerbis: qd non impleuit factis. Qualis eius finis fuit: cum quinta sarcina pauor obierit: pena tremendum illius in segtibus te docebit. Recitam igitur ad ꝓcedencia: qꝗ longam hac enagacione fecit interrogatio tua. Quod quidam conuertunt ꝓter paupertatem. Capi. xxvij.

Sicut multos trahit ad ordinem
mediana infirmitatis: ita pli
mos inuitos compellit caminus paupertatis.
Sepe uidimus et cotidie uidemus. psonas
aliqui in seculo diuites et honestas. ut si
milites et aues cogente inopia uenire
ad ordinem: magis et necessitate uolentes
diuitiis deo seruire: quam inter cognatos
et notos egestatis confusionem sustinere.
Cum quidam uir honestus exponeret in
confusionis sine ordine: adiecit. Certe si
in rebus meis habuisset psumptionem: nunquam
uenisset ad ordinem. Noui quidam. q patri
bus sine fratribus diuitiis diu retinuerit.
et cum consumpsisset omnia sibi dimissa tuc
primum uenerunt necessitate pallio denu
dantis palliantes: ut pocius de ipsi ne
cessitate uitum fugientes. Mo. Non est ne
cesse de talibus exemplia querere: cum uideamus
tali occasione plures mariti conuersos ad
ordinem uenire. Sic tratti sunt illi qui diui
tias habuerit: et p xpm illas contempserit.
Mo. Non ideo tratti q diuitias possesso
res: sed ideo tratti q diuitiarum contemptores.
Plus placuerit deo duo minuta uiduae:
quam multae diuitum elemosinae. Quas etiam
quosdam diuitum ppter crudelitatem aliam aut
pr: sine notam qualitatis infamie. De
Canonico ob crudelitatem cuidam furti
uinculis quidam in domo diuso. Ca. xxviii.
nuper nouicius fuit: que occasio huiusmo
di ad ordinem traxerit. fuerat siquidem canonicus
cuidam ciuis in colonia. Qui cum fe
cisset dno suo clerico honesto. aut tuc
temporis comensalis erat. furtum licet
paruum. et a seruis illius deprehensus fu
isset. in tm erubuit ut de seculo fugiens
monasterium nrm petiit: atque nouicius
fieret. Maluit deo seruire: quam tanta

confusionem inter suos conferens sustinere.
Ego eodem tempore in ecclia positus cum
iam conuersionis ei ut iam dictum est intel
lexi: et qa stabilis non est talis diuisio
satis timui. De adolescente cui scimonia
lis ab ipso impregnata causa fuit conu
ersionis. Ca. xxix.
Alius quidam adole
cens scimonialem quidam
impregnauit: et confusione urgente
simulque timore. eo qd femina nobilis
fuerit: conuersus est in ordine nro. Et
qm dyabolus eum praua in ruina: p occa
sionem facta est illi in salutem. Iuuene sup
deo iusto dei iudicio ordinem deserente: iste
adhuc pseuerat. dei misericordia se conserua
te. Mo. Ist iudeo non est uolentis neque
currentis: sed miserentis dei. Mo. Ita est.
Qd quidam ecia conuertant ob periculum uite
temporalis: hoc exemplo docebitur. De no
bili uiro qui gra conuersionis capitali
Eo tempore q rex | sententia damnatus est. xxx.
Otto prefectus est romam coronandi
in imperatorem: imperium sup mosellam fratri
suo henrico palatino regendum commisit.
Hic nobilem quendam uirum pdonem. p iudi
cium capitali sententia damnauit. Aduenit
daniel abbas sconauie: simulque pabri a
pud palatinum obtinuit. ut ei licet ui
uere. et deo p peccis suis in ordine asteriensi
satisfacere. Sic homo p suis sceleribus mor
ti addictus: p gratiam conuersionis euasit
sententiam damnationis. Frequenter huic si
milia audiui: salui ut homines flagitiosi
p suis criminibus uariis supplicijs deputa
ti beneficio ordinis sint liberati. Mo. Licet
hec sit minima. non tm est puniendum: eo qd
sit edificatoria. Mo. Quis hi uidebuntur mi
ma: audiat de hijs qs timor pene gehen
nalis conuertit magna atque terribilia.

De conuersione.

De conuersione alterius mortui mundi q̃ mortuus fuit et reuixit. Cap. xxxij.

Ante hos annos uiginti quidam abbas quidam in mortuum fuit. que talis necessitas ad ordinem traxit. Quem de illo dicturus sui ex relacione domini humani abbis loca sce agnouit. qui eundem ablatum uidit. loquentem audiuit. atq; gestus illi diligentius utpote q̃ mortuus fuerat et reuixit considerauit. Cum esset iuuenis cum ceteris scolaribus studebat parisius. Qui cum esset dure ingenij. labilisq; memorie. ita ut pene nichil posset capere ul' retinere. ab omnibus ridebat. ab omnibus ydiota iudicabat. Unde cepit turbari. multisq; doloribus cor eius affligi. Contigit ut die quadam infirmaretur. et ecce sathan affuit qui dixit ei. Uis in facie hominum. et ego tibi dabo sapienciam omnium litterarum. Audiens hec iuuenis expauit. et dyabolo talia suggerenti respondit. Redi post me sathanas. quia nunquam eris dominus meus. neq; ego homo tuus. Et cum ei non acquiesceret. manum illius qui uiolenter aperuit. lapidemq; imponens dixit. Quia diu occlusum tenuisti lapidem istum in manu tua. saues omnia. Recedente iniquo iuuenis surrexit. scolas intrauit. questiones proposuit. oesq; disputando superauit. Mirati sunt omnes unde ydiote tanta sapienciam. tanta facundia. noueritas tam inusitata. Ille uero negotium celatum habuit. nec alicui homini causam tante sue exponere uoluit. Non multo post infirmari cepit usq; ad mortem. uocatus est sacerdos qui ei audiret confessionem. Qui cum inter ceteros confessus est. quomodo a dyabolo recepisset lapidem. et cum lapide sapienciam. Respondit sacerdos. Dice miser arte dyabolica ne expers fias sapiencie dei. Tertius ille lapidem quem ad huc manu tenebat pietati. et cum lapide fallacem suam deposuit. Ad plura. Defunctus est clericus. et corpus eius positum in ecclesia. ordinatis cum feretrum scolaribus qui more xpiano psalmos decantarent. Demones animam tollentes. et ad uallem profundam terribilem. fumumq; sulphureum euaporantem illam portantes. ordinauerunt se ex utroq; parte uallis. Et q̃ stabant ex una parte animam miseram ad similitudinem ludi pile pietates. alij ex parte altera per aera uolantem manibus suscipiebant. Quorum ungues ita erant acutissimi. ut acus excruciatus. omneq; acumen ferri in comparacione superaret. A quibus ita torquebat. sicut postea dicebat cum eum iactarent ul' excaperent. ut illi tormento nullum genus tormenti posset equiparari. Miserius illius dominus misit nescio quam celestem personam uirum magne reuerencie. q̃ demonibus tale mandatum deferebat. Audite. paupertas uobis altissimum. ut animam a uobis decepta dimittatis. Mox omnes inclinates simul. animam dimiserunt. ne ea amplius tangere presumpserunt. Que reuersa ad corpus. membra exanimata uiuificauit. uiuificata erexit. scolares circumsedentes in fugam uertit. Descendensq; de feretro dicebat se uiuere. et quod uiderat. quod audierat magis ore q̃ sermone manifestauit. Nam statim conuersus in ordine cisterciensi. tam rigidus fuit sibi. tam durus castigator corporis sui. ut omnibus qui eum uidere poterant penitentiam daret intelligi q̃ penas sensisset purgatorij ut' potius inferni. Nouit. Expedit uellem utrum locus ille in quo

tormentatur infra metas fuit inferni.
sine purgatorij. Mo. Si uallis illa p
tinebat ad gehennam: constat ei confessi
one fuisse sine contradione. Qd satis ex
hoc patitur. eo qd maxime penam illa
testr celesti nimo sustinuerit ppt consen
sum retentu lapidis. Ho. Nunq dicend
est demoni consensisse. Mo. Non ut
ei faceret hominum consensit: si in tm co
sensit. qd no statim lapide de manu
iactauit: si ad usu sacrae diligentissime
reseruauit. Circa quae ecia tanto affi
ciebat amore. ut nec quidem in infirmi
tate deponeret: si cu dolore ad imperiu
sacerdotis pateret. Si eum dixero fuisse
in purgatorio suspecta est mi absentia
sorum angelorum. et pnia demonum. q
animam egressam suscipiant: susceptam de
ducebant: deductam tam crudeliter cruci
quebant. Dicebat magistr rodolphus
scolasticus coloniensis. in cui scolis ego
frequentans eram. qd demones aiam elam
de corpis ergastulo egredientem nunq
tangerent: si bni angli ad loca purga
torij. si tamen purgatorio digna esset
deportarent. Tali enim exemplo utentur
nos decet aut ut carbonari purga
mur. Postea u ppter meritum uite su
ae status. factus est albas i monimudo.
i una de quatuor pmis domibus: uir
sanis et iustis. De quo cum interro
gassem pdcm hmanum ablate. si uide
rit illum aliqn ridentem. qn de resurgentib
dicat qd ride no soleant: respondit.
Scias me hoc tpm in illo considerasse:
nec potui deprehende i gestibus eius nunq
quidem leuitatis: tante erat gratuitam
tante longanimitatis. Nunq illum
uidi nec quidem subridentem: neq uerba

leuitatis proferentem. Mo. Muro si ali
qd diceret de forma et uitute aie. Ho.
Eiam. Asserebat aiam sua fuisse tanq
uas uitreum et spectaculum oculatum ante et
retro: plurimum habuisse sane: uidisse
uuuisa. Nam scolaribus circa feretrum
sedentibus: quecunq acciderant manifes
tauit. Ecce inquit tesseribus lusistis: uo
iunctim capillis uos tractastis: uos dilige
ter psallebatis. Mo. Ualde me letificat
qd uir iste qui corpe extitus tanta i pe
nis uidit: tanta audiuit: certis religio
sis ordinibus omissis: ordinem nrm intr
re uoluit. Mo. Merito letificare te debes:
si aliud tibi dicam. qd caude tua letitia
geminet. De clerico nigromantico mortuo
qui uuiten socio apparens suasit ordinem intre. c.

Duo iuuenes sicut dicta leone
no relatione: apud toletum stu
debant in nigromantia. Accidit ut un
illorum usq ad mortem infirmaretur. Qui
cum moriturus esset. rogauit eum alter ut
infra uiginti dies sibi apparet. Et pmi
sit: si tamen sibi concederet. Sedente eo
die quadam in certa cora ymagine beate
uirginis marie. et psalmos p aia illius
legente: affuit miser ille: miserrime
gemitibus sua indicans tormenta. Quem
cum interrogasset ubi esset ul quomodo haberet:
respondit. Ue mi: qa eternaliter damnatus
sum. ppter arte qm dicta dyabolicam:
qa reuera mors aie est. sicut ratulus ei
ostendit. Consulo autem tibi sicut socio
meo unico. ut ab hac execrabili secta
recedas: et uitam religiosam sectando. de
p pcis tuis satisfacias. Quem cum iuu
rogasset ut tuagorem sibi uiam uuuedi os
tenderet: iterum respondit. No est uia secu
rior quia ordo asteracensis: neq uitam

genus hom̃ paucores descendunt ad in
feros. qm̃ p̃sone religiosis illi. Retulit
et alia plurima que causa breuitatis o
mitto: eo qd̃ in libro uisionũ clarevall'
scripta sunt. Juuenis uero mor renũ
cians nigromãcie: factus est nouicius
ac deinde mõachus in ordine cisterciensi.
Mo. Fateor in hoc facto lenitatem cordis
mei geminatam. Mo. Qa in ore duorum
aut trium testũ stabit omne uerbũ: ni
audire de eo clerico pene simili modo
usu. Mo. Volo ac plurimũ desidero.
Sic de clerico q̃ ppter pena [illegible] Lodewica
languy qs uidit ad ordi[illegible] sic uenit. tertiu.

Narrante in septus sene mõacho
nro conrado. qui pene centenarius
est. cui sup̃ fera nigromãcie: didici qd̃ reto
Ipse quidem de turingia fuit natus. et in
armis ante conuersionem exercitatus. mul
ta nouit de actibus ludewici languy:
de quo sup̃ capto uicesimo septimo longa
tenui narracionem. Hic ei mortem duos
filios reliquit hedes. ludewicum salz. qui i
pma expedicione ihosolimitana defunctus
est. et hermannũ qui eidem in principatu
successit. qui nup obiit. Ludewicus u
qui satis erat tractabilis et humanus
et ut uerius dicam ceris tyrannis minus
malus: tale edictũ ppsuit. Si mõ aliqs
esset inqit qui ueris indicijs uera de
anima pris mei dicere in posset. bona cur
tim a me recipet. Audiebat hec miles
quidam pnup: qui firem habebat clericum
i nigromãcia qnq; satis expertum. Cui
ei uerba pncipis indicasset: respondit
ille. Bone fir. dyablm aliqn p car
mina uocare consueui: satagabar ab
illo que uolui: dum est qd̃ ei colloquis
artibus q; renũciam. Instante milite
oportune iportune ad memoriam et redu
cens ppriam paupertatem. pmissum q; honorem.
pater eius tandem clericatus uictus demoe
uocauit: uocat qd̃ uellet iquisiuit.
Respondit clericus. Penitet me tãto
tẽpe recessisse a te. Indica mi obsecro.
ubi sit alma dni mei languy. Ait demo.
Si uis mecum pgere: ego tibi illum ostendam.
Et ille. Libenter illum uidere: si sine pe
riculo uite mee illum uidere possem. Cui dy
abls. Juro t̃ p altissimum et p tremendum
eius iudicium: qa si fidei mee te cõmisis.
incolumem te illuc ducam. hucq; reducam.
Dones clericus ppter fiducie animam suam
in manibus suis. collum demonis ascendit.
quem infra breue tempus ad portam inferi
deposuit. Introspicaes clicus. contemplatus
est loca nimis horrenda. penarumq;
diuisa genia: et demonem quendam aspectu
terribilem sup optimum puteum residentem.
Clericus ut hec uidit: totus contremuit.
Et clamauit demon ille ad demonem
baculum. Qs est ille quem tenes i collo.
Adduc eum huc. Cui respondit. Amicum
nr est: et uiraui ei p uirtutes tuas magnas.
qa eum nõ lederem. si animam languy
dni sui ostendem. sanum q; reducem: ut
omnibus tua imensa pdicet uirtutem. Ille
uero statim opculum igneum cui insedit
amouit: et tuba enea puteo imissa.
tam ualide buccinauit ut uidet clericus
totus tinnire mundus. Post hora ut ei
uidebat nimis longa puteo cruciante
flamas sulphureas. languinus inter
scintillas ascendentes simul ascendit: a
uidendum se clerico colloquentem pbuit. Ad
quem ait. Ecce psto sum miser ille langu
uinus. qndam dns tuus: et utinam nũq; na
tus. Cui clericus. Missus sum a filio ue

tro · ut ei renuntiare possim de statu uro.
et si in aliquo potestis iuuari michi di
cere debetis · Respondit ille · Statu meu
bene uides · Hoc tamen scias qr si filij mei
restituere uellent tales possessiones ma
tui ecclesiarum, prays noibz eas exprimes
quas mi iniuste usurpauit · et sub titulo
hereditario ipsis reliquit · magnum aie co
ferrent remedium · Cui ai clericus dicet
dne nō credent mi · respondit · Ego dicam
tibi signum · qd nemo nouit preter me et
filios meos · Accepto signo · et lanrg
uio eo uidente putreo imerso · p demo
ne reductus est · Qui licet uita n pdi
derit · tm tamen pallidus et languidus
redijt · ut uix agnosceret · Verba pris
filijs retulit · signa ostendit · si mo
dicum illi pfuit · Nō in hoc consentire
uoluerit · ut possessiones restituerent ·
Respondit tamen ludewic lantgrauius
clerico · Signa cognosco · prem meum
te uidisse nō dubito · ppositum t pmutū
dare nō renuo · Ad que ille · Dne cur
tis uestra nobis maneat · ego cogita
bo qd aie mee expediat · Relictisq om
nibz fratis est monachus i ordine cister
cienci · contemptnes omne labore sus
tinere temptalem · dumodo penam euade
ret eternam · Ecce habes tria exempla · qd
quidam conuertant timore uel uisione pe
ne gehennalis · Possem t de hijs ad
huc plura dicere · si in alijs distinctoibz
illa tibi ppono dissere · No · Si talia
homines uidere possent · puto qr tam libe
nō peccarent · Ao · Ita est ut dicis · Au
di ad huc qd sup est exemplum · uidelz
qd quosdam conuerti cogat nō mortis
timor · sed amor conseruande innocencie et
desiderium celestis patrie · De conuersione

godefridi monachi uilariensis et de reuelacō
ibus eius · Capl' xxxv·

In monasterio scī pantaleonis in colonia qd est nigri
ordinis monachor · iuuenis quidam fuit go
defridus noie puritatis eximie · inter
fres suos sine querela conuersatus · sedm
disciplinam ordinis illius · Et qr scriptum
est · iustus iustificet ad huc · et sanctus sanc
ficet ad huc · desiderio supne uite accē
sus idem godefridus · et qr sedm consue
tudinem regle uiuere non posset considerans
uenit ad nos humilr et instanter supplicans ut
[illegible] collegio iungi meret.
Timens [illegible] alias ne magis i causa
esse leuitate qm deuocione · cui heu su
que nō acquiescit · Passus a nobis re
pulsam uilariū uenit · et qd petuit a
eius obtinuit · Qui quite fuit religio
sissimus · quite sanctus · qm feruens in or
dine · p sacras ei reliquias usq hodie
dns nō cessat ostendere · Tempe quodam
domus karolus abbas uilariensis q fue
rat prior mi · uenies ad nos duxit secum
eundem uirum uenerabilem · et sicut in dure
rum qui uiderunt · tantam gram deuocōis
ei dns in missa contulit · ut stillicidia la
crimarum ex eius oculis sup altare ul' pect
eius stillaret · Que cum interrogaret
dignus theoderic de lureke tunc nouicius
qndam canonicum tonnensis · quomodo orare
deberet · respondit · Michi deberis i oō
ne dicere · si tum cogitare de saluatoris
nri natiuitate · passione · resurrectione ·
et alijs que uobis nota sunt · Qd ipse
frequenter in usu habuit · hoc et alios
docere studuit · Habebat et spm ppheciae
ita ut quoq monachis tempnoes futuras
pdicet · et ut corda sua p prudencia pu
rent admonet · Quibus habuit consola

cones: qm̃ mirificas uisiones: solus
ille nouit. q̃ auctor illar fuit. Dicam
ubi qd̃ m̃ retulit m̃ochus quidã religi
osus uilariensis de illo. Cũ esset tẽpe quo
dã ebdomadarius coquine. et saltũ se
cõm cõsuetudinẽ lauaret pedes mõ
chorũ: dicto cõpletorio cũ clausisset
oratoriũ. erat cũ sacrista: apparuit
ei saluator. longeo pianctus: et peluã
in manu tenẽs. et ait ad godefridũ. Se
de ut lauẽ pedes tuos: eo qd̃ diudũ laue
ris pedes meos. Qd̃ cũ tertiũ rẽnueret.
coegit eũ: flentisq; genibus pedes ei lauit:
sicq; disparuit. Sed̃ feria pr̃ palmas
stans in choro. cũ psalmũ eructauit cor
meũ deuote a cõuentu deuantaret: ecce
glosa dei genitrix maria de p̃sbiterio
descendẽs. et chorũ more abbis circuiẽs.
m̃ochus bẽdixit: sicq; int̃ albis et p̃ori
stallũ exiens. q̃si ad chorũ ꝓsilire
preparet. Exiuit ille post eam ut uidẽret
quo iret: sz eam uidẽ nõ potuit. Statim
nesciũ utrũ prima ul' tertia die infir
mari cepit. Et cũ laboraret ĩ acutis. ul
q; pascha in cõuentu pseuerãs. dorsũq;
castigacõibus lacerans. atq; sacros pã
nos cũ cetis lauãs: tandẽ infirmitate
depressus in ĩfirmitorio depositus ẽ. Q'
cũ iã agonizaret et esset tempꝰ comedẽdi:
dixit ei minister suus. Fruitus uado co
medẽ: timens ne interim moriamur. Va
de inq; securus: ante uidebo te. Qui cũ
ĩ mensa sedẽt. godefridus ostiũ refectorij
aperuit: m̃ochũ respexit et bẽdixit: sic q;
uersus oratoriũ tetendit. Territus ille:
putauit illũ miraculose ꝓsaluisse. Sta
tim q; pausa est tabula ad eius exitũ:
et reuocatus ẽ infirmarius q; hoc ei
p̃miserat. Audato eius corpe ad lauã
dum: ita inuenerũt dorsũ ei plagis
uirgarũ liuidũ ut omẽs mirarentur.
Nup p reuelacõnẽ leuata sũt ossa ei
et in sacario p̃sita: reseruantur q; p re
liquijs. Ipsi glã qui sic ad se cõuersos
magnificat: cui cũ pr̃e et spũ sc̃o honor
et imperiũ p omnia secula seculor amẽ.
Multa alia de eo referunt: que studio
breuitatis supprimo. De modo ⁊ forma
Satisfactũ cõuersionis. C. xxxvj.
michi fateor de causis siue occa
sionibus cõuersionis: nũc de modo ⁊ for
ma eiusdẽ aliq̃d delectat. Q̃ cũ
eũ ad cõuersionẽ uenire uidemus cũ
quadã gloriola et ostensiõe sclãri: alij
os cũ exhibicõne mlte hũiliatis. Sed
Quid horũ est melius. Mo. Humilem
cõuersionẽ deo placẽ nemo dubitat:
ostensio autẽ alicui' glẽ secularis se
cõm intencionẽ se ꝓuertẽtis iudicat.
Quidã conuiti desiderantes. de nouo se
uestiũt: cũ cognatis ul' amicis ad mo
nasteriũ uenitũ: ne q̃si uagi et pau
pes repulsã pacant. Alij uero cũ di
uites sint pauptatis habitũ assumũt:
ut ex hũilitate cõuersionis amplius
mereant. De quibus tibi exempla sub
iungam. De ꝓsiõe walewani militis
qui armatus ad ordinẽ uenit. C. xxxvij.
Miles quidã walewan nomine
cõuerti desiderãs. cũ dextrario
et armis suis militaribus ĩ hẽmenrode
uenit: armatus claustrũ intrauit:
et sicut m̃ retulerũt seniores nr̃i qui
tunc p̃sentes fuerũt. p̃ceptorũ illo duce
te. p medium chorũ uadens. cõuentu
inspicientes et nouã formã cõuersio
nis mirantes: sup altare bẽ ũginis
marie se obtulit: armisq; depositis

in eadē domo religionis habitū suscepit. Visum est ei congruū ibi militiā deponē secularē: ubi assumē ꝓponebat militiā spīualem. Ad huc uiuit: uir bonus ac religiosus: ꝓnus inter mōchos nouicius: postea ob humilitatē suā est cōuersus.

De humili iusione philippi

Albas phillippus albis. Ca. xxxviij. de octurburgh contrariū fecit: sicut in retulit canonicē quidā traiectēsis. qui tūc tpis ꝑsens fuit. Hic cū esset de honesta parentela natus. et maioris ecclie in colonia canonicus. rudulfi eidē ecclie scolastici parisius legentis audiuit. Diuina inspiratē gra. magrō suo ignorāte scolas deseruit: et cū esset adolescēs delicatus. lonisq; uestibz induit. pauper scolari sibi occurrēti illas dedit: et uilia uestimēta illius induens. ad domū q̄dā ordinis nri que lona uallis dicitur uenies. se in nouicū suscipi humilitē petiuit. Videntes illū fres cappa trita atq; uetusta indutū. estimātes eū scolarē pauperem et uagū. suscipere renuerūt. Considerās morā repulse esse periculosā: ingressūq; sibi negari: nouissimē dixit. Si nō susceptus me fuerit uos penitebit: et cū facē uoluerit esse nō poterit. Tūc demū susceptus est. Cognita eius cōfusione magister Rodulfus. dolens cū socijs quibusdā. ad monasteriū uenit. et fundamētū suppeditā positū moueē nō potuit. Et quia idem philippus se in iusione humiliauit: in tantū deus illū exaltauit. ut nō multo post eidē domui albas ꝑficeret.

De eo qd quidā i iusione sua ordines sacros celātes ꝓ hūilitatē iusti fiat.

Tanta est uirtus humilitatis. ut eius amore sepe ad ordinē uenientes clerici laicos se simulauerit: malentes pecora pascē. quā libros legē: sanctius ducētes deo in hūilitate seruire: q̄m ꝓ sacros ordines ul' litteratura certis ꝑesse. Hoc q̄a sepius in ordine cōtigit. ita ut de cōuersis fierēt mōchi: ante hos ꝗtuor annos diffinitū est in capitlo generali. ut tali mō cōuersi manerēt inter conuersos. Eodē anno quidā uenies ut puto diaconus: laicū se simulans. in cōuersū susceptus est. Cui albas cū postea nescio quo ꝓdente ordines intellexisset: in sequenti capitlo casū eundē ꝓposuit. Et q̄ uiris discretis uidebat omino absurdum. ut q̄s in tali sublimi ordine positus fuerit sine caracte corone et sine sacrorū ordinū executione: sententiā mutauerūt. Mo. Non miror si aliqui celant suos ordines in cōuersione: cū legam ꝑsaētēpibz feminas ut fuit bta eugenia. et beata eufrosina et scā marina seruum uirile simulasse. Ao. Ad hoc miraris frm tēpibz ꝑsas: cū recēciori tpe simile in ordine nro cōtigisse sciamus. Mo. Hoc omnibz modis scire desidero: uidelz a qua ꝑsona. ubi ul' quomō. tā mirabilis fta sit cōfusio. Mo. Femīa de qua dicturus sū. que fuit. ul' quomō ad ordinē uenit: sicut nobis retulit mōchus quidā qui cū ea nouicius fuit in ꝓpriacōne: fida tibi pandā relatione.

De mirabili cōfusione bte hildegūdis ligis.

In ciuitate que se uirū simulauit. Ex ilnusia que q̄q; miliaribus distat a colonia ciuitate magna: ciuis quidā habitauit. filiā habens formosā. ac dilectam nomine hildegundā. Q̄m uxore defuncta. cū adhuc esset in etate tenera

Jnrodonis grā secū ihō solumā diuit. Jn re
ditu uō infirmatus: apud tyrū diem
clausit extremū. Moriens autē: suā ⁊
omnia que habuit. ministri sui fidei cō
mēdauit. Qz fidē nō seruas seruus dñi.
neqz misericordiam exhibens defuncto: cum
esset impius et auarus. puella nocte in
domo relicta. clam nauigauit: multis
illam miseriis exponēs. Que mane sur
gens. cū intellexisset tutorē insidiū cū pri
sui substancia nauigasse. uehementer do
luit: et quid ageret. uel quo se uerteret penī
tus ignorauit. Non intelligēs ydioma
terre fame cepit valescere: mendicando ti
scolas in eadē ciuitate anno uno fre
quentauit. Post hec pegrinis de alemānia
aduenientibz. calamitatē suā exposuit.
et ut sui miserentur lacrimabiliter exora
uit. Et quibz unus ceris diacon. uir bon
et nobilis. consolans desolatā. assumēs
qz in nauī suā delectā: datis necessariis
ad patriā reduxit pegrinā. Lodē tpe
cū orta fuisset controuersia in ecclia treuerēsi
inter duos electos. uolmarū scilz eiusdē ec
clesie archidyaconū. et rodulfū maio
rem ppositū: dnūs papa lucius pōtifex fauē
bat: prem alterius fredericus impator
defensabat. Et qa nulli erat tutū apice
ad aplicā qui tūc temporis apud ueronā
morabat deferre. ppter insidias ipatoris.
ecclia coloniensis cū uni pcū fauereret.
et ab hoc hās ad iam dcūm papā destinā
ret: iuuenis earūdē uiri sue timēs psō
nam puellā ppter tonsurā ⁊ habitū ado
lescentē estimans: pce simul et pao eo
qd minor suspicōnis nota foret ī pedire
qm inequire. clausas in lacēo hās ut
portaret obtinuit. Que cū iuxta augu
stam deuenisset: furē offendit. Rogata
ab eo ut socius ei esset itinis nichil mali
suspicans libens annuit. Cūqz paululū
processisset. et qsi sonū psequēcū fuit ex
cepisset. onus cū furto penes puellā repo
suit: ipse uō ad secessū se ire simulans.
infra frutecta se abscondit. Qd moxer.
Illa a psequētibz deprehendit: cū sacco
ad iudicū traxit: ⁊ p sentēciā laqo ad
iudicat. Que cū ob furti psenciā nul
lam sibi pdesse cernēt allegacionē: nul
lā excusacionē: sacerdotē petiuit et ob
tinuit. Cui excessus suos cōfitēs. satis
simpliciter exposuit p ordinē. uie siue
causā. et furis nequiciā: et ut sacdoti
uerbōz fidē astruēt. harundinē hās
pontificales cōtinentē ostēdit. Et adie
cit. Si fuit fur quesitus: onus inueniet
ior ad cōsiliū sacerdotis nem retribuī
et canibz ambit: fur qsitus deprehendit.
ad iudicū uōz traxit. Cū miser ille
ad criminis cōfessionē cruciatibz cō
pellēt. ait. Jniuste cōpellor cōfitēri qd
nō fecī: iste cū furto deprehensus sedm
ius ciuile dāpnandus est. Cōuēt cū
puella dicēt sibi onus dolose fuisse cō
missū. et restituē uellet depositū respō
dit ille: onus istud meū esse nego.
Ior unius testimoniū ē nullius. Ad
hec uirgo obmutuit. Tūc accedēs sa
cerdos p ipā allegauit: et qd esset ino
cens dolozqz hominis circūuēta satis
affirmauit. Et si minus iniqz uerbis
meis credit: examine ferri cādentis.
quis reus sit qs inocens facile cōpla
bit. Qd cū omnibz placuisset. manus
furis crusta est. puelle uō manus
illesa apparuit. Tūc fure celerius sus
penso: confessor et liberator ūgis gau
dens. illam in domū suā recepit. Et

ecce dyabolo instigante qui saluti ejus
invidit · cognato furis innocua ⁊ dei
iudicio liberata · de domo sacerdotis ex
traxit: reclusa deposito loco eius illa sus
pendit · Mox angelus dni affuit: qui et
virgine ne laqueo sentiret angustias
sustentavit: et mirifico ventilatu sui o
dore refecit · Et cui nichil sentiret dolo
ris · imo maximis se putaret interesse
deliciis: in ipsa nocte cui suave audivit
melodia · symphonia vel diversa tam in
audita: ut nullus chorus sive corporalis
sive instrumentalis · tantae dulcedini po
set comparari · Salutante ea quid hoc esset: re
spondit angelus · Anima sororis tue ag
neris cui hoc concentu angelico in celum de
ferrur: et tu post biennium felicem sequi
Sic lenata illa per biduum pendente: pastore
iuniano pascentes · melodia motu commo
verunt ut corpus deponeret · atque sepul
ture commendaret · Funalo vero laqueo vi ut
solutus e cadaveri cum pondere cecidit:
sed paulatim angelo sustentante ad
terra dimissa stetit · Quo viso: tertii
pastores fugerunt · Dixitque ei angelus dni
Cur luli es: vade quo iuberis · Respondit
illa · Dne mi veronam ire proposui · Sta
timque in monasterio translata est veronam ·
Et ait angelus · Verona hinc distat ter
miliariis · Inter angusta vero ⁊ verona
na septem dierum numerantur · No Videntur
in hac puella antiqui iustorum miracula
renovata: videlicet sancti benedicti abbis · et
aliorum prophetarum · Ex quibus cum per absens
esset vidit germane sue scolastice animam
in specie columbe celi secreta penetrare · Alter
vero prophetarum scilicet de iudea in monasterio in ba
bylonia translatus est · No · Verum dias
ner minus mirum quod audire meruit

animam sororis cum concentu angelico tanto
loco spacio interposito deferri in celum: quam
quod beatus severinus colonie positus animam
sancti martini cum simili concentu ascendere cog
novit ad dnum · Ad huc alia duo magne
glie beatitudinis fuit exhibita: scilicet quod angelo
sustentante corpus dolores non sensit: ⁊ quod
fine suum tam longe ante presavit · Pstre vero
apud veronam negocio pacto · cum rediens
dyocesim intrasset wormatiensem: non ing
ta divine melodie · pce et opere cuidam vene
rabilis inclusae obtinuit · ut a domno tho
baldo abbate sonantie in novicium suscipe
Est autem sonantia locus amenissimus no
men trahens a re · Putans ea idem alius
esse adolescentulum · pre tergum suum in eodem
equo sedere iussit · Que cum loqueretur voce
feminea et gracili · dixit ei abbas · Fiat
ioseph nudum mutasti voce tua · Respon
dit illa · Dne nunquid illam mutavi · Adolescentem se simulans · nomen sancti Joseph sibi
imposuerat: et cum que validas temptaciones
vincisse noverat · contra duplicem hostem pug
natura · carnem scilicet et dyablum memorie
sue arcus imprimet · ⁊ per auxilium plenius
sentiret · et videret in ea illud salomonis
impletum · Mulierem fortem quis inveniet:
Non est inventum simile in ordine nro
et ideo sine exemplo · Mulierem inquit ex
omnibus non inveni · Ingressa placione:
manum sua misit ad fortia · Inter viros
dormivit: cum viris comedit et bibit:
viris ad disciplinas dorsum suum nudavit
Et cum esset iuvencula miles guttatis · tam
ne sexus eius notaretur · quinque suis socius
in placione signa aliquid ostendit levitatis · Nam absente magistro nicholaus
qui hec nobis retulit hermanum nomine
tulit puerum quatuordecim annorum: ad aphri

suū duces. ait. Considerem in hoc uino
quis nrm̄ sit formosior. et cū relucētes
in eo faciēs intendeēt iterū aiebat. Iter
māne. quomō placet ꝗ facies mea.
Respondit ille. Videtur m̄ mentū tuū
dispositū. sicut mentū mulieris. Tunc
illa ꝗsi indignāda recessit. Postea pneg
lecto silencio. amb uapulabant. Mo.
Miror si aliqs in ordine habuerit tēp
tacōnes. Mo. De eius tēptacōib̄z nich
il audui. ⁊ qd̄ alīs fuit causa tēptaco
nis satis intellexi. Cū appinquaret
tēpus resolucōis eius. cepit infirmari.
et cū p̄ nimia debilitate ad lectū suū pe
taret. mōchus quidā eā intrans. iurta
se stantib̄z clara uoce dicebat. Homo iste
ul femina ē ul dyabl̄s. Nūq̄ illū respi
cere potui sine temptacōne. Et satis p̄
batur ex hoc loco. qd̄ fortis sit uis natē.
Iocansq̄z p̄ōē. cū ei p̄cā quedā leuia cō
fiteret. et ille interrogaret si umq̄ aliqm̄
cognouisset mulierē. respondit illa. Nū
q̄ dnē rea fui aliaū mulieris siue uiri.
Hoc adiciens ppt̄ seruum. Deinde recita
uit ei p ordinē eo mō quo p̄dictū ē uni
uersa q̄ circa se acta fuit. tacito seru. pri
ore stupente ac dicēte. fiat̄ que loq̄ris
fidē excedē uident̄. et quo argumēto p̄
bare potō illa esse uera. Respondit puel
la. Hodie biennium effluxit ex quo ange
lus dni p̄dentū m̄ die resolucōis mee p̄
dixit. Sed cui credidi. fidē seruaui. cur
sum cōsumaui. de reliquo repōsita ē m̄
corona iustice. Si ea feria qua p̄dixi
ań obitū meū nō deposuero officiū ling
ue. uir sancto unius misse legēde. nō
michi credatis. Et adiecit. Cū defuncta
fuo apparebit in me unde stupeatis. et
diuine uirtuti grās merito referatis. Hijs
dictis qrta feria ebdomade paschalis
xij. kl. maij. anno dni. cij. c. lxxxviij. octuagesimo octauo
sole tendēte ad occasū. sāta illa aia de
corpe ūgineo egressa migrauit ad do
minū. Pcussa tabula. cū tā altas qm̄
ceū fres ad eius exequias cōuolasset.
et corpe exportato ad lauādū detectū
fuisset. serus femineus apparuit. Tunc
omib̄z in stupōē ūsis miraculi nouitate
nūciatū est sacerdoti cōmendacōes legē
ti. Qui cognito seru textū mutauit.
et p monacho monachā et p fē sororē
notauit. Postea cū breuia p ea scribēda
esset ⁊ nomē eī ignorarēt. sb̄ tali for
ma scripta fuit. xij. kl. maij. obiit an
ella xpi in sconawia. Elapsis aliqt
diebz cū fres nomē illk̄ brē scire deside
rarent. miserūt inuicānā colonie un
de se oriundā dicebat. et cū studiose in
cūqnacz de eius cognacōne inuestiga
rent. nutu diuino inuenta est quedā
anus que se eī cognatā fuisse dicēt. af
serens eā hildegundā uocatā. Cū ań
hos ānos cōsecrarēt nouū oratoriū
in sconawia. et diuisis p̄ūcijs ad de
dicacōnē ppli cōfluentes. et
brē hildegundis ūtutes audientes. tu
multū eius frequētauerūt marte. sās
eī ordinib̄z se cōmēdantes. deū sup tāt
mirabilib̄z glificātes. Et nos fres cū u
lis grās referamus saluatori nrō. qui
hec fieri uoluit nrīs temporib̄z i ordine
nrō ad glām suā et edificacōnē nrām.
Qui uiuit et regnat deus i scla sclōz. Am.

Vs.

Omnis homo miret. homo qd fecit
iste. Hec cui fossa canes iclusit ⁊ ossa
Iniens mas parit. mores ⁊z femina
claret. Iuta fefellit. mores ⁊z refellit
rem simulatā. Hildegunt dicta uite

est in codice scptra. Maij bissenus. ē
hec defuncta kalendis. No. Tanta ē
fortitudo mētis uiquibusdā feminis.
ut merito laudēt. De uidua coloniēsi
que i cappa cōuersi egressa ē de ciuitate
Honesta quedā. ciō. Caplim. xlij.
matrona de colonia diuitiis
pollens et etate florēs. cū post mariti
mortē xpō nuble uellet. timore amicor
a quibus et desiderii ipedieba. habito
cōsilio diu karoli uilariēsis abbatis
cappā conuisi induit. sicq p illū de ci
uitate educta i monte sce walpurgis
monialis est effecta. No. De cōuersi
one uiduarū seu maritar. que de sece
sū gustauerūt nō multū miror. ūgi
nū uero cōtē parentū uoluntatē se cō
uertencū cōstantiā satis āmiror. No.
Quasdā p hijs in exemplū ponam.
De cōuersione metildis magrē i fulle
Omma ajetildis nich. Ca. xlij.
magrā hodie in fulsenich. cū
haberet parētes diuissimos et ad secli
nupcias nutriret. ad huc i etate tenra
cōstituta. se solo xpō uelle desponsari
monialisq fieri. cotidie prestata est.
Cūq blandicijs siue minis nō posset
aliū. die quadā uestibus purpureis
cōtē uoluntatē indutā matri ridet
Cui si fecerits me aureā. nō potūs
mutare propositū meū. Tandē tedio af
fecti parētes eius. cū ea locare uellēt
in pdicto mōsterio sce walpurgis n
esse posset. eo qd cōplenus fuisset statu
tus numer soror. in vusenich cōsa
est. Ubi adeo pficit. ut nō multo pri
ūs ad huc adolescēcula magrā effi
ceret. Quā post ānos paucos alcidis
soror eius carnalis marito uidnata.
et ipsa ad huc adolescēcula secuta. i eode
cenobio sua est ponissa. Quar exēplo
quedā car cognata timore parentū de
dyocesi traiectēsi in habitu uiriū egres
sa. apd sānā thomā que est domū ordini
nū et in cpātu treuerēsi poīta se cōtinet.
Hanc cū soror uitare uellet. a parētib
capta ē. et uiro tradita. Spero autē qd
deus tā ferueētē zēlationis uoluntatē
nō relinquat uremuneratā. De cōuersi
one helswindis abbatisse de poteto.
Laudabilem ymo satis Ca. xliij.
mirabilem dōne helswindis ab
batisse de poteto conuisionē. t replicabo.
Hec cū esset ad huc arnoldi scultetij filia.
aquēsis uiri potētis diuitisq ciuis. sic
ab ineūte etate feruebat zelo zēlationis.
ut matri frequēter dicēt. Mater fac me
monialē. Soluta eīm erat cū matre ascē
dē monte sci saluatoris. in quo tūc ma
nebat cōuentus soror de poteto. Die q
dam p fenestrā coquine latenter intrans
dormitoriū ascendit. et puelle cuiusdā
cucullā induens. cū ceris choqū intrat.
Qd cū mater abire uolentē p altarissā
innotuisset. illa putans locum esse. res
pondit. Vocate puerū. oportet nos ire.
Venit illa intrinsecus ad fenestrā dicēs.
Monialis sum. nō ito tecū. Mater uero
timēs maritū. respondit. Modo tantū
uenias mecū. et ego patrē tuū rogabo
ut te faciat monialem. Sicq exiuit.
matre uero tacēte. ingit ut iuū monte
ascendēt filia dormiente. Que cū surre
xisset matre in ecclia quesita et nō inuē
ta. in monte esse suspicās. ēa secuta est
sola. et p pdictā fenestrā ingressa rur
sum habitū induit. matriq rogantē
ut exuret respondit. Ammodo me non

decepi es! ulla sibi pmissa replicas. Ma
tre u cū multo timore recedere par
cā filiū furibūdus ascēdit! fores effre
git: filiā uocaferantē eduxit! cognati
qui eā auertere cōmisit. Quibus illa
nōdū ut puto nouē annos tā sapiēter
respōdit. ut mirarent. Quid plura?
Epō leodiēsi patrē et eos a quibus edu
cta fuāt excōmūicate. loco restituta ē
et post annos paucos ibidē in albissā
electa est. Hec cōuersione dicta sunt.
Multa huiūmodi xpc in suis oprā elās.
ad glām sui nominis! cui cū pre et spū
sō honor sit et imperiū. p infinita se
cula seculorū. Amen. Explicit prima
distinctio de Conuersione.

Incipiunt capla secunde distinctionis

De contricione. Capln. I.

De contricione. qd sit. unde di
catur. q sint ei spes. qs fructu.

De monacho apostata q in bello .II.
cōfessus. et in cōfessione contrit. elegit duo
milia annorū in purgatorio. .III.

Item de mōcho apostata qui in miraclo
sā Bernardi contritus extra ordinē mor
tuus. et in clicali habitu sepult effossus
in tonsura et habitu mōchi apparuit. .IIII.

De sacerdote qui dixit. si pcā sūt pcā
mihi saluabit anima mea. .V.

De luxurioso sacdote cui columba i die
natalis dni tribus uicibus sacramētū alta
ris tulit. et pē contricionē restituit. .VI.

De hildebrādo latrone ipenitēte. et pe
na eius post mortem. .VII.

De godeschalco usurario qui sedē igneā
sibi in penis pparam uidit. .VIII.

Quā graue pcm sit usura. .IX.

De pabla lolwdi wormacēsis epi. .X.

De scolari parisiēsi qui ob nimiā cōtri
cionē confitere nō potuit. cui pcā incredula
scripta diuinitus sunt deleta. .XI.

De muliere que de filio cōcepit quā ino
centius pp ob pfectam cōtricionē a pcis pena
iudicauit absolutam. .XII.

De contricione nobilis iuuenis q xpm nega
uit. et p intercessione le Marie ūgis grē re
cuperauit. .XIII.

Quid augustinus sen. .XIIII. scribit est.
cāt. de sera penitencia. .XIIII.

De henrico comiso q pcm distulāt usq
ad mortem. .XV.

De canonico parisiēsi
qui sacramētis in fine pcipuis. i pē mor
tem cuidā apparuit dicēs se ob non ueram
contricionē dampnatum esse. .XVI.

De milite remense qui in psencia sci
Bernardi cōmunicās cōtritus decessit. .XVII.

De cōtricione philippi comitis flamucēsis.

De cōtrita ōione conuētus de hē
menrode. q tempe salmans cū fridericu
imperatoris mutauit. .XIX.

De religiosa femina que ter in ebdōda obti
nuit mōcho lacrimas infra matutinas. .XX.

Item de femina que dōno walchero albri
uilariēsi impetuit a dno grām lacrimarum.

Item de monacho qui eidem wal
chero eandē gratiam obtinuit. .XXI.

De mōcho ad cui lacrimas dyabls ref
pexit. cui cū ei i ani glia extollētur. .XXII.

De clerico qui puellā iudeā stupuerat.
quē ei uidere accusāe uellet in ecclesia. tā
contritum. obmutuerunt. .XXIII.

Item de ūgine hebrea a qdā ipregnata.
qm ei prudes puruā credent messyā pepit

Item de puella iudea apud .XXV. filiam
louania baptizata. .XXVI.

De puella in Linse baptizata. .XXVII.

De clerico q dixit epos alemanie ñ posse
saluari.

De mōcho clareuallis .XXVIII.
qui nō acqeuit recipe episcopatū. .XXIX.

De epo lombardie qui ostendit xpiano epo
mogunnensi noia s comissor i courtula septa
Visio audi de salsmate romani · xxx ·
imperij · de calamitate dyocesis coloniensis
de terra sca · et aduentu antixpi · xxxj ·
De conuencione scorum anglor · ai demoni
bus p aia audi usurarij contriti · xxxij
De contricione usurarij que buffones et
elemosinis suis orte deuorauerunt · xxxiij ·
De contricione theobaldi usurarij parisiensis
De pecunia usurarij que pe xxxiiij
cunia iusta posita consumpsit · xxxv ·
De contricione audi nobilis ab henrico
duce saxonum excecato De Contricione
quid sit · unde dicatur · et sint eius spe
ies · quis fructus · Caplm primum ·

Sicut prior distinctione declaratum est confessionem aliqui precedit contricione aliqui sequitur · et exemplis planum · Nunc uero de ipsa contricione prout dns donare dignabitur dicere pono · atque eadem que dicturus sum exemplis confirmabo · Et hoc sciat deles · quod contricio sit magnum bonum · et primum quoque dei donum · desiderii descendens a patre luminum · in quo non est transmutacio neque uicissitudinis obumbracio · Unque addidit peccatoribus · et minima contricio maxima delet culpam · primum uero · culpam simul tollit et penam · Mo · Ut plenius intelligere ualeam contricionis uirtutem · primum michi deles exponere quod sit contricio · unde dicatur · utrum gratis infundit seu ab homine mereatur · quot sint ei species · uel quid operatur in pecore · Monachus Contricio est cordis penitudo · scilicet dolor de peccatis · primum surgens ex timore gehenne · secundum ex amore celestis patrie · Mo · Et ne aliquid differencia inter penitudinem et penitenciam · Mo · Ecce · Penitudo dolor est interior · tollens culpam · penitencia satisfactio exterior peccati delens penam · Mo · Que est differencia inter culpam et penam · Mo · Culpa est ipsum peccatum · pena primum peccatum · Si culpa est mortalis · delet et p primo pena eterna · Hanc deus p cordis penitudinem in pena commutat temporalem · Hanc si insufficiens fuerit contricio · delet exterior satisfactio · Hec est penitencia · quasi penam tenens dei · Mo · Unde dicat contricio · Mo · Contricio dei est quasi simul tricio · componitur autem a con quod est simul · et tricio · eo quod de omnibus peccatis cor simul teri deleat p dolorem · Qui de peccato uno dolet et non de altero · nequaquam concedit quod in corde huius sit contricio · Non delet peccator diuidere culpam · quia deus non diuidit indulgencia · Simul enim totum dimittit debitum · Mo · Si simul conterendum est de omnibus · quid est quod psalmista dicat · lauabo p singulas noctes lectum meum · lectum sicut nobis exponere soles appellat consciencia · singulas noctes singula peccata · Si p singula deflet ut sic incipolatum abluant · quomodo p omnibus simul conteritur · Mona · Una delet esse gnalis contricio que deleat culpam · deinde singulis si fieri possit diebus lacrimandum est ei thaide ad abluendam penam · Unde ezechias dicit · Recogitabo tibi omnes annos meos · in amaritudine anime mee · Mo · Un oritur contricio · Infundit ne gratis · uel meretur ab homine · Mo · Dicam tibi quod maiores de hoc senciant · In iustificacione pre

catoris dicit quatuor concurrere: gratie infusione: motu surgente ex gratia et libero arbitrio: contricō: et peccati remissio. Quatuor ista appellat quatuor iustificationes. Prima nō merenti. quia gratis infundit: nec merenti. ex motu et grā et libero arbitrio motus quidā creatur. ex motu istū licet nō mereamur. tū eo mereri tertiā iustificationē id est contricionē. hanc iustificationē memur: et ea memur qrtā iustificationē. scilicet remissionē peccōr. Ob hoc dictū ē mare. Dimissa sūt ei peccata multa: qā dilexit multū. Contricō esse nō pt sine dilectione. Frē halēs quia contricio meret. Et hoc scire debes qd una iustificatio alterā nō pcedit tēpe sī natura.

Ho. Vellem in ista plenius exponi. si aliqua similitudine. Mo. Aduerte que dico. Pluuia terre infundit. et eruūt herba gignit. Deinde ex herba fructus pduat. Quid pluuia n grā. qd terra nisi liberū arbitriū: Ex pluuia ī terra gramē gignit. et ex grā et libō arbitrio ut dcm est motus contricōnis oritur.

Ho. Iam pendo qd maxima ūtus sit contricō. Mo. Tanta ē eius ūtus ut sine illa in adultis qui actuale addiderūt originali. infructuosus sit baptismus. sterilis cōfessio. inutilis satisfactio. Baptismo igit contricōis baptizatus est latro in cruce: maria magdalena ad pedes saluatoris. Nō culpam qrūlibz magna sit deleat cōtricō si recto docebis exemplo. De mōcho apostata q in bello cōfessus. ī cōfessione mortis elegit duo milia annorū in purgatorio.

Inuenis quidā nobilis Caplin. ī cōfusus est in quadā domo ordis nri. Valeriat autē epm quendā cognatū: a quo unice amabat. Qui cognita ei conuisione ad mōsterū uenit: et ut reduret ad scim ūbis quibz potuit suasit: sz psuade nō potuit. Anno plurcois et pleto fuis ē mōchus: et nō multo post gradatim ascendēs in sacerdotē est ordinatus. Qui suadente dyablo. a quo primus homo electus ē de paradyso. obliti uoti. oblitus sacerdocij. et qd primū ē creatoris sui ordinē deseruit: et qā ad parētes redire erubuit. ꝓdonibz quorū multitudo vincta uocabat se cōuertit. Qui ita datus ē in rempbū sensū: ut q prius bonis erat melior: postea cōtra malis fieret deterior. Accidit ut in obsidione cuidā castri telo pcussus ī profossus. ad extrema deueniret. Deprehensus ē a socijs in qdā uillā adhibitis quibdā qui ei mīstrarēt. Et cū nullā spes esz euadendi mortē tēpalem hortabant eū ad cōfessionē: ut saltem illi vnico morte euadēt eternā. Quibus respondit. Qd in pdesse posz cōfessio: qui tanta et tam innumera cōmisi scelera. Ad hec illi. Maior ē dei misericordia: qm sit iniquitas tua. Ipse tandē ipsorum uitate illor uictus aut. Vocate sacerdotē. Qui cū uocatus adesz. ī cōtra infirmo sederet: pius dns qui potēs est auferre cor lapideū et dare cor carneū. tantā cordi eius cōtulit cōtricionē: ut sepe cōfessionē incepet. et pter singulas ī lacrimas fundens ī uoce deficēr. Tandē collecto spū in huiūmodi ūba prupit. Dne. peccaui sup harenā maris: mōchus fui asteriscis: ī ordine sacerdos factus. Ordinē pcis meis exigentibz deseruī: et nō in sufficit

qd apostaui · sz et pdonib; me cõiunxi:
quos omes in crudelitate superaui · Q
bus illi tollebant substanciam: ego
abstuli uitam · Nemini pcebat oculus
meus · Si illi pcebant quicq humana
ducti miseracõne · ego cordis mei ipsi
lente malicia: nemini quicq in me fuit
pce potui · Multos uxores et filias ui
olaui: incendijs eciam plurima uastaui ·
Enumerabat et alia quam plima: qdam
modo natura humana excedencia · Ta
lib; sacerdos audiens · pauor eius enor
mitate territus · sicut stultus fuit · ita
et stulte respondit · Maior ẽ inqd ini
quitas tua: qm ut ueniam meaminis ·
Respondit ille · Dne luteratus sum ·
Sepius audiui et legi: qr nulla sit cõ
parac humane malicie ad diuinã bo
nitatẽ · Ait enim p ppham ezechielem ·
In quacũq hora peccator ingemuerit:
saluus erit · Item · Nolo mortẽ peccatoris:
sz ut conuertat et uiuat · Rogo uos
igitur intuitu diuine misericordie:
ut aliqm michi dignemini penitencia
iniungẽ · Et sacerdos · Nescio qd tibi
iungẽ: qr homo pditus es · Respondit
monachus · Dne ex quo ñ sum dignus
a uobis recipe penitencia: ego mi ipsi
penitencia iniungã · Longo enim duo
milia annor inpurgatorio: ut post
illos misericordia inuenia cora deo ·
Positus siquidẽ fuit inter duas mo
las: timore uidelicz gehenne · et spem
glorie · Mo · Ist qd tam plurim termi
nu elegit: Mo · Qia et magnitu
dinẽ peccator suor considerauit: et pe
nã temporalem respectu eterne pene q
si momentũ reputauit · Dicitur item
sacerdoti · Ex quo negastis mi media
nam satisfactõnis: pro ut ñ fraudetis me a uiatico sacre cõmunionis ·
Respondit ei stolidus sacerdos · Si tu
bi ausus ñ fui iiungẽ penitencia:
quomõ tibi pesumã dare corpus xpi
et sanguinẽ: Et qi ad neutrũ acqui
escere: unicã tantã rogauit petacionẽ
dicens · Statum meũ in cedula scribe
uolo: et deferre uos eam debetis tali
epo cognato meo · et noie eam deslig
nans · spero qia orabit p me · Et pmi
sit sacerdos · Mortuus est monachus ·
et ad purgatorium deportatus · Et ue
nit sacerdos ad epm: defuncti ei lras
deferens · Quas cũ legisset · amarissi
me fleuit: diuitq sacerdoti · Numq
tantũ dilexi hominẽ · doluit de ei con
uersione: doluit de apostasia: doleo
de morte · Dilexi uiuũ: diligã 7 mor
tuũ · Qia uiuari pt et contrite obiit ·
ordinib; ecie mee ñ carebit · Et cõuo
cans plados epãtus sui · alles saluz
deanos · pores · pastores ecliarũ · ul'
quib; omissa fuit cura aiarz · et hoc
ipm demandãs monasteriis moria
lium: rogans eis multa humilitate 7
instancia uiua uoce pntes lris ab
sentes · ut omes spales ordines quas
ipe inuenerit illo anno aie tam de
defuncti ipenderet · tũ in missis q in
psalmis · Ipse uero pter missas et
elemosinas ac ordines peculiares qs
p eo fecit · singlis diebz · hostiã salutã
rem p absolucõne aie eius imolauit ·
Qd si forte in maxima necessitate
ul' infirmitate hoc p se ipm facere ñ
potuit: alter defectũ illum suppleuit ·
Anno xpleto in fine misse pro alta
re stans defunctus · apparuit epo pal

lidus · exilis · macilentus · in uestre
pallidus: uultu habitucq; statu suu
tene declarans · Quē cū interrogas
set · quomodo haberet · ul' unde uenisset:
respondit · In penis sum · et de penis
uenio: si gras ago caritati tue · qa
annus iste ꝓter elemosinas tuas
et ordines atq; beneficia ecclie tue mi
exhibita · abstulit mi mille annorū
penas · qs sustinē haberē in purgato
rio · Ad' si ad huc uno anno similē
mi impendis opem: omino liberabor.
Audiens hec epc · letus effectus · deo
gras egit · missisq; lris ad ecclias si
ue monasteria uisionē omibz expo
suit · et ut ad huc uno anno iuncta
seruarēt ordines obtinuit · Epc uo
annū sequentē ꝑcedenti cōtinuauit:
tanto in exhibitione seruēcior: quito
iam deliberatione securior · Expleto
anno cum epc missam ꝑ eo celebra
ret · ecce affuit ille in cuculla nuncia
et facie serenata · dicēs sibi omia op
tata succede · Et ait epo · Remunerē
deus omipc caritate tuā sālissime pri:
qa ꝓter tuā sollicitudinē ereptus de
penis · iam ingredior gaudiū dni mei.
Et ecce isti duo anni reputati sunt
mi ꝑ duobz milibz annorū · Et no ui
dit eum amplius · No · Valde leti
ficant me ista: si duo michi occurrūt
āmiratione digna · Primū est uirtus
contricois: ꝑ qua merito dāpnandus
dignus effectus ē uita eterna · Sedm
est uirtus operationū: ꝑ qua celeriter
liberatus est a pena purgatoria · Mo ·
Licet magna uirtus sit in utroq;: ā
plior tamen inuenitur in cōtricōne.
Ordines enim ecclie sine elemosine:
non sunt de substantia meriti · Valent
quidē defuncto minuē penā: si no pos
sunt augē glām · No · Aliud enā qd
homo apostata in habitu seclari mo
tuus et sepultus: in cucullā apparuit.
Mo · Contricō de apostata mōchū fe
cit: et uestē secularē in cucullā cōuer
tit · No · Vellem mi hoc euidenter ex
emplo plari · Ao · Exemplū ad ma
num est · Fre de mōcho apostata q̄ mi
racō sī bernardi cōtrē erat ordinē mor
tuus · q̄ i clicali habitu sepli · effossus i rōsu
Beatus ta et habitu mōchi apparuit · C ·
Bernardus siart mi quidā sa · iij ·
cerdos retulit religiosus · monachū
quendā habuit: in quo hoc qd queris
ꝑ uirtute contricois deus manifestius
ostendit · Multa ad huc a ueteribus q
ea uiderunt quoz ad huc in domo nra
sup sunt narrari solent: que no sūt
scripto mandata · Monachus idē de
quo sermo cepit · suadente inimico ha
bitū deposuit: ⁊ prochia qndā eodem
cooperante regendā suscepit · Erat quip
pe sacerdos · Et q̄ sepe parū peccō pu
nitur: delector ordinis inuicū labū
libidinis · Concubinā siart multis cō
suetudis est · ad sibi cohabitandū ac
cepit: de qua et liberos genuit · Accidit
ut post annos plurimos miserante
deo qui neminē uult perire · sacīs abbas
ꝑ uillā in qua monachus habitauit
transiret: et ad domū illius hospitādi
gratia diuerteret · Quē ille bene cognos
cens · et q̄ ꝓprii patrē cū multa reue
rentia exipiens · deuote ministrauit: et
tam ipi q̄m socijs ac iumentis necessa
ria copiose ꝓuisauit: nō tamē recog
nitus est ab abbe · Mane cū uir sācīs

dictis matutinis paratus esset ad eundum.
nec posset loqui sacerdoti. eo qd matutinus surgens isset ad ecclesiam. aut filio ipsius sacerdotis. Vade defer nuncio istud domino tuo. Erat autem puer mutus a natiuitate. Qui precepto obediens. et precipuis uirtutem in se sentiens. ad patrem accurrit. et sua pris uerba ualde absolute expressit dicens. Hec et hec mandat tibi abbas. Pater prima uoce filij audiens. et p gaudio lacrimas. ut sedo accurrens eadem uerba repetet admonuit. et qd sibi abbas fecit diligenter inquisiuit. Cui ille. Nichil aliud mi fecit. sed solummodo dixit mi. Vade die domino tuo. uerba hec. Ad tam euidens miraculum sacdos xpiciuis festinanter ad sem uirum uenit. seqs cum lacrimis ad pedes illius prostrauit. Domne pater inqit monachus uester talis ac talis fui. et tali tempore a monasterio recessi. Rogo igit paternitatem uram ut liceat mi redire uobiscum ad monasterium. qia deus in aduentu uro uisitauit cor meum. Cui sanctus. Expecta me hic. et ego pacto negocio ocius reuertens ducam te mecum. Timens ille mortem quia prius non timebat. respondit. Domne timeo interim mori. Ad hec ille. Hoc inqit p certo scias. qia si in tali contricione ac proposito mortuus fuis. coram deo monachus inuenieris. Recessit. redijt. illumqs recentem mortuum ac sepultum audiens. sepulchrum aperire precepit. Dicentibus qui aderant qd facere uellet. rndit. Volo uidere utrum in sepulchro iaceat monachus an clericus. Clericum inquiunt in habitu clericali sepeliuimus. Retecta terra non inuenitur qua sepultus fuit. sed in tonsura et habitu monachi cum his

apparuit. Et magnificatus est ab omnibus deus qui uoluntate p sua reputat. Ecce in isto habes manifeste qd uia contricionis coram deo restituat. quidqd uoluit uitium apostasie. Hoc tamen scias qd tempus apostasie totum infructuosum fuit. Mo. Bene ex hijs que iam dicta sunt recognoscimus uirtutem contricionis. sed amplius admiror ineffabilem misericordiam nri saluatoris. Homo iste apostata fuit. fornicator fuit. et qd amplius pondero. cotidie sacrosanctum xpi mysteria tractare poluctis manibus non timuit. Mo. Iuste moueris ubi contemptus est maior. ibi et culpa grauior. Ait enim apls. Qui manducat panem et bibit calicem dni indigne. reus erit corporis et sanguinis dni. Sup que loci dicit glosa. Morsus xpi penas dabit. ac si xpm occidit puniet. Si xpi crucifixoribus in pena similis erit. qui indigne hoc est in mortali quolibet existens accesserit. qd de illo sciendum e qui in multis et assiduis mortalibus manens non solum non manducat. sed etiam celestis manibus contrectat et tractat. Audi quid mi dixit nonus cesarius monachus noster. quidam abbas prumie. De sacerdote qui dixit. si peccatum sit peccatum nunqm saluabo me bic anima mea. uij. Erat tempore quodam cum quodam sacerdote de pacis. ille non confitendo. sed peccata pupendendo. rndit. Si peccata sicut homines dicunt sunt peccata. et tam grauia. nunqm saluari potest aia mea. Quare inquit. Qia in hac nocte dormiui cum legitima cuidam. et hodie celebraui tres missas. erat autem in eadem nocte duplex festiuitas. scilicet dnice diei. et sti Laurencij martis. Mo. Stupenda sunt que audio.

De contricione.

sed miru ualde. qd deus tm in se cotep
tum pt sustinet. Mo. Si deus i pcis
statim occidet pcores: no hodie ta in
numeros haleet pfessores. Usis g audi
re rem horrendam de sacerdote huiumoi:
inquo et mirari potis ieffabile pacieta
dei. Mo. Uolo et desidero: qa diuina pa
gencia p maxime nobis necessaria est.

De luxuriosō sacdote aut colūla i die natl
dni tbr uiolr sacmentū altaris tulit. ⁊ pr
onis Conradus ꝛcaone restituit. v.
quondā epc hallerstedin. ano
pterito retulit nobis hystoriā sacd mi
rablem: quā contigisse dicebat aū pau
cos annos in regno francie. Erat ibi
sacerdos quidā qui in pā nocte natalis
dni transire debebat p breue campū: de
una uilla ad aliam: ut ibi sedm ꝛsue
tudinē matutinas dicet. missas q celē
braret. Opere dyaboli ut credit. iuxta
uillam soli sola mulier occurrit. et qa
sine teste fuit. solus cū sola peccauit. P
petrata culpa tā nefaria. no cum retrax
it a maiori cōtemptu accusatur cōscia
cia: si magis timens humanā uere
cundiā qm diuinā uindictā ecclam in
trauit: dictis q matutinis missam de
nocte in primo gallicantu sedm morem
sollepniter inchoauit. Transubstātia
acone fta. panis uidelicet in corpus ⁊
uinū in sanguē xpi: columba niuea
ipo sacerdote aspicente sup altare descē
dit: totūq ebibens qd erat in calice
rostro suo hostiā tulit et auolauit.
Uidens ista sacerdos. satis et si no salu
briter est territus: et quid facet si parū
plerus. canonē pter mlm circūstan
tem qntū ad uerba et signa cōpleuit:
sz fructu canonis caruit. Post missā
decantatis laudibz cū missa de mane
dicet. eo qd no haleet qui uice sua sup
pleret. cadē columba hora qua prius
ter ad uenit: sacramentū abstulit et
recessit. Mo. Quare exemplo abrahe
patriarche no alegit eam? Ao. Talis
columba no fuit: que repelli aut tene
ri posset. Puto ea similē fuisse illi co
lumbe q in iordane uidente iohe sup
uertice ipsu resedit. Io. Qd sentedū
est de illa columba? Erat ne spc sancs.
Mo. Nequaq: sed indicū pscencie
spc sci. Pacto enī ministerio ad qd
a spū sco creata fuat: in pacente ma
teria est reducta. Natura diuinitatis
no pt oculis corpalibz uideri: no aurī
bz audiri: no manibz tangi. In sub
iecta creatura ut est ignis ⁊ columba:
sepe uisus est. Io. Quid postea egit
sacerdos. Mo. Non cessauit a pre
sumptōe sua: sz tertio accedēs ad al
tare celebratur missā de die: p eandē
columbā eo mo quo primo ⁊ secdo et pu
er natus sacramentū corpis ⁊ sangū
nis sui sōtraxit. Tandē in se miser re
uersus: et de culpa licet indignus. de
tamē gra cōpunctus. uenit ad quēdā
alterem ordis nri: cōfessionē et facies
tum peni. Exposuit et omnē ordinē
rei cū multis lacrimis: uidelicet qm in
digne tdo repulsus sit a diuinis sa
cramentis. Alias uero sicut uir pru
dens et discretus. cōtritū eū ex toto
corde cōsideris. uiuere q cōtricōis p
ture uolens. dandā penitēciā suspen
dit: et ut ocius iret celebrare missā
pceptit. Ille uero qi deo obedies cōfes
sori suo cū multo timore et lacrimis
ad altare missā celebratur accessit:

que pius dis qui nichil hor odit q
fecit · si dissimulat pcta hominu ppt
penitencia mirabilit letificauit · In
hora supcaonis columba redies · tres
hostias qs singillatim tulit · simul i
rostro deferens · corporali iposuit · et
ter in missa liquore de gutture suo
calice imisit ac recessit · Iudens hec pb
biter · gaudio repletus e marmo · grias
agens deo qui facit mirablia magna
solus · Reuersusq ad abbem diuina
et cosolacione recitauit · et ut ab eo i
mochu recipet humiliter supplicauit ·
Cui respondit abbas · Non te hoc tpe
suscipia · si uolo ut mare transeas · ipp
pcto tuo tribz annis in hospitali infir
mantibz seruias · Si tuc reuisus fuis ·
nulla a me repulsa pacieris · Iuse
bat enim ut p labore tanti itineris et
pericula maris · pena pcti deleret · i pau
pes infirmos qz pter opa misedie · sibi
intercessores faceret · Fecit ille qd ab
bas pcepit · et pt tres annos reuertes
habitu religionis in ei domo suscepit ·
No · Felix pcm cui occasione tantus
pcdz ad tantu pueniit bonu · Mo ·
Licet mortalis nora in se ualde sit ma
la · aliqn tamen p occasione quibusda
efficit bona id est utilis · Timore uni
pcti · quiq homo a multis ymo omibz
pcis liberat · Du enim pena imminente ti
met · confitet et dolet · et p penitencia
totu deleri · No · Bene hoc qd dicis cor
do · qz si una deformi macula i uestie
mea uidero · occasione illius tota ues
tem laudo · Mo · Hoc tamen sciere deles ·
qd quiq deus pcta dimittit mortalia
et no quedam uenialia · si no dimittit a
liqd ueniale · n simul dimittat qd libz

mortale · No · Quomodo hoc sit no intel
ligo · No · Quedam sunt uenialia ut est
nimius affectus parentu cum liberos ·
de quibz no punit dolere nec ea punit di
mittere · et id circo eis in pnitu no remit
tunt · Sz qdq de uenialibz fiat · ho pru
dens de mortalibz caueat · qz ea p se po
sit cadere · no tn p se ualet resurgere · Qs
dat si deus lapso dignet porrige manu
subleuante · hoc e gram illuminante ·
Quidam cadunt ut iudas · et no resurgunt ·
alij ut petrus cadunt et forcius resurgt ·
Dicam tibi de hijs testimonia uetissima ·
et tanto tibi esse debent gnora · quo sz
recentiora · De hildebndo lapse i penitte ·
Recitauit mi et pena ei p monte · vj ·
fratr bernardus mochus nr de
quodam hose diuitis cuidam uillico q gra
uiter satis cecidit · et pt lapsu surgere
no uoluit · Et ideo forte no uoluit · qa
no potuit · Reuera no potuit · qa donu
contricionis i corde n fuit · Nome hois
hildebrand · habitans in uilla quadam
dyocesis traiectensis · q dicit holchom ·
Die quadam cum silua cum alio quodam coa
ue suo intrauit · que suadente dyabolo
cum soli essent occidit · Fuerant aliqn inter
eos inimicae · sz tuc temptis penit erant
soptae · Reuiso hildebrando i uilla · inter
rogabat eum amica occisi ubi est · Qui
respondit nescio · Expectantibz ill die
illo et altero · cum no rediret · qa ia redi
re no potuit · suspectu habentes iam
dictu hildebrandu ppt antiqs inimica
cias · coram iudice in causa traxerunt · ar
menq homicidij iposuerunt · Qo timi
de negante · cepit ipa facies eius pdere · et
cum instantibz illis ta negare n posset ·
cofessus est qa homine occidisset ·

Statim dum sup eũ sententiam: ro
tali adiudicatus ẽ. Cũq; duceret
ad mortẽ: sacdos cuiusdã uille nomine B
rolfus. cũ alio sacerdote. q; uocabat
iohes gmano filius supdi bernardi
et aduocato uille utpote uirũ hões
tum traxerũt in ptẽ: satis diligẽter
monẽtes eũ de cõfessione atq; cõtri
cione cordis. Et q̃a miser homo p se
surgẽ nõ potuit. nec manũ se suble
uantẽ sensit: miserabilr respondit.
Qd m̃ posset ista pdesse: Homo enim
dãpnatus sũ. Reuera rndit sicut hõ
indurat. et desperatus: similis illi q̃ di
cebat. maior est iniqtas mea: q̃m ut
uenia meat. Et ait illi sacdos. Adiu
ro te p pcem. et filiũ et spm scũ. ut
infra hos dies triginta m̃ appareas:
et sine omni periculo uite mee. de sta
tu tuo me certifices. Respondit. Si
m̃ licuerit libenter hoc faciã. Sic q̃ ro
tali pena plenus: de tormẽto corpis
trãsiuit ad tormẽtũ eterne dãpnaci
onis. Nocte quadã in fra statutũ tẽp
bertolfo dormiente in stratu suo. tan
tus cepit esse circa domũ fragor arbo
tam uehemẽs flatus uentor. ut ipa
aĩalia stupereẽt: et uix suis locis inf
claustra stabuli retineri posset. Ex
pgefris bertolfus respexit ad ostiũ
domus: et ecce tanque q̃ui uẽtor ĩ
pulse aperiebant: uiditq; hildebran
dũ in camino ardẽte residentẽ: sibi
q̃ celerius ppinquẽte. Territus autẽ
sup modũ se signauit: et ut staret
sub inuocacõe diuini nõis pcepit.
Ecce hic sum sicut pmisi inqit. Sal
utante illo de statu suo rndit. Eter
naliter dampnatus sũ: eternis q̃q; in
cendijs ppter desperacõnẽ maxime de
putatus. Si sdm tuũ consiliũ egissem
penitencia: p penã temporalem euasis
sem eternã. Non enim punit ds bis ĩ
idipsũ. Hoc autẽ scio q̃a si nõ fuisses
unus a te adiuratus. ne t̃ mortuũ
nocerẽ: malo tuo huc aduenissem. Cõ
silio tibi ut uitã tuã emendes: ne pr
hanc uitã similẽ penã recipias. Erat
autẽ idem bertolfus sacdos nomine nõ
re. Iã usq; ad illud tẽpus sine ordi
ne pbiterij celebrauerat. Q̃ cũ ad
huc miserũ amplius interrogare
uellet: respondit. Non licet m̃ hic di
uius morari: q̃ multi demones fo
ris ante hostiũ pstolant̃ reditũ meũ.
Hoc dicto. statim ipulsus et expul
sus cũ stridore ⁊ ululatu maximo
ab eo discessit: tũsiensq; secus stabu
lum aĩalia sicut pus instruxerẽ ⁊ cõ
mocionẽ fecit. Bertolfus uero ti
more tã horrende uisionis seclm de
seruit: et in domo quadã ordis nri
que uocat̃ hersethusin religionis
habitũ suscepit. Alias loci illius
eo qd̃ intellexisse eũ uirũ esse litera
tum et eloquentẽ: ut ei ad ordines
liceret accedẽ. satis apud dnm papã
Innocenciũ laborauit. sz obtinẽ nõ
potuit. Ante hoc biennium sicut m̃
retulit prior de Campo. in manu q̃m
extendebat tenẽ ad archã dei. morbo
qui antrax dicit̃ punitus ẽ. Que cũ
et ãsi p remedio. eo qd̃ morbus serpẽs
sit abscidẽt. nichil illi pfuit. ymo do
lori dolor additus: morte eius poci
accelerauit. Voluit eũ ds ut sperio
punire in pseni: ne puniret ĩ futo.
Ecce iste uillicus cecidit ⁊ nõ surrexit.

Si nõ cecidissẖ: nequaq̃ dampnat̃
fuissẖ. Mo. Ex huĩ pena pendo qm̃
periculosum sit ĩmortali mane peccõ.
Mo. Scias nõ solũ ee periculosũ: sẖ
et dampnosũ. Periculosum e: qa sicut
febris acuta se habet ad mortẽ. ita mor
tale pecm̃ ad gehennã. Dampnosũ
autẽ: qa qq̃ interim peccõ lonu fuerit
tonũ pdit. Mo. Quero eqa utrũ ca
sus sit et culpa hois peccãtis. vel et
occasione gre recedẽtis. Ao. Nec qq̃
hoi subtrahitur gra. nisi pus pcedat
culpa: aliqn̄ uero refundẽt pecm̃
in auctorẽ gre deũ. Ao. Placet qd̃
dicis. Mo. Delectat te audire ad
huc de alio quodã misero. q̃ ppter suã
culpã penã sibi ĩ gehenna parã uidit:
atq̃ ab inferis redies penitẽ cõ
tempsit. Mo. Loam. Ao. De gode
schalco usurario qui sedẽ igneã s in
Eo tempe penis parã uidit. vi
quo magister iohes xantẽsis
scolasticus et magistr oliuerius sco
lasticẽ coloniẽsis. crucẽ contr̃ serzace
nos pdicauerũt ĩ dyocesi traiectẽsi:
sicut in retulit supdcts bernardus:
qui tũc tpis collegn fuit eiusdẽ oli
ueri. et cooperator in pdicacõe: erat
ibi quidã rusticus si bene meminĩ
noĩe godeschalcus: qe usurari. Istr
cũ certis ñ ex deuocõe ut postea patet
ut: sẖ ex circãstantiã ĩportuna ãm
monicõe crucẽ suscepit. Cũ dispen
satores ex mãdato Innocẽcij pape
pecuniã redempcõis colligerẽt a se
nibz pauperibz et ĩfirmis: idẽ usura
rius se pauperem mencaẽs cuidã dispẽ
satori circa sũmã qnq̃ talentorz de
dit: tali qe dolo sacdotẽ circũuenit.
Testam sibi postea uiani ei qd̃ dedisse
potuissẖ quadragintas marcas: nec tã
erhedidissẖ liberos suos. qd̃ ipe ptendebat. Deus autẽ qui falli ñ potest:
eius fallacie postea terribiliter cõclusit.
Sedebat miser in taberniis deũ puo
cans: et qe pegrinis exprobrans ĩhuẽ
modũ. Ijos solidi mare tũ sibitis.
substanciã uriãm expendetis: uriam qe
uriãm mlts periculis exponetis. Ego
uero cũ uxore et libis domi residens:
ppter qnq̃ marcas cbz redemi crucẽ
meã: similẽ uobis habebo mercedẽ.
Sed iustus dns ut pala ostendat qtũ
ei placet labor et expense pegrinan
cũ. et qãtũ ei oculis displicet dolus ac
blasphemia dẽthentis. hominẽ mi
serrimũ tradidit sathane: ut discat ñ
blasphemare. Nocte quadã dormiẽ
te eo cũ uxore sua: in pprio molendi
no domui suae cõtiguo. motũ qi rote
molendi audiuit. Clamas qe puer:
duxit et. Qis admisit molendinũ?
Ijade uide qis ibi sit. Iuit puer ꝛ redi
it: nimio enĩ horrore paulsus pcedẽ
ñ potuit. Cui dns. Dic qis est ibi?
Respondit. Tantus horror ad ostiũ
molendini inuasit me: ut cõpellerer
redire. Et ille. Eca si dyabls ibi sit:
ego uadã et uidebo. Iniecta qe toga
scapulis eo qd̃ nudus essẖ ad molen
dinũ uenit: ostiũ aperuit introspexit:
ĩ quo horrendã uisionẽ uidit. Stabat
ibi duo equi nigerrimi. Iuit quidẽ
deformis eiusdẽ coloris iuxta equos.
Qui dicebat ad rusticũ. Festina ascẽ
de equũ istũ: qe ppter te adductus e.
Expauit ille et cõtremuit: qe uiri
tis uocẽ minus libenter audiuit. Cũq̃

De contricione.

ad talem obrediencia impatus esset.
iraco clamat diabolus. Quid tardas?
Dice uestem et ueni. Erat autem crux
qua suscepit eide uestis affixa. Quid
plura? Instructe diabolice uocis per del
pacione in corde suo senacis. et iam re
sistere no ualens. uestem retecit. et mole
dinum intrauit. equum primo diablm
ascendit. Ascendit et diabolus equum al
terum. et sub multa celeritate. simil de
ducti sunt ad diusa loca penar. In qbus
homo miser patre et matre miserabi
liter uidit. aliosq; plurimos qs defuc
tos ignorauit. Ipsi eciam ibi quendam
honestum militem nup mortuum helyam
nomine de rimunge. burguum in castro
hurst. uacare fecerunt in sedem adiuso
corpe ita ut dorsum haberet ad comma
uacare. Que huc illucq; discurrebat. et
crebris ictibus dorsum militis cruentaba
tur. Cui cum usuarius diceret. dne quare
sustinetis tanta penam? respondit. Ipse
cum istam rapui sine misericordia cu
dam uidue. et ideo sine mia oportet
me ab illa pena hanc sustinere. Ostensa
est ei in eisdem locis ignea sedes. in q
nulla potest esse quies. si sessio penali
et pena intermiablis. Dictum q; est ei.
si pdo reiteris in domum tuam. post tres
dies exuto corpe reuertis in locum tuum
et mercedem tuam accipies in sede ista. Mox
a demone reductus. et in molendino
depositus. pene exanimis relictus est.
Inuentus ibi ab uxore et familia. atq;
in lectum deportatus. cum requireret ubi
esset ul unde uenisset rndit. Ad loca in
fernalia ductus fui. et hec atq; hec
ibidem uidi. Ostendit mi in eisdem locis
ductor mis sedem unam. et dixit qm in fuer
pata. et qa post tres dies recepturus
esse mercedem meam in ea. Ipsocatus est
sub celeritate sacerdos. rogatus ab
uxore ut pusillanime cofortaret del
patum erigret. et ad ea que saluus esset
hortaretur. Quem cum sacerdos moneret.
ut cotricione haberet de pcis suis. et ut
puram faceret cofessione. dicens neminem
dele de dei misericordia desperare. respondit.
Qd plunt uerba ista. Non possum
contteri. stupidum iudico cofiteri. Qd
de me dispositum est. necesse est impleri.
Sedes mea pata est. post terciam diem
illuc ueniam. et secm qd gessi in ea
recipiam. Sicq; sine cotricione. sine co
fessione. sine uiatico. et sacra unctione
tcio die defunctus. in inferno sepultus
est. Sacerdos no cum ecclastica ei nega
ret sepulturam. ab uxore ei corruptus
in amiterio positus est. Peter qd postea
in synodo trate ecclesi accusat est. pena
nescio qua multat est. Ipse sunt tres
annu elapsi. ex quo ista contigerunt.
Ecce iste sicut stupor cecidit. et minu
me surgerit. No. Ipsum in aliq; ha
bere significacois. qd in uacca in qua
pena sua miles recepit. usuarius
no in sede que signum est quietis et sta
bilitatis. ejo. Deus secm qualita
tem et modum pcti ipm punit pcm. qui
les iste qa uaccam rapuit. in uacca
pcm luit. Hec de ejusdem. Ipsa uacca
pascua p diusa prata discurrit. et as
sidua pasione rarescencia gramina
depascat. Ipsa uacca sua inquietudine
et depastione nobiles et aduocatos te
pis nris designat. qui domos et agros
subditor hospitando depascunt. et p as
siduas exactiones quas in illos faciunt

in substancia recrescere nō sinunt. Isti
pōntifices in penis simulabunt. et sicut
modo alios agitant. ita ipsi cū pōdicto
milite et agitabuntur. Hec de modo dic
ta sint. Usurarius nō qā domi quiete
residens pecuniā suā ad usuram dedit.
in iferno sedem igneā recepit. Bene
autē eadem sedes ignea fuit. qr sicut
ignis stipulā. ita usura principālē sūt
sbām. Quā grave peccatum sit usu
idetur michi ra. Capl. viij. Mo.
usura parū ē multū grave.
et ad emendandū difficile. ayo. Iuste
moneris. Non ē aliqd parū nisi quod
quiescat. usura uero nūq a pecō cessat.
Dormiente dnō suo ipsa nō dor
mit. et semp crescit et ascēdit. Diffici
lis ē ad emendandū. qā deus nō dimit
tit peccū. nisi restituat ablatū. For
nicator. adulter. homicida. periurus.
blasphemū. mox ut de peccis suis conte
runt. indulgenciā a deo cōsequuntur.
Usurarius uero licet de peccis suis do
leat. tamē qm diu usurā tenet cū po
sit restituere. nūl sequit indulgencie. Mo.
Qd si iam usurā consumpsit. nūl luceris
suis distribuit. nūl habes pter possessi
ones iustas. Mo. Illas tenet uen
dere. et rapinā reddē. Mo. Qā epi
qui sūt cerliax. plani. et speculatores
usurarys cōmunicant. et ad sepulturā
xpianā recipiūt. id circo multi sunt
hodie. Mo. Si solūmō uicia sibi com
missor dissimularēt. et nō eis similia
facerēt. tolerabile esset. Quidā epōrū
tam grues in plebem sibi subiectā ho
die faciūt exactiones. sicut psone se
culares. Isti sūt fratres male. male val
de. Valde timendū est talibus. ne sibi
cathedras parent iuxta sedē usurarij
in inferno. qā usura et exactiones uio
lente. nūl aliud sūt qm rapine. Mo.
Quomō valē posset membra. ubi cā
firma sūt capita. Mo. Occasione
huius sedis recordor. cuidam pablē a
quodā epō dicte. De parvola lopoldi ur
In wormacia ante maciensis epī. C.
paucos annos quidā epc fuit. ux.
nōē lupoldus. solo qdem nōē epc.
qpe autē tyrannū. Hic cū esset uanissi
mus. nūl in se habens pietatis. nūl re
ligiositatis. dicitur et quodā tempe
germanū suus uir nobilis. Dnē epe.
multū scandalizatus nos laycos. uro
exemplo. Ante qm esseris epc. aliqd
deū timebatis. nūc nūl pensis de illo
curatis. Cui ille respōdit. Frater duo
uicini erant. et quibus unus exemplo
alterius peccauit. Mortui sūt ambo. et
deducti in infernū. Cū esset in tormentis.
unus alū dicebat. Ve tibi qā tuo ex
emplo pnocat ad peccū. merui
hūc locū. Cui alter. Bone uicine. si
placet t ampli sedes mea. trade mi illā.
et ego t dabo meā. Sic dico uob fratres.
qm uerimū ad inferos. si uidebit uo
bis sedes mea honorabilior ascēdere cā.
et ego uestrā. Respondit ille. Mala
cōsolacō hec. Iste lupoldus ita dya
bolicus erat. ut tempe salsmatis qd
erat inter duos reges. octonē scilz et
philippū. cū sibi usurpasset epātū mo
guntinensē. eiusdē philippi auctori
tate. et multis interesset bellis. nō peret
cerlijs. nō amiteryis. Et cū ei multi
sui dicerent. dnē nō licet nob spoli
are cimitia. respondit. Si ossa mor
tuor tollitis. tūc primū cimitia spoli

De contricione.

ants. Qui cū esset ꝑuatus ab officio
et bñficio ab Innocēcio pp. ꝓter inuasi
onē iam dci epi⁹ aurilio philippi
frerius. collecto exercitu ꝓfectus ē in
italiā ꝓpm papā debellare. Quē cū
in diuisis locis qd dictu horribile est ar
dentib⁹ candelis excōmunicauit. Pcea
uero in odiū imperatoris ottonis. offi
cio et bñficio restitut est. Ipse iste sepe
et ualde ut iā dcm ē accidit. nescio utr
surrexit in fine p cōtricionē. Hoc scio
qd legitur in qua homine deposuit.
multe dissensiois seminariū fuit. No
sepe qdā uidi cadē. et p penitēciā resur
gē. si qd quidā forcius resurgāt pbai
mi uelle exemplis. De scolari pariensi
q ob nimiā contricionē ꝛ sui ꝓio potuit
cui pcā i cedula scipta diuinitus fuit deleta.

Annus nio est uicesimus ajō. Ca. x.
sedis. plus nec minus eo tempe q
ad ordinē ueni. qui fuit ab incarnacōe
dni. cij. c. xcix. in quo tale quid audui
religiosis et iuriatis. ut sint albates
et scolastica parisius cōtigisse uerecūd
intellexi. Erat ibi iuuenis quidā i stu
dio qui suggerente humani gnis inimico
talia quedā pcā cōmiserat. q obstāte
erubescencia nulli hoim cōfiteri potuit.
Cogitans tamē q malis ꝓpata sint tor
menta gehenne. et q bonis abscōdita
sint gaudia phennis utre. timēs ecā
cotidie iudicii dei sup se. intus torqlā
tur morsu cōsciencie. et foris tabescebat
i corpe. Qd plura. Tandē miserante
deo in adolescēte. timor ille seruilis ue
recundiā uicit. q sicut seta filū carnā
lē inducē consueuit. Ueniens ad sum
uictorē. priorē uocauit. et qē cōfitēdi
grā uenisse indicauit. Ille patus ad
tale officiū sicut omēs sūt fres eiusdē
monasterij. statim uenit. i locū ad hoc
deputato sedit. ꝑmissaq exhortacōe
iuuenē cōfiti uolentē expectauit. Mura
res. Tanta hora eadē pius dns cuius
natura bonitas ē. cui uoluntas potes
tas est. cui opus misericordia ē. cordi eius
inuitit cōtricionē. ut quociēs cōfessi
onē iniuet. tociens singultib⁹ interce
pta uox deficeret. In oculis lacrime. suspi
ria i pectore. singultus erāt in gutture.
Hec ut uidit prior. dicebat scolari. Va
de sarde pcā tua i cedula. et defer ad
me. Placuit cōsiliū iuuenī. abiit scip
sit. die alta rediit. et si cōfiā posset tun
cēptauit. ut ꝓius deferat. Et cū nil ꝓfi
ceret. cedulā ꝓior poscerit. Legit pri
or et obstupuit. dixitq iuuenī. Nō
sufficio tibi solus dare cōsiliū. Ipse ut
ostendā abbi. Et licēciauit eū. Venit
prior ad abbem et poscerit cedulā le
gendā. rem ei p ordinē exponēs. Qd
inde gestū sit audiāt pcōres et cōso
lent. desperan et recreent. Mor eū
ut alias cedulā ad legendā aperuit.
totā eius cōtinenciā deletā inuenit.
Impletū q est in eo qd dns p ysaiā
dicit. Deleui ut nubē iniquitatē tuā.
et ut nebulā pcā tuā. Et ait alius
priori. Quid legis in cedula. Nichil
in ea scriptū est. Ipse ut ꝓior audiuit.
cedulā cū alte simul respexit. Dixitq
ad illū. Scias p certo paternitas tua
supdcm iuuenē in hac cedula scipsisse
pcā sua. et cū a me fuisset lcā. uobis e
cā donaui legendā. Ir ut uideo miseri
cors deus. qui maxima iuueis cōtri
cionē adtendit. culpā iā sufficienter pu
nitam. iuste deleuit. Delecio sicdem

vocans scripti: absolucionē significat voci
delicti. Et vocātes scolarē ostenderūt
cedulam: dicētes ei peccā dimissū esse
delectā. Quā cū prisperisset et ex signis be
ne cognouisset. in cantū cū eius ex mag
nitudine gaudij ē dilatatū: in quēcū
pius ex magnitudīe tristicie fuīt an
gustiatū. Et nullā ei iniūgētes satis
factionē: monuerūt quatenus deo de p
ceptis beneficiis grās ageret. atq; de ce
tō cauteius uiueret. Ecce iuuenis iste
ut sānus uidet' aū ruinā ipsius fuit ce
adit et pīnūs surrexit. Mo. In quo
fuit pfectus? Mo. In caritate. Ho.
Que est pfectio caritatis? Mo. Quā
do mens nō est sibi cōscia alicui peci
mortalis siue uenialis: ultra nō so
lum a culpa. sed etiā a pena. Et puto si
sepedicis clericis decessisset i tali statu
minime sensisset penā purgatoriā.
q; pfecta caritas consumit plūbū i stu
pulam: culpā et penā. Hec est opinio
multorū. Alij dicūt etiā uiros pfectis
simos. secū trahē fenū i stipulā. Mo.
Mirū q; nō fuerīt peccā ei delectū:
aliqū pōn essent ostensa. Mo. Ne
supflua uidet' confessio: sine cui' desi
derio nulla fit remissio. Ipā etiā con
fessio pter erubescētiā maxima ps ē
satisfactois. Nam i pmo contricois
puncto. dimissa fuīt et culpa: deinde
cōtricione in ardescēte et cōfessione
accedente delecta ē pena. Mo. Nō min
mirū cōtricione huī homis q̄m ma
rie. cui tantū lacrimāti et nil dicenti
uoce saluatoris dcā est. dimissa sūt
et peccā multa. q; dilexit multū. Mo.
Et quo mēcione fecisti marie magda
lene. dicēs de mira contricione. cuidā

mulieris luxuriose: in qua nris tpib;
xpē nō minora ondit grē siue miracla.
q̄m olim in maria. De muliere q̄ de fi
lio cōcepit. quā Innocēs pp ob pīnam cō
tricōnē a peccī pena iudicauit absolutā.
Mduisis locis a diuisis pīsonis Ca. xj.
hoc qd dicturī sū audiui. Ante hoc q̄
dergenniū eodē si bene meminī ano
quo defunct' est innocēcius papa: mu
lier q̄dā igne libidinis succēsa primum
adamauit filiū: de quo cōcepit. i pept
aliū filiū. Terrore tā nefarie cōpiscē
onis pculsa. quotiēs monēto timens
se tradi sathane. ul' morte subitanea
interire: deo miserēte de satisfactōe am
tari cepit. Phabito pius cōsilio sacer
dotis sui. infantulū secū tollēs. ita m
eū dictū fuisse puto. romā uenit: et
cū mlta ipūnitate dñi Innocencij
papē oculis se ingessit: cū tantis lacrimis
et clamoribus cūctis audientibus. facēs
confessionē. ut omēs uerteret i stupēdē.
Gestauit in brachijs infantē: cōmissi
sacerdotis testem. Ipsēs dñs papa i mu
liere tantā contricionē. et q̄a uere est
penitens. melodia motus sup eā. sicut
prudēs medicus uolens ifirmā plene
et cito sanare. medicinā etiā cōtricois
ptare: Pcepit ut in tali ueste ibi appa
rēt. in quali uenāt ad filiū cū peccaret.
Illa cōfusionē eternā tēpali anponēs
mox exuit: uestes depōsuit: i camisia
redijt: et quia pacissima foret ad
omnē satisfactionē. in tali obediencia
sanis ostendēs. Considerās uir litterā
tissim tali obediencie tali uecundie. ta
li penitēcie milli peccī pnā posse resistē:
coā omnib; dixit. ad mulierē. Dimissū
est peccū tuū. Vade in pace. Et nil am

De contricione.

plius inuitrit et. Audiuit hec quidā ex
cardinalibus: et cū phariseo contra papā
murmuratis. iudicauit eū reprehendit. dicēs
ad cantā culpā tā breuē penitēciā min
sufficientē. Cui ille respondit. Si ego iui
te egi cū muliere ista. ī insufficiēs est et
coā deo penitēcia: potestatē habeat dy
abolus ingrediēdi corp meū. ī coā o
bus me ueret. Si uō tu iuste me repre
hendis: similē t fiat. Statim dyabolus
cardinalem eundē uexare cepit: p cui
uexacionē pfectū mulieris penitēciā
deus palā ostendit. Tandē omīū ordine
purgatus cardialis: didicit ī sua uexa
cione diuine miserie de cetō ñ oblatre.
Ecce mulier ista sicut supdcīs clericū
īfirma cecidit: et sanissima surrexit.
No. Magna dei clemencia. qd tā mag
nū pcā cū penitēcia delet quidcūm an
nor: tā breuis delet cōtricō. Mo Delet
pcā mlta maiora. No. Que sūt illa?
No. Ydolatria. hēresis: abnegacō crea
toris. Ista sūt et insania dyabolica:
pcā uero carnalia et infirmitate hūa
na. Unde ad mitigandā uā diuinā. in
cōmendacōē defunctor dicit. Licet tibi
peccauit: nō tamen te negauit. No.
Rogo si nosti aliquē qui deū ab nega
do cecidit. ī p cōtricionē surrexit: exem
pli causa manifestes. De contricione no
bilis iuuenis qui xpm negauit. ī pitēci
sionē ī marie vgis gre restitutus ē.
Nā hoc quinquennio iuxta sllō. Ca. xij.
floreffiā cenobiū ordis pmonstrēsis
in dyocesi leodiēsi. adolescēs quidā no
bilis habitauit: cui pater mortēs uxo
re uir magnus ī potens. multas diui
cias reliqt. Factus miles idē iuuenis:
ut gl'iam sibi cōquireret temporalem: in
breui ad magnā deductus ē paupitatē.
Causa cui laudis hiāne tornamētis
totus deditus erat: histrionibus sua
larga manu tribuebat. Et qā ad tā
les effusiones redditus ānui minus
sufficiebāt: hēditatē paternā uendē cō
pellebat. Erat autē in primo manēs
miles quidā diues. et honest: mīsteri
alis tamē. Huic iuuenis tā dcis allo
dia siue feoda sua partim uendebat: ī
partē in uadimonio exponebat. Et cū
iam nō habēt qd uendēt uel exponēt. co
gitabat erubare: tolerabilius iudicās
inē extraneos mendicare. qm inter noto
et affines egestatis cōfusionē sustinē.
Habebat autē uilicū hominē quidē
malignū. noīe nō re xpianū: ī demo
n ī mīsterio totū mancipatū. Hidens
hic dnm suū tristē. et tristicie ñ igno
rans causā: dicebat ei. Dñe uultis di
ues fieri? Respondit. Utinē diues fie
rem: dūmō xpē diuicie cē possēt cū deo.
Et uilicus. Nolite timē. Sequimini
tantū me: et bene uobis erit. Statim
securus est miserū. tamq serpentis
nocē eua: q̄si sibi lū aucupis auicla:
in laqueū dyabli celerius deponēdu.
Et duxit eū in pā nocte p qddā nemu
in lacū palustrē: et cepit q̄si cū aliquo
habē sermonē. Cui iuuenis. Cū quo
loqueris? Respondit dño suo uilicus
ille īiquitatis. Tacere tantū uos: nec
sit uobis cura cū quo loquar. Cumq
sedō loqueret. et iuuenis iterato salsatu
ret: respondit. Cum dyabolo. Et cepit
iuuenis nimis horrē. Quē ñ cōcute
ret horror tali loco. in tali hora. et de
tali sermone? Dicebatq uilicus dy
abolo. Dñe ecce uirū hūc nobilem

dnm̃ meũ · adduri grẽ urẽ · maiesta
ti urẽ supplicas · ut urõ auxilio ꝓsti
tis honoribꝫ atq; diuicijs restitui
mereatur · Ad quẽ dyabls · Si m̃ uolu
erit ẽe deuotus ac fidelis · dabo ei di
uicias magnas · insup addã gloriã
et honores · q̃les nõ habuerit pares
eius · Ilrent uobis obsequiosius erit
et fidelis · si talia fuit cõsecutus · Et
ille · Si uoluit a me ista cõsequi · ab
renũciare ĩ instanti debet altissimo ·
Qd cũ iuuenis audiret · et facẽ renu
ciret · dicebat ei hsd ille ꝑdicõnis · Qd
timetis ꝓferre uerbũ unũ · Diabo ·
abrenũcio · Tandẽ miser iuuenis
a illico ꝑsuasus · creatorẽ suũ ore
negauit · manu e festucauit · dya
bolo hominiũ faciens · Hoc scelẽ ꝓpe
to · dyabls adiecit · Ad huc opus imꝑ
fectũ est · Eam abrenũciare debet ·
matri altissimi · illa est enũ q̃ mari
mũ nobis infert dampnũ · Qs filio
ꝑ iusticiã abiciat · mater q̃ nimis mi
sericors est · ad indulgẽciã reducat ·
Sibilauit itẽũ serpẽs in aure adolec
centis · ut dsd suo in hoc obediret ·
ut sicut filiũ ita eciã et matrẽ abne
garet · Ad qd uerbũ iuuenis nimis
expauit · turbatusq; supẽ modũ res
pondit · Hoc nũq; faciã · Qre inq̃t ·
Fecistis qd maius ẽ · facite nũc quod
minus est · Iesus est creator · quia cre
atura · Et ille · Numq; eam negabo ·
eciã si me oportuit obiectum mendi
care · ꝑ omẽs dies uite mee · Et nõ ac
quiescit · Sicq; ipsũ negocio amlo
reuersi sũt · nichilq; honoris cõse
cuti · sed maximo pẽ pondẽ grauati ·
illicitis suadendo · iuuenis cõsen
tiendo · Pgẽtes uero simul uenerũt ad
quendã ecclesiam · aut ianuã campa
narius erigens relig̃rat semiclausam ·
Mox iuuenis desiliens de equo · cõmi
sit eũ illico dicẽs · Expecta me hic · do
nec reuertar ad te · Et intrans ecclam
ante ortũ aurore ꝑstrauit se añ altare ·
et ex intimo corde ipam matrẽ misericor
die cepit inuocare · Erat autẽ sup idẽ altare
ymago ipius uiginis ꝗ matris marie ·
puerũ ihm in sinu tenens · Et ecce nimis
ꝑ ipius ꝑclarissimẽ stelle maris · uerus lu
cifer oriri cepit in corde seprdẽ adolescẽ
tis · Tamẽ et dns ꝓter honorẽ matris
quã nõ negauerat · cõtricionẽ donari
dignatus est · ut ꝑ fletu rugiret · et ꝑ
planctu nimis clamoribꝫ ecclam reple
ret · Eadẽ hora supdcãs miles q̃ omnia ei
bona habebat · diuino ut credit nutu
ad eandẽ ecclam duitur · et cũ uidet aptã
puteus ibi diuina celebrari · maxime
ꝓter clamores intrinsecus · solus intra
uit · Inuenies q; coã altari iuuenẽ sibi
bene notũ lacrimantẽ · et pmãs q; suã
solũmõ deflere calamitatẽ · retro q̃dã
columpnã latenter secessit · rei exitũ expec
tans · Cumq; terribilem illã maiestatẽ
quã negauat · noiare ul' inuocare nõ
auderet · si tamẽ ptissimã eius genitri
cẽ lacrimosis uocibꝫ pulsaret · utroq;
audiẽte ꝑ os ymagis sue bta et singla
ris xpianoꝝ aduocata · filio loqbatur
inter illa · Dulcissimẽ fili miserẽ huic
homi · Puer uo matri nil respondit ·
faciẽ ab ea auertens · Cũq; itẽũ rogaret
hominẽ seducti asserens · matri do
lũ uertit · dicens · Homo iste negauit
me · qd et faciam · Post hec illa yma
go surgit · et · puerũ sup altare posuit ·

eius qd ibi se pna pstrauit. Et ait. Ro
go fili: ut pter me dimittas ei pccm h.
Mox infans matre eleuatis. respondit illi.
qsaterr nullq alicq tibi negare potui: ecce
pter te totu dimitto. Prius dimisit ei
culpa pter contricione: deinde penam
pcm. pter matris intercessione. Mo.
Quare ta durus tam dulci matri fuit?
Mo. Vt iuueni ostenderet qntu in se pec
casset: et ut p dolore cordis amplius i
se pccm ipm puniret. Surgens autem
iuuenis exiuit de ecia: tristis quide de
culpa: sz hylaris de indulgencia. Exiuit
post eu septem latrones latenter: et qsi re
ignoraret quesiuit. qre ta humidos o
culos haberet q ta tumidos. Respondit.
de uento est. Et ille. Dne nd me later
causa tristicie ure: habeo enu unica fi
lia: si uultis illa duce uxore. omia uta
nobis cu illa restituam: instiq et diuicias
meas hedem uos instituam. Ad hec iu
uenis letus effectus. rndit. Si hoc fuce
dignaremu: plurimu m placet. Reuer
sus miles ad uxore sua. rem ei ordine
retulit: cosensit illa: nupcie celebrate:
iuueni sub noe doris omia sua restitui
unt. Ad huc ut puto uuuit: uuuit et
socerr: post quos morte eos heditas ad
ipm reuerte t. Mo. Multu iuuenis iste
regraciari tenetur bte uirgini: qa per
ipsam meruit remissione pccor. istiq
et cosolacione tempalium bonorum. Mo.
Verum dicis: qm ipa intercedente. dns cordi
eius infudit contricione. p qm pcm me
ruit remissione. Pena etiam pcm ipsa
intercedente. iuuene audiente dimissa e.
Ecce homo iste gtuisse cecidit: sz certis
de quibz supdcm est. celerius surrexit.
Cecidit in tempesta nocte: surrexit in
mane. Mo. Quid r uidet de hys q
in fine conteruntur? Mo. Audi de hoc
no mea sz bti augustini sentencia. Ait
enim sic augustinus. Quid augustinus sen
ciat de sera penitencia. Capm. xuj.

Si quis positus in ultima necess
itate uoluit accipere penitecia
accipit. et mox reconciliat. et hic uadit.
fateor uobis no illi negam qd petit? sz
no psumim qm bene hinc exit. Si securus
hinc exierit: ego nescio. penitencia dare
possum: securitate uo non. Alumq dico
dampnabit: sz nec dico liberabit. Vis
ergo a dubio liberari: age penitecia du
canus es. Si sic agis dico r qm securus es:
qa penitencia egisti. qn peccare potuisti.
Si uis age penitencia. qn ta peccare no
potes: pcm te dimiserit: no tu illa. Ite.
Due res sunt: aut ignosat tibi. aut no
ignosat. Qd hoc tibi sit futuru nescio.
Ergo tene certu: dimitte in certu. De
henrico conuerso q pccm distulat usq
ad mortem. Ca. xuij.

Dicam tibi qd
Ante paucos anos. contigit in do
mo nra. Conuersus quida henrice noie
homo senex et sedm ingressu pro omn
conuersoru: pccm qdam comiserat. qd
nuqm alibi. neq pri. neq alicui cofes
sus fuat. Septies tamen solitus erat cofi
teri: et uidebat nobis omibz qd uir sanc
tus et multu religiosus. Cu tam i extre
mis laboraret: idem pccm dno dilecti
tuic pri nro cofessus est. Et sicut nobis
postea retulit ut nos cautos redderet:
tam graue erat pccm. qd omino dap
natus fuisz. si tacuisset. Mo. Qd sen
tis de saluacone huius hominis? Mo. Sicut
augustinu lego sensisse. Si contricio ei
fuit in caritate. saluatus e: sin autem

dampnatus. Qui sero penitet: oportet
nõ solũ timere iudicẽ: sz diligẽ. No.
Meruit g̃ uigilando. ieunando. labo
rando. obediendo. aliisq; operib; iustis.
qm̃ diu i illo mortali fuit? No. Nequq.
qa opa extra caritatẽ fiũt mortua sũt.
Ve ergo illis qui cotidie in dei seruicio
mortificantur: et nichil inde mercedis
in uita eterna consequuntur. Multi
ista ignorant. de finali penitencia plu
rimũ psumẽtes: nesciẽtes penitẽciã
que in fine agitur ut supdictũ est tã
incertã esse. Dicã tibi tamen exẽpla
de duobus: ex quibus unus in fine fictã
alter uerã egit penitencã. De canoni
co parisiensi q̃ sacramẽtis i fine priua
tus. et pr̃ morte cuidã apparuit dicẽs se
ñ ob uerã ꝛãcionẽ dapnat̃ esse. Ex ru
Arsius in ecclia sce dei genitri
cis marie. canonicus quidẽ nup obiit.
qui multa habens stipendia delicatis
sime uiuebat. Et qa ex delicijs marie
ex hijs que ad gulã pertinẽt libido nas
citur. nacta nutritur. et cotidianis ei
incitamẽtis augmẽtat: idẽ iuuenis
ualde tunicã carnis sue maculauit:
et tam illo qm̃ alijs suis pccis ira dei
in se prouocauit. Tandem p infirmita
tem tactus. timore mortis cõfessionẽ
fecit: pcã detestauit: emendacionẽ pmi
sit: uiaticũ accepit: unctus est: hoiez
deposuit. Cui corpus utpote uiri no
bilis diuitisq; cũ magna pompa scla
ris glẽ tumulatũ est. Et erat in illa
die tanta serenitas: ut ipse aer ei ex
quijs famulari uidebat. Diuersiq; q
hoines ad inuicẽ. Multa bona pstitit
deus hoini isti. Nichil ei defuit horũ
que homo xpianus habẽ debuit. Dñi
cis sacramẽtis munitus est. acc̃ i ei mor
te serenatus e. cui multa gla sepultus
est. Sz homo uidet in facie. deus autẽ
intuetur cor. Post paucos dies cuidã
ualde sibi familiari apparẽs: dicebat
se esse dampnatũ. Cumq; miraretur ille
et expauescẽt. penitẽciã ei. et cõfessionẽ.
sacrã eiã cõmunionẽ. et iunctionẽ cõ
memoras: respondit defũctus. Unũ
bonũ michi defuit: sine quo nullum
horũ q̃ enumerata sũt mi pdesse potu
it. Qd est illud inq̃t? Respondit mor
tuus. Uera cõtricio. Licet enim deo pmi
serim cõsilio cõfessoris mei cõtinencia
siue alia q̃ salutis sũt: tamẽ dicebat
mi cõsacra. et si cõualitis observare
nõ potis. Et qa cor magis declinabat
ad transgressionẽ qm̃ ad uoti obsua
cionẽ: nulli pcã merui remissionẽ. Ds
req̃rit firũ ꝓpositũ penitẽdi. Esse hois
hui penitencia sera fuit et ficta: nec ta
men fuisset sera. si fuisset uera. No. Nõ
miror amodo penitẽciã seriã uiri esse
ueram. No. Plures sũt in seculo qs
ego bene noui. qui tempe infirmita
tis cũ timerẽt mori. se inter manus
abbis reddiderũt: et cũ cõualuissẽt
transgressores uoti facti sũt. Uno
preterito apd bonnã uicã dyocesis co
loniensis. uagus clericus quidã sly
colaus nomẽ. quẽ uocãt archipoetam.
in actibus grauiter laborauit: et cũ ti
meret mori. tam p se ipm̃ qm̃ p cano
nicos eiusdẽ ecclie. ut in ordinẽ suscipe
tur. apud abbatẽ nrm̃ obtinuit. Qd
plura? Cũ multa ut nob̃ uidebatur
contricõne tunicã induit. quã fũ chri
sti celerius eruit. et cũ quadã uisiõe
placens auffugit. No. Multi sunt

De contricione.

pacores qui contricionē habē ñ possūt.
et de hoc ipō dolent. Quid g̃ sencendū
est de tali dolore? Mo. Talis dolor
meritorius nō est. qr sine caritate. ppter
tamē aliqm̄ uiam caritatis. Cari
tas et peccandi uoluntas simul in esse
nō possūt. Ad de tali dolore sais Ber
nardus senserit. ūbis et exemplis il
lius docetur. De milite remense q̃ in
ꝑsencia sci Guardi cōmunicatus. mirū decet
Retulit mi fr godefrid sir. Ca. xvj.
ytochus nr quēdā scolasticū sci
andree in colonia. cui in suppiori disci
plina capitlo ceo mencionē fecit. tale qd
cōgisse i ciuitate remensi. Lo ingit tpe
quo remis fui i studio ci dno philip
po ꝑtea coloniensi archiepo. cui magis
et pedagogus erat. cōtigit ibidē militē
quendā ifirmari usq ad mortē.
instinctu dyabli idem miles si bene
meminī. habebat auticam suī filiā cō
sobrinā. Cui tantū cōglutinatus fuit
amore. ut nō āmonicōē. nō excōmuni
cacōē. neq alicq uerecundia humana
posset ul uellet ab ea separari. Timore au
tem mortis uocauit sacerdotē. satis
puram et ci lacrimis de omibz suis pcis
illi facens cōfessionē. Quē ci sacerdos
moneret. ut tā illicitā abiuraret con
mixcionē. ipsam qz psonā cognatā su
am. respondit. Dnē nō possū. Et ille.
Si in tali uoluntate mortuus fueris.
gaudio celestis uite ꝑualeris. i etna
tormenta te suscipient. Qui ite in sua
obstinacōē pseuerante. recessit sacdos.
ci corpe dni. qd secū detulerat ad con
municandū infirmū. Nutu diuino
ecclia domū sacerdotis occurrit sais ber
nardus abbas claraualis. Quē cum
interrogasset. qre infirmū nō cōmunicasset
causa qz que nota erat omibz intellex
isset. ait sacerdoti. Reuerte mecū ad i
firmū. Reuersi autē. ci sais uir mi
lite iam moriturō q̃ salutis erat suā
deret. et ille ꝑter illā solam rem iam
dictā in omibz obediencia spondere
nouisse subuertit. Nūqd nō doles. qd
nō potes habē uoluntatē recedendi
abea? Respondit. Dnē ualde doleo.
de hoc me nō posse dolere. Audito h
uerbo abbas. mox dixit sacerdoti. ut
corpus dni daret infirmo. Mira res.
Statim ut saluator intrauit. facta ē
salus huic domui. Ab illa enī hora
tā pfēē mutata est uoluntas ei puer
sa. ut amplius odiret quā illicite a
mauerat. ita ut sēō uiro ci multis
lacrimis diceret. Gracias deo q̃ me
liberauit. qr mō libencius uidere buf
fonē quā illā. Sicqz in bona cōfessio
ne i pfēē contricione migrauit ad dnm.
Mo. Miror utrū cōtricionē illā me
ruerit ꝑ dcō dolore. siue dnica corpis
participacione. Mo. Xpc in suo sacra
rio ad iudicium intrat. nisi grā eius
perdat. Puto enī ꝑter ordines uiri
sci. gratiam xpi abyssū cordis ei illu
minasse. dolorē sterilem fecundasse. ne
et uir beatus iudicaret de ꝑsumpci
one. et morientis pena crescē in sua
dampnacōē. Ecce hoīs huic contricō
siue penitencia multū fuit sera i pene
morti contigua. uera tamē teste sēō
aliē. p cui merituī illam credit ha
buisse. Mo. Reuera iustor ꝑsencia
morientibz multū est necessaria. Mo.
Hoc sais gregorius manifestat i qdā
omelia. loquens de quodā puero iuue

ne qui se devorandū draconi cla
malat: quē fratrū circūstantiū ord
fugauit· et cōtricōis gram̄ ifirmo
obtinuit· Audi ad huc de quodā uiro
secularī cui cōtricō finalis tā uera
ymmo tam uerissima fuit: ut p eā
nō solū mereret remissionē pcōrū·
ymo eiā glām miraculorum· De cō
tricōne philippi comitis flamucēsis·
Ante hoc triennū Cap̄· xvij·
defunctus est philippus Co
mes flamucēsis· uir potens ⁊ nobilis:
filius ludewini comitis flandrie·
Ante qm̄ moreret· tanta ei contulit
dnūs in ifirmitate cōtricōnē: ut tlis
cōtricio nō essē uisa ī aliquo homiē
nrīs temporib· Quatuor abbatibus
ordis nrī· simul et sepe cōfessionē su
am facē cōstituit: in tantū se accusā:
in tantū plangēs· ut omēs ad lacri
mas pnocaret· Nec ei ista sufficie
bant: quin laqueū collo suo iceret·
rogaret q cōfessores suos ut se tra
herent ī platea dicēs· Sicut canis
uiri: dignū est ut moriar sicut cani·
filias fratris sui ludewini comitis·
qui frūs suas rex grecie· tradiderat
regi francie: cui filiā duxit uxorē·
Quidā dixerūt q uēdiderit eas· De
quo fō plurimū doluit· Deportari
se fecerat ī pauperimā domū ciuitatis
sue: in qua paup spū migrauit ad do
minū· Solens autē prius dnūs tanta
remunerāe contricionē: miraculis
eū glificē dignatus ē tamq dilcm
cōfessorē· Sepultus ī ecia scī Albani
nrīs in qua pē instituerat cōuentū
canonicor· de suis iustis redditibus·
eis stipendia adhuc sanus ordinās:

tantis usq hodie signis choruscat· ut
de remotis regionib infirmi uenientes
ad eius tumbam sanitatē recipiant:
ipsam q terrā circa sepulchrū effodiē
tes secū p bēdictōne deportant· Ho·
Miror utrū gram̄ tanta meruit con
uersacōe ul' finali cōtricōne· Ho· Sam
puto qd caritatē habuit· ante sua in
firmitatē· q sans erat mansuetus et
humilis: si uir aliqs est qui nouit eius
uita· et extrema penitencia· qui magis
hanc glām miraculor assertat extre
me q maxima fuit cōtricōni· qm̄ psti
ne cōuersacōni· Ho· Videt mi qd multi
apud deū ualeant lacrime contricōis·
Mo· Quanti fuit apd deū ualoris·
qm̄ ue pondis: subiecto ī exemplo de
monstrabo· De contricōne cōuēt de
hemenrode q tempe sasmatis cū frede
rico imperatoris mutauit· Capitu
lum

Tempe sasmatis qd fuit inter· xvij·
alexandrū et calixtū sub frederico ipa
tore qui eiusdē sasmatis auctor erat
et defensor: cōpellebant omēs ecclie p
uniuersū orbem romanū lris ipialib
iurare fidelitatē· ⁊ obediencia calixto
que ipē papa creauerat· Resistētes uō
iussi fuit exulare· Cū huiusmōi lrē scrip
bite fuissent cōuentui de hemenrode·
frēs unanimi cōsilio dicerēt se neq
uelle recedē ab unitate: pceptū est ei
ut celerius de romano exirent impio·
Viri illi ītentis diuinū timorē minis
regis anponētes· cū tā res suas ⁊ uen
timenta sua sarcinasset· ordinari q
fuisset in diuisas domos regni francor:
dicebat unus eor uenerabili sacdoti
dauid· mōcho ibidem· · Dat ignora
q a omēs migrabimus de loco isto: Ita

De contricione

eni intentus erat celestibus: ut qd in ex
teriorib; agēt prorsus ignoraret. Cui
ei miranti et interroganti causā ille ne
gotii totū explicaret: maximā i dno
habens fiduciā uir bris respondit. Con
fortatū fres: nō enī deseret dns spantes
in se. Antiphonā que in nocte dicit sup
magnificat fortiter et cū lacrimis cān
tate: q dns cōsolabit nos. Erat autem
dnica ante aduentū in qua ātiphona
est sup magficat. qui celos cōtines thro
nos. et abyssos intueris. terrā palmo
concludis. exaudi nos i geminib; nris.
Ipse uero satis intrans oratorū effudit
animā suā in orōne: ei multis lacrimis
diuinā interpellās clemenciā. Acceles
tes eius cōsilio fres: eandē antiphonā
tanto intencius cantabāt. quanto forcius
cantātes angustia ꝓmebat et ad can
tandū incitabat. Herus pius dns la
crimis seruorū suorū. imperatoris cor im
mutauit: et misse sūt lre festinā
cōne ut maneret oraret q p imperio.
Ex hijs poteris colligē: qui efficaces
sint in auribus dei lacrime contricōis.
No. Potest quis alteri tales obtinē
lacrimas meritis sue pci. No. Qd
alij alijs huimoi grām obtinē possit
a deo nūtis: hales stupius capl̄o cō
ubi apostata mōchus nūtis pris et
hospitis sui sci bernardi p lacrimas
contricōnis iustificatē est. Aliud ha
bes exemplū in capl̄o. xvj. ubi miles
apud remis i eius ꝓsencia cōmuicās
nūtis ipius. p donū contricōis ei in
maximis cēt pcis meruit illuīari.
Ora nullo hor dicit orasse. Item qd
quidā alijs lacrimas cōtricōnis quibus
pcā sua diluant impetre ualeant: di
uersis tibi ostendā exemplis. De religi
osa fria q ter in ebdōda obtinuit mōcho
Recitat lacrimas. ifra matutinas. xix.
nobis hoc āno dōnus walthe
rius alias utlariensis. tr teste qd mō
chus quidā ei mitteret ab abbate suo:
ad cenobiū qdā monialiū ordinis nri.
rogauerunt unā ex eis quā āpliorus
meritis apd deū sentiat p se orare: respō
dit illa. Quid uultis ut ore p uobis:
et monachus. Iuro ut obtineatis
a dno ter in in ebdomada ad sollemp
nes uigilias. hoc ē feria secda. fia quinta
et sabbo. quando longiores sūt uigilie
specialem grām lacrimar cū deuocōis.
Cui illa constanter pmisit: q et hoc
obtineret. Reuersus mōchus ad clau
strū suū grām pmissā stans ad uigi
lias expectauit. et in eisdē noctibus
p orōnes illius mulieris a dno cōpi
ose petit. Illa p spm intelligēs se
exaudītā. eidem monacho p quēdā
clericū familiarē mandauit: et q
iā gratiā petisti pmissā intimauit.
Cum uero alias eiusdē domus iam
dctā grām p edificatōe clerico ren
daret. subrisit ille: dicēs se eo multo
melius scire. utpote qui ab ipā audi
erit. que talem grām impetrāte ponu
it. Recitauit nobis et simile huic idē
alias. in sua sēta iocunditate dicens.
Ios nō estis sci: ego aliqd referam
uobis de sānate mea. sic incipiens.
Fre de femīa que dōno walthero alias uilla
riensi ipetuit a dno gratiā lacrimar. xx.
Cum intellexisse supdcm mō
chū gratiā illā lacrimar petisse
a femina tali religiosa: rogauit ab
batē meū. tūc recent fratis monachu.

ut iceret m̃ tales uisitare feminas: et
cōcessit m̃ statim. Iuenes uacꝫ ad do
mũ cuidam honeste matrone ualde
hospitandi grã: cum stellerisꝫ deside
riũ meũ. dixit michi in loco. Qd ꝗrit
uide istas leggunas? Iulius ego osten
dam uobis mulierē lonā: que qdqd
uult obtinet a deo. Respondi. Talē mu
lierē uide desidero. Et statim ad uerbũ
eius mulier quedã de cubiculo suo egꝭ
sa: uenies ad me cepit mecũ loqui. In
cui aduentu cū m̃ sentirē grãm adesse:
rogaui eã ut oraret p me. Que cũ dice
ret. qd uultis ut orē p uobis? respondi
ut possim deflere pcãa mea. Et illa. Nũq
nõ estis mõchus? Q' pcãa sua ñ pt deflere
re? monachus ñ est. Et cũ instarē qtenꝰ
m̃ grãm hanc obtineret: respondit. Ite
habundanꝫ habebitis. Prima nocte
orans ante lectũ meũ. cũ de pcãis meis
cogitarē. nec tamē mulieris pmissũ
minus attenderē: cepi ita habundanꝫ
et supꝫ morē solitũ flere pene usꝫ ad me
diam noctē: ut tandē timēs capiti meo
uix me cohibere possem a fletu. Que c̃
m̃ mandasꝫ qd tali nocte grãm illam
lacrimax m̃ ipetrasset: iterũ reiisus sũ
ad illã et salutatus sũ ab ea dicēs. Di
cite m̃ in caritate: qualiꝫ m̃ obtinuerī
tis grãm illã? Que respondit m̃ sic hui
uerbis. Primo quidē dnm̃ durũ inuenī:
et dixi ei. Dñe nõ euades manus meas
nisi mõchus ille hẏeat grãm lacrimarũ.
Et statim cōcessit tibi. Adiecit et tertiũ
exemplũ de simili materia. Item de eo
dem monacho qꝰ eidē walthero eandē grãm ob
tinuit. Ca. xxj.
Alio inquit tempe tinuit. Ca. xxj.
rogaui unũ ex monachis nrīs
lone opinionis uirũ. ut rogaret deũ p
me. Qui cũ m̃ daret orationē qd m̃ uel
lem a deo impetrī: uolens simonis eius
fiduciã plure respondi ei. Iuolo ut ob
tineas michi post missã grãm lacrimarũ
quibꝫ pcãa mea deplangã. Et pmisit
m̃ multũ confidenter. Sequenti die cũ post
missas moram facerē ante qddã altare. ꝗ
essem solus in orōne: tanta m̃ affluꝫ ha
bundancia lacrimarũ ut mirarer. Prea
cũ uidisꝫ me supdictis mõchus. corpe q
dem iuuenis. sꝫ moribꝫ ualde maturus.
cepit m̃ signare si bene estꝫ mecũ: grãm
notans m̃ collata. Ego signũ eī nõ intel
ligens. et ante porem illũ dicēs: qsinu
qd signaret. Qui dixit m̃. Nũqd nõ co
piose hodie habuistis lacrimas? Quē
cũ interrogasse si uidisꝫ me lacrimantē:
respondit. Estis uos tã stultus qd puta
ts me uidisse? Ego minui sanguīe. nec
licuit m̃ dcis missis morari in oratorio.
Tunc interrogatus a me quomõ m̃ grãm
eandē obtinuisꝫ: respondit pene sicut su
pdicta mulier. Dnm̃ inqit primo durũ in
uenī: sꝫ dixi illi. Cace dñe nõ dimittã
te: nisi facias qd rogo. Iuis iubis plac
tus. exaudiuit me. Mo. Miror lonitā
tem dei. qd cogi pt et uult a seruis suis
et ancillis: quomõ pī dulcissimī cogi so
let. a filijs et filiabꝫ dilectissimis ab eo
nutritis. Mo. Qui eũ pfiē diligũt
nullã ab ipo in orōnibꝫ suis pcauntē re
pulsam. si tamē salutī contraria nõ fue
rint q petunt. Mo. Si dns confert alī
cui in orōne lacrimas ul' alia lona sig
na cōtricois. et uult illa ab alijs uideri
est ne et pcaulosii? Mo. Sedm intēcī
onē orantis: pendet solucō hui' qstionis.
Si ei placet ut alij lacrimas eī uideant.
quatenꝰ p eas edificentur. ipe tñ hũilitā

rem in corde custodiat: meret. Sin autem:
demeretur. De mõcho ad cui lacrimas
dyabls respexit cui cor ei iani glã extollebat. xxij.

Monachus quidã magne opinionis tenebat in quodã nouicius fuit de quodã monacho. qd die quadã cũ lacteret in oratione cui qddã alme. et dns ei tantã cõtulisset gratiã lacrimarũ. ut etiã irrigaret terrã: et ĩmissione dyabolũ ut postea patuit. cordi eius subortã ẽ inanis gloria. ita ut dicet intra se. Si nã uideret aliqs mõ istã gratiã. Mox hys q ĩmisit affuit: et ad lacrimas eius stans a latere diligẽtissime respexit. Et sic figurauit eũ se in specie nigri monachi. Leuans oculos mõchus. tã ex horrore mẽtis qm ex nigredine uestis demonem tocius superbie esse auctorẽ deprehendit. et quẽ p uiciũ inanis glie inuitauerat. p uirtutẽ et signũ sce crucis fugauit. Ob huiusmodi praeuia iuberet a dno oratiõi intrare cubicũ et claudẽ hostiũ sup se. hoc est uitare laudẽ humanã. No. Si nosti ad huc aliq de contricione exẽplã. ut edisseras obsecro. Ego. Cogitãti mihi de cõtricione. alia atq alia occurrunt exempla. in quibus xpc tocius virtutis auctor glorificet. et pentitẽs omnis consoletur. De clico q puellã iudeã stupuerat. quẽ eũ uidet accusare uellet ĩ ecclia tã ĩtimi. obmutuerũt. Capln. xxiij.

In ciuitate quadã anglie puella qdã habitauit. uidet ciuiscdã filia. a sedim genus suũ satis speciosa. Hanc iuuenis quidã clericus epi eiusdẽ ciuitatis cognatus. et ecclie maioris canonicus uidet cõcupiuit. et uerbis amatoriis ad cõsensũ siue libidinis eũ multo labore inclinauit. Ad cui amplexus dum aspiraret et nimis incendijs estuans. eam cotidie ad cõmixtionẽ solliciteret. respondit illa. Patri meo mlta sũt dilecta. qui in tantũ custodit me. ut neq ego ad te. neq tu potis uenire ad me. nisi in nocte sexte ferie que paschalis uestrũ pcedit. Tunc eũ iuuen laborare dicunt quadã infirmitate. q Laurus sagittinis dicit. arcã qsã occupari. alijs tunc minus intendẽ possit. Juuenis hec audiens et ob amoris nimietatẽ pene ratione caret. oblitus xpiane religionis. ĩmemor dnice passionis. nocte eadem ad uirginẽ uenit. a uisq manu tinũ eũ illa dormiuit. Judeus uõ pater puelle ante lucẽ cũ lumine cubiculũ intrans. uenit ad lectũ filie. uolens uidẽ quomõ iacet. ut si forte opus necesse haberet. Uidensq ad latus eius tã dcm iuuenẽ cubantẽ. expauit et infremuit. utrũq occidẽ cogitans. Cognoscens tamen qd esset epi cognatus. timore uiuus manũ cohibuit. et eũ multa ira exclamauit. Qd facis hic o male xpiane. Ubi ẽ fides tua. ubi ẽ religio tua. Traditus es iusto dei iudicio in manus meas. Si nõ timerẽ dnm meũ epm. ni occiderẽ te. Ille times et uenia postulans. cũ maxima cõfusione eiectus ẽ. Die cadẽ eũ epc sollepne officiũ ad nonã esset celebraturus. et iuuenis idem utpote ebdomadarius epla̅m legitimus. timuit eũ tam immũda cõscientia ad sacrũ mysteriũ accedẽ. timuit pter notam alteri uicem die tali cõmittẽ. timuit tam turpe pcm tã recente pcõfessionẽ alicui aperire. Et eũ uiciis eruiescẽtia sacris uestibus induitus coram epo staret in loco suo supdcis iudeus

multitudine uidere stupatus cū magno
strepitu intrauit ecclesiā: epō de cognato
suo facē uolens sermonīā· Quē ut iu
uenis uidit· et bene intelligēt ad quid
uenissē· cepit timere· pallē· tremē: a di
cē deo in corde suo· Dnē deus liberā me ī
hac hora et ego tibi pmitto qd de cetō
te nō offendā: ymo de hoc pcō ē satis
facā· Creator pissim qui odit culpā
et diligit naturā· mox ut hoīnē cōtri
tū uidit· cōfusionē quā timuit in ca
put infidelū conuertit· Mutāte epō qd
quereret iudei in ecclia· maxime tali
die qūdo xpiani dni sui repsentāt pas
sionē: annuit ut starent· Illi āpli
se ei psencie ingerentibz: statim ut ora
ad clerica accusationē aperuerē: pua
ti suis uocabz omēs obmutuerē· Ipsēs
epē ora iudeorz conē se hiancia ī nulla
uerba ex eis resonāta: putans qā ad
hoc uenisset ut diuinis mysteriis illude
rent: cū indignacōē omēs de atrio eccie
expelli pcepit· Clericus uero diuinā in
se expertus clemenciā· statim cōplexo of
ficio· accessit ad pontificē: cōfessus ē cul
pam: suscepit penitenciā· Epē misē
ricordiā dni āmirans et glorificans· tum
p magnitudīē miracli· tū pter penitēciā
cognati· idem suasit ac pūuasit ut puel
lam a se defloratā p baptismi grām re
nouatā legitime ducēt: malens illū
fieri uir pius et iustus ecclīasticus ca
rere bñficiis: quā illā multis expositā
periculis in paternis manē delictis· Cle
ricus nō ingratus diuini beneficij sans
facē cupiens deo p pcō cōmissō· conui
sus ē postea in ordīe nro: similiē et ei
instinctu puella· Hec in sepius recita
uit quidam religiosus alius ordinis
nri· Ecce uides qntū boni oprata sit in
hoc homine cōtrito· Lapsū erexit: iu
deos elingues fecit: puellā infidelē ad
fidem pduxit· No· Bene uideo· āmiror
et gaudeo· dei qz bonitatē ēca nos ī mul
tis cōsidero· No· Qia sermo ē de iudei
uis ad huc audire hystoriam·
huic ex pte similē: ad honorē fidei nrē
atqz xpianorz cōfusionēqz uideor: No·
Anima mea scit talia audire· Sonat·
De ūgīe hebrea a quodā īpregnata· qm
cū patres primū crederēt messiam· pepit
Iauitate ut opinor filiam· Ca· xxiij·
Wormacia iudeus quidā manebat: filia
am habens formosā· Hanc iuuenis qdā
clericus in uicino habitans ad āmauit:
deuirginauit· et īpregnauit· Erant enī
domus illorz sans cōtigue: et poterat de
clericus sine nota frequencā intrare: et
plurimū loqui cū uirgine· Illa intelligēs
se concepisse: dixit iuueni· Cōcepi· Qd
faciam: Si cognouerit pr meus: interfi
cet me· Respondit clericus· Noli timē·
Bene literato te· Si dixit tibi pr tuus
ul mater· Qd est filia: uenter tuus tu
mescat· uideris nobis cōcepisse: respōde
bis· Si cōcepi nescio: hoc scio qā uirgo
sum. et nondū uirū cognoui· Ego bñ
agam cū illis ut bene credant tibi· Ille
diligentissime cogitans qualiē puellā
literaret: huiusmodi trupham inuenit·
Tollens harundinē in silencio nocis
ad fenestrā camere· iuxta qm illos dor
mire nouerat accessit: et uerba huiu
modi p īmissā fistulam sibilauit· O
iusti et deo dilcī· pprijs noībz eos expri
mens· gaudete: ecce filia mea uirgo cō
cepit filiū: et ipē literator erit pli uri
isrl· Statim paululū retraxit fistulam·

De contriacone.

Ad hanc uocē iudeus expgefactus: et
ait uxorē suā dicens ei. Sluggi nō
audisti. qd nobis locuta sit uox celica:
Respondit mulier. Non. Et ille. Oremus
ut et tu audire merearis. Dum hec
clericus ad fenestrā stans. ꝗ diligenter
qd loqueret auscultas. et post modicū
eadem uerba q̄ sup̄ repetiuit amp̄ addi
cit. Magnū detrimū filie uē honorē et
ylē: magnā curā adhibē: et cū mlta
diligencia seruare puerū. de ei uirgine
o corpe nasciturū: ipe enī est messyas
quē expectatis. Illi exultātes et de reue
lacōne pē repticionē fā cercores: uix
diem expectare potuerūt. Puellā cōside
rantes intumescere aliqnt̄ utero cōce
pisse: dixerūt ad illā. Dic nobis filia:
de quo concepisti. Qui illa. sicut edocta
fuāt. respondit. Et uir p̄ gaudio sese
capientes: nō potuerūt se continē qn fa
miliariby suis dicerēt. qd ab angelo au
dierunt. Illi alijs recitantes. fama di
latante diuulgatū est p ciuitates et
castra. qn talis uirgo messyam peperi
ret. Instante tempe parturiendi mlti ad
domū puelle cōfluxerūt iudei: cupiē
tes noua natiuitate diu desiderati leti
ficari. Sed iustus deus uanā spem iuq̄
cōuertit in fabulā: gaudiū in tristiciā:
expectacōne in cōfusionē. Et merito.
Quor prēs olim cū herode de natiuita
te salutifera filij dei turbati sūt: decuit
ut istis temporibus tali illudent̄ fantas
mate. Quid plura: Affuit hora ut
parēt misera: et ecce sedm cōsuetudi
nē mulierū. dolor. gemitus ꝗ clamor.
Tandē enixa est infantem: nō tamen
messyam sed filiam. Quo cognito: ual
de cōfusi. et turbati sunt iudei. Et ꝗdā
unus cū multa indignacōne puellū pre
de apphendens: allisit ad parietē. No.
Qd post hec actū est de puella: Ao. Pa
ter eius cōfusionē suā grauiter ferens af
flixit eam: et cū tormētis extorsit ab il
la cōfessionē uocis doli. No. Miserabile
fuit qd uirgo infidelis ab hoīe fidelī se
ducta ac corrupta: nō est ad baptismi
grām ut sup̄dcā puella p̄ducta. No.
Forte clericus hoc efficē non potuit. uel
pocius nō curauit: magis gaudēs de iu
deor cōfusione: qm̄ de puelle illuīnacō
ne. Si ut dicis miserabile est nō bapti
zatā nō illuīnari p baptismū: mlto mi
serabile est qd hodie ab eēsiā cōpellit̄ bap
tizata redire ad iudaismū. No. Casum
istū audire desidero. Ao. Ite de puella
iudea apd louaniā baptizata. C. xxv.

Hup ciuitatis iudei louaniensis
filia. tali ordine conuersa ē ad fidē.
Clericus quidā renerus nōīe. capellanus
ducis louanie. solitus erat intrare do
mū iudei eiusdē ciuitatis: et disputare
cū eo de fide xpiana. Habebat autē filiā
puellā. que ualde diligenter intendebat
disputacōni. sedm capacitatē intellectus
sui: pondera tam uerba clerici opponē
tis qm̄ illa iudei respondentis. Sic qn̄ sensi
p diuinā dispositionē imbuebat̄ ad fidē
catholicā. Suasa eadē a clerico secrete
tamē contrita est: in tantū ut diceret
se uelle baptizari. Adhibita ē ei mulier
que sine nota puellā de domo pris edu
ceret. Quā clericus iam dcās baptizari
fecit: eamq̄ i monasterio ordis cisterciē
sis. qd parcus dicit̄ loquitur. Cognita
eius conuersione pr̄ infidelis doluit: mlta
tamq̄ pecuniā offerens duci. quatenus
sibi restituerent filiā. quā furtim cōque

lur fuisse sublata. Dux uero ei uoluit pri
restituere filia: iudeo scilicet xpiana restitui
et walcherus clericus dicens. Dne si hi
scelus commiserit contra deum et sponsa ei
nuqm saluabit ata sua. Restitui ei a dno
walcherus alias uilaricensis. Iudeus uide
se frustratum spe qua habuit erga ducem
corrupisse dicitur dnm hugonem epm
leodiensem. Qui iudeo in tantum fauebat
ut conuentui sanctimonialium de parco uis
suis mandaret: quatenus illi filia restitue
rent. Iniente uero iudeo ad ia fatum
cenobium. ei amicus et cognatus suis:
uirgo infra constituta ei illoq. de. adue
tu prorsus nil sciret: sentire cepit feto
rem magnum. ita ut palam dicat. Nescio
unde sit: fetor iudaicus me grauat. In
terim iudeus pulsantibus ad fenestra. ei
puelle dicit abbissa ut puto. filia ka
therina. sic enim uocata fuit in baptismo.
patetes tui uolunt te uidere: respondit illa.
Ecce. iste est fetor quem sensi. Non uidebo
illos. Et nec acquiescit exire. Anno pri
mo accusatus fuit idem epc leodiensis
p eadem causa. coram dno engilberto archi
epo colonie. in synodo eius: et preceptum
fuit ei ne de cetero molestaret supdictum
cenobium p puella baptizata. Tunc qdem
contriuit se nec obediuit. Postea uero
uis suis puellam citauit leodium. sub pena
excomunicationis: pri suo responsuram su
p obiectis. Venit katherina: sub bona
tamen custodia. Allegatum est p iudeo qd
infra annos rapta fuisset: et uiolenter
baptizata. Et dixerunt quidam puelle.
Katherina. dictum est nobis qd uelint
redire ad patrem tuum si permiseris. Res
pondit puella. Quis hoc dicit: Respon
derunt illi. Pater tuus. Tunc illa clara
uoce tale protulit uerbum. Pater meus
recte mentitus est p medium barbam suam.
Cumque ad huc instaret aduocatus iudei:
commotus walcherus alias uilaricensis. ait
illi. Magister uos loquimini contra deum. et
contra honorem uestrum: scitis p certo si
ad huc unum ubum loquuntur fuitis contra
puellam. ego laboraro apd dnm papam ut
penam uobis in omnibus causis imponat si
lentium. Tunc ille timens: secrete respondit
alium. Done alias. qd nocet nobis si po
tero pecuniam extorquere a iudeo: Ego nich
il loquar qd obesse poterit puelle. Qui
mox ut salarium suum accepit: dixit iudeo.
Non audeo de cetero loqui de hac causa. In
no preterito quido domus g'uido alias cla
rauallis uisitauit in epatu leodiensi. eiusdem
epm conuenit. monuit. et rogauit: quem
intuitu dei et honoris sui cessaret a uera
cione puelle iam xpo dicate. Cui epc res
pondit. Bone dne alias. qd ad nos de
causa ista: Respondit alias. Bene ad
me: duplicem et causam. Primo. qm homo sum
xpianus: secundario. qa domus illa in
qua deget de linea clarauallis e. Et adie
cit. Puellam et causam eius sub protectione
dni pape constituo: et sup litras contra illam
a nobis datas appello. Tempore capli ge
neralis litras a dno papa contra epm im
petratas p allem nrm misit pori de parco:
ut si forte epc ad huc conuentum uexare
pter puellam attentaret. eisdem se litis
defenderet. No. Sicut paulo ante in epi
anglie edificatus sui miseria: ita in hui
epi scandalizatus sui auaricia. Ajo. De
fensores eius dicit eum non esse principaliter
hoc negocio amore pecunie: si zelo iusti
tiae. Quibus minime credit. qm si agita
retur stimulis iustitiae: nequaqm coger

puellā baptizatā uirgine xpo cōsigna
tā et in religione xpiana. etiā sup etate
feruentē ad iudaicā pfidiā redire. Mo.
Hoc et in uidet. Mo. Occurrit in hui
exemplo aliud ex pte simile. de quodā
milite seculari. ita ut ex ipo suo fō. sepe
dō pōtifici exponari uideat. sentēcia il
la ypherica. Ecrulesce sydon ait mare.

De puella in Linse baptizata. Ca. xxvj

In illa nobis uicina. que linse dicit.
infra hoc triennium quedā puella iudei
ancilla filia. baptismi desiderio diuinitus
accensa. ad quandā feminā cuiusdē uille
uenit. et qm baptizari uellet satis sim
plicē intimauit. Cui suasū est a muli
ere ut conradū militē adiret. uoluntatem
que suam exponeret. Quod cū fecisset.
ille gauisus ualde. pollicitus ē. qm et cō
silio. auxilio. ul' temporali subsidio nulla
tenus deesset. Die qndo baptizanda erat.
dixit ad militē. Dne pauiate ne uideat
me pater meus infra hoc triduū. qa si
ab eo uisa fuero tanta erit qd uerū opor
tebit me redire ad iudaismū. Posite sū
milite pauiate circa amiteruū hoies
armati. qui et iudeū uetarent intrare.
et puella secure posset intrare. siue ex
ire. sine illius cōtemplacōne. Pauī
te deo baptizata est uirgo. et uocata ē
elyzabeth. Pauca diebus elapsis post
baptismū. occurrit mater infidelis. et
ait. Bona filia reuertē ad iudaismū.
Respondit illa. nō possum. qm xpiana
sum effecta. Tunc mater ait. Ego tene
tibi auferā baptismū. Volens puella
plaire qd mater dicē uellet. respondit.
Quomō hoc faceres. Ego inquit iu
dea tribus uicibus te sursum trahām per
foramen latrine. sic qm remanebit ibi
uirtus baptismi tui. Qd uerbū puel
la audiens et credens contē matrem
spuit. fugiens ab illa. Qdictus miles
cū sit etate iuuenis. nec tamē multū
diues uirginē loco filie nutrit. uolēs
illā tradē uiro. ul' in aliquo locare mo
nasterio. Mo. Quid dicturus est epc
leodicēsis in die iudicij. cū audit hūc
militē de ūginis hui cōuersiōe glari.
Mo. Non est nrm epos iudicare. cū
sepe a multis multū sine causa etiā
qndoq iudicentur. De clerico q dixit
epos alemanie ñ posse saluari. xxvij

Clericus quidā parisius ante pau
cos annos uerbū terribile cōtra
epos locutus est dicens. Omnia cre
dere possū. si nō possū credē qd umq
aliquis epc alemanie possit saluari.
No. Quare magis iudicauit epos
alemanie. qm epos gallie. anglie.
longobardie ul' tuscie. Mo. Qa pe
ne omnes epi alemanie utrūq habē
gladiū spiualem uidel et materiale.
et qa de sangine iudicant et bella exer
cent. magis eos sollicite esse oportet
de stipendijs militū qm de salute aia
rū sibi cōmissarū. Inuenimus tamē ex
ipis coloniensibus qui pontifices simul
fuerūt et duces. aliquos fuisse scos.
brm uidelicet brunonē. scm herimannū
et scm annonē. Occasione uerbi ia
dicti clerici. recordor et alterius cuidā ubi
ad huc terribilis a quodā defuncto ipo
epos prolati. De mōcho claraualli
qui ñ acceuit regre epatū. C. xxviij

Claraualle nris temporibus mōchus
quidā in epm electus est. Qui cū eccle
sie requireret. et ille omnis suscipere re
nueret. imperiū abbis eius acessit.

si impetrauerit nō acquiuit. Et cessauit est ab eo. atq; nō multo post defuit.
Qui autē sibi familiari manifeste apparens post mortē. requisitus de statu suo. et si aliquē timeret de illa in oledientia. Respondit. Non. Et adiecit. Si obediens fuissem. et epātū illū suscepissē. damnatus essem eternaliter. Subiunxit uerbū ualde terribile. Ad hoc inquit iam deuenit status ecclie. ut nō sit digna regi nisi regibus plaris. No. Sēm wilhelmū epm qui ante paucos ānos defunctus ē. esse de numero electorū ceria eius testant miracla. No. Puto illū uerbū tam horribile contra epos preferendo. resperisse ad multitudinē malorū. et ad raritatē bonorū. et qd eandē raritatē exigat malicia subditorū. sicut testatur sacra scriptura dicēs. Qui regnare facit ypocritā. pter pcā ppli. No. Relinquat ergo hoc oracō. qm ea que residua sūt de contricōne audire desidero. No. Qd dictū est de puellis baptizatis. et de epis. ad contricōnē pertinet. qa in adultis sine cōtricōne nichil saluris operatur baptismus. et epi est mederi cōtritis corde. cōfessiones illorū recipiendo. et penitencia uniuīgendo. Unde qa pauca nri temporis epi in tali phisica studet. et practica eius munus exercent. iuste aliqndo a subiectis et infirmis iudicātur. De epo lilardie q oādit xano epo mogūtinēsi notā sibi cōmissorū cartula cōscripta. xxix.

Tempore frederici imperatoris aui huius fredici qui nūc regnat. sedente xpiano epo moguntie iuxta quendā epm lombardie. requisitus est ab illo si nosset omes episcopi siui homines. Subridente epo ac respondente. puto epatum meū nō minorē ēe tota lombardia. et pauit bonus ac sollicitus epc ille. considerās periculū eius in reddenda ratione. No. Et merito. Quomodo ergo unus homo tot ecias regē posset sine periculo. No. Visio quedā satis terribilis memorie occurrit. que et supdcās respondet et nris temporibus uidetur ēe impleta. Cui tenor talis ē.
Visio quēdā de salinate romani ipi. de colonia ecclie coloniēsis. de era scā. q ad

Frater simon cū esset uicū aurpi. in oōne ante altare scē dei genitricis marie. audiuit uocē dicentē sibi. Mone pastorē tuū superiorē. q dicet. Oues tue fundent sanguinē. Et pcipe ei. ne semet et eas interficiat ueneno. Nam et posuit cor suū in uentres luporum late hiantū. Membra mea incipient cōmoueri. a crudeli bestia. q homo facta est. Et et clama uindicē magnā dei omipotētis offensā. et dic. Nisi cōuertamini et emendemini occidemini. et in ignē eternū mittemini. Inimici mei uindicabunt iniurias meas. Post hec apparuerūt oues quinq pinguissime. ac deinde boues tres macilente. Pōdūm quererē qd significarēt. responsum est. Quinq oues āni sūt quinq magne habundancie. et boues tres āni famis ualide. Et iterū. Falsi romani excitabunt crudeles rumores. et iniquo cōsilio suo diuidet potestatē romanā. Et iterū. Iherlim capiet et destruetur. et inimici mei uindicabunt uā meam. qa polluerūt uias meas. q quibz egoipe ambulaui. Fame maxima arrabuntur. Celi et terra treme

De contracione.

nt. Sed homo nō unlt tremē a
crudeli bestia. Postea sol conuertetur
in tenebras. Deinde ueniet dies halēs
longitudinē diei duor. Post obitum
vrbaconē autē solis. sicetur qd crudeli
bestia ostentabitur decem tribuq.
que clause sunt. Ipsuq; sicut felis. sal
mēbror meor sanguinē fundet. qm
tūc pscutiones antiq aperient. Idcō
ipsuq; parere se. ita ut recte uiuat.
in hac breui uita. Post hec frater sy
mon uidit demonem lorcatū ī gale
atū. habentē squamas tāq; piscis
qui uocatur carpo. Pupille oculor
eius tenere et ardentes tamq; facula.
que a uento agitat. De ore et naribus
eius procedebat flamma sulphurea.
Dentes eius partim albi. et partim
sulphurei. Post hec fēa est uox. Post
cōtenebracionē solis suscitabit crude
lis bestia arte mala quosdā iudeos
tamq; a mortuis. qui tamē nō erūt
iudei sī falsi nūcij. dicētes se a mortu
is resurrexisse. ueris iudeis spē uanā
promittētes. et ī infidelitate sua et ī er
rore iudeos fouētes. et multos decipi
entes. Et adiecit. O colonia deplo
ra calamitates tuas que ueniēt tibi
qm nō solū ex culpa solius epī. sī etiā
ex cōmuni peccō ueniēt mala supdicta.
Iscriptamē ipse epc plurimū deleret
dolere. qm ipse omnibus alijs ē planus.
Hanc uisionē cōuentus nr missus su
p monte stromberg. ibidē repit. Eodē
anno capta est ihlm et terra sancta.
qd in eadē uisione fuit pdictū. No.
Interpitacionē hui reuelacois nosse
desidero. Parum michi tractare ui
detur de hijs que nrīs temporibus cōti
gerūt in epatu coloniensi. prim de
aduentu antecepi. No. Quod autē
fēa sit hec reuelacō in epatu colonie
si. et ad eidē diocesis epm ex fine ei
colligo. si quis fuit idē symon penitu
ignoro. Pastorē hunc supiorē adol
phum epm intelligo. qui post mortē
henrici imperatoris. quasi uenale im
perium habens. ueneno auaricie seip
sū infecit. plurimosq; interfecit. sed
mirū. Posuit enī cor suū id ē cōsiliū
suū in uentres lupor. ad thesauros
richardi regis anglie late hiantū.
quor cōsilio ottonē saxonē filiū so
roris eius in regē romanor elegit.
Et tunc crudelis illa bestia sal auā
ricia fēa est homo. id est hominibus ina
sociabilis et cara. ut ei zelo xpiane
potestates a iustitia et fide mori neg
ligerent iuramenta. piuria pupil
dentes. Missis ē eodē tempore cardina
lis colonia. qui ottonis electionē con
firmaret. principes q a iuramēto qd
friderico qui nūc regnat fecerāt absol
uerent. qd magis ut rei eventus patuit.
imperij fuit diuisio q cōfirmacō. Ab
illo tempore principe incendijs uastan
tur. et ecclesie depredant. sanguis
multus fundit. adolphus deponit.
colonia obsidet. Tūc ipleta est pars
extrema hui uisionis. o colonia de
plora calamitates tuas. Ve. Impera
tio epatus eiusdē adolphi. cui pcessis
sent anni magne habundāciae tres
fuerūt āni tante sterilitatis. ut ī pri
mo āno modius siliginis uendetur
marca argenti. Reliq hui uisionis
nimis sit obscura. nec patent meo ī
tellectui. No. Tempe diuisionis ro

manu imperij · dñs Innocencꝰ papa
a multis iudicabatur · ita ut eũ dicerẽt
eiusdẽ salsinatis auctorẽ · primo prem
ottonis nimis fouendo · postea eundẽ
amplius prosequendo · Mo · Propter hoc
cũ idem beate memorie innocencꝰ die
quadã sermonẽ rome edificatorium fa
ceret in ppło · tolles capocius q̃ ottoni
faueba · eius sermonẽ interrupit dicẽs ·
Os tuũ os dei est · sꝫ opa tua opa sunt
dyabli · Mo · Peto ut nũc reuertaris
ad cõtricionẽ · a qua occasione quor
dam ulor sans digressũ est · Ao · Tan
ta est uirtus cõtricionis · ut nullũ ei ob
stare possit peccũ · nõ piuria · nõ hõci
dia · nõ furta · nec usure quidẽ · De con
tencione scõr anglor cũ demõibꝫ paãa quid

Recitat nũ senex usurarij pẽtiẽtis · xxj ·
quidã sacerdos et mõchus ni
gri ordinis nacione saxo · rem memo
rie dignissimã de quodã usurario · sicut
cõstat michi si scripta sit · Dixit quẽ
dã fuisse usurariũ diuitẽ nimis · qui
duisarũ ecclias thesauros loco pigno
ris tenebat · Cui cũ esset in extremis
anarice · paucissimis est pemptoria infir
mitate · Tunc primũ in se reuersus licet
sero · cõsiderare cepit pondus usure · tor
mẽta gehenne · difficultatẽ penitẽcie ·
Et uocans ad se quendã nigri ordis
abbatẽ sibi familiarẽ · dixit ei · Dnẽ g̃
uter infirmor · nõ possũ aliq̃d de reb
meis ordinare · neq̃ usuras receptas
restituere · si uolueris de aia mea deo red
dere racionẽ · pcor meor in primitie ab
solucionẽ · omia bona mea tũ mobilia
q̃m ĩmobilia potestati tue subiciã · ita
ut de illis q̃d nobis uisũ fuerit facias ·
Cernens abbas hominẽ contritũ · et
uere penitentẽ · respondit · Ego deliberabo · festinans q̃ ad epm · illa usurarij
et exposuit · et q̃d cõsilij ingessit · Res
pondit epc · Bonũ mi uidet ut p aia
eius spondeas · ut substancia suscipias ·
dicitur ut ecclie mee thesaurũ michi
restituas · Mor abbas ad egrũ rediens ·
ait · Ego deliberaui · ut bona tua susci
piã · et p peccis tuis deo spondeã · Respõ
dit infirmus · Nunc cõsiliũ meũ est · ut
abbas curribꝫ omia mea pius efferas ·
et me nouissime tollens · nullũ pace
ris ĩpedimẽtũ in efferendo · Habebat
enim duas archas plenas auri et argen
ti · pignora eciã plurima in uasis lib
uariis q̃q̃ ornamẽtis · frumẽti uinũ et
supplectilẽ multã · pecora q̃q̃ infinita ·
Tunc abbas pius omibꝫ pmissis · nouis
sime in gestatorio ponẽs infirmũ · pe
rauit ad monasteriũ · Et mor ut ille
mõsteriũ intrauit · spm exalauit · Ab
bas uero nõ ĩmemor sponsionis · inq̃ntũ
potuit usuras restituit · plurimas p
illius anima largiens elemosinas ·
Residuũ in usus fratrũ cõuertit · Po
sitũ est corpus in oratorio · chorus psal
lencium circa illud ordinatus · In ipa no
te cũ fres attencius psallerẽt · quatuor
uiri spc apparẽtes ferentes a pte sinis
tra circũstabant · Quibꝫ uisis · uiri fres
omes · excepto uno seniore fugerunt ·
Et ecce uoce angli sci cont q̃tuor de
mones a pte dextra se ordinauerũt · Mor
q̃q̃ is qui primus inter demones uide
batur · in illud dauticũ erupit · Dixit
insipiens ut delinquat ĩ semetipso · nõ
est timor dei ante oculos eius · Hoc ĩ isto
homine ĩpletũ est · Alter dixit · Qm
dolose egit in cõspectu eius · ut iuenat

iniquitas eius ad odium. Cui ter
cius subiunxit. Iserta eius iniqtas
et dolus: noluit intelligẽ ut bene a
geret. Quartus dixit. Iniquitatem
meditatus est in cubili suo: astitit
omni uie male: malicia autẽ nõ odi
uit. Tuc simul omnes dixerũt. Si deus
iustus est. et ulti eius uera. homo iu
ste noster est: qa omn hor reus ẽ. Rec
ponderũt sci angli. Si contra eũ car
men dauitici psalmis predixit. Dixerũt
demones. Ista nobis sufficiũt. ad ei
dampnacionẽ. Ad qd angli respondẽ
runt. Ex quo uos taceatis nos incep
ti psalmi residua psoluimus. Air tracꝫ p
mus. Dne in celo misericordia tua. et ue
ritas tua usq; ad nubes. Cui sedis ad
iecit. Iustitia tua sicut montes dei: iu
dicia tua abyssus multa. Terrenis
uero. Homines et iumenta saluabis
dne quemadmodũ multiplicasti miseri
cordia tuam deus. Cumq; quartus
subiunxisset. filij autẽ hõim in tegmi
ne alarũ tuarũ sperabunt: simul in hac
nocte eruperũt. Qa deus iustus est
et scriptura solui nõ potest. filius hic
hominis noster ẽ. ad dnm cõfugit:
ad dnm ibit: qa sub tegmine alarũ
illius speuit. Inebriabitur abundantia
de domus eius. qui se lacrimis cõtri
tionis inebriauit: et torrente uolup
tatis sue potabit eũ. Qm apd ipm
est fons uite: et in lumine eius uidebit
lumen. Ad hanc nocte demonibꝫ cõfu
sis et obmutescentibꝫ: celestes mulcij
animã contrita peccatis tollentes. il
lis locutus fuerit de quibꝫ saluator in
euangelio dicit. gaudium est i celo an
gelis dei sup uno peccatore penitentiam

agente. No. Quid amplius profu
it huic usurario: elemosine an cõtri
cio: No. Hoc secure dico: qa si cõtri
cio defuisset: modicũ illi elemosina p
fuisset. Vis audire qmodo deus accep
ter elemosinas usurarij: No. Audio
et desidero. Sho. De cõtricione usurarij quẽ
buffones ex elemosinis suis orte deuora
Multorũ ore uerũ. Cap. xxxij.
celebratur ad huc colonie:
factũ cuiusdã usurarij in ecia sci geor
gij sepulti. Qui cũ esset diues et auã
rus. tandẽ diuina misericordia cõpunctus
sacerdote adiit: cõfessionẽ fecit: et ut
deũ de suis peccis placaret pollicitus ẽ
qa omnia sua p illius nome pauperibꝫ ero
garet. Cui sacerdos respondit. Inde
de pauperibꝫ tuis elemosinas: tu ut cistã
ex eis impleas: claudes qꝫ illã. Qui cũ
die altera eandẽ archã aperuisset. quot
ibi posuerat elemosinas: tot in ea re
perit buffones. Cui cũ sacerdos dixit.
iudes nũc qmodo deo placeant elemo
sine de usura: Terrenus ille respondit.
Dne qd faciam: Si uis inquit sal
uus fieri: hac nocte inter uermes u
tos nudus iaceas. Mira cõtricio. Ille
iuxta tale stratũ nimis abhorreret:
uermibꝫ tamen morituris ĩmortale
ponens. tũ timore gehenne. tũ amo
re celestis patrie nudus se sup ũmes
iactauit: sacerdos uero ipam archã
clausit. et abiit. Qua die postea cum
aperuisset: nichil ptter ossa hominis
ibidem inuenit. Que in porticu pdã
mris sepulta. dicunt tante esse uir
tutis: ut usq; hodie nullus buffo
ĩuinos eiusdẽ uinus possit intre. No.
Si elemosine usurarioꝫ uertunt in

buffones: reliqua eor substancia
quales ex se gignet uermes. Mo·
Vermes infernales · uermes imor
tales: de quibus p ysaiam in persona ta
lium dicitur · Vermis eor nõ morie
tur · et ignis eor nõ extinguit: et erit
usq; ad satietatem uisionis omni car
ni · Subtus eos sternetur tinea: eor
pora eor comedent imortales uer
mes gehenne: animas semp rodet
uermis conscientie · Mo · Potuit ne
ergo abbas ille de quo supius dictum e·
ex pecuniis usurarij fructuosas pro
anima eius facere elemosinas. Mo·
Deus sciat me meminisse · usu
ras p possibilitate restituere: de reliq
elemosinas fecit · Hoc in isto factum n
est · Qd autem hoc lucrat qd sequitur ex
exemplo docebit · De contricione theobaldi
Temporibus usurarij parisiensis · xxxiij·
philippi regis francorum · qui ho
die regnat · erat in ciuitate parisiensi
usurarius quidam ditissimus: theobald
nomine · Hic cum haberet possessiones
plurimas · infinitasq; pecunias ex
usuris congregatas: diuinitus com
punctus · ad magistrum mauricium ei
dem ciuitatis episcopum uenit: eiusq;
consilio se commisit · Ille uero cum in edifi
catione ecclie beate dei genitricis ma
rie nimis feruens esset: consuluit ei
quatenus pecunias suas ad structuram
inchoati operis contraderet · Qui huius
modi consilio aliquantulum sibi suspecto:
adiit magistrum petrum cantorem uerba
episcoporum ei insinuans · Cui ille respondit ·
Non dedit tibi bonum consilium hac
uice: si uade et fac clamari p ciui
tatem sub uoce preconis · qd primus sis
restitue omnibus a quibus aliqd sup
tem accepisti · Factum q; est ita · Dein
de rediens ad magistrum ait · Omnibus
ad me uenientibus · reste conscientia oia
restitui ablata: et adhuc supsunt pecu
nia · Tunc ille · Quod inquit potius ele
mosinam date secure · Retulit mi dominus
daniel abbas sconauie · qd ad consilium
eiusdem cantoris p plateas ciuitatis
nudus in suis femoralibus incesserit:
seruo cum urga se impellente et dicente ·
Ecce iste est ille qui p suis pecuniis
principatus honoratur: qui filios
nobilium obsides tenebat · Mo · Ex hij
duobus usurarijs plenum agnosco iur
tum contricionis: q; ut consido de cui
corde fons eius scaturiit: nullus labor
nullus horror · nullus pudor uenas
illius obstruere ualebit · Mo · Iterum
dicas: q; contricio que timore pue pe
nitencie exsiccat · fontem non habet un
de fluat · Mo · Videtur mi usura esse
multum defectiue nature: q; raro ad
tertiam siue quartam illam durare uidem
generacionem · Mo · Non solum defec
tiue · si et consumptiue nature est · q; ut
dicas in se celerius deficit · et non nunq;
sibi admixta siue conuncta consumit ·
Mo · Da exemplum · Mo · Hec q; dictu
rus sum a quibusdam abbatibus ordinis mi
auditum: si nomine non retinui loca in
quo contigit · De pecunia usurarij a
pecunia iuxta posita consumpsit · xxxiij·
Usurarius quidam cuidam ordis
mi cellerario quidam pecunie sue sum
mam commisit reseruandam · Quam ille
signatam in loco tuto iuxta pecuniam
monasterij reposuit · Postea cum usu
rarius depositum repeteret: cellerarius

De Contricione.

archam reserans · neqz illa neqz sua
inuenit · Qui ea uidisset arce seras i
tactas et signacula saculoz salua ·
ma ut nulla esset de furto suspicio · cog
nouit qd pecunia usurarij denorasset
pecunia mosterij · Ex quo colligitur
qd p elemosinam usure · monasterij sb
stancia no auge tur · sz defica t · Mo ·
Magna sunt que dicta sunt de contricione ·
sz quero si is qui oculos n habz contri
cione habere no possit · Mo · Contricio
no est in lacrimis · sz in motu cordis ·
cuius signa lacrime sunt oculoz · ea
et cor lacrimas suas habeat · De co
tricione cuiusdam nobilis ab henrico duce
saxonie exercitato · Cap · xxxv ·

Dux henricus saxo · pater ottonis
imperatoris · tempe quodam uirum quidam
nobilem p suo scelere exoculauit · Ds
uero ex sua misericordia exercitacionis pe
nam · uiro conuertens in medicinam · tan
ta cordis eius contulit contricione · ut iu
giter peccata commissa deploraret · et p deli
derio patrie celestis semp suspiraret ·
Non recedebat de ecclia treate dei geni
trices marie in hildensheim · orationib
et ieiunijs uacans · Casu contigit ut
stultus quidam uerbum stultum eo audi
ente proferret dicens · Qui hic oculos
no habet · nec in futuro oculos habe
bit · quibz deum uideat · De quo iuo c
latus nimis diu cotidie gemebat · nec
uerbor consolacione recipet · a multis
cumpatris · respondit · Nisi michi ex scp
turaz auctoritate pletur · consolari
no potero · Qd ei facile plari potuit
a uiris literatis · quoz in eade auta
te copia fuit · Mo · Quomodo autem pla
tur · Mo · Saluator dicit electis ·

Capillus de capite uiro no peribit · Sup
que loca dicit augustinus · Perit ca
pitis · ubi no perit capillus · Ubi no
perit palpebra · perit oculus · Quasi
dicat · non · Omnes mortui integra
liter resurgent · Mali ut in omnibz suis
membris puniantur · boni ut in omni
bz remunerentur · Hoc secure dico et
credo · qd omnis homo siue iustus
sit · siue peccator · si in contricione ecca mi
nima decesserit · deum uisurus sit · Ad
quam uisionem nos pducere dignetur do
minus nr ihesus · splendor glie · qui cum
patre et spu sco uiuit et regnat ds ·
p infinita secula seculorum · Amen ·

Explicit secunda distinctio de Contricione ·
Incipit capla tcie dist · de confessione · j ·

Quid sit confessio · qualis esse debeat ·
que eius sit uirtus · qs fructus · ij ·
De clerico qui stupuerit uxorem
militis · quem post confessionem diabolus in stabulo
dixit esse iustificatum · iij ·
Item de seruo alterius militis qui ei uxorem
dni sui peccans · et in memore idem pcm iusti
co ofitens · a diabolo pdi no potuit · iiij ·
De sacerdote qui p illusione nocturna · psal
mum in confessione iniuncti negligens · in locis geni
talibus punitus est · v ·
De clerico pmonstratense · qui sine confessione
cuiusdam uenialis pcm commissi ad obsessum exies
a demone notatus est · vj ·
De uirgine quam demon in specie uiri pcaluit ·
item de uiro cui idem demon pcm facte confessa
obiecit · et de puella cui deuinacoem pdidit ·
Exemplum de miraculis sci Bernardi · vij ·
abbatis · qui in album demonem a muliere fugauit ·
De filia arnoldi sacerdotis quam · viij ·
demon corrupit · x ·
Item de muliere in Buseke · que moriens

confessa est se sex annis cum demone iacuisse peccasse.

De Johe scolastico prumie qui cum · x · demone fertur concubuisse · xj ·

De henrico aue susacie · qui a demone in specie mulieris raptus et in pratulo depositus amens effectus est · xij ·

Exemplum de hunis et de merlino et qd in filijs inuenitur sit uestigia humane naturae.

De alejde scimoniali in lancevaden · xiij · que p confessionem a nisibili infestacione demonis liberata e.

De sacerdote a diabolo xiiij · liberata e p phecia mortis decepto · et p confessionem liberato.

De clerico attrebatense cum sorore · xv · que de incendio p confessionem liberata e · cum argentarium interfecissent · xvj ·

De hereticis apud cameracum p candens ferrum examinatis et combustis · ex quibus unus bnficio confessionis saluatus est · xvij ·

Item de dece hereticis apd spuream examinatis et combustis · quorum unus dum esset p confessionem sanatus ac liberatus · p mulierem deceptus rediuiuo incendio damnatus est · xviij ·

De milite qui ob meritum confessionis coram henrico imperatore triumphauit · xix ·

De fure qui colonie bnficio confessionis mortem euasit · xx ·

Item de fure qui ab epo leodiensi ob iusticiam psalmi cetesimi v. sentencia mortis accepit.

De pegrinis qui pecunia unius homis · xxj · in mari piratarum · eiusdem confessione et liberatis.

De quodam epo anglie qui moriens · xxij · pter exemplum noluit confiteri · xxiij ·

De quodam monacho nro qui iam moriens primo plenariam fecit confessionem · xxiiij ·

De confessore qui cum adolescente peccauit atque post mortem ad confessionem eiusdem hominis.

De nouicio qui album cum · xxv · lanuf- fessus est insompnis · xxvj ·

De confessione cuiusdam demoniaci.

De eo qd non sufficiat scripto confiteri · xxvij · nisi in necessitate · xxviij ·

Quod confitenti non liceat prodere personam peccantis consortem · et exemplum de clerico et scimoniali.

De clerico susacense qui confessus e · xxix · sacerdoti se peccasse cum concubina sua · xxx ·

De abbate qui p secretum e mochum eo qd ex confessione cuiusdam intellexisset illum fore sua uxorem.

Qd liceat in aliquo casu confitenti xxxj · prodere personam alterius · et exemplum de adulterio.

De mocho qui sine ordinibus cele xxxij · brauit · et qd ex sentencia Innocencij pape liceat confessori talem prodere si noluerit confiteri.

Darracio longa et utilis de symo xxxiij · ne conuersio de alma · eius et phecijs · xxxiiij ·

De eo qd confessio que fit cum uoluntate iterum peccandi sit inutilis · xxxv ·

De confessore qui numquam precat iterum confitens et penitere nolentis · xxxvj ·

De abbe sci panthaleonis in colonia qui fratri carnali pecunia ecclie sue tribuens de

De duobus mercatoribus xxxvij · quinquaut- tribus in colonia · quibus in confessione consultum est ne iurarent et mentirent · et sic dicere.

De muliere iracunda que pter · xxxix · confessionem sci malachie statim · spm meruit mansuetudinis · xl ·

Qualis debeat esse confessor · xlj ·

De auaricia et luxuria sacerdotum · xlij ·

De matrona que pupillo a se nutrito et in sacerdote puerto peccata sua confessa est · et ab illo prodita · xliij ·

De matrona q confessorem suum ad libidinem

De indiscreto sacerdote · xliiij · iactauit · qui sibi confitentibus iniuge soleat penitencia annis preteritis · xlv ·

Item de pleuano qui pluribus confiteri uolentibus gnalem predicens confessionem · omnibus eandem iniungit penitencia · xlvj ·

De muliere i cõfessione se iustificante. cui prudens cõfessor ostendit plurima mortalia peccata habere. xlvij.

Qd confessor nõ debet de ignotis peccatis inuestigare. et exemplũ de ũgine i ihũ sõdalizam.

De abbate qui alterũ alterũ suo xlviij. exemplo prouocauit ad cõfessionẽ. xlix.

Itẽ de abbe qui ai mõchis suis in uasde ex industria carnes comedens. eosdẽ ad cõfessionẽ suo prouocauit exemplo. l.

De peccatore qui de modica penitẽcia gradatim ascendit ad maiorem. li.

De abbate gislberto. qui uacandis in capitlo pcens ad satisfactionẽ capitlariẽ puo

De pueruno q usuratũ. lij. Cauit. et homicidũ dulabz uerbis i cõfessione ad satisfactionẽ puerit. liij.

De monacho clarauallis. qui fratrum adiutus cõmonitis. priori cõscientiam suam reuelauit. Incipit tertia distinctio de Cõfessione. Qd sit cõfessio. qlis ee debeat. que ei sit finis. quis fructus. Capl. j.

Sine desiderio cõfessionis qa infructuosa e omnis cõtritio. unde debemus qd sit cõfessio. qualis esse debeat. que sit eius uirtus. quis fructus. Mo. Si sine ꝓposito cõfessionis informis est cõtritio. necessariũ e scire istũ nouicius maxime. qui mor pro conuersionẽ suã omnia peccata que commiserunt. tenentur albũ suo cõfiteri. sicut sum a te edoctus. et in memetipso experimis. Mo. Confessio tantũ bonũ est. ut solo eius desiderio eaã si necessitas actũ excludat. peccata dimittantur. Unde psalmista dicit. Dixi cõfitebor aduersũ me iniusticias meas dno. et tu remisisti impietatẽ pecti mei. Dixi. id est deliberaui. Mo. Qd est cõfessio. Monasteriũ deles triplicẽ esse cõfessionẽ. laudis fidei. et criminis. De cõfessione laudis saluator i euãgelio dicit. Cõfitebor tibi dne pater celi et terre. De cõfessione fidei dicit apls. Corde creditur ad iusticiã. ore autẽ cõfessio fit ad salutem. De cõfessione uo criminis. ait apls iacobus. Confitemini alterũ peccata uestra. ut saluemini. Inuitaũ enim iusticie. cõfessio peccatoꝝ est. Unde scriptũ est i libro machaboꝝ. Iudas precedit uos in bellum. id est cõfessio. Confessio criminis est. p quã latens aie morbus aperit. spe ueniẽ cõsequẽdẽ. Hec multiplex esse debet. Uoluntaria. festinata. debita. uerecunda. generalis. specialis. indiuidualis. nuda. integra. discreta. accusatoria. amara. sollicita. meticulosa. uera. estimatiua. hylaris. pria. pluralis. frequens. Breuiter ista discurro. nec ad plenũ studio breuitatis eludo. sp ad empla festino. Nouicius. Haberne auctoritatẽ cõfessionis a ueteri testamento. Mo. Confessio sacramentũ esse dicitur ueteris testamẽti. figuris manifestis in illo declarata. uerbis mandata. et exemplis cõfirmata. Leprosus ad arbitriũ sacerdotis mundus ul' immũdus iudicat. Unde saluator cuidã leproso a se sanato dixit. Uade ostende te sacerdoti. In quatuor uerbis huius clausule. ꝗtuor michi uidentur esse considerandi. que maxime in cõfessione sint obseruanda. Uidelicet ut sit festinata. ut sit nuda. ut sit integra. ut sit debita. id est ut fiat ꝓpto pastori. Ne si dicat dns. Uade. ut cõ

fessio tua sit acta · uel festinata · ut sit
nuda · ut sit integra · sacerdoti · ut
sit debita · Que gra ihu xpi mundat
uitus p contricione · ut foris mundo
iudicetur · ostende se deber sacerdoti p
cofessione · Inde sponsus uoce cofesso
ris in canticis canticorum loquit ad con
tritu pcorem · Ostende mi facie tua
p cordis contricione · sonet uox tua
in auribus meis · p oris cofessione · Qd
manifestius hac figura · Qd uerbis
mdata sit · testis est ypsa dauid qui
dicit · Confitemini dno qm bonus · Ite
Reuela dno uiam tua · subaudis p
cofessione · Et in ystoria · Dic tu iniq
quitates tuas ut iustificeris · Qd
autem exemplis sit cofirmata · exem
plu est nobis ipe dauid · qui sup pccto
ter stabre · uenienti ad se nathan · res
pondit dicens · Peccaui dno · Non
Nuros utru maior uirtus sit in cotri
cione · siue in cofessione · Non · No ni
si p cotricione pccti culpa dimittit
et hoc sub quadam condicione · scilz · ut
cofessio sbsequat · Qd si necessitas
ullam exclusert · defectu illu suppleb
sacerdos supplebit · Est tamen cofessio
signu contricionis · Cui uirtute et
fructu magis tibi exemplis qua sep
turyr testimonijs ostende ypsiu · De
clerico qui stuprauerat uxorem mi
litis que p confessio diabli stabulo
Miles quidam dicit e iustificat. ij.
in uilla quadam habitauit · cum
uxore eiusde uille sacerdos p adulte
rium maculauit · Dictu est militi · qa
sacerdos rem habet cum uxore sua · Ille
cum uir prudens est · nec uerbis facile
crederet · nulla de hoc mencione face

uoluit uxori siue sacerdoti · uerumtame
uerus uolens expiri · Non tamen
sine suspicione fuit · Contigit ut in
quadam uilla no multum a militis uilla
remota · quidam obsessus est · in quo de
monium tam nequm erat · ut coram astan
tibus ipperarer pcta que cofessione uera
no fuissent recta · Qd cum miles ex mi
litum dictasset relacione · rogauit sus
pectum sibi sacerdotem ut ad colloquium
qddam secum ire no recusaret · Et acq
euit sacerdos · Cum uenisset simul
in uillam ubi erat obsessus · coscius
ipi sibi sacerdos · suspectum cepit habere
militem · qm no latebat qd obsessus a tam
nequm demone in eade uilla habitaret.
Timensq uire siue · si a demone pder ·
necessitate nature simulans · intrauit
in stabulum ad seruum militis · pedibus
qm eius pstratus · ait · Rogo te ppter
dnm · ut audias cofessione meam ·
Que seruus expauescens leuauit · au
diens que ab illo dicebant · Facta no
cofessione · cum sibi sacerdos iniugi pe
teret penitencia · seruus satis prude
ter respondit illi dicens · Quantum alu
sacerdoti p tali crimine iniugetur · ho
sit satisfactio una · Sicq exiens iam
securior · cum milite ad ecclia uenit ·
In qua demoniosum offendentes · requi
situs est a milite in hec uerba · Nosti
aliquid de me · Hoc enim ex industria
factum est · ut iam dicto sacerdoti tollet
suspicione · Cui cum demon nesao qd
respondet · adiecit · Quid tibi uidet
de dono isto · Respondit ille · Nichil
de eo sao · Et cum hec dixisset lingua
theutonica · latine mox subiunxit ·
In stabulo iustificatus e · Nullus

tunc aderat clericor. No Satis pu
to qd nõ sponte sua illa hora latinista
tuis sit dyabls. Non Non est pmissũ
loqui theutonice. ne miles uerbũ. ꝛ ex
uerbo factũ intelligẽt. nec tamen tacẽ
uatur. ut uirtutẽ confessionis sacdos
ostendẽt. No Magna est uirtus con
fessionis. que et crimen adulterij a me
moria dyabli deleuit. et hominẽ abi
minenti periculo liberauit. No Audi
et fructum huiꝰ cõfessionis. Sacerdos
nõ ĩmemor collati sibi beneficij sedul
deseruit. et in quodã cenobio ordinis
nostri mõchum se fecit. Ad huc uiuẽ
putat. sicut didici a quodã alie ordis
nrĩ scilꝫ asteracensis. No Pyecia huiꝰ
pterui demonis. causa et existit mag
ne salutis. Non Narrauit mihi aliud
pene simile huic. Iteẽ de seruo alcius
militis q̃ cũ uxore diu sui peccasset
nõ ausus de pecũ rusticos fures a dyablo
Quomodã prodi nõ potuit. ca. xij.
Militis uxor ppriũ seruũ admi
serat. libidinis igne succensa. Cũ quo
cũ p tempus aliqd occulte peccasset. nec
iam latere posset. ad aures mariti p
uenit. Ille uero de uerbis dolens. nec
tamen de uerbis ad plenũ credens. ta
cuit. sciens se inuestigante rem tã ne
fariã diu nõ posse occultari. Qda uir
erat diues et honestus. uxoris q̃ fa
ma tam inops et inhonesta. maluit
rem exptã p silenciũ ad tempꝰ dere
ge. qm̃ se ꝛ uxorẽ genus q̃ tã suũ qm̃
illius p suspiciones de honestare. Inte
rim ubiq̃ diuulgatũ est in tali uilla
obsessũ quendã esse. nesciũ tamẽ si ide
fuerit de quo supius dcm̃ est qui ne
mini peccet. sed pñtibꝫ pecũ occulta
obicẽt. et imperaret. Qd cũ audisset
miles. sperans p illũ rei ueritatẽ dis
cẽ. assũpto secũ seruo. cepit illuc pgẽ
re causã seruo penitus ignorante.
Iseniendo eis ad nemus qddã. cũ dõ
nus declinaret in quandã semitã. q̃
ad demoniosi tendebat uillã. cepit ser
uus nimis timẽ. sciens p certo se uiu
ere nõ posse. si crimen adulterij pde
retur a demone. Positus in tanto ti
more. dũ in cogitacõibꝫ suis fluctu
aret. hominẽ in codẽ nemore ligna
incidentẽ audiuit. Immisitq̃ dns me
ti eius quẽ eadẽ hora satis diligenter
inuocauerat. qd cont̃ imminẽs pi
culũ cõfessio sumũ foret remedium.
Et diuertens a dnõ quasi ad satisfa
ciendũ nature. uenit ad rusticũ. con
fessus est pecũ. suscepit penitenciã.
Postmodũ reuersus ad militẽ. de tali ope
nichil suspicantẽ. uenit ad demonẽ.
Qui cũ seruũ adulterũ. immo de ad
ulterio iam iustificatũ. diligẽcius in
uitatus fuisset. ait miles. Dic si aliqd
nosti de illo. Respondit demon. Mi
ta de eo noui. que modo ignoro. Sic
q̃ p uirtutẽ cõfessionis. seruus li
beratus est a morte. et dns a suspi
cione. Iudes qntũ ualeat uera con
fessio. Non Que est uera cõfessio.
Non In qua firmũ ppositũ est satis
faciendi. Non Qd si ipsa satisfactõ
iniuncta negligitur. Non Si ipsa
negligencia nõ fuerit ex infirmita
te. siue ex necessitate. sed iniuncta pe
nitencia ut sepe contingit pauper
dimit et cõtempnit. pecũ tã dimis
sum reuertit. Ita si pecũ fuit ue
niale. et penitencia p oblitionẽ neg

ligatur: non dico qd̃ pena illius pcti
p illã oblivionẽ delearur. de sacerdote
q̃ p illusione nocturna psalmi ꝛ confessione
minuti negligens ꝛ gehenalibus punitus. xiiii.

Sacerdos quidã in domo nrã. si
cut ab eius ore audiui: die qdã
cõfessionẽ fecit de illusione nocturna.
Inuictus est et psalmus unus p satis
factione. Nuẽ ei p oblivionẽ negli
gerer: eadem die carni loca genitalia
tantũ cepit prurire et ardorẽ sentire.
ac si carni eius ardentes urticae essẽt
apposite. Qui ei territus tactu explo
rare qd̃ esset. et nichil ibidẽ inuenire:
recordatus est psalmi iniuncti. ꝛ neg
lecti. Imputansq̃ inmissã penã eidẽ
transgressioni: psalmũ dixit. ꝛ dolor eo
quiescit. Confitens fugẽ deiecit obli
uionẽ. Audi aliud exemplũ. de eiico
pmonstratense q̃ sine cõfessione audiuit
uiuat pcti. ꝛ missi ad obsessũ exies a

Canonicus qdã dicitur notat. ꝛ. v.
in steynfelt ordinis pmonstra
tensis sicut in retulit canonicus qdã
monasteriensis valde laudabilis ui
ri fuit: que quasi ad fugandũ demo
nẽ de obsesso. prior ad ostiũ mõsteri
secũ eduxit. Quo uiso: mox diabolus
p os hominis clamauit. Ego quedã
de eo scio: propter que eũ nõ timeo. sed
tamẽ pmissus est eadẽ publicare eo
qd̃ minima esset: ne uiro sco uere
cundiã inferret. Ille uerbũ intelli
gens remordente cõscientia intuitu
culpã cõfessus rediit: et si demon ad
huc aliquid sciret inquisiuit. Respõ
dit demon. Adhuc aliqua culpe ues
tigia apparent in te: eo qd̃ nõ sit sũ
securus stimulus plagam urgat

intelligens. Iterũ intrauit iuuenis:
iuncham accepit disciplinã: reuersus
q̃ si sciret aliq̃ interrogauit. Respon
dente diabolo. p iudiciũ meũ nil mõ
noui de te: satis edificatus sum fres. Mo
Non modicã me turbat qd̃ inimicus
in seo uiro post cõfessionẽ suam. aliqd̃
deprehendere potuit signũ pcti. Mo Hoc
deus pmisit ad eius lonui. Quãto quis
perfectior. tanto p sua culpa delendã ce
delet sollicitior. Disciplinã iniunctã
quã mor accipere potuit: maxime cũ
diabolo pugnaturus differre nõ de
buit. Nam in supdcis duobus. sacerdo
te scilicet et seruo militis. quor cõfessio
neq̃ debita fuit. neq̃ aliqua ad huc
exterior penitencia subsecuta: diabo
lus nulla pcti uestigia deprehendere
potuit. Mo Placet qd̃ dicis: q̃ necessi
tas in causa fuit. Sed nosse uellem
differenciã inter uerã falsamq̃ cõfes
sionẽ. Mon Quanto ponderis cõfessio
sit uera. et q̃n inefficax cõfessio sit
ficta: p subiecta duo sceles exempla.
De iugiter q̃n demõ i specie uiri peccabat
nẽ de uiro aut idem demõ pcta ficte cõ
fessa adiecit. ꝛ de puella cui deflorata

Cum ille quo pdidit. cap. vi.
scolasticus coloniensis oliue
rius crucem pdicauit in pribr bralan
ce. sicut in narrauit bernardus mõ
chus nr. tũc eius collega in pdicatõe
fuit ibi puella quedã religiosa. ꝛ no
to uirginitatis gloriosa: orta de ni
uella. Inuidens diabolus tante uirtu
ti: in specie uiri ad modũ pulchri sa
tisq̃ decenter uestiti apparens iugiter
cepit illam ũbis amatoriis sollicitare:
clenodia offerre: laudare cõiu

gy feaunditate: uirginitatis uitu
pare sterilitate. Cui uirgo nesciens
quis esset: respondit. Iuuenem duce non
ipono: xpi amore nupcias carnales
postpono et contempno. Cumque lasci
uus ille spe nimis esset ei importunus:
induisis locis ad illam ueniens: sacer
puella multas et uigines se pulchrio
res. nobiliores. atque diuiores. cepit a
matore fantastica halee suspectu: im
ut ei diceret. Bone dne. quis ul' unde
estis: qd tanto in desiderio copulari
affectatis: Cumque ille iuuenis se perderet.
et uirgo tanto ipensius instaret: tan
dem demon necessitate compulsus confe
ssus est dicens. Ego sum dyabolus. Ad qd
uerbum illa expuuescens: respondit. Ut
qd ergo exigis carnale coniugium. qd
nature tue dinoscat contrarium: At
ille. Tu tantum in consentiens: nichil aliud
a te nisi copule consensum requiro. Ad
qd puella respondit. Modo omino ti
bi contradico: fugans illum sce crucis
signaculo. Iuuenemque ad sacerdotem re
uelauit illi demonis insidias. a quo
satis edocta. ne maligno consentiret.
reusa est in domum suam. Demon u post
confessionem eam omino no deserens. de re
mouo tamen alloques: in tantum illam
uexauit. ut qslibz imundicias in eius
sinu tellam mittet cum manducaret. Unde
et mulier custodie et adhibite sunt.
In quacumque domo illa fuit: illic demo
responsa dedit. Ab omnibus quidem audie
batur. si a sola puella audiebat. Erat
tam nequam idem spe. ut pnicum pecum dete
geret: carmina ipperaret. nec aliqd
pecum eum lateret. nisi qd uera confessio
tegeret. Ostendit ei et alia signa ne
quicie sue. Stercora ollas et confracta
simo plenas sup confluentes spgebat.
Dixerunt ei quidam. Nosti o dyabole do
minicam oracionem: Respondere illo op
time scio: rogatus e illam dice. Et aut.
Pater nr qui est i celum. nomen tuum. fiat
uoluntas et in terra. panem nrm cotti
dianum da nobis hodie. si libm nos a
malo. Et cum plures in eadem oratione fecis
set saltus atque iurtuarissimos: cachinando
subuisit. Cur sic uos iam dice solem
oracionem uram. Requisitus eam de sym
bolo: dixit se bene et optime scire. sic
incipiens. Credo deum patrem omipoten
tem. Cui cum quidam diceret. dice deles ce
do in deum. ille ex sbuuxit. credo deo: uum
litteram qui tuc erant pntes dyaboli
uerbum notantes. et uim accusatui in
telligentes: institerunt ut diceret. credo i
deum. Et no poterant eum ad hoc inducere.
Mo Uellem et ego scire qd sit credere in
deum: Mo Credere in deum est p diuec
cionem ire in deum. Unde saluator ait.
Omnis qui uiuit et credit i me: habz
uitam eternam. Demon sicut iacobz apls
dicit credit et contremiscit: sz n diligit.
Credit deum esse: credit uerba eius uera esse:
sz no credit in eum. ex no diligit eum. Sa
lutacionem uero angelicam idem demon
incipere no potuit: cum tamen se illam sci
re pfitetur. Mo Cum dignior sit ord
dominica salutacone angelica: miror
cur pmissus sit dice illam i no istam. Mo
Uoluit hoc fieri dns. tum ppter hone
matris tui ppter eminencam sacramenti
sue incarnacois.
Quante utilitis sit eadem salutacio. p
qua initiata est humani generis re
dempcio: ex sequentibz plenius ag

noscere. Interrogatus idem demon cur
ita raucam habet uocem: respondit. qm
semp ardeo. Dicebat eadem puella.
qa quoties uenebat ad me: cauit ne
cum uidem possem a corpo. No. Mirum
qre hoc fecerit? No. Demones sicut
intellexi ex alia quadam uisione: poste
riora no habet. Inde quidam demon
puelle cuidam apparens. frequentius
ei ab ea diuertens semp retrocedebat:
interrogatus cur hoc faceret respondit.
Licet corpa humana nobis assumam.
dorsa tamen no habemus. No. Exper
to exemplum. p qd facile uerecp confessio
nis differencia cognoscam. No. Hoc i
promptu est. Fuit in uiano uir q
dam qui supdictum demonem audire ni
mis desiderans. pter turpia quedam q
commisat peccata. appinquare no audebat.
timens sibi illa coram omnibus imperari.
Et ueniens ad sacerdotem confessus e
uniuersa: uoluntate tamen peccandi
retenta. Factus qp ex eadem confessione
securior: ad domum uenit. Mira res.
Mox ut limen attingit et introspex
it: demon in aere clamauit. Amice
ueni huc. ueni. certe te bene deallal
ti. Et statim coram omnibus. omnia eius
peccata turpia licet confessa pdidit. in
tantum illum confundens. ut eadem hora
esse uoluisset in ortu solis. Tristis ef
fectus et conscientia accusante i se re
uersus ad sacerdotem rediit: que gesta
sint retulit: confessionem iterauit: a qp
de reliquo emendatius uiuere uellet
de corde pollicitus est deo a sacerdoti.
Tunc sacerdos. Modo iam reuertere
securus: no te confunder amplius.
Et fecit sic. Intrante eo domum: qda
er curaisedentibus demoni dixerunt. Ec
ce amicus tuus iterum uenit. Quibus
ille respondit. Quis est? Illi inqui
unt: cui paulo ante tam turpia peca
imperasti. Respondit demon. Ego nich
il illi imperaui: neqp aliqd de eo noui
malt. Et estimant sint demones men
tum fuisse. hyi qui hois ignorauerunt
confessionem. Siqp p uirtutem confessionis.
ille euasit nouam maxime confusionis.
In eadem domo matrona quedam cum ce
ris sedebat: filiam iuuenculam sicut mos
est matribus sub pallio tenens. Que cum
demonem nescio in quo puocasset: cla
mauit ille. Quas filiam tuam sub tuo
mantello sedentem uirginem esse? Iste
male eam custodisti. Dicente muliere
mentiris: respondit ille. Nequaqm men
tior. Si no credis interroga petronillam.
illa bene dicet tibi ueritatem. Erat e
nim eadem petronilla mulier quedam
stupri puelle conscia. Hijs uerbis au
ditis mater: filiam a se repulit cum indig
nacione dicens. Recede a me immunda.
nunqm aliqd tibi boni coniunget ex pte
mea. Illa bene sibi conscia simulatis la
crimis egressa est eulans: demonem
mentitum fuisse affirmans. Inspiram
qp a deo ad uicinum cucurrit sacerdotem.
commissum peccatum confessa est: a qp nunqm
de cetero carnem suam illicite coinquinare
pmisit. Tunc a sacerdote suasa. a qd
dicere deberet diligenter edocta: reuersa
est ad matrem. que nondum recesserat a
loco. Dixitqp illi. Bene mater multum
peccastis sine causa tam grauiter me
confundendo. et tam immisericorditer re
pellendo pter illa demonis hyus qui
totus mendax est. et pater eius. Cepitqp

lacrimari· Cōmota mater tua et uer
bis quōq; et lacrimis filie: dixit ad de
monē· Dic inique· Est qd tale crimē
ipositum filie mee? Respondit ille· Qd
eū mali locutus sum de filia tua? Bo
na ē et munda: nichil de ea mali no
ui ul' dixi· Dicq; puella stetit uir sup
datis p lenetiam cōfessionis liberata
a suspicione fornicationis: ad matris
gratiā reducta est· Hoc Qd est qd
dyabolus puelle stupru ante cōfessionē
nouit· et petronillam stupri cōsciam
notauit: uirū uero stupri auctorem
nō expressit· Mo Sanctus petro de peccō
illū egisse penitentiā: p quōd dyabolo
culpe subtraxerat noticiā· Mo Pla
cet qd dicis· Et recordor ad hūc supdcē
uirgīs de puella: et nō desino mirari
qd demon cū spe sit copulā carnalē
contē suā naturā concupiscat et reqrat·
Mo Non est mirū qd demones fēi
nas petantur: sed qd illis cōmisceantur
mirabile est ualde· Hoc Qemiuisti
hec umq; cōtigisse· Mo Et memini
et legi: et ut femine caute reddant q
forte hec que dicturus sū legent ul' au
dient: diuersa que nrīs cōgeriū re
pōbis exempla replicabo· Que ut
maiorē habeant firmitatē· pius unū
qd in miraculis sū bernardi legitur
breuiter pmittam· De miraculis
sū bernardi q'uicubū dēnē a muli
Mulier qdā ceu fugatur. capī. vii.
in regione manēs a quodā pe
cultante demone sex annis habito ei
consensu incredibili libidine uexata
est· Apparuerat ei in specie ualde pl'ctu
multus· et sepe abutebatur ea inuisibi
liter· marito ei in eodē lecto cubante
lasciuus ille spe· Que anno septīo
tumore correpta· uenientē in pdictam
ciuitatē sō bernardo abbe clarauall'
· misera mulier ad pedes eius cor
ruit· passionē horribilem· et iudici
ciōnē dyabolicā cū multis lacrimis
cōfessa sucurri sibi flagitauit· A
quo consolata· et quid facē deberet
edocta· post cōfessionē dyabolus ad
illam accedē nō potuit· sed tamē uis
cam terruit· et q post albis discessū
ad eius supplicia reuertereē· acerri
me minabatur: ita ut qui fuerat
amator: crudelissimus persecutor fie
ret· Hec cū sō indicasset: prima
die dominica cū duobus epis· accensis
candelis cū omni fideliū qui erant in
ecclia subscripcōne anathematizauit
uir fornicatorē spm· auctoritate et
tam ad illam q̄m ad omnes mulie
res· et deinceps incedens accessum·
Extinctis uero illis sacramentalibus
luminaribus· tota uirtus demonis
extincta est: et mulier pe generalē
cōfessionē peccōrū suōrū cōmunicans
plene liberata est· Hec nrīs temporibus
contigerūt· Mo Stupenda sūt ista·
Mo Audi ad hūc alia exempla hys
pene similia· multo tamen recentiora·
De filia arnoldi sacdotis quōd demō
Bonne in corrupit. capī. viii.
prochia sū Remigij ante
paucos annos· sacerdos quidā fuit
arnoldus noē: filiam habens speci
osam· Quam nimis diligens: qa
pulchra erat pter iuuenes et max
ime canonicos bonnenses· et custo
diam tantā adhibuit· ut quociēs
de domo exiret: in solario eā clau

derer. Die quadam apparens ei dya
bolus in specie uiri. cepit animū eius
in amorem sui intus suggestione
latenti. foris locutione blandimēti
inclinare. Quid plura? Obstinata mu
sera et corrupta. septies postea demo
ni ad sua pniciem consensit. Una di
erū sacerdos solarū ascendens. filiā
gementē flentēq; inuenit. a qua cau
sam doloris uir ertorquere potuit. Cō
fessa est patri qd deluta esset a demone
et oppressa. ideo qs se merito dolere.
Que etiā ita dementata est. et a sen
su alienata. tum er dolore. tū er dya
bolica oppressione. ut uermiculos qs de
sinu colligebat. in os mitteret ⁊ ma
ticaret. Tristis effectus pater misit
illam transrenū sperans eā er muta
cione aeris aliqd posse meliorari. et
ob fluminis interposicionē ab incubo
demone liberari. Transmissa puella
apparuit demon sacerdoti. aptis ei uo
cabi dicens. Ysale sacerdos. quare ab
stulisti mi uxorē meā. Malo tuo hoc
fecisti. Et mox truncat eū in pectore tā
ualide. ut sanguinē uomens. tercia
die moreret. Huius rei testis ē alius
noster. testis etiā gerardus mōchu
nr. aliqn honnestis scolasticus. qbu
res bene innotuit. Je de mulie i brisek
q mortes confessa ⁊ se per diuus cū dede
Nulla briseke incubo peccasse. ca. vi.
que uicina ē castro rinecke sicut
mi narrauit arnoldus mōchus nr.
qui tūc temporis rem gestā intellexit.
ante hos annos duodecim mulier
quedā fuit. quā demon qdā eo quo
pdictū est modo corruptit. Sedente
ea die quadā in taberna. cordis ce
pit defectū sentire. Timens qs adesse
mortē. uocari sibi celerius petuit
sacerdotem. Cui cū demonis ludifica
cionē et horrendā illā qua septies anis
laborauerat cōmixcionē diuisset. ling
uā dereacente in ipa cōfessione spm ex
flauit. Que cū incredibili libidine a
libidinis auctore uexaretur. nūqm
alicui dicē uoluit. ul' potius ausa nō
fuit. ul' qd credibilius est i illius a
more delectabatur. No Si demones
talia cū eis pmissū fuit. fuce possūt.
ualde cauendū est feminis ne eis occa
sionē pbeant ul' aliquo cōsensu pos
se tribuant. Mo. Non solum i hys
cauendū est mulieribus. sed et uiris.
qs sicut demones p formas uirorū
ut dicūt est feminas ludificant ⁊ corru
punt. ita p spēs feminarū uiros seduc
unt et decipiunt. Lege uitas patrū
et inuenies ibi quosdā uiros pfectos
p sanctimonia mulierū deluso. con
fractos et directos. Dicā tibi et aliq
exempla. quibus cognosces uiros a
demonibus in specie mulierū ludifi
catos. De iohe scolastico prium q
cū dōne fertur cōcubuisse. capi. x.
Prium scolasticus quidā fuit
Iohes nomē. uir quidē satis lit
teratus. sed leuis et lubricus. Isti sicut
de eo dicebatur. et sicut ab aliquo eius
dem monasterij audiui. femina qdā
promiserat. qd tali nocte ad eū ueniret.
Nocte cōdicta. illa quidē nō uenit.
sed in eius spē cōsimilisq; uoce dyabo
lus clerico lectū ascendit. Quē pu
tans feminā bene sibi notā esse. cog
nouit eū. Mane surgens cū demo
nem quā feminā esse putauit. egre

di cōpelleret: respondit ille. Cui quo
putas te hac nocte iacuisse? Cūq
ille dicēt cui talī femina. respondit
demon. Sequacī. si cū dyabolo. Ad
qd uerbū iohēs sicut mirabilis fuit
ita mirabile uerbū qd dicē uereatur
dr respondit. dyabolum uridens. et
de qre nil curans. de hērico cui suisanē
se qa dōne i spē milcis rapr̄ et i pascho
Q cuitate depōitur annes effert̄ z. xi.
suisacia cuis quidā erat henricus
nōē: cognomēto gemma. Iuuenis
officij fuit. uinū in taberna uendē.
habebat autē taberna aliqūtulū a
domo sua remotā. Qui cū nocte qdā
sēm cōsuetudinē. tarde de taberna re
diens. et pecuniam de uino collectā
secum portans domū festinaret: ui
dit quandā speciem mulierē i alba
uestē et lineā stantē. in loco quodā
ubi aues solent placitare. Nichil ma
li de ea suspicans: cū ad locū uenisset.
illa puestem hominē tractit. et ait.
O amice diu te hic expectaui: ama
re me debes. Ille uestem de manu ei
eruciente ac dicente. sine me. iuru
rie tue nō consenciā. sed uadē ad ur
orem meā: illa fortiter institit. ad
cōmixtionē eū inuitans. Que cum
uerbis non pficeret. inter brachia
sua uirū tollens. et multū cōprimēs
in aera leuauit: atq ultra monaste
riū sē patrocli qd satis altū est illū
transferens in pascuio deposuit. Qui
dimissus. extra mentē factus. cum
post horam resumptis uiribus respi
rasset. surrexit: et ad domū suam
claustro uicinam manibus pedibus
q reptando cū labore ueniens. ad
ostiū pulsauit. Surgēte familia ut
lumen accendēt: clamauit ille. Noli
te lumē accendē: nō enim in expedit il
lud uidē. Et reclinauerūt eū in lectu
lo suo: qr debilis erat ualde. tā in se
su qm in corpe. Tribus noctibus cōtinu
e in tempesta nocte idē demonū pl'
sauit ad ostium: henrico clamitā
te. eao qr ppter me uenit. eao qr ppt
me pulsat. Postea supuixit annū.
debilis et infirmatus. Hec mi retulit mō
chus nr̄ theodericus suisacensis. diecē
celebre cē ualde in eadē ciuitate: cuius
frater ad hue uiuit in ecclia sēi patrocli
canonicus. Noū si demones hominibus
in assumptis corpibus cōmiscent. sicut
diuersis iā exemplis ostensū est: mi
ror si de feminis possint generare: si
ue de uiris concipe et parere. Nlo de
hac questione soluenda nichil nouī
eao: si qd in antiquis hystoryis legi.
Hec replico. De hunis et de merlino
et q̄ filius iaborū sic uerras hūa
Cum gens ne natuit. capī. xy.
gothorū de asia migraret in
europam. sicut in eius gestis legitur.
habereterq mulieres deformes i suo co
mitatu. eiecit illas: timens ne liberō
nimis deformes gingneret: sicq no
bilitatē gothorum deformaret. Que
de castris extrusē cū errarēt in nemo
re. accesserūt ad illas incubi demones.
genuerūtq ex eis filios et filias. Ex
quibus pcessit fortissima gens hūno
rum. Legitur etiā merlinus ppheta
britannor ex incubi demone et cāmo
nialī femina generatus. Nam et re
ges qui usq hodie regnant in eadē
britannia que nunc anglia dicitur

de matre fantastica descendisse refe
runtur. Aserlinus uero homo ra
onalis et xpianus fuit: multa fu
tura pdixit que cotidie impleuntur.
Ad. Si homines utriusq parentis
semine concipiunt tm et nascunt:
quomodo dicendi sunt hoies qui prim
ex homine. prim ex demone carnis
sue trahunt originem? Nūqd resur
get in iudicio: qd nō est de ueritate
humane nature. Ad Dicā tibi qd
audiui a quodā litterato uiro de
hac questione. Aiebat enim. Lrementū
humanū qd contra naturā fundit
demones colligunt: et ex eo sibi cor
pa in quibus tangi uiderisq ab hoibus
possint assumūt. De masculino ue
ro masculina: et de femmino femi
nina. Sicq dicunt magistri in hys
que de eis nascuntur ueritatem esse
humane nature: eosq in iudicio ut
uere homines resurgere. Hec de hijs
sufficiant. Nunc reuertamur ad cō
fessionem: de qua occasione interro
gationis tue aliqntulū digressum
est exempli causa. De aleide scīmōi
ali Tlanckwade q p confessionem a in
sibili tēptacōe dēonis libata ē. xiij.

Bonne ciuitate dyocesis colo
niensis. sacerdos quidā fuit
nomine petrus: cuiusdē ecclesie uica
rius. Iste nescio quo dei iudicio: in ca
mere sue ostio se suspendit. Cuius
cōcubina aleidis nomine. tam horren
da eius morte territa. seculū deseruit:
et in cenobio quodā sanctimonialū
um qd lancewade dicit religionis
habitū suscepit. Die quadā cū stās
in dormitorio de fenestra pspicet: cō
templata est iuuenem immo in iuue
ne demonem stantem iuxta puteū. mu
ro dormitorij contiguū: qui ea uidē
te unū pedem sup lignū quo ambie
batur puteus posuit: et altero se qsi
uolutando ad ipsam in fenestram deposu
it. Quā cū extensa manu p caput ra
pere conaretur. territa retrorsū cecī
dit. et clamauit: prene exanimis fuit.
Audito eius clamore. accurrerūt soro
res: in lectū suū illam reclinātes. re
cedentibus illis cū paululū respirasset
sola iacere. demon uterū assumit: et
uerbis quibusdā amatorijs eā sol
licitare cepit. Cui cū contradicet. intel
ligens eū spm malignū ēe: respondit
ale. Bona aleidis noli sic dicē. consē
ti mi. et ego te hale faciam uirū hōes
tum. pbum. nobilem. diuitem q.
Quare fame te cruciās. in hoc pau
pe loco: uigilijs alijsq multis incom
modis. ante tempus te interficiēdo?
Reuertē ad seculum. et utere delicijs qs
deus homini creauit: nichil tibi me
duce deesse poterit. Tunc illa. Doleo
qd tam diu te secuta sū. recede. qā
nō acquiescā tibi. Post hec uerba
demon nasum mugens contra eam
ipsam immundicā ad parietē lecti ui
ciniter precit. ut pars aliqua resili
ens uestimēto eius adhereret: sic q
disparuit. Erat q emūctio ipsa sicut
pix nigerrima: et tanti fetoris. ut
tolerari nō posset. Deinde cū spē ille
nequissimus die noctuq esset ei in
festissimus: suasertit quedā ex sororib
ut aquā benedictā semp paratā haberet
et qua uenientē aspergeret. alie uō
ut eundem si aquā nō timeret. thu

rificaret. Omnia quidem hec rep
tauit: si modicum ei profuit. Nam quo
cuens contra se signum crucis
fieri uidit. absolutionem etiam sine thuri
ficationem: ad modicum quidem cessit:
si mox redijt. Tunc una ceteris so
rorib: etate maturior atq; prudē
tior suasit ei. quatenus demonem ipsum
accedere sineret. et tuc alta uoce salutā
tionem angelicam in eius facie iaculā
ret. Ad cum fecisset: dyabolus ac si sa
gitta esset paussus ul' turbine ipul
sus auffugit: nec umquam ipsius ei ex
illa hora accedere presumpsit. Mo. Iam
tenus non miratur quod dyabolus an
gelicam salutationem dicere ul' incipere
non potuit: sicut te dixisse recolo su
pius capito sexto. Mo. Huius loci ibi
dem recordatus sum. Sanctimonia
lis uero tali iaculo munita demonem
ab illa hora uidit sine terrore: et au
diuit sine timore. Dicit quadam de hyp
loquens cum uiro quodam religioso sua
sit ille ei dicens. Fac priori tuo confes
sionem generalem. pure. plene. ac de
uote. in qua ocurrunt memorie: et
literaliter omnino a demonis huius in
festacione. Cum ei consilium tale pla
cuisset: mox accedens ad priorem roga
uit sibi prefigi locum et horam audien
di confessionis. Mane dictis matuti
nis illa se preparans. festinauit ad lo
cum preparatum capellam scilicet monasterio ad
herentem: ubi prior expectabat. Et ecce
demon occurrens in uia festinanti:
dixit. Aleidis. quo uadis. quo pe
ris: Et illa. Iado confundere me et
te. Tunc demon. O aleidis noli. no
li: reuertere. reuertere. Respondit illa.
Septies confudisti me: ego modo con
fundam te. Non reuertar. Quia cum
non posset blandicijs sine minis ret
inere: sequebatur eam usque ad locum con
fessionis. sicut miluus in aere. supra pre
sam uolitans. Que mox ut genua
coram pore flectens ad confessionem os
aperuit: ille clamas et eulans eua
nuit: nec umquam ab illa hora ab ea
uisus ul' auditus est. Ecce hic habes
manifestum exemplum. quate uirtus sit
pura confessio. Hec in relata sunt a
domno hermano alte loci sce ma
rie. Cum talia fama diuulgante
cognouisset de predicta femina. s' cum esset
bonne canonicus. optime nota: ad
locum p se ipsum accessit: et eo ordine
quo dicta sunt ab illius ore cuncta
audiuit. Mo. Si confessio tanti pon
deris non esset: nequaquam demones tam
grauiter turbarer. Mo. Occurrit
aliud exemplum. in quo satis agnos
ces quam grauissime exacerbentur
cum peccata nisi confitemur. Hec que
dicturus sum post conuersionem mea
facta sunt. et a domno karolo mi re
lata. aliquando pore nondum tunc abbate
uillariense: si nomen persone sine loci
satis doleo me non retinuisse. Aut enim
sic. De sacerdote a dyabolo per phisi
nomis decepto et per confessionem liberato. exm.

Erat quidam sacerdos et adhuc
est ad modum religiosus et ob
uite meritum multis dilectus: in pri
ori nrisi prochia regens. Inuidens gre
cius mille artifex dyabolus. nolebat
eum aptis temptacionibus molestare:
sperans illum sub specie boni ad suum
consilium efficacius inclinare. In an

gelum lucis se transfigurans minister
ille tenebrarum: ostendit se sacerdoti ⁊
ait. Amice dei missus sum ad te nunci
are que uentura sunt tibi. Preparа te,
quia hoc anno moreris. Sacerdos u
nullam habens de angelo malo sus
picionem. sed ita credens esse futurum
ut predixerat. cepit se diligenter quasi
ad mortem preparare: consciencia per con
fessionem mundare: corpus uigiliis
assiduisque orationibus castigare: anno
nam suam cum supellectili egentibus
erogare. Cumque multi ab eo quere
rent. aut tam indiscrete sua distra
heret: uni tamen illorum sub typo con
fessionis causa aperuit dicens. An
gelus domini reuelauit mihi quod hoc
anno moriturus sum. Ille uero cui
hoc minime celare potuit. alteri cui
dam sibi familiari dixit: sic quoque per eum
ad noticiam totius prouincie peruenit.
Anno expleto sacerdos ui est mortu
us: et inuentus est falsus propheta dya
bolus. Et quia electus omnia cooperant
in bonum: in eo in quo uir sanctus uide
batur a diabolo deceptus est per mortem.
Nimis enim de tam dolosa circumuen
cione erubescens propter homines ad
quos uerbum peuenerat. nec habens
unde uiueret. secum cum prochia dese
ruit: et in quadam domo ordinis nri
cui nomen credit. se conuertit. Facto
eo nouicio. uerum diabolus affuit: et
huiusmodi uerbis predicam dolum expul
liquit. Ne turberis inquit homo dei
quod mortuus ni es ut predixi. quia deus
sua pietate uitam tuam distulit. ad
multorum edificationem. Missus sum ab
illo ut tibi assistam: instruam ⁊ custo
diam. Et credidit ei ille. Cum quem
diabolus frequenter uersaretur. ⁊ semper
sicut postea notauit. ad ea que ad con
modum sunt eum hortaretur. Cum eum fer
uor quoque impelleret amplius orare. u
gilare. siue manibus laborare: argu
it eum ille dicens. Discretio mater uir
tutum est. Diu ad huc potes uiuere. et
ideo tibi deberis parere: ut possis deo diu
seruire. Quando lapidem leuare no
lebat maiorem: uerum dicebat. Nimis
magnus est: leua istum. Cum fratres
essent monachus: aut illi. Roga pater
ut concedat tibi ire ad singulares la
bores: quatenus liberius uti possis me
o colloquio. et ego tuo. Et licenciauit
ei prior. ut causam cognouit. Nocte
quadam uolens dyabolus dolum diu p
tractatum producere ad effectum: in tempe
nocte ad lectum monachi accessit. eratque
eum et dicens. Surge dum uult te
muneraре labores tuos magnos. Ya
de ad cameram priuatam. et in tali trabe
zona suspendas te: ut sic mature re
apiar te. Audito hoc uerbo monachus
expauit: et conte diabolum crebrius
spuens clamauit. Recede inique a
me. recede: modo noui quis sis. Et
signans se. fugauit illum. Ipse quin
sit arcet nos clemencia diuina. Bene
permisit ut seruum suum dyabolus in bono
licet insidiose. subtiliori persicione
exercaretur: noluit tamen ut grossam
assimilacionem sub inferret. ne simpler
deceptus. conclusionem eterne mortis
incurret. Statim surgens ad lectum
poris accessit. ⁊ dormientem eratauit.
signum ei faciens confessionis. Illo in
uiente ut expectaret usque mane.

cui nõ acquiescere surrexit. atq; cũ eo
capitũ intrauit. Mox se mõchus
prosternẽs ad pedes prioris. cõfessus
est qualiter a diabolo sub angeli specie
sit multo tempore deceptus. Et p consi
lium suspendij a se deprehensus. Cõfess
est et alia peccata sua. Cui cui prior ali
quãtũ penitencia iniunxisset. et ut de ce
tero cautior foret monuisset. ad lectũ
suũ redijt. Monachus uero ob ne
cessitatẽ nature priuatam ascen
dens. dũ in una sedium sederet. de
monẽ p cõfessionẽ exacerbatũ cui
arcu certento sagitta q̃ ipsita conf
ti uidit stantẽ. et clara uoce dicentẽ.
Malo tuo cõfudisti me. ecce nũc oc
cidã te. Cui cui ille respondet. uade
maledicte iam nõ timeo te. ad sig
nũ crucis euanuit. sic q̃ p uirtutẽ
cõfessionis liberatus. amplius de
monẽ non uidit. Nota Quid ẽ qd
huic sacerdoti diabolus nocere non
potuit. Arnoldũ uero pleramq; sã
remugij. de quo supdictũ est tam cru
deliter occidit. Mo Sicut dicit psal
mista. Custodit dñs omẽs diligẽtes
se. et omẽs peccatores disperdet. Inde
et eiusdẽ pleruni filiam corrupit.
uirginẽ uero de uiuella ledere nõ po
tuit. Non sine causa diabolus tan
tam potestatẽ accepit in utrũq; pa
trem scilicet et filiã. Mo Si demone
tũ turbantur. cui peccata nra confitemur.
puto eos plurimũ exhilarari. cum
eadem p silencium tegimus. Mon
Hoc certissimũ est. hoc plenius ag
nosces in distinctione septima capitulo
decimo. ubi gra dei genitricis ipsius
dam ad cõfitendũ lingua reserata e.

Ipsi cũ gloriose uirgini marie cadẽ
distinctio assignabitur. Mo Ex hijs
que dicta sunt satis intelligo cõfessi
onis esse medicinã. nũc nosse uel
lem si aliqd salutis p eã corpus rec
piat. Mo Iustus omnis medicina
est. Nam sicut animam peccatoris liberat
a pena gehennali. sic nõ minũ corpus
liberat a pena temporali. Mo Iudetur
ni utile nimis de hijs exemplis audi
re. qia multi sunt si scirent fructũ
corporalem esse in cõfessione. maiores
essent in illius exercicione. Mo Nũq;
nõ memor es. qualia ul' qnta domus
walcherus abbas uilariensis nobis
dixerit. de cõfessione. uenies de colleg
nũ curia franckenfort. in qua filius
friderici regis romanor' electus est
in regem. Mo. Bene quidẽ recor
dor. sed qia mens hominis labilis est
memorie. placet semel audita. mar
ime que salutiferum sunt necessaria sepi
us audire. Mo Cum essem inquit
franckenfort. et loquerer cũ magro
conrado decano spirensi. inter cetera
dixi illi. Quedã noui de cõfessione.
que uos predicatores scire deberetis.
Predicabat enim crucẽ. et rogauit
me illa replicare. Quar tenor tal
est. De dicto archiabatis eckzdorpe
q̃ de secundo per confessionem liberata

Caput ciuitatis est. capl'. xv.

Archiepiscopatũ ante annos
paucos iuuenis quidã clericus ex
tra de eadem ciuitate natus. delica
cius ibidem ab infancia educatus.
et inter honestos clericos conuersat.
Qui cũ nõ haberet aliquod stipen
dium ecclesiasticũ. et mater eius cepis

ser egere: puduit eum mane cum illa.
Inflatus est spu diabolico: ad domum
cuiusdam diuitis argentarij uenit cum
dolo. Cui dixit. Mercator quidam diue
uenit in domum meam: uolens comprare
a nos argenteos. calices ecclam et alia
quedam uasculla siue ornamenta de
auro siue argento fabrefacta. Si qd
de talibus que uendere uolueris. i sacrello
pone. et tali hora solus quia secre
tum uult esse. uenias ad domum meam.
Argentarius de clerico bene sibi no
to nullam habens suspicionem. ut iuf
serat fecit. tamen quo iturus esset
familie sue notificauit. Que cum cle
ricus solum uenientem aspicet. post o
stium se abscondit: intrantisque cere
brum securi diuisit et occidit. Dein
de cum sorore uirgine hominem mebra
tim diuidentes: in cloacam precerit.
Familia uero aurifices. cum redire tar
daret. ad domum clerici uenit: ubi
nam dms suus esset inquisiuit. clerico
cum sorore respondentibus. non ueni huc.
Quos uerba suspecta habentes: to
tis circumspicientes. uestigia fusi san
guinis reperierunt. Quibus crimen mor
homicidij imponentes. a sacris iudicibus
cum iam negare non posset. tum pfusi
cruoris ostensione. tum p thesauri
repcione. sententia data est. ut am
bo mitterent in ignem. Similis casus
colonie contigit cuidam monetario
temporibus meis. Qd plura? Cum du
cerentur ad penam: dicebat pucl
la germano. Frater ppter te mo
ducor ad mortem. neque ob aliam cau
sam condpnata sum tibi in hoc ho
micidio. nisi ut crimen tuum celarem.

Tamen qia euadere non possumus
mortem imminentem. consilium meum est
ut de commisso faciamus confessionem.
ut saltem pena euadamus eternam. Ad
hec uerba clericus indignatus qd
despectus: respondit. Non faciam.
Quid enim mi prodesse posset confessio
tam tarda? Illo indurato puella
petiuit sacerdotem: cui cum multa
contritione confessa est crimen. Dein
de ambo ligati sunt in stipite uno.
igne copioso supposito. Mira uir
tus confessionis: mira clemencia sal
uatoris. Clericum despectum flamma
deuorauit: puellam uero ignis non
tetigit neque contristauit: nec aliqd
molestie intulit. Funiculi tantum
eius sicut legitur de tribus pueris
combussit. ita ut libere deambulare
posset: nec aliter sensit flammarum
ardorem. quam uentum roris flante.
Visso tanto miraculo iudices pu
ellam innocentem putantes. iusserunt
ut exiret: sic qz p confessionem incen
dij illius euasit ardorem. Mo. Quid
iudicas de clerico? Mo. Hoc qd in
superiori distinctione capitulo sexto
de se iudicauit hildebrandus. de
peratus latro. Eternaliter iusti
dampnatus sum: eternisque incen
dijs ppter desperacionem maxime de
putatus. Si egissem penitenciam con
fitendo culpam: p penam temporalem
euasissem eternam. Retulit nobis
idem abbas aliud miraculum: i quo
adhuc amplius manifesta e uir
tus confessionis. i hunc modum. De
heretico apud cameracum p cadem ferrum
examinatus et combustus. capitulum. xvi.

In cameracho ciuitate cpali in fra
hoc quinquennii · plures hereci comprehensi sunt · qui omes timore mortis suā pfidiam negauerūt · Quissus est ab epo clericus · qui negates p cantens ferrū examinaret · adustos hereticos sententiaret · Examinati sūt omnes et cōbusti · Qui cū traherēt ad pnā · unus ex eis uir nobilis sanguine · reseruatur a clerico ad uitam · si forte illū quodmodo reducere posset ad penitenciā · Cui sic dixit · Homo nobilis es · misereor tui et cōpatior anime tue · rogo · moneo ut ad huc de tanta pfidia resipiscas · de errore ad ueritatē redeas · ne p morte temporalem · morte incurras eternā · Ad hec ille rndit · Experimento didici me errasse · si sera penitēcia m̄ pdesse posset · non renuerē cōfiteri · Cui cū ille dicet · penitencia uera nūquā esse seram · uocauit sacerdotē · Confessus ē homo suū errorē ex toto corde deo promittens · si uita concederet satisfactionē · Et autē pius dns uim ostēderet confessionis · mox ut penitēs cepit pcā sua cōfiteri · cepit et tpa cōbustura in manu cōfitentis paulatim minui · Que in tantū eo ascendente decreuit · in quātū confessio pfecit · Medietate cōfessionis pacta · media pars plage ē sanata · Et autem cōfessione tota cōpleuit · uirtus tpa cōfessionis omnē cōbusturam tam in dolore quā in colore deleuit · et manus pristina sanitate recepit · Vocatus est uir a iudice ad ignē · Ad quē clericus · Quare eum uocatis · Et ardeat inqit · eo qd in examine cōbustus sit · Tunc clericus ostendēs manū eius sanissima liberauit eū a penis · ceris igne cōsumptis · Hec cū audisset magister conradus · respondit aliam · Et ego dicā uobis simile qd ante paucos annos apud argentinā recordor cōtigisse · De hereticis apud argentinā combustis quorum p cōfessionem liberatus est p multē dequos incendio dampnatos

Decem hereci in eadem · xvij · ciuitate scilicet argentina q et straszburgh comprehensi sunt · Qui cū negarent · p iudicium candentis ferri conuicti · sententia incendij sūt dampnati · Die statuto cū ducerent ad ignē · quidā ex comitantibus iuuenis illorū dicebat · Miser es dampnate age ul nūc penitencia · pcā tua cōfitendo · ne post incendia corpis cū monetanea sūt animā tua ignis gehennalis eternaliter cōburat · Cui cū ille dicet · cōsidero me quidē errasse · sed timeo penitēciā tante necessitatis minus acceptā esse deo · Respondit · Ex corde tūc confitē · misericors est deus · et penitentē suscipiet · Mira res · Mox cū ut homo cōfessus est pfidiam · manus eius plenam recepit sanitatē · Tardante eo in cōfessione cū a iudice uocaretur ad pnā · cōfessor eius respōdit · Nō iustū est ut homo inocens dāpnet iniuste · In cuius manu dū nullū uestigiū cōbustionis reperet · dimissus est · Valebat idem homo uxorem nō longe a ciuitate manētē · hor que dicta sunt p sus ignaria ·

Ad quam cū uenisset gaudens · dixit
eiq; benedictus deus qui me liberaū
uit hodie ab interitu corpis ⁊ aīe
causam ei exponens : respondit illa.
Qd fecisti o miserime · quid egisti ?
Ist qd ꝓter momentaneū dolorem
recessisti a fide tua sana et sancta ?
Magis debueras si fieri posset cōcles
corpus tuū incendijs subiicere : quā a
tam pluria fide semel recedere · Sed quē ñ
seducit uox serpentina ? Immemor
ille beneficij diuinitus sibi collati ? ⁊
memor tam euidentis miraculi · con
silio uxoris acquiuit : et errore pristi
nū resumpsit · Deus uero nō ime
mor uindicte : p tantā ingratitudīē
manū plagauit utriusq; · Renouā
tum est incendiū in manu hēnā : et
qā coniux auctrix erroris · consors facta est reduiui do
loris · Tam uehemēs erat incendiū
ut ossa manuū penetraret : ⁊ cū uti
nō auderēt clamoribus in uilla quos
uis exorsit doloris · fugerūt ī nemu
uicinū · illic ut lupi ululantes · Qd
uerbis ēnōrer ? Odio sunt in ciui
tatē reducti sunt : simulq; ī ignē
incendū plene extincti missi : ⁊ in
cineres redacti · Mo · Iuste actū ē cū
istis · Confessione pura pugilates
merent victoriā : dāpnandi indul
gencam · Mo · De milite q ob merit
cōfessionis coram henrico imperatore triū
Tempe illo quo hen phaur · xviij ·
ricus imperator pater frederici
qui nūc regnat nouissime intrauit
lombardiam : accusatus ē apud eū
ab eisdem longobardis castellanus
quidā de rapinis · alijsq; insolencijs
multis · A quibus cū adductus ē pu
gil quidā fortissimi gigantis altitu
dinis · qui cū monomachia ipeteret ·
Nolens eis imperator negare iusticiā ·
militē adesse precepit · Quē cū giga
ille ad duellū sēdm ius ciuile adiuraret ·
fiducia eiusdem militis ad pedes impe
toris se prostrauit : et ut sibi p germa
no tenerrime dilecto pugnare licet
multis lacrimis obtinuit · Qui cū se
ꝓnisset diligentissime p contricionē ·
confessionē · ⁊ oracionē : omnē suā
spem in xpō posuit : cui signaculū cū
in ueste qm̄ in clypeo atq; in manu
pugnaturus p munimēto circūtu
lit · Erat enī uir gracilis nec multū
fortis : cui cū occurrisset pugil · al
pectu horribilis · alterū se exhibēs go
liath : ictū tam ualide in clypeo eius
dedit ut tonitruū putaret · Miles
uero ictū ictui cōtinuans amēqm̄
manū retraxēt · cū tanto nisu illū p
cussit : ut facilē lapsū leuare ñ pos
set · Deinde arboris ictibus machans
pugilem : p cōfessionis iurtutē u
cat in supabilem · Qui sicut michi
retulit henricus monachus nostri
qui p̄sens fuit · sicut bos mugiēs : ī
hec uerba prorupit · Ue michi misero
quomō tam turpiter cōfusus sum
ab hoc homunculo ? Dicq; p fratris
humilem cōfessionē : homo mor
dignus euasit mortē · adeptus ē uic
toriā · Qd autē dāpnandis cōfessio
tribuat uenia : presto est exemplū ·
De fure q colonie bēficio cōfessionis
Quidā illa mortē euasit · xix · Cap
tempe quando positus fui ad
lucerias : fur quidā in cupo tenebat

ante portam martis colonie. Quē
sacerdos quidā sanis laudabilis uite
uocē custodiuis. cuidē porte capellā
regens inuisit: cōfessionē audiuit:
et p elemosinas suas uisitauit. Et si
ait in retulit idem sacerdos sepe ei ex
industria muchelut aphū suū. in quo
ipē bilē consueuit. Videbant hoc hoī
nes. et miralbāt. Et cū honor a sacerdo
te tali fuit exhibitus. delatus fuisti
ad iudices. hominē innocentē putan
tes dimiserūt illum. Ao Quare nō
consequūt huiūmodi beneficia omnes
ei p cōfessionē: Mon Non expedit:
qā multis fieret occasio peccandi.
Vult deus aliqū huiūmodi miracula
fieri p cōfessionē exempli causā: ut
quantū anime cui" mediana ē uale
at p signa exteriora ostendit. Bene
uult ut reus post cōfessionē puniat
in pūtu ne cum in futuro puniat: qp
nō punit bis in idipm. De hoc tibi
dicam manifestū exemplū. a quodā
ordinis nrī alte nuchi relatum. Ite
de fuit q' ab epo leodi ēsi ob iusticiā
psalmū. sinam mortis accepit. xpe.
In ecclesia leodiensi epc quidā fuit
uir religiosus ac timens dnm. Die
quadā cū sederet in capella sua solus
tempe quadragesimali. et psalterium
legendo uenisti ad illū locū psalmi
c. v: scil. quis loquet potencias dni:
audiras facet omnes laudes eius:
ingressus quidā ex officio oracionē
eius interrupit dicēs. Dnē: quid
uiletis de illo criminoso: ut fiat.
Epc misericordia motus. respondit. Per
pauper. pter sacrū tempus q̄drage
sime. Recedente iudice ut reū dimit
teret. epc reflexit oculos ad psalmū
dimissū: statimq; occurrit uersicls
beati qui custodiunt iudicū et faciūt
iusticiā in omni tempe. Qua uoce ter
ritus. ac diuino responso correptus
est. et instructus sicut reuera fuit:
iudicē reuocauit dicēs. Discute cau
sam hoīs diligenter: et iuste iudica il
lum. Sicq; ab uocē ypheriā. reus iu
sta puniūs est. Forte iste contritus de
cessit: et si supuixisset deterior factus
morte incurrisset eternā. sicut supra
legitur de lsetico strazburgēse p con
fessionē sanato et reddi uo. Nōn
Placet qd dicis. Mon Confessio sūmū
remedū est in periculis. eā in mari
longe. De peregrinis q' ob peca unius
hōis in mari periclitati et d' hoc st lubam. xpi.
Peregrini quidā sicut magister
iohes xantensis ypo rentauit
in suis stagonibus crucē pdicans. cū
tempe quodā transfretarēt in succursū
terre sce: orta est eis in mari tēpestas
tam ualida. ut nauis ipa operiretur
fluctibus. fremebant uenti: exaltabant
fluctus turbulenti: nutabant uiri
fortissimi: spes omniū nautarū defe
cit. Videntes ante oculos mortē. cepe
runt singuli unusq;q; sibi uicino
de peccis suis facē cōfessionē. Et mito.
Nam pter unius hominis peccata
dns cāndē excitauerat tēpestatē. Erat
cū in naui illa homo quidā miserā
mus. ho fetidissimi: cuius peca fuere
tam grauia. tā turpia. tā horrenda.
tā in qntitate. qm in qualitate: ut nec
ipm mare pondus illor posset portare.
Cum natura eius sit eicere īmundi
cias quasdā corporales: quomō equa

nimis sustinet tantas immunditias
spiritales · id est peccata creatori suo contra
ria. Timens homo ille peccator ut ne
simul et anime · et propter se omnes alios
periclitari considerans · surrexit et ait · Au
dite fires audite · Si propter peccata tempes
tas hec orta est · ego occasio tui tanti
periculi · Rogo ut audiatis confessionem
meam · Tacentibus omnibus cepit voce
valida tantum venenum peccatorum eructare ·
ut aures humane ea horrerent audire ·
Mira clemencia dei · Ipse ut massam
iniquitatis per confessionem eiecit · ma
re furens siluit · et facta est tranquilli
tas magna · ita ut omnes mirarentur ·
Aspectis mirandis stupebant · Statim ut
nauis ad litus pervenit · audita peccata
deus de memoriis singlorum deleuit · Be
ne provisit ut quia diu erant in naui
conclusi confundentur in aspectu illorum ·
et ne exeuntes forte eius peccata prodla
rent · vel improperarent · induxit oblivio
nem eis · Bene retinuerit se in mare
fuisse periclitatos · hominem aliquod fuisse
confessum · et quod diuitius presius ignorauerit · Et
hoc ipsum didicit experimento ·
Nota Valde letificant ista · et mirum
videtur · quod ob unius hominis peccata dns
tanta turbauit multitudinem · Non
legimus per in obedienciam ione mare tur
bari · et nautas periclitatos · illo et eiecto
mox mare sterisse a feruore suo · Nam
sicut ob unius hominis peccata aliqui
dns multitudinem temporaliter affligit ·
ita per unius iusti merita frequenter
multis parit · De hoc plurima habent
exemplaria · Nota Ego nichil fieri sine
iusto dei iudicio · et summe iudicio cle
mencie · quod homo sciens se esse in peccatis
mortalibus preciis se audet communicare.
Ego Quibus nota est medicina confes
sionis · ne una die morari debet in pec
catis · neque differre confessionem · nisi ne
cessitas excludat confessionem · Audi de
hoc epi cuiusdam verbum bonum · verbum
sanctum · verbum memoria dignissimum ·

De quodam epo anglie qui moriens
propter exemplum noluit sepeliri. xxv.

Sicut dicta a quodam alunde
nuper in anglia epc quidam defunctus
est · ordinis premonstratensis · vir bonus
et magne religionis · Hic cum ageret
in extremis · nec confessore requireret ·
duxerunt et clerici sui · Dne debilis est
valde · quare non facitis confessionem
vestram · Respondit epc · Non faciam ·
illis verbum exhortacionis repetentibus ·
adiecit · Putans stolidi quod usque ad hac
horam distulerim confessionem meam ·
Duxerunt et verum · Consilius regis
interesse solebatis · Quibus rursum
respondit · Non aliter fui coram rege ·
quam epc coram pylato · Hec quidem dix
it et fecit epc ille sanctus per exemplo · sa
cens scriptum · ante mortem confitere · a
mortuo qui nichil petit · Confiteberis
vivens · vivens et sanus confiteberis ·
et laudabis deum et glorificaberis in mi
seracionibus illius · Cotidie solitus fu
it mundare conscciam · nec deferre con
fessionem suam de die in diem sicut multi
facunt · Qui etiam post mortem mira
culis claruit · Nota Sicut colligo ex
verbis epi huius · non est proborum
confessionem differre · Nota Dilacio ista
confessionis ad memoriam reducit ca
sum quendam qui anno proxo apud nos
contigit · De quodam monacho nro qui

monēs primo plēriā fieri ꝓfōz. cap̄

Quidam ex seniorib⁹ nr̄is xxxiij. quē nolo notare habebat hāc consuetudinē sicut ceteri mlti sepius renouare cōfessionē. ita ut alius putaret qd̄ gr̄ialis esset eo qd̄ a puericia usq⁹ ad senectutē pcā sua cōmemorare. Ante mortē suā p aliqd̄ tempꝰ debilis: subito deficit et obmutuit. Accurrimus omes: iungentes eī oleo scō. Die ut puto sequenti. dōnus alius uenit: in qua aduentu dei misēdia delita lingua reseruauit. et cepit cōfiteri pcā quedā mortalia ante cōuersionē cōmissa. que nūq⁹ et fuerat cōfessus. Ceruus uero alius requisiuit si umq⁹ eadem fuisset cōfessus pcā. Alis inquit alumnib⁹ diri ea: habuerat ante ipsū tres alios. Et sicut retulit nobis abbas nr̄ ꝓter hoc dns qui magnos eī labores respexit. os aperuit: ut esset confessio eius integra. Nō Quid si alis alumnib⁹ de quibusdā pcis mortalib⁹ nouissime confessis albi. simili modo aliqua ex uerecundia subtacuerat: Non Sicut diri in pmo capīlo huius distinctōis. sicut confessio debet esse nuda et debita: ita debet esse integra id est nō p plures cōfessores diuisa. Quid pdest ut aer lēda stip lucā. si tota ciuitas custodiat. et unū foramen p qd̄ hostes intrent relinquat: Quid quid dicat osee ꝓpha. de semiplene cōfitentib⁹. Colligata est iniquitas effraim: absconditū pcm eius: dolores parturiētis uenient ei. Spero eū aliqu alium integrā fecisse cōfessionē: quia uir erat prudens. et multas in illo uidimus uirtutes No Si petra ret cōfitens eī confessore: posset ei fructuose eadē cōfitere pcā: No Talis cōfessio nulla ē. qr̄ nulla ibi erubescēcia: neq⁹ aliq̄ ibi denudantur pcā. Dicitur ē p exemplo et ad solutionē tue interrogacōis quēdā miserabilem casū qui ante paucos annos contigit: quē dōnus alius asterriensis omnib⁹ albis in gr̄iali capīlo loco sermonis recitauit: monens ut singli cum suis monachis ad cautelam referent. de cōfessore q̄ eī adolescēte p̄cauit t p̄ mortē ad cōfessionē eīdem

In quodā inq̄t hortabatur. cap̄. xxxiij. monasterio sacerdos quidā nup defūctus est cui alius suus ob meritū uite inuitauerat quatenus fratrū suor cōfessiones audiret. Nomē uō domus siue psone subtacuit. Erat in eadē domo adolescens quidā qui ad eī cōfitendi causa frequēt uenit: cui quo dīabolo instigante et humana fragilitate cōsenciente. idem cōfessor semel tūmō peccauit. Statim ꝓ peccato cepit dolere et flere amārissīē: dicebatq⁹ iuueni. Male fecimus: alis hoc peccatū cōfitere ob uerecundiā nō possumus: si consulo ut tu m̄ cōfitearis et ego tibi. alterq⁹ ab altero suscipiat penitenciā. Quid plura: Placuit iuueni cōsiliū: cōfessi sūt pcm̄ inuicem: et tam duram unus ab altero suscepit penitenciā. qualē nec abbas siue aliquis cōfessor illis iniunxisset. Paruo post tempꝰ sacerdos idem ī firmatus ē usq⁹ ad mortē: et cū iam in extremis ageret. et ad eritū festinaret: timore gehenne pcm̄ ut eī q̄ dixit: psonā uero pcī cōsortē nō

expressit. Defuncto eo abbas uehe
menter doluit. qd scire ñ potuit cũ
quo peccasset. Aut tamẽ intra se. Ad
cõfessionẽ tibi ueniet. qsqs est ille.
Interim mortuus clara die apparuit
adolescenti cũ esset solus. facie lurida
et uestes trita. Quẽ ut ille uidit mor
agnouit. timuit et exhorruit. Cui
mortuus. Sta ne timeas. qr ꝓter te
ueni. ut indicẽ tibi de statu meo. Cõ
fortatus iuuenis ũbis eius ꝛ aĩatus.
cũ interrogaret unde ueniret. uel qd qre
ret. respondit ille. In maximis penis
sum ꝓter illud tantũ qd tecũ cõmisi
peccũ. igneq eũ cathene genitalia me
a constringunt. quas suspensus torqueor.
Confessio illa quã fecimus inuicem
nichil in ꝓfuit. qa nulla fuit. Et nisi
uestremis quoqmõdo peccũ expressisses.
eternaliter dampnatus fuisses. Cui cũ
iuuenis diuisset. est aliqd qd uobis po
sit ꝓdesse. respondit ille. Si tu pure et
plene cõfessus fueris peccũ tuũ. mul
tũ michi ꝓdest. Sin autẽ. eterna te
pena suscipiet. Sic qr disparuit. Ter
tius iuuenis recenti uisione. cũ facere
uellet cõfessionẽ nec posset ꝓter abba
tis absenciã interim distulit. Interce
dente uo temporis dilacione. timor con
ceptus cepit tepescere. et uerecundia cres
cere. in tantũ qr est erubescencia uictus.
ut cũ abbas uenisset nichil ei cõfitẽtur.
Abbas uero nõdũ memor culpe sibi cõfes
se. cũ ad cõfessionẽ nõ ueniret quẽ cot
idie expectauit. cogitauit diligentissime.
qualiter male latentẽ salubriter depre
hendere. Deceptus tot cõuentus sacer
dotibus. et ordinis inferioris. sanis. in
firmis. ut omnes nesciũ in qua solleꝫ
nitate ad manus altaris cõmunicaret.
Visum est ei qd nequaqm audet accedere.
reus de culpa illa. Sedensq cont altare.
respexit ad ora singlorũ. Adolescẽs uero
hoc ꝓter se fieri putans. et si se subtrahe
ret notari timens. cũ ceteris accessit.
Qui cũ ꝓinquasset altari. tãtus eum
horror inuasit. tantus timor pauisit. ut
et pusillanimis uetaret pedẽ. Vocans
cõpelleret redire. Iniciensq ad altrem.
ferat ei signũ cõfessionis. Qui gaudẽs
et exultans. dicebat intra se. Ecce ce
pimus lestiam certe. inuenimus pdam. iste
enim est. Et surgens. intrauit cũ eo
ad cœnam. Cui predixit iuuenis pstrat.
ferat de peccto confessionẽ. retulit uisio
nem. suscepit penitenciã. Sicq ꝓ prude
ciam media denudatũ ac sanatũ e uul
nus scolidi egroti. Ecce nobis retulit
dõnus genaldus. abbas nr rediẽs de
capito generali. Na Magnũ donũ
dei est. qd sic mortui uiuos hortant
ad cõfessionẽ. Sic Tantũ bonũ e cõ
fessio. ut eciã eo utantur spe mortuor.
Septus precepi mortuos uiuis appari
ire i somptis. et ob que peccã detineri
tur in penis cõfessos fuisse. et quibus
neciqs liberari posset uetacat idicasse.
Qd postea ueracibus signis patũ est.
Simili cũ similia congaudent. quia
corpus dormientis modicũ distat a
mortuo. et dum homo exterior quies
cit. interior sepe efficacius uigilat. Nõ
semp somptia siũt uana. si nõ nũq
reuelacõnes diuine. sicut hales de io
seph patriarcha. de daniele. de ioseph
sponso sce marie. et de tribus magis.
Ho Vellem ñ aliquo demonstrari
exemplo. qd spe mortuorũ spiritus

confitentur uiuentes. Mon. De nouiuo
q̃ abbi cõfessus est i sõpnis. capl'. xxv.
Euenis quidã in quadã domo ordinis
nostri suscepti est in nouicii. Modi
cum elapso tempore. idẽ nouicius grui
infirmat: ad extrema peuenit. Mondu
cũ secũdm cõsuetudinẽ ordinis. cõfessi
onẽ generalẽ fecerat abbi. q̃a absens
erat. Quẽ cũ expectaret cũ desiderio mg
no. et ille nõ ueniret: cõfessus est pori
quecũq̃ cõmiserat. Sicq̃ ante abbis
aduentũ. diem clausit extremũ. Eadẽ
nocte cũ abbas in quadã sua grangia
dormiret: et de obitu nouicij nichil
prorsus sciret. ante lectũ abbis defũcti
spẽ se inclinauit: et ut sibi dignaret
audire cõfessionẽ humilit supplicauit.
Abbas iste esse dicitur scis hugo abba
bone uallis: qui iam incipit clarescẽ
miraculis. Respondente eo nouicio.
libenter te audiam: ille omnia peccã sua
cõfessus est ei. eo ordine et modo q̃ cõ
fessus fuerat pori. Cuius cõtritio tan
ta fuit: ut eadem lacrime ex oculis no
uicij se inclinantis et cõfitentis. cade
uiderent sup pectus abbis. Cõfessioẽ
cõpleta: hec uerba protulit. Modo incip
pater cũ benedictione tua uado: quia
saluari nõ potui. nisi fecisset tibi con
fessionẽ meã. Id qd uerbũ abbas cui
gilans. expuri uolens utrũ uisio esset
uera. ul' sicut sepe euenit fantastica:
accullam arcta pectus suũ palpauit:
quã totã inuenit madidã. lacrimar
q̃ stillicidijs respersam. Tũc satis ãmi
rans cũ domũ redisset. et pori sõpnũ
recitasset: respondit ille. Vera fuit
uisio: et uerissima cõfessio. Mo. Qd
est qd nouicius dicit se nõ posse lite
rari sine tali cõfessione: cũ cõfessioẽ
debitã nõ excluserit cõtemptus. sz ne
cessitas. Si contritus decessit. iã de
saluandis erat: sin autẽ nil ei p̃ mor
tem cõfessio prfuit. quia a mortuo
q̃si nõ sit petit cõfessio. Mo. Puto qd
deus tũ uerbis ul' actis eius noluit
ostendẽ quantũ ei placeat debita cõfes
sio: id est illa que fit ꝓ ꝑlato. Qd
autẽ aut nõ potui saluari. sic dictũ i
telligo: id est tam cito. de purgatorio
sicut modo literari. De iuũmodi lo qu
cionibz mortuor cũ uiuis. satis audi
es in duodecima distinctione. Nec te
moueat qd spẽ homĩ elector diri con
fessos fuisse. pcã sua post mortẽ: cũ
eadã cõfessione criminũ suor. usi fui
se maligni spẽ mendorentur. Nouu.
Eorũ confessionẽ audire delector. Mo.
Qd dicturus sum nõ legi. sz a uiris re
ligiosis audiui. de cõfessione cuiusdã
Sacerdos demonis. capl'. xxvi.
quidã cum tempore q̃dragesime
fu in ecclesia sua sederet. et sibi cõmis
sorũ cõfessiones audiret: alijs rece
dentibz. alijs accedentibz iuxt ex
pectantes quidam stabat. quantũ ad
apparenciã corpis iuuenis ꝛ robustus.
confitendi tempus expectans. Omni
bus expditis. spẽ nouissimus accessit.
coã sacerdote genua flexit: ꝛ ad con
fessionẽ os aperuit. Qui tanta et tã
enormia cõfessus est crimina: tam
multa homicidia. furta blasphemi
as. periuria. discordie seminaria. et
alia hijs similia. quorũ se auctorem
uicentorem. sine suggestione esse di
cebat. ut sacerdos tanto horrore cm
tedio grauatus. dicit ad illũ. Si mul

le esses ānor. nunus essi tam grua et
tam multa te cōmisisse peccā. Ad qd
uerbū ille respondit. Amplius sū qm
mille annor. Tunc amplius terrtus
sacerdos. ait. Quis ergo es? Respondit
ille. Demon ego sum. unus ex hijs q
cū lucifero ceciderūt. Pecā mea ex mi
nima pte cōfessus sum t. si uelles au
dire residua que sūt innumerabilia pa
tris essem t confitū. Audens sacerdos di
aboli peccā fore insanabile. dixit. Ad
tibi cōmune cū cōfessione o dyable.
Respondit demon. Stalam ex opposito
tui. uidiq peccōres ad te accedē. et iusto
redire. auscultās ualde diligenter. qd il
li dixerint. qd ue eis responsū sit a te.
et qd post grua peccā pmissa sit eis ī
dulgencia. uitaq eterna. Ego uero id
spectans cōsequi. ueni tibi peccā mea
cōfitere. Sacerdos uero exemplo sci
martini dyabolo fiducialiter respondit.
Si uolueris iuxta cōsilio meo. et age pe
nitencia de peccis tuis pure sicut hij
quos hinc exire uidisti. similē indul
gencia consequeris. Respondit demō.
Si tollerabilem mi iniunxeris satisfacti
onē. parebo t. Ego inqit ualde modi
cam. et minore hijs qui ante te cōfessi
sunt. tibi iniūgam penitēcia. Iade et
tribz uicibz in die iacta te in terra. sicq
pstratus dicas. Dne deus creator nis
peccaui tibi. ignosce mi. Hoc solūmō
sit penitēcia tua. Cumq dyabolus dicet
nō possū hoc facere. nimis est mi graue.
respondit sacerdos. Quare in tā mo
dico grauaris. Non possū inqit me in
tantū humiliare ei. Aliud qdq iniū
cris. libens suscipiam. Tunc indigna
tus sacerdos. subiunxit. O dyabole. si
tanta est cordis tui superbia. ut nec ue
lis nec possis te in tam modico humilia
re creatori tuo. recede a me. qr neqz hic
neqz in futuro. misericordia ab illo cō
sequeris. Ad quā uocē mox ille euā
nuit. Mo. Mirū qd sic se superbus ille
spē humiliare potuit hominū. et nō ar
atori. Mo Ipo est qd dauid deo dicit.
Superbia eor. id est demonū qui te od
runt ascendit semp. Unde statim ī se
quenti psalmo subditur. Confitebim
tibi deus. cōfitebim t. Quasi dicat. Mo
homines cōfitebim tibi corde. cōfiteb
mur et ore. dēmones uō īpenitētes st.
Mo Cū peccōr habeat os et linguā ad
loquendū. sufficiat ei si peccā sua scripto
cōfitetur. De eo qr nō sufficiat scipm
cōfitere nisi ī uerītate. ca. xxvi.
Non uidetur sufficere. qr ore cōfes
sio fit ad salutē. Qui si semel peccā sua
cōfessus ore fuerit. postea scripto se am
plius cōfundē poterit. sicut penitētes.
et sicut scis augustinus fecisse legitur
in libro cōfessionū. Scolaris parisiensis
de quo supdcm est distinctōne secā. capto
decimo. qr pter nimiā cōpunctionē
loqui nō potuit. defectū illū scripto sup
pleuit. Mo Quid est ergo qd in uita
sā sōlijs eleymon legitur mulier qdā
peccā sua scripsisse. et sigillata eidē sō
tradidisse. et sine oris cōfessione qm
sola phibuit uēcundia indulgēcia fu
isse consecuta. Mo Simile aliqd leg
tur de karolo imperatore. in uita sā egi
dij. si miracula nō sunt ī exemplum
trahenda. Hoc etiam scias. qd huiusmo
di scripture. auctentice nō sūt. Mo
Verū quero si confitens cōfessori pdi
detrahat psonā cū qua peccauit. Mo

de confessione

Nequaq̃: q̃ penitẽcialis hoc phibet. Ro. Quare phibet? Mo. Ꝑter multa mala que inde euenire possẽt. Talis forte est cõfessor qui psonã pdicãt ꝛ iã p penitẽtiã iustificatam despicit: uel aliq̃s ꝑter illius incõstantiã tẽptacõnes incurrit. Ex cõfitẽti non licet pdẽ psonã pcũ sortẽ ꝛc. de clico et adolescente sũmoiali. capi. xxviii

Aliquãdo infirmus ci audã suo cõcanonico nondũ sacerdoti cõpellẽte necessitate cõfessus fuisse. qd̃ a quãdã illectus sãmoniali osculatus fuisse eã: interrogatus ẽ si rem habẽt cũ illa. Respondente eo nõ. et illa lituit audisse. satis me ũbis inuitans ad cõmixtionẽ. ꝑãm eiã psonã exprimes: confessor eandẽ psonã ab illo tempore i corde suo desperit: nec potuit eã tantũ diligẽ. ꝛ uenari ut ante. Fuit ibi ad huc alia peiula. Talem posset cõfitens pdẽ psonam: ut inter ipũ et cõfessorem odii pretiũ nascẽtur. Mo. Ꝑ ꝑ causa. Mo. Si dicẽt cõfitens. dñe ego peccaui cũ sorore. filia. uel cõcubina mea: puto uix posse fieri. quin ille turbaret. Ro. De hoc michi dicas exemplũ. de clico suscitasse q̃ cõfessus sacerdoti se pccasse cũ cõcubina sua. xxix.

Sacerdos quidã in suscaga habuit cõcubinam: quam adolescẽs quidã cõcupiscẽs cũ eadem peccauit. In quadragesima uo ad eundẽ sacerdotẽ ueniens: cõfessus est peccũ simul et psonã. Quod cum audisset sacerdos turbatus est ualde: et ab illius amore abstrahẽ nolens. durius arguit: peccũ aggrauat. penitentiãq̃ duã nimis iniunxit. Hanc uero iste sine peculo nõ fuit. Unde iuecato tam aspera: penitẽtia tã dura: in ex ꝑalata psona: Hec in retulit theodericus suscacẽsis monachus nr̃. qui utrũq̃ nouit sacerdotẽ uidelicet et adolescentẽ. Non g̃ pdẽ debet cõfitẽs psonã pcũ consortem: ci tantẽ ea que pccũ aggrauãt confiti teneat. Ro. Uellem instrui quomõdo dicẽ deberet. Mo. Huiusmodi formã posset seruare. Dñe ego peccaui cũ legitima cõcubina. filia. uel sorore. cuidã cognati. affinis. amici. uel iunici mei. solis pccis meis exigentibus. siue ab illa inductus: et in hũc mo. dũ de ceteis pccis siue carnalia sint. siue spiritualia. In hũc mo dũ et femina dicat. Queda tamẽ pcca sic cõmittunt ut uix exprimi ualeant: nisi cõfessor psonã intelligat. Sõ inde multũ curandũ est. Ro. Qd̃ si duo contra suũ ꝑlatũ cõspirarẽt. ꝛ unus illor penitẽtia dyctus. pccũ suũ eidẽ ꝑlato confiteret: debet alter pdẽ an non? Mo. Iudico ex omni pte peculũ. Si nõ pdẽt psonã: ꝑlatus peccari posset: si uõ pdẽt. forte pretiũ odii illi adiusis conspiratorem suscitaret. Iudi exemplũ ad cautelam satis necessariũ. De abbe q̃ psenuyẽ mõchũ eo q̃ ex hoc intellexit cuiusdã illũ scire

Illus quidã de sua uita. ca. xxx.

claustro in lene noto de quodã uico notatus fuit. P cuiusdã mõchi sui cõfessionẽ. ci intellexit hoc aliũ quendã scire: diabolo instigante cepit eũ occulte psequi. timens ab eo i uisitacõne accusari. Et ci illũ mittẽ uellz ad quãdã domũ remotã. nescio qd̃ ptẽdens occasionis. ille lene cõsiderans causã psecucõnis. respondit abbati.

Dõne domui meã nõ demeruí: si uul
ris me mittẽ ad matrẽ meã iuo: sin
autẽ uisitatorẽ hic expectabo. Bene
sciebat quia eũ illuc non mittẽt: ne
forte detegẽt de quo timebat. Hec in
relata sunt a quodã seniore domũ illã.
in qua cõtigerũt. Si alias iste tã dure
psecutus ẽ hominẽ innocentẽ: quom
psequi haberẽt cõspiratorẽ? Certus ẽ ut
ter uterq; pecuniosus sit: ab uno psequ
do: monachus grauissimis reptacõibus
laborando. Mo Licet in aliquo casu cõ
fitenti psona pdẽ alterius? Mo De
hoc a me requisitus magr hermãn
decanus lõnensis. uir litterature magn
ne: respondit. Si talis psona fuerit
de qua constet confitẽti qd peccũ cõmu
ne confiti noluit: bene eam pdẽ deber
ne tacendo peccat. De hoc michi retu
lit exemplũ satis utile. Q: liceat in
aliq casu confiten pdẽ psonã alterius. ex.m

Quum esset de adulterio. ca. xxxi
inquit pleruus apud scm puu
martinũ in colonia: quidam ex pro
chianis meis uir honestus. cũ die qdã
autumnali cõcuis et amica sua domũ so
lus intrasset. et uxorẽ illius solã in
gradibus solarij reperisset: amplexibus
atq osculis ipius ad libidinẽ inflãma
tus. cũ ea contra propositũ peccauit. Mox
ad me qsi hausto ueneno aurtes. de
fonte cõfessionis bibit: uenenũ ex
puit: penitẽciã suscepit: et adiecit.
Dñe ego psona uobis exprmã: fẽina
turpis est: et multos corrũpit. et cer
tum mi est. quia peccũ illud minime
cõfiteor. Tempe uero quadragesime
ueniens illã magis ex cõstitudine.
qm ex aliqua cõtricõne. peccã quedã
minuta ac cotidiana mi cõfitẽs: ad
ulterũ q; omino subtices. Ego nõ i
memor peccã mi cõfessi. cũ nollem eã cõ
fundẽ. neq; cõfitentẽ pdẽ dixi. Domna
tue modo et eras reuertẽ: uterq;
dicate tres orõnes dnicas. qtenus deus
illuminare dignet cor uestrũ. ut digne ac
plene confiti possitis peccã uestra. Illa
uadens et in crastino redens nil adie
cit. si tũ peccã pius cõfessa replicauit.
Quã cũ sedẽ iussisset abire eadẽ oraões
quas pius repetẽ: illa nõ sine suspicõ
ne discessit: et sequẽti die reuisa audi
ente quodã clerico cognato suo que
secũ adduxerat. in hec uerba prupit.
Ecce dñs iste me digito demonstrans
adulteria mi iponit: ego dnõ epõ cono
rar de illo. Cumq; ubis illius satis et
sem iurgiatus nec tamẽ motus. solu
solu cũ multa modestia dixi. Bona
domna que peccã uestra abscõdistis. et
quare negatis qd modo dicitis. nũq;
nõ cõmisistis adulteriũ in tali loco
et cũ tali uiro? Illa intelligens crimẽ
me nõ latẽ. tandẽ ad se reuersa. satis
humiliter respondit. Dñe uerũ est
ego cũ tali uiro adulteriũ cõmisi: pa
ta sum cõfiteri. pata penitencia susci
pere: et de cetõ caste uiuere. Sicq; factũ est
ut que peccatrix uenerat. pleruus in
dustria iustificata reduret. Si nõ fuisset
a cõfitenti pdita: forte nõ esset iustifi
cata. Mo Si nõ licet cõfitenti psonã
peccã consortẽ nisi in tali ul' cõsimili ca
su pdẽ: quid sentis de cõfessore? Licet
illi in aliquo casu peccã cõfitenciũ sine
psonas ipas confitẽtes pdere? Mon
Dicunt quidẽ cõfitenciũ in multis
casibus pdẽ potest. tacitis psonis: ipas

uero psonas pdē non deiret · nisi i uno
casu que infra hoc quinquenniū dns In
nocencius pp · tali modo determinauit ·
De mōcho q̄ sine ordinibz celebrauit · et
qd ex sentencia Innocēcij pp licerat cōfess
ri talem pdē si noluit cōfiteri · Cap̄ · xxxij ·
In domo quadā ordis asterriēsis · mōch
quidā sine ordinibz celebrauit · Hoc cū
die quadā abbati suo retulisset i cōfessione
nec tamē cessare uellet a tanta p̄sumpcio
ne · abbas dolens ac lacrimās ut a bla
phemia tam magna desisteret miserū ro
gauit · monuit et p̄cepit · set nō pfecit ·
Ille uero timens notari si cessaret · cele
brauit ut p̄us · In sequenti capl̄o gnali
abbas idē ponit casum eundē · interro
gans qd faciendū foret cōfessori · si forte
tale quid in aliq̄ domo emergēt · Cūq
dōnus asterriēsis siue ceti abbes simul h
nichil auderent diffinire · casū scripse
runt innocēcio pape · Qui cōuocans
cardinales uiroscz litteratos casū eis
ponit · et quid de hoc sentirēt a singu
lis requisiuit · Omnibz pene in hoc cō
sencientibz qd cōfessio nō essz pdenda ·
respondit · Ego dico responsionē i tli
articulo esse pdendā · quia talis cōfes
sio nō est cōfessio sz blasphemia · nec
deiret cōfessori tantā insaniā celare ·
p quā periculū incurrit totū ecclesie ·
Et placuit sentēcia omnibz · Scripsitcz
sequēti capl̄o qd a se fuerat diffinitū ·
et a cardinalibz applatū · Nec deires
dubitare quin cōfessores multū torq
antur · cū tale quid audierīt · qd soli
portare nō possunt · De mōcho q̄ sū or
dinibz celebrauit et qd ex sūia Innocēcij pp̄e
Non est diu licerat clēz pdē · xxxij ·
qd mōchus quidam pcūn gra
uissimū cōfessus est p̄ori suo · sed aut
fuit genus idem pcūn ignoro · Que cū
prior sedm cōsuetudinē remittē uellet ·
ad abbem · nō acquieuit · Prior uero cū
pondus auditi pcī solus portare nesz
ret · et mōchus eius cōsilio minus ac
quiescēt · ex nimia animi mestitia cor
pe tabescē cepit · Intelligēs hoc p spm
sanctū · frater symon de alna conuisu
lene michi notus · dixit priori · Dne
quid habetis · ut qd sic marcessitis ·
Respondente illo tristis sum · aut symon ·
Nolite turbari · Causam tristicie ure
lene noui · in breui dns uos consola
bitur · Accedensqz ad mōchū dixit · Cur
nō confiteris pcūm tuū · abbati tuo ·
Deus michi reuelauit illud · et si nō
fueris cōfessus debito mō · ego te pdā ·
Ille conuisi sācatē nō ignorans · ma
gis ex timore quā ex deuocione pcūm
abbati cōfessus ē · et prior ab angustia
a litteratus est · No Videt in uir iste
spm habē pphecie · No Reuera spm
habet pphecie · si tamen ad huc uiuit ·
siaut ex cōsequentibz cognosces ·

Notarius quidā romane curie
cū eundē fratrē symonē ex mi
norum relacione didicisset spm habē
pphecie · desiderio uidendi eū · ab urbe
uenit in alna monasteriū · uolens
illo p̄ite pcā sua cōfiteri · speras ab
eo corrigi si aliq̄d omittēt animari
si minus plene dicēt · Que cū nō in
uenisset in abbacia · ductus est in gran
giam eiusdē cenobij · in qua ille ma
gister erat · Que mox ut frater symon
respexit · causā aduentus eius intel
lexit et ait · Dne expectate me hic · e
go eū ilo p negocio domus mee ad

talem locū · et cū rediero patris uobis
cro ad omnē uestram uoluntatē · Iuit
et rediit · et cū a clerica ore didicisset · qd
tamen nō ignorauit · misit ad mōste
riū · petens sibi trāsmitti cōfessorē disc
tum · Cui cū p̄sente cōuerso idē clericū
pcā sua sans deuote confitēt · et in dui
sis locis aliqua p oblitionē tēsiluerat ·
quedā ecā ppter erubescētiā minus in
tegralit cū suis circūstantiis exp̄mēt ·
interrūpens eius cōfessionē · ita dictus
symon ait · Quare hec et hec pcā sub
tacetis · Ista in tali etate cōmisisti · et
illa et illa tali in loco et leuitate · nō
nulla et necessitate fecisti · ubiq; eū
corrigens ita ut ualde miraret · et cū
regina austri media pte gte eius nō
audisse fateretur · Rediens uero ad urbē
cū gaudio magno p tota curia i tan
tū ppham suū magnificauit · ut dns
papa Innocēcius ad cōcilium suū gnale
illum uocaret · uocatūq; de pluribus
interrogaret · a quo tam ipse quā cēt
cardinales didicerūt exp̄mēto · qd
spū polleret ppheco · Hec in rotulis bē
memorie walcherus de burbach · mō
chus in hēmenrode · qui et familiaris
simus fuit · et plura de illo recitare cō
sueuit · Item Alio tempe uidens
quandā mulierculā peccatricē · hortā
batur eā ad cōfessionem · dicens · Con
fitē me audiente · Qd cū fecisset · nō si
nebat eā aliqd p oblitionē siue peru
bescentiā suppmere · ubiq; eius corriges
cōfessionē · sicut supdcm est de clerico
romano · ac si illā peccasse uidisset · No
Cōsidero in isto uiro qeuisse spiritū
helyse · qui corpe absens · et spū p̄sens ·
peccantē ieri corripuit · No Nō aliū

spē qpā in iustis uetis testamēti · aut
alius in scās gtē · si idē diuidens singlis
put uult · No Si nosti ad huc aliqua
de hoc cōuerso · pcor ut edisseras mihi ·
quia magis uidet miraculosū oculū
cordiū nosse · et cogitacionū secreta re
uelare · qm̄ mortuos suscitare · Non
Uerū quidē dicis · quia scire interiora
hois · solus dei est · Unde apls · Qs sit
hominū que sit hois · nisi spē hois
qui in ipo est · Solus hic excluditur
spē diuinus · qui ubiq; est et implet
omnia · et cui ipse uoluerit reuelare ·
Tempe illo quo dns Conradus nū
cpē portuēsis cardinalis · nouicius fu
it in uilario · cōtigit fratrē symonē cū
walchero mōcho nūc alte uilariense ·
et alijs quibusdā mōchis atq; cōuersis
cordis mei in quadā cella sedari missā
audire · Infra canonē uero eiusdē mis
se · uidit idem symon spm̄ ita dā Conra
di corpe satis a se remoti coā se stare ·
et coronā auream in capite gestare · Vi
dit et cogitacōnes cordis eius in qbus
tunc uersabat in uilario · Finita mis
sa · secrete locutus ē walchero dicens ·
Cū uideritis dnm̄ conradū nouicū
uilariense · dicite ei ut caueat sibi · sp
huiūmodi tēptacōnes pacetur hoc an
no · Tales enī cogitacōes talesq; ado
nes tam habuit in missa · et sanctus sp
magna psona erit in ordine · Postea
cū idem walcherus uidisset nouicū ce
pit p amlrages illū ītērogare · qd infra
missas soleret orare · qdue cogitare ·
Respōdente illo sic et sic orare cōsueui ·
adiecit · Rogo eā ut dicatis mi si fuit
oratio · qlisue cogitacio ura · die illa do
minica infra missam · Cui cū diceret

nouicius · cur tã diligenter inuestigatis
de cogitacõibz meis? respondit · Dicate
mi qd quero? et ego uobis postea cau
sam exponã · Tunc recitis et nouicius
p ordinem qd oratuit ul' qd cogitauit
infra missã illã in magnũ eũ uertit stu
porem? qz nec in uno uerbo discrepauit
a ubis fris symonis · Mox et insinu
ans · qd de illo uidit · simil' et modũ tẽp
tacionis? monuit ut cautus esz · ne
forte sub specie boni a diablo decipet.
Ipsa res · Cũ sanis idem nouicius amo
nitus sanisqz ꝓmunit esz? nõ tamen
euadẽ potuit tẽptacõne ꝓdictã · quin
sans ab illa anno eodẽ uexaret · Quã
sublimis ꝑsona fris sit postea ñ solũ
in ordine · sz et in ecclia? nouimus oes.
Primo prior fris est i uilario · et deinde
ibidem electus ẽ in abbatẽ? postea in
abbatẽ claraualis? deinde ꝓmotus in
abbem astercaensẽ · Nec in illo gradu
stare potuit? sz a dño honorio papa
uocatus est in cardinalem · Qd ad
huc de illo futurũ sit ignoram · Item
Die quadã cũ idẽ symon in choro
uilariensi staret inter ceteros conuisos? co
uersus quidã cuirgildus noie frat
carnalis ꝗ memorie ultra eiusdem
domus mõcho · ex opposito eius stans
cepit in eo scandalizari et dicẽ i corde
suo · Non uidetur mi talis eẽ conuisu
iste sicut ab omnibz ꝓdicat? neqz ea
que dicit spũ ꝓdicẽ ꝓphico · sz mn cõnu
iendo? et cepit eũ despicẽ · Mox finita
hora · assumpto ulrico mõcho · cepit ei
p ordinẽ replicẽ · que ille tractauerat
in corde suo dicẽs · Monete fiẽm uri mi
ne de cetero tam insipienti grãm dei in
alijs iudicet? ne forte ex hoc iudicio
sentiar · Qd cũ fecisset? exprauit eum
gildus · discẽs exprimẽto qd alijs nar
rantibz credẽ nõ potuit de illo · Hanc
autẽ que dicã sunt · testis ẽ dõnus wal
therus abbas uilariensis · cui sepius
hec mencionem? a cui ea ore audiui ·
No Stupenda sunt que dicis · Non
Dum elapsi sunt anni ꝗtuor · qd dõ
nus symon abbas fomacensis · tuc por
ibidẽ · locũ nrm uisitas · eundẽ uene
rabilẽ conuisu secũ duxit? nec tamẽ
ut estimo · ipo conuisu pretẽte · qm diu
apud nos fuit · qs esz dicẽ noluit ·
Cui quedã secreta apd nos correcti
one digna · diuinitus sunt reuelata ·
que recedẽs ipse · cuidã senior nrõr
indicauit · et ipẽ nobis? q postea uã
esse cõperimus · Item Eodẽ tempe
ueniens colonia · cũ in monasterio
sẽ dei genitricis marie · ad oraciõez
staret · sonoresqz psallẽ audiret · ige
miscens ait · Heu qd in omni colle
gio haz sãmonialiũ · nec una ẽ de
adultis · que caritatẽ habeat? id est
que sit sine pecto mortali · Hoc cum
posse nosse p spm ꝓsciencie · ñ solũ
ex ꝓcedentibz · sz et ex subsequentibus
cognoscẽs · Item Descendẽs cũ ꝓdicto
symone pore · frater symon ad pte
inferiores · simul uenerũt ad dõmnã
metildã de smithusin · matronã ual
de honestã ac deuotã? que diu illũ
desiderauat uidere · eo qd multa au
disset de eo · Sedensqz iuxta eã · p int
pretem cogitacõnes cordis eius et
reuelauit? ita ut plurimũ miraretur
tanta in homine grãm · Hec ab
eiusdẽ matrone ore audiui · Here
in qr dñe · ipe michi dixit qsqz cogi
tauit ·

Anno primo ai dñs engilbertus ar
chiepc colonienſis · decanũ hermannũ
et godeschalai eius cõcanonicũ direx
isset ad curiã romanã p absolucõe
crucis · et inuenissent eundẽ symonẽ
in quadã grangia sasatan sitã ab
eo de pcessu negocij · Sicut eis eueni
ta de eis ꝓphauit · Nunq ingit epi
pariũ in curia pficient · mõchus uero
bene negocũ suũ expedit · Utriusq
rei exitus cõpl̃auit · Nã illi in pfõ
negocio reuersi sũt · mõchus uero
nũ quẽ ai eis missũ · ibi obtinuit
qd uoluit · Sũt alia multa ⁊ magna
conuisi huiusmodi opa · que ad meã no
ticiã nõ puenerũt · Ex quibus tamẽ
quedã audiui · q̃ scribẽ nolui · eo qd
relata minus bene retinuerũt · Hanc
aus dicere eiusmodi uera subticẽ · quã falsa
scribẽ · No Miror si uir talis ac tan
tus · aliquas ptulit tẽptacones · No.
Sicut audiui a quodã eius familiare ·
ita eũ uexabat · et forte eũ ad huc
uexare nõ cessat sic fornicacõis per
incentiua carnis · ut dicẽ possit cũ
aplo · Ne magnitudo reuelacionũ
extollat me · datus ẽ mi stimulus
carnis mee angelus sathane · q̃ me
colaphizet · Dicit tamen adhuc cor
pe esse uirgo · A puericia eius i alna
nutritus est · pecora eiusdẽ mõsterij
pauit · Deinde frãs conuersus · Ideo
pficit ut cuidã gũgie magister effi
ceretur · Qui bene ac fidelit ãministr
trans exteriora · sicut bonus ac fide
lis dispẽsator · dona meruit interiora
No Utinã haberent omes cõfessores
conuersũ huiusmodi spm · q̃a tũc cõfitentes
nullũ eis siue p erubescenciã · siue p
ignorancia · posset subtrahere pcin
cio. Licet multis cõfessoribus desit
spc ꝓphecie · inest tamẽ pluribus spc
sapiencie atq prudẽcie · p quẽ defectus
ille supplentur · Non Dic quesq pdest
aliqd pcã cõfitere · retẽta uoluntate
peccandi · De eo q̃ confessio q̃ fit cũ uo
luntate iterũ peccandi sit inutilis.

Modicũ pdest · cap. xxxiiii. No.
Quia deus nõ placet iniqui
tatem · nisi homo prius malã placa
uoluntatẽ · Qua pecta · sequitur qd
dicit micheas ꝓpheta · Deponet omes
iniquitates nras · et placet in pfundũ
maris omia pcta nra · Iuuemur eũ
p ꝓpham ysaiã longe pcẽ iniqtates
nostras · nõ iuxta nos ponẽ · sicut u
li faciũt qui ante paschã pcã suã p
cõfessionẽ ut eis uidet deponũt · et
mox post octauã resumũt · Longe
inquit pcate iniqtates uras · Non
Est ne melius sic confiri · q̃m omni
no tacere · Non Ajelius · id ẽ utilius
est · cũ uoluntate iterũ peccandi con
firi · q̃a tacẽ · Non Quare · Non
Quia pccõr in confessione a cõfessore
p penã que pccõ delet · terget · auertu
tur · ãmonet · et instruit · et fit nõ
nũq ut tam ũbis q̃m exemplis ·
ab illo edoctus ad se reuertat · ⁊ de
sua peuersa uoluntate conteratur ·
Qd si cõfessor iustus est · ⁊ p cõfite
ri orat · deus illũ aliqm p uitis ei
illũinat · Fides q̃tus sit fructus
in cõfessione · Non Fideo et gaudeo ·
atq de hijs exempla requiro · No
Qd quis a cõfessore territus pcã
di uoluntatẽ deserat · exemplũ hoc
te doceat · De confessore qui minimi

proicit in terga cõfitentis et pẽitẽ

Quidam uenies nolentis. xxxv.

ad cõfessionẽ cuidã sacerdoti dicto: cõfessus ẽ illi pecã quedã criminalia. Immoniẽ ab illo ut pecã cõfessa deseret: deserta defleret. ⁊ de reliquo emendatius uiuet. Respondit. Confiteri possum: sed pecã dimittere nõ possum. Sacerdos hoc audito: penitẽciã illi iniungere renuit. Oblatus ẽ ei ab illo nummus. Quẽ quidẽ sacerdos recepit: sed in recedentis terga eumdẽ cũ clamore precedens. Pecunia tua tecũ sit ⁊ pdicatoẽ. Ille uero tam de uerbo quã de ꝓpo sui cõfessoris tristitus. ⁊ anxius redijt. et cõfessionẽ iterauit: penitẽciã condignã suscepit et egit. Ipse nũc qãtũ ualeat prudencia cõfessoris. Si imprudens cõfitens tali mõo nõ fuisset tristitus. fortassis nec esset iustificatus. Audi aliud exemplũ: quantũ cõfitentibus ꝓsit bonũ consiliũ. De abbe sã panchaleonis in colonia qui fratri carnali pecũiã ecclesie ꝓuidẽs depauperauit.

In monasterio sã panchaleonis xxxvi. in colonia altas quidã fuit frater habens eumdẽ auunculum suũ. Quẽ carnaliter diligens: sepe pecuniã monasterij illi occulte largiebatur. Quã pruc substancie admiscens. et in ea negociãs: quocũq; pcessit. semp cũ dampno redijt. Facta q; est et licet nõ aduerteret monasterij pecunia tamq; ignis. ⁊ substãcia ꝓpria qsi stipula. Et ei esset ĩ mercacionibus satis gnarus: atq; arcũspecte cũ cetis suis sodalibus: illorũ psumptuẽ suũq; dispendiũ mirari nõ sufficiebat. Compassus ei infelicitati altas: cum semp ei duret et ille nõ pficeret. immo semp minus haberet: tandẽ ad paupertẽ deuenit. Cui altas. Q'd est frater qd agis: Quare tã uilis cõsumis substanciã meã atq; tuã: Respondit ille. Ualde pauper uiuo: mercatũ meũ diligentissime custodio: et qd sit qd circa me agitur penitus ignoro. Tandẽ ĩ se reuersus uenit ad sacerdotẽ: et omnia circa se gesta aperiẽs ꝓ cõfessionẽ. Cui dixit sacerdos. Pare cõsiliis meis: et ado diues eris. Pecunia fratris tui furtũ est: et ꝓpia substanciã tuã deuorauit. De cetero nichil recipias ab eo. et de modico qd ad huc sup ẽ negociare: indebiseq; manũ dñi sup te bonã. Quidq; autẽ lucratus fuis. medietatẽ fri tuo reddes. de reliquo tu uiues: et hoc tam diu facies. donec omnẽ pecuniã mõsterij tibi datam illi restituas. Mira clemẽcia dei. Obediens homo cõfessoris sui cõsilio. adeo mirabiliter ditatus ẽ. ut et ipse habundaret. ⁊ fri recepta restituereret. Cui cũ altas diceret. unde tibi iste diuitiae fiat. respondit. Quã diu substanciã fratrũ tuoꝝ recepi semp pauꝑ et miser fui: ⁊ tu g̃ uiter peccasti. nõ tua ĩ largiendo: ego uero aliena recipiendo. Ex quo enĩ ex hijs penituit. et furtũ abhorrui: bẽdicẽte dño habundaui. Ecce q̃tũ ualeat cõsiliũ bonũ in cõfessione. Simile aliq̃d legit in uitas patrum. Dicã tibi ad huc exemplũ. qd in rei ueritate hermãnus decanus bonnẽsis: asserens se audisse a sacerdote cui contigit. De duobus uicariis ĩ colonia q̃bus usuram est ĩ ꝓhibẽ ne iuraret nec mentirentur. capũ. xxxvii.

Duo ciues coloniẽses inter cetera

sua pcm · cõfessi sũt duo pcõr genera · que quidẽ in se ualde sũt magna · licet ꝓter usum mercatorũ maxime pua uideant · et quasi nulla : mendacium scilz atq; periurii · Dñe inquiunt · pene nichil possumꝰ emere · nichil uendere · nisi oporteat nos mentiri : iurare et sepe periurare · Quibz cũ dicerẽt pleiranus pre cata istu ualde sũt grua · et a saluatore phibita : ipõ dicẽte · sit uẽ · est est · ꝛso nõ · responderũt · Nõ possumꝰ hoc ꝑceptũ ĩ negociacõibz nris custodire · Ait sacer dos · Istamini cõsilio meo : et bñ cedet uobis · Nolite mentiri · nolite iurare : sicut mercatũ urm̃ dare uultis · sic eũ laudate · Et ꝓmiserũt ei · qꝫ temptare uellent uno anno · Hoc enũ petiuit · Impedierẽt eos demone · qui semp salu ti humane aduersat : pene nichil ãno illo uendere potuerũt · Reuisiq; anno euoluto ad suũ pleiranũ : dixerũt · Obediencia hui⁹ anni · multũ nobis fu it dampnosa : homines a nobis de fluunt : nec aliquid sine iuramento uendere possumꝰ · Tunc sacerdos · Nolite timere · quia tẽptacõ est · Firmũ tenete in corde uestro · qd̃ nulla aduersitas · nulla uos paupertas a tali ꝓpito auer tat : et dñs uobis benedicet · Omisse runtq; et dño inspirante · qa custodi re uellent ei cõsiliũ · diuinũ ꝑceptũ · p omẽs dies uite sue : eta si oporteat eo mendicare · Mira res · Statim dñs ĩ missa cõpescuit temptacõnẽ : et cepe runt eos hõines plus qm̃ ceteros mer catores frequentare : fri qꝫ sunt in breui diuites · ita ut mirarentur · Et reuersi ad suũ cõfessorẽ · grias egerunt : eo qd̃ p eius salubre cõsiliũ a tam grauibus

Fmo

penis forent eroneratũ : et foris ĩrelz dicatũ · Ao Huiusmodi exempla ꝑdicare deberẽt in ecclesijs mercatoribz : forte expauescerent · de pecunijs male ac quisitis negociari · et in suis uẽdicõi bz iurare ul' mentiri · Sto Usque dicũ · Ao Nũc audire delectat · qd̃ quidam peccores meritis sui cõfessoris iustificẽ · De muliere iracunda q̃ ꝓpter ꝓcõr sti ma lachie fratz spm̃ meruit mansuetu Nuiam sti ꝓalachie dis. ca. xxxviii. Sto hibernienſis epi qui nris fuit temporib⁹ · bnis bernardus alias clarauallis · scri bit mulierẽ q̃dã ira fuisse irascibilẽ : ut animi eius furorẽ nõ uicini · nõ cog nati · nec quidẽ ipi filij ipius possent su tinere · Ad scũ malachiam illã ducẽtes et querimoniã de ea facientes : ut eius miserẽtur deꝓcarẽt · Hortat uir sanc⁹ miseriã ad cõfessionẽ : paret illa : intui git penitẽciam : orat deũ ut ĩpacienti tribuat pacenciã · Et ecce frã est sup eam mutacio dextre excelsi · Tanta ab illa hora pacenciã et tranquillitatẽ ꝓter cõfessoris sui merita · dñs illi tri buit : ut q̃ prius omẽs exasperare solita fuit : nullis dampnis · siue cõtumelijs deinceps turbari posset · Ice qd̃ quidẽ et sola dei misericordia in confessione conferantur : dictũ est in scda distinctõe capl̃o sedo · de monacho apostata · qui duo milia annoꝝ elegit in purgato rio · Ao Qa tã multiplex ẽ fructus cõ fessionis : uidetur nõ iustũ · ut hij qui alios debẽt mundare · ꝑ ipõ sint mundi et sancti · Sto Auscultã · Qualis debe at esse confessor. capl̃. xxxix.

Confessor ut sit ꝑfectus · debet esse timoratus · prudens et literatus : dis

De confessione.

cretus et misericors · affabilis patris
nolentibus cōfiteri · Quantū ergo de bo
ni pueniat · si hec habeat · mali uero
si eis aureat · exempla uarja te doceāt ·
Mo Puto qd multi detestēt in sacerdo
tibus auaricia dns · De auaricia et lux
uria sacerdotum · capt. xl. Mo.
De hoc nō mea · sed ipsius dni sen
tencia audias · p os ysaie ppte · Et
tendā ingr manus meas · super habita
tores terre · a minimo usq ad mai
mū omēs student auaricie · et a ppta
usq ad sacerdotē · omēs facti sūt dolum ·
Item p ezechielem · Pter pugillū ordei
et fragmen panis uiolabūt me ad po
pulū meū · ut interficiāt animas q
nō moriunt · et uiuificant q nō uiuūt ·
Mo Sicut audiui quidā cōfessores p
uno gallinaceo · et uiui sextario mul
torū penā pacti · ul' relaxant ul' dissi
mulant · Mo Id ceteris p osee dicit ·
Peccata ppli mei comederūt · Et hoc suas
qd nō solum uicia auaricie sed eādē uia
um luxurie in sacerdotibus dns dicens p
ypham · Ecce lectisternia coluerunt
habitatores samarie · Samaria interp
tatur custodia · habitatores samarie ·
sacerdotes sūt · qui semp in sui et aliorū
sibi cōmissorū custodia manē debent ·
Hij uacuas lectisternia coluunt · dū luxu
riose uiuūt · horū domus inutilis est ·
qa hoc lectisternia interptatur · Ecce
que animalia sūt lascina · luxuria de
signāt · siue ipas sacerdotū concubinas ·
quas heu hodie multi sine timore co
lunt · Quanta mala mali sacerdotes
deū non timētes · facerent i cōfessionibus ·
plurimis exemplis tibi possem ostendere · sed pcendū est ordini · pcendum
seruit · pcendū religioni · Unū tamē
tibi dicam et remoto · qd quidā michi
sacerdos recitauit · De matrona q puel
lo a se mutrito et i sacdōtē pueritio pcā
sua confessa ē · et ab illo pdita · c. xli.
Matrona quedā diues · et honesta ·
pcā quedā cōmisit tā i hones
ta · ut nulli ea cōfiteri posset sacerdoti
p uerecundia · Die quadā infantē repe
ens destructū leuauit · et loco filij illius
nutriens lris imbui fecit · atq in sacer
dotē ordinari · Tunc demū fiducia su
mens de exhibita caritate · cōfessa ē
et pcā diu latencia · Quibus auditis
stultus ille · immemor dei · immemor ipen
si bnficij · et hoc sumes audacia · qe si
qd peteret negaret · minaretē se ei uica
delere ppulare · cepit illam ad consen
sū sue libidinis sollicitare · Cui uerba
cū femina tam iustificata abhorret · et
ille contradicētē diffamaret · illa fi
ducia habens de cōfessione · ne apd
notos pretue subiacet infamie · sufficien
ter se expurgans · beneficio cōfessi
onis liberata ē · et criminator de pui
ca eliminatus est · Mo Hec michi
sufficiūt de cōfessoribus malis · nunc
aliqd mi dicas de cōfessoribus timora
tis · De matrona q cōfessorē suū ad
Quam quedā libidinē incitauit ·
matrona nobilis · cū capt. xlii.
quodā abbate ordinis nri · sub typo
confessionis de secretis cōscientie sue lo
quere · dixit se in eius amore grauiter
incēsam · Ille sicut sacerdos iustus
ac timens deum · cor suū signauit ·
male ad se conuersā iubis quibus po
tuit auertit · dicēs se mōchū esse se
nem · pānosū et neglectū · Et sicut ipse

dixit cuidã mõcho qui m̃ retulit: feria
cadẽ tam p̃clara fuit et tã potens · ut
si essem inq̃t in secl̃o sicut aliq̃n fui · nũ
q̃ illi de tali re · nec ĩ mũmo illo facere
audere mencõnẽ · Cernis inq̃t quom̃
nobis tam mortuis secl̃o dyabolus insi
dietur? Fuerat eũ idẽ alias ante con
uersionẽ miles in armis · strẽnuus ·
pulcher · satisq̃ noĩatus · et si uis scire?
ipse erat domũ karolus alias uilariẽ
sis · Mo Utinã haberẽt omnes cõfesso
res timorẽ dñi: ut uir iste · Mo Non
solũ necessarius est eis timor dñi · quo
se a pecõ custodiãt · sz etiã prudẽcia p
quã int̃ pcã discernãt: ut ei claue
potestatis in usu habeant clauẽ scĩẽtie:
ut sciant differẽciã inter scabiẽ z le
prã · id est inter ueniale et mortale:
item int̃ lepram et nõ lepram · id ẽ inter
mortale et criminale: q̃ pcã pcis
sũt grauiora · siue uenialia sint siue
mortalia: et sedm hoc satisfactio de
bet extendi: et de scabie siue lepra
iudicari · De indiscreto sacẽdote q̃ s̃ cõ
fitẽtibz ĩuũgẽ solebat p̃nãz preterita

Quidã sacerdos et ãnn. xlviii
Qui in quadragesima uenientibz sibi
ad cõfessionẽ dicẽ cõsueuit · Qualis
penitencia uniuersa fuit uobis ab aduen
tu meo: talem uobis nõ iũgo · Alijs
dicebat · Qd̃ uob̃ iuũxi anno p̃ito · hoc
et isto ãno seruetis: nõ attendẽs quid
postea peccauerit · ut qualiter p̃ p̃ãis sa
tisfecerint · Hoc nobis reatauit · unus
de prochianis suis · Ite de p̃bino q̃ p̃libz
confitere uolentibz g̃ialẽ p̃dicẽs ꝛ cõm
bibz eãd̃ p̃nãz dicuit · ca. xlviii.

Alius quidã plebanus fuit audiui
ab eius successore · hãc h̃ebat cõsuetudi
nẽ: ut in q̃dragesima cõfluentibz ad
ecclesiam cõfessionis grã prochianis suis
ipse sex ul̃ octo simul ducẽt ante altare
et stola collis eorũ ĩposita · teutonice ge
neralem eis p̃dicẽt cõfessionẽ: singlã
illa illis post eũ iterantibz · Quibz omni
bz similẽ atq̃ eandẽ iniũgens penitẽciã:
simul abire p̃cepit · Sic faciebat omnibz:
nõ cõsiderãs q̃d fecerũt: q̃s plus · q̃s ue
minus peccauerit · Defuncto eo cũ q̃dã
exprochianis · uir grauderatus · et i scola
ribz prudens p̃ successore eius mitteret
postulans sacã cõmunionẽ eo q̃d infir
mare usq̃ ad mortẽ: ueniẽs sacerdos
dixit · Prius debetis facẽ cõfessionẽ · Res
pondit ille · Ego eam m̃ fecit · Notauit
eũ cõsuetudinẽ supdcam · Cũq̃ sacdos
moneẽdo illũ instaret: cõmotus ille dix
it · Certe dñe nũq̃ m̃ talia fecit p̃decs
sor uũ · Et cũ negãret ei cõmunionẽ: ta
dẽ in hec uũa p̃rupit · Confiteor me pe
casse · in adulteriis · furtis · rapinis · ho
micidijs · periurijs · alijsq̃ multis criminib̃z
Tunc sacerdos · Fecisti hec omnia? Res
pondit ille · Ego certe dñe nichil horũ cõmisi
Et nõ poterat eũ ad hoc induce · ut pcã
a se cõmissa cõfiteret · Ubi des quales con
fessores? q̃les doctores · q̃les aĩarũ rectores
Unde tanta negligẽcia? unde tã stulta iu
dicia? nisi erdiuine legis ignorancia?
Uis nosse q̃ntũ p̃sint cõfitentibz cõfesso
res litterati? Non Ubi et multũ desi
dero · De mlie ĩcõtẽte se iustificare cu
prudẽs ꝛ sciens ostẽdit plurima mõlia

Hermanus pcã habe. capi. xlv.
Decanus Iouniensis · q̃ndo plebanus
fuit apud sũm martinũ in colonia: ue

nit ad eũ mulier q̃dam tempe q̃dragesimali peccã sua cõfiteri. Flentes coram eo genua. q̃dq; se toti meminãt cõmissse. cepit enumerare. ⁊ cũ phariseo eua gelico iustificãe se dicẽs. Dnẽ tot seruis feriis solco p annũ in pane et aqua ieunare. elemosinas meas dare. et ecclia frequẽtare. ⁊ multa in hũc modũ. Cui pleianus dixit. Ad q̃d dnã uenistis. Nũq̃d p istis oplibz uultis penitencã suscipe. Nre non dicitis pecca uestra. Respondit illa. Nichil in conscia sum. ait pleianus. Cui estis officij. Respondit mulier. Ferrũ uendẽ solco. Ad q̃d ille. Solens aliq̃ minores ferri pticulas. in ligaturis maioribz intimiscere. ut sic totũ simul uendatis. Dicẽte illa solco. respondit. Ecce hoc mortale peccatũ est. quia dolus. Et adiecit. Solent aliq̃ mentiri. iurare. periurare. emulis uestris maledicẽ. aliis plus uendẽtibz inuidere. Respondit illa. q̃a in talibz sepe exceedo. Pleianus dixit. Et ista oia pecca sunt mortalia. et nisi penitẽciam egeritis cõdignã. omnes ibitis in gehennam. Territa illa in ũbris eius. peccasse se recognouit. et q̃d de cetero cõfiteri deberet didicit. Bene iste utpote uir prudens et literatus. nouit fodẽ parietẽ. ⁊ ostendere ydola in corde mulieris depicta. Ro Q̃d est fodẽ parietẽ. Mo. De peccõ eiusq; circũstãciis interrogare cõfitentẽ. Verba sunt ezechielis. et a sto gregorio plene et excellenter exposita. Cauere tũ debet cõfessor. ne sic incaute parietẽ. id est cõfitentis conscãm p interrogacoes fodiat. ut eũ peccare doceat. Qr. Sed nõ dz de ignotis peccis inuestigare et. de ũgine in hoc scãdalizata. xlvi.

Virgo quedã religiosa in pribz bra lanae. sacdoti cuidã cõfessionẽ fecit. Ille sicut iprudẽs incaute cepit fodere conscienciã eius. id ẽ de quibusdã peccis ignotis. q̃ nũq̃ fecit ul audierat interrogare. Que mor de eisdẽ peccis cepit tẽptari. et tantũ turbari. ut diceret sacerdoti. Male habeat caput uri. q̃d hodie fecistis hoiũ mencionẽ. Et sicut alia postea cõfessa ẽ sacerdoti. nõ sine maximis lacrimis. ab eisdẽ se peccis cõtinuit. Ita fodiendus ẽ paries ne domus eiusdem sic queredã ydola sub stramẽtis. ut tabernaculũ nõ euertat. Debet tamẽ cõfessor ualde esse solicitus. de peccis sibi cõmissorum. cosq; ad cõfessionẽ puocare. tã uerbo quã exemplo. De abbe q̃ alienũ abbem suo exẽplo prouocauit ad

Alias quidã cõfessionẽ. xlvii.

Ordinis nri scire uolens cõscias alterius cuiusdã abbis filij sui. sicut ab eius ore audiui. generale de suis peccatis fecit cõfessionẽ. Dixit postea abbi. Dne abbas. si uos aliq̃ multis dicẽ. li ienter audiam. Pereiundatus ille. cõfessus est ei uersa uice pecca sua contritõ pnitum. puocatus illius exemplo. magis q̃m uerbo. Non enim tenebatur ei cõfiteri. Noti Ut uideo prudencia cõfessoribus satis est necessaria. Mo. Hoc ãpluis in subiecto plebis exemplo. Q̃d autẽ dicturus sum. didici a quodã uenerabili sacerdote. ⁊ pore ordinis pmonstratensis. De abbe q̃ cũ moch suis tuale ex industria carnes cõedens eosdem ad confõin suo puõuit exẽplo. xlviii.

Alias quidã nigri ordinis uir bonus et disciplinatus. monachos habebat satis mirabiles ac dis

solutos. Die quadã qdãcr eis ꝓbauit
sibi diuisi genus carnes. et uina delicata.
Quibꝫ cũ uti nõ auderent ĩ aliq̃ officia
rumore allatis: cõgregati sũt in ua
uinariũ maximũ. et uacuũ. qd̃ uulgo
dicit rũnel. illuc deferentes ꝓpata. Dum
est ablati: qd̃ tales mõchi in uase tali
cõuiuiũ celebrarẽt. Qui statim cum
magno merore animi accurrens. ꝛ in
rospiciẽs: cõuiuantiũ letitiã sua ꝑsen
tia cõuertit in tristiciã. Quos cũ terri
tos aspicit: iocunditatẽ simulãs intu
uit ad illos. et ait. Eya fratres: uoluisti
sic sine me comedere et bibere: Non hoc
arbitror iustũ. Credite mi: ego uobis
cũ prandebo. Lauatq̃ manus: cũ illis
comedens et bibens: exemplo tali ter
ritos cõfortans. Die sequẽti pore ta
men ꝑmonito. et qd̃ facere deberet ĩstruc
to: mõchis illis pritibꝫ in capitlo coram
illo surgens et uenia petens cũ mlta
humilitate. tremore ac timore simulãs:
in hec uerba prupit. Confiteor uobis
dõne prior. fratribꝫ meis uniuersis: qd̃
uitio gule uictus. ego peccãs heri ĩ ab
scõso loco et ꝗsi furtiue ĩ uase uinari
o. contẽ ꝓceptũ ꝛ regulã pris mei sã
cti benedicti. carnes manducauit. Statim
residens cũ se incepit ꝓbare ad disciplinã:
priore ne hoc faceret ꝓhibente. res
pondit. Finite ut uapulem: qꝫ melius
est ut uiuam qm̃ in futuro. Qui cũ ac
cepta disciplina nec nõ et penitẽcia.
reuersus fuisꝫ in locũ suũ: pdãi mo
nachi timentes ab eo ꝓclamari. si dis
simularẽt: ultro surgẽtes. eundẽ cõ
fessi sunt excessũ. Quibꝫ aliias a
mõcho ad hoc deputato dari iussit
bonas disciplinas: durius illos cor
ripiens. et ne umq̃ de cetero talia ꝑsu
meret. sub interminacõne magne iui
dicte ꝓcipiens. Sic qꝫ prudens medicus
quos uerbo minus emendare potuit: et
exemplo correxit. Ad. Placet qd̃ dicis.
Ad. Audi nũc exemplũ. qd̃ prudẽtia
confessoris discretione tẽperanda sit.

De pãore qui de modica ꝑsita gradatim peccator ascendit ad maiorẽ. ca. I.

Quidã magnus cũ ꝑ suis pccis
nullã condignã sustinere uellet penitẽtiã:
quia cõfessor ualde prudens ac discretus
fuit. ait illi. Potes ꝑ pccis istis mag
nis. saltẽ una cõdnem dominicã dicere
ꝑ singulos dies: Respondẽte illo posse.
eandem ei iniunxit. Mira clemẽcia dei.
Ista eadem oratio cepit hominẽ dulcescere. ut rediens amplius peteret: hocꝫ
tam diu faciẽs. quo usq̃ ad cõdignã
penitẽciã peueniret. Ad discretionẽ
confessoris ꝑtinet. ut ꝑ pccis magnis
magnã. et ꝑ paruis puam iungat
penitẽciã: et quia omis penitẽcia
arbitraria est: secdm qualitatẽ plo
ne moderari potest qntitatẽ seu qua
litatẽ pene. Misericordiã semꝫ super
altet iudicio. siue secreta ul' manifes
ta sit cõfessio: ut idem ipe consequat
a deo. De abbate qui iracũdis ĩ capitlo
parẽs ad sanctiorẽ ꝓfectũ pducit.

Dominus gisilbertus capl'. li.
abbas in hemenrode. tante
fuit misericordie: ut si aliqm̃ quis
monachoꝝ siue cõuersoꝝ coram eo
ꝓclamatus fuisꝫ in capitlo: et ille
neglecta uirtute patiencie ertra se fe
ret: infirmitati illius cõpassus dicit.
Bone frater. uade modo sedere: ꝛ eras
eandem culpam recognosce. Qd̃ dans

hu

inducis · ad tranquillitatē animi re
ducus · et de cōmocione uecundat.
in crastino redijt: secū peccasse recog
noscēs · duā penitencia · cū multa pa
cencia suscepit · Quantū ecia bonu
cōferat penitentibus · cōfessorus affabi
litas: sequens declarabit exemplū ·
De plebano qui sicrarū ⁊ hōicidā cū
dulcitū cōfōē ad satisfactionē pro
Supradictis uerit. capl'm. lii.
decanus bonnensis · cū tēpe quo
tam quadragesimē sedens iecta sā
martini · in qua erat plebani audiret
cōfessionē cuīdam uetule: uidit eminū
uīr se duos et prochianus suus i fenes
tra sedē · et fabulis uacare · Et ēt un
fuit usurarius: alter uō homicida · ma
nifestus · Uetula recedente cū accessisset
ad eū cōfessionis grā idē usurarī: ait
illi plebanus · Amice: ego et tu hodie
bene decipiemū dyabolū · Tu tantū ūlo
tenus cōsice pecū tua · uoluntate pecū
di deposita et acqiesce cōsilio meo · et
ego tibi uitā eternā pmitto · Sic tibi
tempalo penitēciā: ut nō fiat t onero
sa · Bene nouāt uicū: in quo labora
bat · Respondit ille · Si hoc ēt pmit
tis michi constaret: lubens uterer cō
silio tuo · Et pmisit ei · Qui cū cōfess
fuisset · et abiurata usura penitēciam
suscepisset: socio suo iā dicto homicide
occurrens ait · Uere dulcissimū habe
mus sacerdotē · Nā pietate ūlue suor
ad penitenciā me adduxit · Cui exem
plo ille pnocatus · ad cōfessionē uenit:
et similia circa se pietatis senecēs idi
cā · penitenciā suscepit · et expleuit ·
Ro Ex multis que iā dicta sunt cōsi
dero · qd cōfessio multū requirat pfectō
nem: tam in cōfitente q̄ in cōfessore ·
Ro De uno ad huc sup ē dicendū
p qd omis cōfessorus ūtutes cōsumāt:
scilicet ut pmptū · et hilarē · cōfitēri uo
lentibus se exhibeat · De hoc habes ex
emplū in distinctione pma capl'o ser
to · ubi anglis dnī pōn de alna ispere
nīochi ipperauit · qd eundē monachū
cōfitēri uolentē · signo suspendat · Si
cōfessor ad hoc fuit parus · qmū deo
placeat: et qmū pcōribus expediat ·
sequēs sermo declarabit · De uiōcho
clarcuall' qui frīm adiutus cōdibus
pōn cōuscāz suā reuelauit. capl'm
Ante hoc biennū cū cōnuis lui.
wilhelmus abbas clarauallis ·
cū ceteris abbatibus · contra galonem
cardinalem pfectus fuisset romā: qdā
ex mōchis eius · cuīdā ex cōfessoribus
pcōm qdā criminale cōfessus ē · Cui
dixit · Bene te audio · bene cōsiliū do:
si absolue te nō potero · qā cōfessio hec
debita nō est · cōsulo et rogo: ut cōfite
aris pōn qui potestatē habet · Illo re
pondente hoc nūq̄ faciā: cōfessor do
lens ac fluctuās corde · tacta psona
atq̄ pcō · pcaulū cōfitēns dno sigero
pōn reuelauit · Qui multū dolens ·
et de pic itās salute cogitās: magi
ni consilii anglim cū lacrimis īuocauit ·
Eodem tempore cū cōuersus quīdā ex
eis puersus multa furaret: pōr de
nuitu nacta occasione in capl'o mona
chorū uuao furti exphrans · hoc adie
cit · Si forte aliqs est inter nos caute
riatū habens cōscēciā · ita ut nō pos
sit eā suo plato aperre: p tali tribus die
bus tales uolū in uigo cōnes · Omni
bus oranibus · cuīdā iuueni sacerdoti ·

nomine Willelmo in uigilia omni sanctorum cum lacrimis orauit: uox diuina respondit. Monacho p quo oras confessio sua quia debita non fuit nichil profuit: si dic priori ut oras dicta prima post missam ante complin ster: ipse enim ad eum ueniet. Dicesq; factum est. exhilarente se pace coram complo. ecce monachus uenit: signumq; confessionis priori faciens. cum eo intrauit: et facta confessione cum multo gemitu ac lacrimis penitencia condigna recepit.

Incipiunt recapitulaciones quarte distinctionis in qua tractatur de temptacione.

Capitulum primum.

De eo qd uita religiosor sit temptacio. exemplum de rege karolo francor. et de fure a scō bernardo a suspendio liberato. ij.

De septem uitis principalibus. iij.

De superbia et filiabus eius. iiij.

De conuersio spiritu superbie temptato: et p angelum p ostensa cadauera mortuor liberato.

De casto monacho quem dyabolus v. duxit se non timere eo qd esset superbus. vi.

De theobaldo nouicio: qui immundicias biberido motus superbie restinxit. vii.

De scō Bernardo alter quem calcaos suos iungentem superbie spe subsannauit. viii.

De monacho montis cassini qui in uigilia pasche benedicto cereo priuatus est. ix.

De clericis simplicibus quorum uocem dyabolus in saccum misit. x.

De sacerdote signato. quem dyabolus edito sermone a quodam predicatore crucis inuasit.

De uetula q pchorea uerbum xi. crucis a magistro arnoldo plato ipediens et uridens: in sua triduum defuncta est. xii

De philippo rege francor qui nigrum monachum ob stricta calcamenta reprehendit.

De philippo rege romanor. qui xiii. alterum ordis cisterciensis cadem de causa notauit.

Item de alter qui sedens in equo xiiij. supplo: friderico regi honor exhibere noluit.

De pagano qui apud xv. tuitachonem. dicebat xpianos propter superbiam et gulam de terra sancta eiectos. xvi.

De ira. xvii. De eo qui consenuit propter uerbum contencionis occidit. xviii.

De priore cui xpc in cruce nocte pusillanimitatis apparuit spinis ligatus. xix.

De cellerario. quem crucifixus pusillanimitatis a se remouit. qa durius respondit pori suo.

De scolare qui tercio die defunctus est: eo qd maledixisset abrahe. xxi.

De muliere cui filium tonitruum occidit. eo qd ob intempriem aeris in blasphemiam prorupit.

De ungine tracunda quam xxii. puer sepultam ignis ab umbilico et sup denorauit.

De Invidia et filiabus eius. xxiii.

De monacho q ab alto criminat xxiiii. ob invidiam. et incarcerat e. et glose educt.

De puella q invidebat studio consorori. xxv.

Exemplum conf invidiam a magro xxvi. rudolpho platum. xxvii.

De Acidia et filiabus eius. xxviii.

De monacho quem acidia non sinebat surgere ad uigilias. xxix.

De sacerdote cui in ordine dormitanti crucifixus dorsum uertebat. xxx.

De temptacionibus atq; uisionibus xpiam monachi uallis sci Petri xxxi.

De henrico comite sollaricensis q grauiter temptatus fuit eo qd non esset filius legitimus. xxxii

De serpente quem uidit frater Conradus in dorso comitis dormientis in choro. xxxiii.

De Comite cui cattus uisus est oculos claudere cum in choro dormitaret. xxxiiii.

De fredrico monacho qui in choro dormi
tanti · dyabls nodū stramineū ī oclos iecit.
De mōcho arma quē in choro xxxv.
dormitantē pora uidebantur · xxxvi.
De dōno gerardo allē · qui mōchos ī ca
plo in sermone dormitātes · p fabulam
arcturi erataūit · xxxvij.
De henrico militē apd nos carenā facē
te · et de lapide in quo dormiebat tpe ordīis ·
De monacho in choro frequentē xxxviii.
dormitante · quē cruaxirus in maxillam
pauisit et extinxit · xxxix.
De puella reclusa que dū et angelos eē
dubitans de corpe egressa · p spm uidit an
gelos sal' et aias · sicq ad corp' regressa est ·
De sāmoniali que in fide dubitās xl.
et desperans · ī mosellā se pēpitauit · xli.
De conūso qui ex desperacione ī pisana se
De sāmoniali que a xlii suffocauit ·
quodā maligno conūso dementata in pu
teum se pēpitauit · xliij.
De juuenaula q ex tristicia se suspendit ·
ab amasio suo cōtempta · xliiij.
De adolescente q uestibz suis deluſis ex
tristicia se suspendit · xlv.
De Galdewino mōcho · qnq ī brunswych
De scolastico q annū xlvi. aduocato ·
plucois impleuit ī nigro ordine timore si
De pīlato qui ordinē no xlvii. lenay ·
auit tempracionem · xlviii.
De milite q ordinē uitauit timore pedicōr ·
De tēpracoibz godefridi scolastici xlix.
sancti Andree in colonia · l.
Item de tempracōne Reinerii successoris eiusdē ·
De nouicio q āno ꝛpleto se tradi ñ pmis li.
De nouicio qui spū blasphemie lii.
tempato · ꝛ in cōtemplacōne cruaxiri liberato ·
De nouicio tempato ꝛ p noctur liii.
nam uisionē duaz uiarū · reducto ad uiā ·

Item de gerardo nouicio in alna liiii.
qui p alleluia ī sopnis audito a temp
tacione sua liberatus est · lv.
De mōcho in ottrburch q p uisiōm ·
Dyabolus egrediet' ab pedes ei' · a tēpta
cione apostasie liberatus est · lvi.
De sāmoniali que dū nocte uellet ire
ad scām · et caput ostio illidet · a tempta
cione liberata est · lvii.
De Auaricia et filiabz eius · lviii.
De cesario militē qui canonicis tonsē
sibz debitā pecuniā negauit · ꝛ gressū pdidit ·
De mōsterio qd dns ob fraudē lix.
cellerarij plagauit · lx.
De plaga domus utiliensis · lxi
De abbate qui cellerario suo ob dolū de
posito · aduersarijs bona p quibz cōtende
bant ultro dimisit · et eadem ab eis coactus
De ulrico ꝓposito steyn lxij receptr ·
ueldensi et conūso auaro quē amouit ·
De abbe qui audiuit in orōne · lxiij.
Dedisti hēditatē timentibz te · dū timeret
abbatia a potēte edificata subsistere · lxiiij.
Quid epc philippus dixerit · cū domū
nostram construeret · lxv.
De largitate pauperibz sanctis tēpe a do
mo uallis sci petri exhibita · lxvi.
Item de humanitate quā domus ī ysemē
rode codē tpe ī pauperes fecit · et qd multo
plus a deo receptr · lxvij.
Item de claustro westfalie · cui deus expē
sas pauperibz exhibitas duplo restituit ·
De claustro ob albis auaritiā lxviii.
de pauperato · et ob receptacōnē duoz fratrū
sal' date et dabit' rursū ditato · lxix.
De femina q hospitalitatē albanibz
asterciēsis ordis exhibuit · ꝛ ditata est
et eadem exclusa pauperata · lxx.
Quomō ītelligēdū sit · date ꝛ dabit' uob ·

De hospitalitate mõchor de lacu. lxxi.
De hospitali ꝓposito nigri ordis. lxxii.
De gula et filiabus eius. lxxiii.
De Conrado scolare qui ꝓter esũ lxxiiii.
unius pomi auũculi sui gã priuatus ẽ.
De seruo q̃ puride conf̃ ꝓcep lxxv.
tum dñi sui aptu: grãm eius ꝓdidit.
De uxore militis que tẽp lxxvi.
tacione uicta. paludẽ a marito phibitã
De milite pnitẽte lxxvii. intrauit
quẽ tẽptacõ arcous uicite. certauit.
sed non superauit. lxxviii.
De tribus granis quibus albas gisilbert
se condire dicebat pulmẽta mõchorum.
De sermone mõchi illetrati lxxix.
ad henricũ cardinalẽ albanensẽ. lxxx.
De clerico cui xpc panẽ ordaceũ laterci
sio intinctum porrexit. lxxxi.
De nouicio quẽ dyabls formã dimidij
panis offerendo decepit. lxxxii.
De Arnoldo mõcho cui in choro dormitanti. dialolus carnes obtulit. lxxxiii.
Item de conuso in missa dormitãte. qui
lignũ ꝓ carnibus rodebat. lxxxiiii.
De uirgine abstinente. cui dyalolus
anserem obtulit. lxxxv.
De cõuerso i cellario comedẽte carnes.
De gallina cui uiscera lxxxvi.
uersa sunt in buffonem. lxxxvii.
De hermãno incluso. cui dyabls pro
pisabus obtulit stercora equina. lxxxviii.
De steinhardo pditore q̃ ꝓ allia cecidit.
De florino ꝓposito cui morsellus lxxxix.
carnũ guttur infixus est. xc.
De cellerario q̃ post cõpletoriũ sedens. in
clinando lituratus est. xci.
De henrico cognomento fikere. xcii.
De luxuria et filiabus eius. xciii.
De milite cõuerso. quem uxor tempore
temptacionis reperiuit. xciiii.
De graui temptacõne rychwini cellerarij ob literas sãmonialis. xcv.
De iuuene ꝓ uerbũ hec. Diabole cõfessor
meus ꝓcepit tibi ut cesses me temptare
a stimulo carnis liberato. xcvi.
De temptacõibus mõchi qui resistendo
meruit coronam imperialem. xcvii.
De Bernardo mõcho temptato. qui se
in sõmpnis uidit eunuchizari. xcviii
Vita dõni eũhardi pleiuni sci Jacobi. xcix
De clerico in fusaca ad accusacõnẽ ad
ultere combusto. c.
De cõuso ad cui pedes sibi ãcilla lecti fecit.
De ꝓposito qui moriens sue con ci.
uale secrete cui femina peccauit. cii.
De nobili castellana q̃ stimulũ carnis
in aqua restinxit. ciii.
De sãmoniali in anglia que a suo pui
core temptata est. Incipit de tẽptacõe capitulum primum.

Manna descendentes filij israel de egipto. mox temptati sunt i deserto. Egyptus designat mundũ siue pciñ. deserti monasteriũ. Respectu eiũ multitudis a multis deserit. et a paucis in colitur. Egyptus interpretatur tenebre ul tribulacõ uel angustia. et pseucio ul pseqnens. Et ubi maiore tenebre. tribulacõnes. angustie. et pseqnicio. quã in mundo et in pcõ. Nulqm̃. Filij israel sunt electi quique. qui statim ut egressi fuerint de seculo ꝓ conuõ

sionē · et de peccō p contriccionē atq; cō
fessionē: uix esse pt quin i monasterio
qsi in deserto arcta pncipui marime ·
multimodā incurrit temptacionem ·
Et congrue uidetur i qrta distinctione
tractandū esse de tēptacione: qa quar
narius stabilitatis numerus ē · Corpus
enī quadratū in quacūq; ptem uergat:
stacionē naturalem seruat · Cū peccō
ad dnm corde deserēdo sedm · fuit cōuer
sus: corde p pcis suis contritus: ⁊ oris
cōfessione iustificatus atq; cōfirmat:
tūc ad pugnā tēptacois pceder securi:
et cū hoste dimicabit efficacius · Unde
saluatōr post baptismū nō ante · primū
fit se tēptari a diabolo · Cōfessio oris ·
cū contricōne cordis: secundus bapti
mus est · Hinc est qd apli post aduen
tū spīc scī pscecōnibus exponūt: in ca
tus figurā mox post pentheosten libri
regū legunt: in quibus bella fidelis ppli
cū gentibus · id est uitiorū cū uitiis cō
memorant · Mon Uidetur is rectus
esse qdo iustificacois: ut sicut cōtri
cionē cōfessio: ita cōfessionē sequi de
bet satisfactio · Mon Iuste moneris:
sed tēptacionis uim nō intelligis · Nō
apud religiosos ⁊ maxime in ordine
monastico satisfactio p pcis sine peni
tencia fit temptacō: fatale tibi et uer
bis bene exptis id est scī Job placuit · Ait
enī · Militia ē uita hominis sup terrā ·
Alia translacō hīt · Temptacō ē uita
hominis · Et militia est: et tēptacio ·
Militia ē pter exercitū: tēptacio pter
labōrem et periculū · Et nota · qd nō di
cit · temptacio est uita animalis · sed
hominis: id ē humane et racionabilis
uiuentis: qualis ē uita religiosorū ·
qui sedm spm uiuūt: et carnis deside
ria nō pficiūt · Seculares uō atq; car
nales · qui sedm carnē ambulāt · ipse
tēptari dicunt: qm mox ut tēptamēta
sentiūt · ul' consentiūt · ul' tepide resis
tunt: similes equo ⁊ mulo quibus nō
est intellectus · Si ergo tēptacō ē reli
giosorū uita · qui uigilando · ieunando ·
orando · i psperis et aduersis obediēdo ·
et pter xpm nichil in hoc mundo tere
ni possidendo · semp uitiis ⁊ cōcupiscē
cis contradicūt: necesse est ut ipsam
temptacionē cōcedas p pcis illorum
satisfactionē · Penitentibus ad ordinē
nostrū: eccā si in numera et grauissima
cōmiserūt pcā · nichil aliud eis iniūgit
p satisfactione: nisi ut ordinē seruent ·
Hinc est qd scīs bernardus cū tempe
quodā quedā regē francorū i ordinē re
cepisset: illi solūmō post frām cōfessi
onē dnicam ordinē iniunxit · Quo tur
bato · putans sibi a scō illudi: rndit
alius beatus · Tu tanto hanc ordinē
dicato · ⁊ ordinē custodi: et ego p pcis
tuis racionē reddā in die iudicij · Ite ·
Cū alio tempe idem scīs trāsiret · casu
ubi homo reus erat suspendēdus · et
peteret eū sibi dari: iudex qd dicēt · dne
fur est · ⁊ suspendio dignus · respōdit
alius · Da mi eum et ego illū suspēdā:
ordinis districionē suspendiū appel
lans · Hoc indultū est ordini a sede
apli: ut ei obseruacio p qualibus sa
tisfactione pcōribus sufficiat · Mon
Si religio nrā p pcis uris est satisfac
cio: et cadē satisfactio exterior ē tēp
tacio: nosse uellem i quibus ul' a quibus
tēptemur · Mo In quibus tēptamur
innumerabilia sūt: a quibus uero tēp

tamur quatuor sint: deus scilicet mundus diabolus. Ad a deo tentamur testis est moyses qui dicit. Tentauit uos dominus deus uester. Deus uero secundum quod apostolus iacobus dicit: intentator est malorum. Tres residui tentatores sint hostes: et ideo ut hostes cauendi. Cedendo eis confundimur: resistendo merentur: uincendo coronamur. Quantus sit in temptatione labor: quantus timor: quantum dispendium: quantum ue meritum: sequenta declarabunt exempla.

De septem uitiis principalibus. capitulum. ij.

Septem sunt uitia principalia de una uirulenta radice superbia scilicet pullulantia: ex quibus pene uniuersa procedit temptamenta. Primum uitium superbie superedens est inanis gloria secundum ira: tertium inuidia: quartum acidia uel tristitia: quintum auaritia: sextum gula uel castrimargia: septimum luxuria. Ex hiis quedam spiritalia sunt ut inanis gloria. ira. inuidia: quedam corporalia. ut gula. luxuria: quedam mixta. ut acidia auaritia. Acidia ut pertinet ad dolorem cordis. uitium spirituale est: in quantum ad torpore corporis corporale est. Septem iste pestes. septem sunt riuuli. quibus irrigatur terra egypti: id est tenebrosum cor peccatoris. Et sicut nilus ex cui habundantia diuidunt septem riuuli. fluit ex paradiso. et diriuatur per egyptum: ita lucifer propter superbiam eiectus de celo. per hec septem uitia se diffundit per cor humanum pacis mortalibus tenebrosum. Septem hec uitia designat septem ille gentes immunde. quas dominus a facie israel de terra promissionis deleuit. designant et per septem demonia. que saluator de corde marie magdalene eiecit. Ex quatuor rotis huius septenarij. iohel propheta quadriga construit pharaoni dicens. Residuum eruce comedit locusta: residuum locuste comedit bruchus: residuum bruchi comedit rubigo. Per eruca bruchus gregorius notat libidinem. per locusta inanem gloriam. per bruchum ingluuiem uentris. per rubiginem iram. Superbi dominant libidinem. et inde erigunt in superbiam: de superbia ruunt in ingluuiem: de nimia comestione et ebrietate in iram uertunt. Tres equi currum huic trahentia tria uitia sunt residua: id est uidelicet. tristitia. auaritia. Ecce tria et quatuor scelera: quibus dyabolus uehit. secundum amos propheta in damascum. in gazam. in tirum. in edom. in amon. in moab. ecam in iudam et in israel. No. Cum uitiis istis temptamur: sint in nobis uel extra nos: No. Post ingressum uirtutum non sunt in nobis per habitum et usum: sed secundum fomitem. sicut in ingressu filiorum israel. septem ille gentes non sunt omino delete. sed tributis subacte: sic ingressis uirtutibus in terram cordis nostri. uitia non penitus extinguuntur. sed restringuntur. et sicut postea filij israel sepius a reliquijs earundem gentium impugnabant: ita per fomitem uitiorum frequenter uirtutes nostre temptant et exercitant. No. Rogo ut de uitiis hoc septem uitiorum me expedias: et quam acerbe nos tentent. subiunctis exemplis ostendas.

De superbia et filiabus eius. capitulum. iij.

Superbia que primum locum tenet inter uitia: est singula

ris excellencie sup alios quidã appe
titus. Unde dicã est supbia: qsi sup
biam. id est mensurã se extollẽs.
Sub hoc uicio in pdcõ septenario a
quibusdã inanis glã cõprehenditur.
Duo enĩ genera sũt supbie: unũ int
est in cordis elacõe: alterũ foris est
i opis ostensione. Primũ ppie dicit
supbia: alterũ iactancia: uel ianis glã
Supbie ppagines et uires sũt inobedie
cia. incõstancia. ypocrisis. cõtencões.
pertinacia. discordia: nouitatũ psumpci
ones. Quantũ p uicũ supbie. caro
mundus et dyabls: nõ solũ secl'ares
sed et psonas claustrales tempter sequẽ
cia declarabũt. de cõuerso a spiritu su
perbie temptato et p angelũ p ostẽ
sa cadauera mortuor liberato. xxx.

Quidã hemenrode conuersus quidã fur
nacione coloniẽsis. noiẽ liffardus:
uir sanis humilis ac mansuet. Huic
erat officij suĩ mõsterij custodire. Cui
ca finẽ uite ei: sicut m̃ retulit domn
hermannũ nũc abbas illius. tali ordine
temptatus ẽ a spũ supbie. Cũ esset
senex et diu parcos pauisset: talia cepit
i cogitacõibus tractare. Quid ẽ qd ago.
Homo sum bene natus: si ppter hoc ui
le opus omnibus amicis meis despectus.
Non ero dignus i hoc loco stabilis:
ad illor cõfusionẽ. Et quo michi nõ
parantur: recedam hinc. Qui cũ fuerũ
tenerer i animo. qd mane recedẽt de
monasterio. tẽptacões diuinas nõ
ualens sustinẽ: nocte cadẽ cũ in lecto
suo sederet et uigilaret: ydona quedã
reuerẽda illi apparuit: et ut se sequer
manu signauit. Ipse ille surgens cal
camẽta induit: et pcedentẽ secutus.
ad ostium dormitorij uenit. Quo ce
litus patefacto. simul ad ianuã acces
serũt ecclie: quã eadẽ potẽcia cõside
rans aptam. simul ingressi sũt. Ita
et signis erat ipportunus: ut nõ posset
sequi pcedentẽ. Cũq ducẽt p me
diũ chorum cõuersor: et coram altari
sã sohis transiens pfunde inclinauit.
et ordinate iclinauit et ille dicẽs. Bene
fecisti: sic pfunde inclinãdo. Ipsemen
tesq ad meridionale ostiũ ecclie. p
qd itur in claustrũ uiderũt illud aptũ:
similiter ostiũ qd ducit ad cimiterium
Ipsuũsa ostia hec. nocte claudit ecã
firmant. Ipse uisis fratr liffardus mi
ratus ẽ ualde: nec tamẽ ausus fuit il
lum. tu qs: uel quo me ducis interroga
re: Ingressis eis cimiterũ. statim ap
ta sunt sepulchra mortuor: et cũ con
uersũ duxisset ad hominẽ recent mor
tuũ. et sepultũ dixit illi. Ipsides hunc
hominẽ: Cito talis eris. Quo ergo
uis ire: Quẽ cũ ad huc ducẽ uellet
ad alia corpa putrida. multũq feten
cia: cepit conuersus retrahi et clamare.
Parce m̃i dnẽ pce: nõ enĩ illa possum
uidere. Respondit ductor. Si nõ pt
hoc a te uideri qd ato futurus es: ut
qd ppter modicã supbiã uis de portu
salutis recedẽ: Si ergo uis ut parcã
tibi: pmitte michi qd nõ recedas ab
hoc loco. Et pmisit ei. Quẽ cũ redu
ceret. mox clausa sũt sepulchra: clau
sa sunt post eos ostia singla. Et cũ tũ
sisset ante altare cõuersor. ibiq incli
nauit denuo de hoc eũ cõmendauit:
sanis ostendens qd deo placẽt inclina
cio pfunda. Ingressis eis dormitoriũ
statim post eos clausũ est ostiũ. Mox

uero ut conuersus in suum lectum se recli
nauit · psona ducentis disparuit · ⁊ ab
illa hora tentacio immissa cessauit · No
Puto anglm dnm fuisse psonam illam
que conuersii supplicante · tam horrenda
uisione erudiret · et ad statum humilitatis
reduceret · No Bene sentis · Tanta ei
est clemencia redemptoris · ut licet si
nat suos aliqm seruos grauibus tempta
cionibus pulsari · no tamen eosdem permit
tat temptacoibus cedendo mercede suorum
laborum fraudari · No Timeo enim qd se
pe in animis glam religiosorum merita imp
diat · No Vana gloria uirtutibus nimis
est importuna · et de superbia nascat · De
casto monacho quem dyabolus durius
se non timere eo q̃ esset superbus.

Obsecrii quendam amici sui ca. v.
ad qdam cenobium ordinis mi
ste liberacionis transierunt · Ad quem egres
sus prior · assumpto secum monacho magne
opinionis adolescente · quem nouerat
uirginem corpore · aut demoni · Si percepit
ubi monachus iste ut ereas · quomodo
audebis mane · Respondit demon ·
Non eum timeo · superbus enim · No Ex
hoc loco satis intelligo qd ex uirtute
corporalis innocencie in mente hui monachi
natum sit uicium inanis glie · No Nec deo
placet · nec diabolus timet sine humilita
te uginitatem · cui tamen deo placeat · et
diabolus timeat sine uginitate humili
tatem · Ecce exemplum · De nouitio q̃
immundicias bibendo motus superbia
e restituerit. Capm sextum.

Apud nos monachus quidam fuit
theobaldus nomine · ante conuer
sionem lectator optimus · et tesseribus
deditus totus · et propter suam scurilitatem
in tota ciuitate coloniensi notissimus.
Sepe illum nudum p plateas eiusdem ciuita
tis incedentem uidi · Tandem de scurilitate
sua compunctus · ad intercessionem pon
coloniensium · a dno gerardo abbe nro
susceptus · in domo nra nouicius est
effectus · Cum esset in placone spiritus
deo nichil esset acceptabilius oppibus humili
tatis · ut sibi lauare concederet · panniculos
cauterior petiuit et obtinuit · Quod
cum fecisset p dies aliqt · tentator affuit ·
et sagitta superbie cor eius uulnerans
huiusmodi cogitaciones immisit · Ad agis
o stulte · Quid ad te pertinet hoc immun
dicias quod tu forte nacione maior
es lauare · Dum huiusmodi cogitaciones
aliquanto tempore in eius corde uersarent · a
dyabolo illas esse intelligens · qui rex est
super omnes filios superbie · Die quadam
panniculos solito diligencius lauit · ut
dyablm amplius confundet · immissam q
superbia retundet · quam ablucionem bi
bit · Vidit hec dyabls et inuidit · et
que p spm superbie psternere non potuit ·
terroribus aggressus est · Hec que dcta
sunt recitat mi dnus henricus abbas
noster · asserens se ab eius ore audiuisse
se · sub typo confessionis · Ex qua enim in
munda et fetida potacione · ita in uentre
tormentis fortissimis torquet · ut oia
eius interiora dirupti uiderent · Nocte
quadam cum natura cogente iret ad pua
tam · duos homines intrare eiusdem
camere suspensos uidit · Erant enim cor
pora nigra · uestimenta lanuata · facies
uelate · ut nichil aliud quam fures pu
tarent · Quos ut nouicius ex impul
so conspexit · ualde territus · ⁊ pene ex
mente suis · ad dormitorium recurrit ·

et iuxta lectũ henrici mõchi postra
maioris cellarij hanelus resedit. Et
sicut in idem henricus recatauit: ita
cõtremuit. ita crebris singultibz pec
pulsauit: ut ualde miraret qd haberet
ul' qd uidisset. Cui cũ signasset ut uer
domitũ eo qd frigus esset. et ille ĩ sola
tunica sedet. nõ acquieuit. Tunc scapu
lis eius pte opimenti iniecit: sicqz usqz
signa matutinalia sede pmisit. Non
Mirũ qd paries nouus. tã ualide ĩpul
sus: subsistere potuit. Mo Diu nõ stetit
qã crebris tẽptacionũ ictibz quassatus
tande sub specie boni deceptus ẽ. ꝗ deiect.
Factus uero mõchus: ut sibi licet uisi
tare cognatos suos infirmaa. qs ante
cõuersionẽ in uiginti ãnis nõ uiderat.
nec uide curauit. et illic esse p annũ ĩ
quadã domo ordinis nri. ab abbate. cũ
multa ĩportunitate extorsit. Fuit et re
dijt: ac deinde apostasiã incurrens. ext
ordinẽ defunctus ẽ. Retulit nobis qdã
uagus clericus. qui fini eius interfuit.
qd audã seculari fuit cõfessus. et ab eo
inunctus: atqz cõmunicat. sicqz in bo
na cõtricõne defunctus ẽ. Mo Ex nu
mis ĩportuna demonũ temptacione:
hoc disco plus eos timuisse. nouitij hu
ius humilitate: quã supdã monachi
ũgnitate. Mo. Quã contria sit illoꝝ
superbie humilitas uera: ex sequẽti cognõ
plenius agnosces. Qd dicturus sũ de
scõ bernardo gestũ audiui: ꝗ qã nusqz
scriptũ inueni: scripto mãdare dignũ
duxi. De scõ bernardo abbe que cal
cios suos iungere superbie spe subcan
Die quadã humil nauit. ca. vii.
tatis causa. scis alias bernar
dus. a ferrario uissit sibi unguentũ
dari. et in calefactorio igne fieri. Qui
sup se ostiũ claudẽs. ne ex qre despectio
laude quere uideret: calceos suos iun
gere cepit. Inuidens tante humilitati
superbie spe. officiã humilitatis ĩ forma
honesti hospitis intuit: et ubi esset
alius clara uoce requisiuit. Ad que
cũ uir scis oculos leuasset: demon cla
mauit. Iach. qualis alius. Certe
magis deceret illius honestate hospi
tibz occurrere. qm ad cõfusionẽ fratrũ
suoꝝ in calceis inungedis occupari. Sta
tim uir scis p scm spm. illũ intelliges
spm esse in mundũ. rursũ ad opus hu
militatis oculos reflexit: et sic ille
uentosus in aerem resolutus nusqm
cõparuit. Non Si uiri iusti in oprib
despectis timent elationẽ. ul' qd minus
est notari ab illa. multũ nobis cauẽ
dum ẽ de uana gla. qm opa exercem
scã et honesta. Qd appellas opa sancta
et honesta: Mo Orare. cantare. pdi
care: hijsqz similia. Mo Nobis qui
iusti nondũ sumꝰ. ut dicas plurimũ ca
uendũ est de inani gla: quia orantes
frequent ecia nolentes extollit tpa la cri
marũ gla. et deuocio cordis: cantate
siue psallentes dulcedo ul' sonoritas
uocis: pdicantes sepe tẽptat ꝗ inflat
scia. eloquẽcia et sublimitas sermo
nis. Alij qd omino stultitie deputan
dum est. cũ ꝛõ habeant grãm grandi
ul' uocẽ cantãdi. siue scienciã facun
diam qz pdicandi: quasi de habitis
gloriantur. Qd etiam maioris demẽ
cie est. quidã ad hoc tantũ orant. can
tant. et pdicant. ut laude humanã
atqz temporale emolumẽtũ ex eis con
sequantur. De talibz saluatoꝝ dicit.

Amen dico uobis recepserunt mercedem
suam · id est hoc qd quesierunt · laudem scil'
hoim et lucrum · Jn iam dcis oplbz scis
quosdam tantum superbia ad meritum tangit.
alios p delectacionem angit · plurimos
ut ypocritas p cõsensum et desiderium uitc
tos fortiter punit · Jtis nunc aliqd de tali
bz audire exempla · No Hoc dudum
desideraui · No De extollencia ordinis
halres exemplum in secda distinctione · capto
uicesimo secdo · ubi dyabolus ad monachi la
crimas respexit · cui cum gram cadem extu
lisset · Quantum sit periculum in uocis ex
tollencia · exempla te instruant subse
quencia · De monacho montis cassini
qui uigilia pasche benedicto cereo trans
Piatur dicia non latus e. ca. viii.
Per lectione · si ex cuiusdam magni
tam uita qm doctrina uiri relacione ·
monachus quidam erat in monte cassino
uocem habens suauissimam · Hic cum in ui
gilia pasche in uestre leuitica cereum bni
dicet · et uoce dulcissima · dulcissimam ei
dem benedictionis melodiam resonaret ·
et uox eius in auribz omm tamqm mu
sica in conuiuio uini benedicto cereo
nusqm cõparuit · Et nescit usqz in hodier
num diem a quo sit translatus · uel in quem
locum depositus · No Quid si illum trans
tulit angelus dni · No Hoc non est uisum
filiis eius · qui uiam illi nouerant · Ma
gis timet · qd causa raptus eius fuit
uitam superbe elacionis · qm meritum de
uocionis · Audi quid augustinus dicit ·
Quocens plus me delectat inqt cant ·
quam res que cantat · tocens me gutt
penitere confiteor · et organum illud scl spe
bris sal' papa gregorius · cam dicit ·
Cum blanda uox queritur · uitam sobria
deserit · Lege exemplum · De clericis
sibi cantantibz quos uoces dyabolus i
Tempe quodam sacum misit. ca. x.
clericis quibusdam in ecclia quadam
seculari · forte id est clamose · non deuo
te clamantibz · si uoces tumultuosas i
sublime tollentibz · audit homo quidam
religiosus · qui forte tunc affuit · quendam
demonem in loco eminenciori stantem · sacum
magnum et longum in sinistra manu tenen
qui cantancium uoces dextra laeuis extra
sa capiebat · atqz in eundem sacum mitte
bat · Illis expleto cantu intra se gloriam
bz · tamqm qui bene et fortiter deum lau
dassent · respondit ille qui uidit uisio
nem · Bene quidem cantastis · si sacum ple
num cantastis · Juramentibz illis · et inter
rogantibz · cur hoc dicet · uisionem exp
suit · Per in retulit abbas ordis asteri
ensis · uir summe grauitatis · Hys exem
plis non reprehenditur deuotus clamor
quo deus laudat in cantu et psalmodia ·
si tm in animis gla · Memini ppham dix
isse · Laudate eum in tuba et in cithara · Laudate
eum hostia uocaciones · cantate eum
psalmum dicite dno · Quantum ei deuotum
placeat uocum exaltacio · satis audies
in sequenti distinctione · capto quinto ·
Jbidem inuenies qntum ex hoc demones
lerent · si sine humilitate in psalmodia
uoces exaltent · Audi nunc exemplum sa
tis terribile de superbia et lucratiua pdica
cione · De sacerdote signato quem dya
bolus seruonem a quodam pdicatore
Eo tempe crucis fuisse. cap. x.
quo oliuerus scolasticus colo
niensis · cuius in secda distinctione mencio
nem fecit · cruce pdicauit in brucke er
gunt · ciuitates flandrie · uenit ad fin

trem bernardũ nõchũ nr̃m · qui tũc
erat comes ũbi · et collega eiusdẽ oliue
ri · sacerdos quidã sigerus nõe ĩ habi
tu religioso ⁄ cappã habens in pectore
signatã quasi templaris · Erat autẽ
facie pulcher · et statura pcerus ⁄ atq;
in suo ydiomate satis facundus · Hic
cũ obtulisset iam dicto bernardo gẽmã
diuisi colons · et dirisset se illã actulisse
de seruicia · et tante esse ũtutis · ut uicto
riosos efficẽt · qui ea uterent̃ · respõdit
ille · Dõne uirã nõ recipiã ⁄ si potero
uos apud magrm̃ racionabilr̃ pmouẽ
tem experiemũ · Ad hoc uidebatur labo
rare ⁄ ut haberẽt auctoritatẽ ab illo p̃
dicandi · Lacẽ die cõcessũ est et sermo
nẽ facẽ ad ꝓplm̃ · Sequẽti die cũ p̃fatus
bernardus in prima stacõne uerbũ ex
hortacõnis ꝓposuisset turbis · et sigerus
adesset ⁄ finito sermone idẽ sigerus pn̄
interrã corruit ⁄ et q̃si obsessus sicut re
uera fuit · omẽs sui corpis gestus forma
uit · Mox accurrẽs magister oliuerus
cũ clericis hominẽ signauit · et ĩ ecclia
tracti corã altari deposuit ⁄ ubi multas
blasphemias · et uerba quedã horribi
lia · miser ille in deũ · et in eundẽ oliue
rũ euomuit · Tunc corio ligatus · cur
rusq; ꝓpositus ⁄ ad notos suos deportat̃
est · Quẽ ut aiunt demon quinta die · p
ut ei pmiserat extinxit · Ex cui uerac
one seu morte · satis datũ est intelligi ·
qd̃ eius p̃dicacõ nõ fuit deuocionis · sz
magis ambicionis · Dicat̃ et apostata
fuisse ⁄ et a dño papa lucerias ut eũ pui
cas tolerarẽt obtinuisse · Alij dicebãt ·
qd̃ eciã fuerit in naue illa excõmunica
ta ⁄ que sarracenis arma bellica uẽdi
derat in seuicia · Ao Mulier q̃re dnis

in isto huiũmodi cõtemptus tũ acriter
iudicauit ⁄ cũ tales sint plurimi sacer
dotes xpi sacrosca mysteria indignis
sime tractãtes ⁄ et tũ p occasionẽ illũ
p̃dicãtes ⁄ Mlo. Ad terrorẽ arbitror
alios sacerdotũ · tũ ne fermẽtarẽt illã
purissimã p̃dicacionẽ crucis que tũ
fiebat ad honorẽ xpi ⁄ tũ ꝓter merita
iam dcã oliuerũ · Quã dure xpc̃ tũc tẽ
pis uindicauit dolos et iniurias sibi ĩ
predicatoribus irrogatas ⁄ habes exem
plũ in distinctõe secũ · capl̃o sexto · de
godeschalco usurario q̃ dispẽsatorẽ do
lose circũuenit ⁄ habebis et aliud ĩ ca
plõ sequẽti · de supla uetula · que magis
trũ arnoldũ p̃dcũ oliuerũ discplm̃ p̃
dicantẽ subsannauit · De uetula q̃ p
choreã uerbũ crucis a magro arnoldo
platũ ꝓpedies ⁄ et ridẽs infra triduũ

Quum esset idem defuncta ⁄ ca. xi.
Arnoldus pastor in burgende
que est uilla duencie · et in die aplorũ
petri et pauli · eius prochiani quendã
ludũ annuũ in choreis et musicis in
strumẽtis recolerent ⁄ ꝓ tã habens
p̃dicandi auctoritatẽ · cum cruce ad
choream accessit ⁄ et ut a ludo dyabolũ
recederẽt · omẽs monuit · rogauit et
p̃cepit · Qui cũ in eodẽ loco p̃dicare
cepisset ⁄ quidã obrediẽtes ad p̃dicacõẽ
eius uenerũt · Alij cũ indignacõne
recedentes cõtra choreã steterũt ⁄ non
nulli in sua ptinacia pmãserũt · Inter
quos erat uetula una stulta · ac sup
la · que quocẽs ad sacerdotẽ dnũ in
choreã circueũdo uenisset ⁄ contra eũ
respiciens cãtando sibsannauit · Que
infra triduũ defuncta est · subito · Nã
uir suis sic deflebat ⁄ ac si manibus

suis illam extinxisse. Puicau superbie
multos diabolus tentat. Unde studen
dum est omnibus maxime religiosis et clau
stralibus. ut sic se in uerbis. in gestis. in ues
tibus. et in ceteris omnibus. que ad usum ex
terioris pertinent exhibeant. ne apud se
culares in uitio superbie notabiles fiant.

De philippo rege francorum qui nigrum
monachum ob stricta calcamenta reprehe
dit. ca. xij.

Nobilis quidam monachum
rum quidam in francia spoliau
erat enim de ordine nigrorum. Placuit
abbati et fratribus ut unus ex monachis ad
regem philippum qui tunc regnabat mit
teretur. et quem et uiolencia militum ex
ponetur. Missus est iuuenis sanguine
nobilis. tamen qui apud regem pter
cognatos aliquid amplius posset impe
trare. quam ceteri. Ueniens ad regem
ait. Domine. uir ille nobilis multum de
bite monasterium nrm dampnis et iniuriis
uexat. et sepe fres ac familiam nram mi
nis ac contumeliis molestat. rogat
maiestatem uram. humilis conuent. ne
quatenus intuitu diuine remuneratio
nis eundem nobilem ab iniuriis tam
compescatis. et ad satisfactionem condig
nam de ablatis compellatis. Conside
rans rex gestus et habitum monachi.
ait. Domine. quis uel unde estis. Cui ca
iuuenis dicit. Domine filius sum illius pa
tris sui nominatus. respondit rex. Be
ne nobilis estis. Cumque rex post hec
nescio quid diceret. monachus subiunx
it. Ueere domine omnia que habemus rapuit.
et iam pene nichil nobis dimisit. Ad
quod respondit rex. Ueere domine hoc bene
apparet in calcaris uestris. Si aliquid
dimisisset uobis oret. nō esset tam
stricti. Nunc estis ceteris nobiliores. tu
to esse deberetis humiliores. Tunc uoles
post correptionem illum placare. adiec
ar. Non uos gauare debet correctio
mea. quia ad bonum uirum factum est. Reu
timini ad claustrum uirum. et de cetero
non molestabit uos nobilis ille.

De philippo rege romanorum qui abbes
ordinis cisterciensis cadem de causa

Philippus rex notauit. xiii.
romanorum simile uerbum nec
dum si habuit a iam dicto rege francorum
in quendam abbatem ordinis nri iaculatus
uit. Ad quem cum abbas in equo accesse
sisset de necessitate domus sue cum illo
locuturus. rex eius calcamenta quam
nimis erant stricta considerauit. Quem
cum interrogasset unde esset. respondit
ille. Domine. de pauper domo. Et rex. Be
ne apparet in calcaris uestris. quod domus
uestra pauper sit. Nam corium ibi carui
est. De quo uiro ualde confusus est ab
bas. Nota Merito superbia confunditur.
Nota. Iste de abbate qui sedens in equo
superbo friderico regi romanorum no
nnolunt apparere. Preterito abbas quidam in ordine
nostro bene notus michi. cum occur
reret friderico regi romanorum. qui
auunculo suo philippo successit in impe
rio. habens cum illo loqui aliquid. in
cepit equus eius hinnire. lasciuire.
et in saltus se dare. ut regi in equo
satis mansueto sedenti. nullo nisu
posset pingere. Nota Quid posset tu
tantus princeps cogitasse. Nota Puto
illum non modice fuisse scandalizatum. Nam simile ei in equo eodem contigit mecum. et ego scandalizatus fui ideo

ppter equũ. Recedens uõ a rege cum
multa erubescẽcia ! equo illo effreni
uti noluit de cetõ. Ablas iste homo
erat senex. simplex. satisq; humilis.
ac disciplinatus. licet ĩ equitatura
hac. minus fuisset circũspectus. Ro
Ad iuste in religiosis secularibz dis
plicet? deo placere nõ pt. Ro Iserũ
dias? quia deo deberemus cõscienciã.
famã hominibz. Omnibz xpianis dicit
a xpõ. Discite a me. qz mitis sũ & hu
milis corde. Ipse enim tacẽs de scandalo
secularũ in superbia religiosoz. cum
iudei et pagani superbiã uel signa sup
bie uident in xpianis. religiosõe xpi
anam horrent? et blasphemant nomẽ
xpi p eos. De hoc tibi referã uerba cui
dam sarracení? memoria ualde dignus
sima. De pagano q̃ apd̃ achonẽ dice
bat xpianos ppt̃ sebriã et gulam de
Frater terra sãã eiectos. ca. xv.
wilhelmus aliqndo camerariu
noster ante conuersionẽ canonicus fuit.
apud traiectũ infius. Hic tempe adole
scencie sue cruce signatus? qua dnica se
pulchri uisitauit. Inter quã nauis in
qua erant portũ achonis attigisset? ig
nem facularũ ante ortũ aurore. circa
ciuitatẽ indiuisis locis. tã uẽ qui ceteri
uiderũt. Qui cũ interrogasset nautas
causã ignis? responderũt. Tempus est
estiuũ? et aures ppter calorem tentoria
sua ob refrigeriũ circa ciuitatẽ metan
tur. Hoc ita esse putãtes. in portũ acho
nis deuenerũt? et tũc primũ qa sarra
cení obtinuisset ciuitatẽ cognouerũt.
Eodem tempe pcis nris exigentibus.
data fuit terra sua in manus salatini
regis syrie? regnãte friderico romanor
impatore. Noradinũ autẽ filius salatini
uir naturaliter pius et bñficus? nũc eat
in ciuitate. Hic cũ naue xpiana in por
tu uidisset. et eũ causa aduenẽdi ei eo qd
esset sola. nõ latere? misertus xpianoz
quendã nobilem uirũ paganũ. in ling
ua gallica satis expeditũ. ad naue cũ
galea misit? p quẽ ne timeret mã
dauit. Iesq; ad illã horam fuerat ĩ sus
penso positu? ignorãtes uirũ esse occi
dendi uel capiẽdi. Interim nobilis qdã
xpianus de alimania oriundus. ĩ ex
tremis laborãs. omnia sua arma decen
cia ualde. cũ tribz dextrariis p eundem
paganũ noradino misit. p uita fratrũ
illi supplicans. Ego inqit tribz annis
uoueram xpõ in hijs armis seruire? sz
ut uideo nõ est eius uoluntas. Destj
nati sũt et nũcij xpiani. ex quibz unus
erat frater wilhelmus ppter sciẽciam
lingue gallice? qui munera principi p
sentarent. Noradinus uero ut audiuit
xenia tãsmissa. cũ multa deuocõne
suscepit? et singula. id est loricã. clupe
um. galeam. gladiũ. necnõ & dextra
rios deosculans. qz p semetipm uisi
tare uellet infirmũ. remandauit. In
terim miluc mortuo. et caute lapide
appenso. eiecto ac demerso. aliocz mi
lite egroto. eque nobili uiro in loco
infirmitatis eius reposito? rex cũ mul
tis diuisi coloris galeis egressus adue
nit. naue intrauit & de tãsmissis gra
cias referens. ante infirmũ sedit? amp
cũ medico quẽ secũ adduxerat de con
ualescencia illius disputauit. Obtu
lit ei et quedã nobilissimi genus poma?
que accuisse dicebat in orto patris sui
apud damascũ. Deinde aut infirmo.

Pter te omnibus xpianis reuerentiam. A quo
cū peteret conductū ad ciuitatē sancte
ierusalem quia ad huc tenebat xpia
ni: respondit. Non est nobis tutum
neq; in honestū. si latruncli qui modo
pontes uias illius uagant. uos ledere
rent: et conductū meū uiolarent. Egrs
sus uero de naue. tam egrotus quam cete
ris ualedixit. dans eis licentiam repatri
andi: contra impetus sarracenorum. sig
no teli regalis illos muniens. Tunc su
pradictis nobilis paganus reducens se
cum in ciuitatem fratrem wilhelmum: inter
rogauit eum dicens. Dic mihi o iuuenis.
quomodo seruant xpiani legem xpianam
in terra tua: Ille dicere nolens quod uerum
fuit: respondit. Satis bene. Ad quod ad
miraldus. Ego dicam legem xpiani tre
hui. Pater meus erat uir nobilis et
magnus. et misit me ad regem ihosolimi
tanorum ut gallicam discerem apud illum:
qui uero usa uice misit patri meo filu
um suum. ad discendum ydioma sarrace
nicum. Unde omnis uita xpianorum bene
et optime mihi nota est. Non fuit ali
quis ciuis adeo diues in ihosolima.
qui pro premia sororem. filiam. uel quod
execrabilius erat luxurie pregnorum
uxorem pretia exponet: sicq; illos mer
cedibus labor suorum euacuaret. Ita omnis
gule et carnis illecebris dedita erant:
ut nichil omino a pecoribus differerent.
Superbia uero sic in eis regnauit: ut
cogitare non sufficeret. quali modo uesti
menta sua inaderent. stringerent atq;
cucullarent. Idem dico de calcamentis.
Et adiecit. Considera uestimenta mea.
calcamenta mea. quia sunt rotunda. quam
ampla: quia simplicia et humilia for
mata. Sicut nobis retulit idem wilhel
mus. manicas habebat laxas et am
plas sicut monachus. Nulla erat in ues
tibus plicaturam multiplicatas. curiositas
nulla: licet ipsa uestium materia foret
satis preciosa. Ecce inquit ista sunt uitia.
propter que eiecit deus xpianos superbos
et luxuriosos: de terra ista. Non diu
tius potuit tantas illorum iniquitates sus
tinere. Putas quia nostris uiribus obtinuerim
illam: Nequaquam. Nouissime etiam hoc
adiecit. Neminem ex regibus uestris time
mus neq; ipsum imperatorem uestrum frederi
cum: si sicut legimus in libris nostris xpianus
imperator quidam surget. Otto nomine. qui
terram hanc cum ciuitate ihrlim. cultui
xpiano restituet. Nos ita audientes
speramus quod prophecia illa implenda est
in ottone imperatore saxone. qui ante ali
quot annos defunctus est. Lodewicus
latinus humanitatem exhibuit xpianis
satis magnam. Cum esset exercitatus xpia
nos. partim ab eis exercitu occisus. p
tim captus. atq; dissipatus: reliquas
ciuitatum que se ultro reddiderunt. in ca
uitatibus eisdem esse permisit. sub bona
men custodia. Diebus aliquot elapsis. ci
requisisse a suis. quomodo se haberent
xpiani. responderunt illi. Dnē. non alit
uiuunt quia pecora. ludis tanquam gule
et illecebris seruientes. Tunc uatis.
iussit eos de ciuitatibus expelli. Non
Pchidolor. Quod abhorret iudeus. et quod
execratur paganus. hoc qui plegehabet
xpianus. Non Hec de tepidagone
superbie dicta sint: nunc ad uam accedi
mus. De uia. Capitulum xvi.
Ra est uia agnabilis propriaque mens.
Uel uia est secundum aliam descriptionem sint

tus concatan furor animi: ulascedi
libidine ferui ens. De ira nascunt
rixe. tumor mentis. cõtumelie. cla
mor. indignacõ: blasphemie. ira
in corde latet: in uerba prumpit: i
urias exercet. Unde salomon ipuer
bijs. Uir iracundus pnocat rixas:
et qui ad indignandũ facilis ẽ. erit
ad peccandũ pcliuior. ire ecclastica.
ira et furor: utrũq; execrabile ẽ. Et
in epla sua. iacobus apls. Ubi zelus
et contẽcio: ibi incõstancia. et omne
opus prauũ. De eo qui conseruũ
ppe iuru contẽnosiũ occidit. ca. xviij.

Duo serui ex familia mea. ubis
inter se contenderũt. Et ẋ ipsi
unus ira est ira inflãmatus: ut ẋsi
in furore ẋ uersus. Alterũ minus talia
suspicantẋ. extra monasteriũ ei occur
rens occidẋt. Valida erat hui temp
tacio. Ecce quã modica scintilla: in
magnũ ignẋ pferit. Scintilla ira: ig
nis. sequens homicidiũ. Noui aliqs
ira ppter uerbulũ unũ tẋptatos: ut a
pstasiam incurrerẋt. Ipsos reuera tẋ
gerat sexta plaga egypti. saliẋ uesice
bullientes: id est ira cã insania. Apos
tatare insanire est. Naturale ẋ ira sa
cã mgrus idẋ imoderatus ẋ p uicõ re
putat. Mo Vellem aliqua nũc au
dire exempla de uiris religiosis. que
nobis ira temperẋt: ẋ ad patiẋdũ iniu
riam amplius accẋderẋt. Nã apud secu
lares ira ẋ indignari quasi p nichi
lo haberẋ: et nisi pnocari se ulascantẋ.
a ceteris despiciuntẋ. Mo Vis audire
exempla p que cognoscas. quã sit pe
culosum. deoq; conflicti. subiectis ira
ri: et indignari suis plates. eciã ab
illis pnocatis. Noui Volo. Mo Di
cam ẋ sicut ab eius ore audiui cui cõ
tigit. De pore cui xpẋ in cruce nocte
pulsũ apparuit spinis ligatus. cap
xviii.

Prior quidã ordinis nri. ru
uir bonus et disciplinat ab
abbate suo. plus quã necesse esset ẋ qm
meruisset exacerbatus ẋ: ẋ hoc sepius.
De qua re satis tẋptatus: nõ tã eqni
miter illius uerbũ sicut debuit tolerare
potuit. Volens illi dns exemplo suae pa
tionis temperare feruorẋ tẋptacõnis: of
tendẋ eciã qd plati inequales. equaliter
pter ipm forent supportãdi: talli exem
plo eum informauit. Visum ẋ ei nocte
quadã leui sompno presso. qd ipẋ simul
cũ abbate suo crucifixũ portaret: ille in
brachio dextro: ipẋ uero in sinistro. Du
sic illũ tenerẋt. equaliter. brachiũ crucis
qd prior tenebat. de manu eius ẋ elapsũ.
et alterũ erectũ. factaq; ẋ inequalitas.
Mor por euigilans: uisum itellexit
dicens. Quid agis o miser: Nõ eque
portas corpus cũ abbate tuo. rancorẋ
seruans aduersus illũ i corde tuo. Iu
pretatus est sicut reuera fuit corpus xpi
esse cõgregacionẋ: crucẋ cui fratres
p obediencã affixi sũt ordinis rigorẋ.
Ad abbatẋ eius et priorẋ. specialiter spec
tat cõuentũ qui corpus xpi est. portare
tenere et sustentare. Portare p oronẋ.
tenere p disciplinã. sustentare p cõso
lacionẋ. Abbas loco patris: prior uice
matris. Cum por cũ abbate suo minus
bene concordat. nõ equa lance cũ illo
xpi corpus portat. Idem por cũ hac ui
sione. eiusq; ira iam damn est interpta
cione. minus est correctus. nec a con
cepto rancore diuiductus: alterã ei osten

dit tanto efficacioſe: quanto terribilioſe.
Nocte quadã licet in ſomnis· nõ
in pictura· nõ in ſculptura: ſz in carneo
corpe manifeſta uiſione· uidit ſaluato
rem· conf̃ ſe in cruce pendentẽ· Erat
uincalis ſpineis in quibꝫ corpis ſui pri
bꝫ eidẽ cruci alligatus· Jnui uincilum
ambiebat caput eius: frontẽ ſal: ꝗ tim
pora· Aliud erat circa pectus· tertiũ cir
ca manũ dexterã· qrtũ circa ſiniſtram·
quintũ erat in pedibꝫ· circa talos et lig
nũ· Ac ſi dicat illi dñs· Ego ꝓter te pa
ſus ſum cruciamina tã dura· et tu eq
nimit̃ ab ablate tuo ꝓter me tolera
re nõ potes· nõ dico ſũlera ſz uerba· Te
grauat q̃ cordi tuo nõ ſapit obediẽtia·
et ego fuis ſũ ꝓter te obediens patri
uſq; ad mortẽ· crucieſq; opprobria: q̃ ſũt
quaſi uincula ſpinoſa· Sicut ipe michi
retulit· dñs mox dedit ei intelligẽ· ui
ſionẽ hoc mõ· Jn hoc inqit qd̃ xpc̃ qui
caput eſt eccie· ligatus fuit ſpinis: oſ
tendit tibi· qd̃ capitu tuo id eſt allati
obedire deberas eciã in aduſis· Qd̃ li
gatus fuit in pectore: docet te· qꝫ tuũ
uelle· ablatis tui uoluntati debet cõ
cordare· Cor in pectore eſt: ꝗ in corde
uoluntas· Jn tantũ enũ temptacio
eius peeſſerat· ut locũ mutare ſi poſſ
firmiter ꝓpoſuiſſz· Jſinaula inqit ma
nuũ eius inſinuat te nichil aliud de
bere facere: niſi qd̃ ipe ꝓcepit· Qd̃ aure
ſpinus pedibꝫ ſe ad crucẽ ligati oſten
dit: ſignificat qd̃ tibi nõ liceat ſine eꝰ
conſenſu locũ mutare· ſz ſcdm illius ar
bitriũ ſtare ul' ambulare· Ex hys du
abꝫ uiſionibꝫ territus ſimul ꝗ edoctus·
de cetꝰ ſtudiuit ũlta ſiue facta ſui ab
latis equo animo ꝓter xpũ ſuſtinere.

Mo. Ut uideo nõ eſt nobis tutũ cum
platis nris contendẽ· Mo. De cellera
rio quẽ crucifixus p uiſũ a ſe remo
uit q̃a diuꝰ tridui ꝓtioꝰ fuit. ca. xx.
Hanno ꝓuto cellerarius quidam
maior cũ pore ſuo de reb; eccie
ꝓbꝫ ſuis contendit: et uidebat̃ ei q̃a
ualde rationabilẽ moueret̃· Jn ipa noc
te ſaluator et in cruce apparuit iacens
in terra: erat̃ uelamen tenue ac p
ſpicuũ ſup corpus illius expanſum·
Cui cũ uellet uulnera retracto pãno
deoſculari: ymago manu auerſa in
dignabunde illũ amouit· Tamq̃ dicat·
Non es dignus attactu corpis mei:
qui ſero me in pore tuo priocaſti· Ille
mor euigilans· et cauſam repulſe ñ
ignorans: dictis matutinis me ꝓſen
te· ad pedes poris ſe ꝓſtrauit· ueniã p
excessu ſuo poſtulans· Mo. Si dignus
eſt iudico qui tranſatur fratri ſuo: iã
nõ ambigo· quin maioris pene ſenten
cie ſubiaceat· qui iratus fuerit patri
ſuo· id eſt ꝓlato· Mo. Jta eſt ut dicis·
quia maiorẽ reuerenciã· deberẽ ꝓbus
quã fratribꝫ· ſiue carnales ſint ſiue ſpiri
tales· Mo. Quid ſi ex mocione animi
uerbum ire iaculetur in ſcos· ut' qd̃
maius eſt in ipm̃ deum: Mo. Tale ui
bum dicitur blaſphemia· que ex ira
naſcitur: et ſepe multũ acriter a do
minis dicitur· De ſcolare qui terto die
defunctꝰ eo q̃ maledixiſſet abrahe. xx.
Scolaris quidã pariſius eo temp
quo ablas noſter ibi ſtudiuit:
uerbum cõtumelioſũ in ſcũ abraham
euomuit· Quo die tertio defuncto: cog
nouerũt omes qui uerbũ audierant·
qd̃ p pena mortis dñs ſcũ ſuũ uindicaſſ

De muliere cui filium tonitrum occidit eo q̃ blasphemiam prorupisset p̃ aere

Ante hoc quinquennium. cap̃. xxi. quando ualida illa erant tonitrua. et pene a cotidiana aeris intemperie messis ꝓdiebat. miles quidam p̃uincie nostre. homo liber. de uilla sancti nobis uiana. uidens a parte occidentali aerem obscurari. nubesq̃ imbriferas oriri. ait dixit. Ecce ubi iterum diabolus ascendit. Ipse sermone finierat. et ecce tonitrua orta filium eius in sinu nutricis peusserunt ipsa in columi p̃manente. Sed et in aliis edificiis sal. et iumentis blasphemus ille sancti flagellatus e. ut discat de cetero non blasphemare. Hec eodem tempore gesta sunt quando fulminata est turris ville nre in cassele. Vnde stultum est ualde. ut homo mortalis a nis et uermis ponat in celum os suum. Ecce huiusmodi mala alia q̃ inumera. patiuntur. Ao. Si deus tam terribiliter pecm̃ ire uindicat in p̃nti. puto q̃d huic uico subiectos acrter puniet in futuro. Mo. Hoc ex capl̃o sequenti cognosces. De uirgine matrida quam sepultam ignis ab umbilico et sup̃ deuorauit. Capm̃. xxii.

Dum michi anno p̃ito legerem primo ville. que uintere dicat. rem satis terribilem. Non est diu inq̃t. q̃d hoc quidam religiosus et pegrinus in ecclia nra ad missam stetit. Stabant uxores eiusdem matrone delicate. quoddam militis uxores. fabulis uacantes. qui illum orare non sinebant. Expleta missa q̃dam ex militibus secum ducens. dixit illis. Ipsos dni orationis causa ad ecclam hanc duxistis. et ecce diabolo instigante. tantus erat circa me clamor et susurrium illarum matronarum. ut omino orare non possem. Dicam uobis re terribilem. que meis temporibus in uilla mea contigit. Erat ibi puella quedam bene nata. et diuitum filia. sed ita uiaunda. ita contenciosa. atq̃ clamosa. ut ubicumq̃ esset siue in domo siue in ecclia ibi rixas suscitaret. odia nutriret. et omnem se iudicaret. qui euadere posset flagellum lingue illius. Tandem defuncta e. et in atrio ecclie sepulta. Mane uenientes ad ecclam. uidimus tumulum eius ad instar fornacis fumum eructuante. Inde exterriti. et uidere uolentes q̃d hoc p̃tendere. terram eiecam. et ecce medietate corpis superiore ignis consumpserat. inferior uero pars ab umbilico et deinceps illesa apparuit. Ao. Quid hoc significabat. Mon. Qd homines qui nouerant illius uitam dixerunt. hoc et ego dico. Voluit deus in eius corpore ostendere. quantum ei placet uirtus castimonie. et quantum abhorret uitium uiaundie. Quia uirgo fuit. castitatis gratia crura eius cum femoribus illesa seruauit. et q̃ uiaunda erat nimis. fel. cor. linguam. manus cum suis sedibus ignis deuorauit. Ira ignis est. Inde ecclisiasticus. Ne struas ligna in igne uiaundi. id est ne des illi materiam et occasionem iracundi. Item. Homo uiaundus incendit igne. Et apostolus iacobus. Lingua ignis est. uniuersitas iniquitatis. Lingua constituit in membris nris. que maculat totum corpus natiuitatis nre. inflamatus a gehenna. Mon. Ita me tua terret oratio. ut p̃onam omino non iuraui filios mei.

Mo Tunc btus eris · Qui aute ut
ait idem apls · putat se religiosu esse
no refrenans lingua sua · sed seducens
cor suu : huius uana e religio . id z iutil
et inmunda · Lingua inquietu malu
est : plenu ueneno mortifero · In ipsa
benedicimus deum patre : et in ea male
dicimus homines · qui ad similitudine
dei facti sunt · Unde alibi scriptu est de
illa · Mors et uita in manibus linguae ·
Mon Qua similitudie dicitur lingua
hale manus : Mon Quia sepe causa
mortis efficitur corpi · z ale si fuerit
dura : uite uero utrique si fuit mol
lis et graciosa · Unde salomon · Responsio
mollis mitigat iram : sermo du
rus suscitat furore · Hoc ipletu est in
dauid · Sermo durus naball in necem
pria gladiu eidem porrexit : que ser
mo sensatus abygail retraxit · Et qa
in manibus linguae mors est : creator
prudentissimus · duplice ei murum · osseu
scil' et carneu · id est dentes z labia ap
posuit · pter uita uero utrique puru
fecit · Loqui de bonis uitale e · Mo Pla
cet qd dicis · Mon Hec de ira dcta sunt ·

De inuidia et filiabus eius. Capi. xxiii.

Ire succedit inuidia : z de ipa nascitur ·
Est enu inuidia · ira inuetcata : odi
um uidelicet felicitatis aliene · huius
filie sunt · odia · susurracio · detractio ·
eructacio in aduersis primi : afflictio
in psperis eiusdem · Hoc uicinu de an
gelo dyablm fecit : hoc uicinu homine
de paradyso eiecit · Inuidia enu dyabli
mors intrauit i orbem terrar · Qua
graue et periculosum sit hoc uicinu : i
epistola sua iohes breui sermone co
cludit dicens · Qui odit fratrem suum
homicida est · Hoc uicinu quanto est oc
cultius : tanto periculosius · De mõcho
q ab altero criminatus ob inuidia z in
carceratus glose e eductus . Capi. xxiiii.

Non est diu qd mõchus quida
stimulis inuidie agitatus z su
patus : quenda ex fratribus suis adolescentem
accusauit apud abbatem · ponens ei cri
mina pessima · Cui cu minus abbas
crederet : ille ad maiorem uindicta · usq
ad uisitatoris pnca · suam accusacionem
reseruauit · Quid plura : Tanta apd
illu inuidi machina cod pfecit · ut ipse
uisitator iuueni uicia relata in capio
cora omibus obiceret negantu · z deum
innocetae sue testem inuocantu no credi
ret : set habitu truncato carceri mana
parer · Post autu discessu : deus iudex
iustus · inuidu infirmitate pemptu
flagellauit · Timens uero mortu : con
fessus e iuuene ex inuidia se accusasse ·
Qd cu ex cosilio cofessoris seniorbus
pralatis : statim p uisitatore missu e ·
Qui territuis ad monasteriu deus re
dit : p se ipm carcere intrauit : ad pe
des monachi se pstrauit : z ut sibi ig
noscet · qd ignorant in eum deliquit
supplicans · cua reluctante cu gloria
eduxit · Hec mi relata sunt a quodam alte
qui uisitaconi eide interfuit · Mo Quo
mõchum istum multu in tam grauem
tentacione meruisse · Mo Qd formar
auro · qd lima ferro · qd flagellum
grano · qd unc torcular · hoc ei eide
fuit temptacio · Seruauit enu in tribu
lacone patienciam · Inuido aute erat
sua inuidia · qd uenenu stomacho · qd
tinea uestimento · qd erugo ferru : qd
tales corpi · Mon Si nosti ad huc alia

de tēptacionib; ĩuidie exempla: p̄ quor
ut in tractatu illa. Mo Quia latens
morbi ē inuidia: nullū ad pns occ̄
rit exemplū. qd ul' memoria sit dig
nū. sine edificacioni necessariū. Re
feram tibi tamen qndā scam inuidi
am: quā te audire delecter. De puel
la q̄ inuidebat studio concordie. Cap̄
Anno p̄terito. i mōsterio xxv
quodā ordinis nri. iuxta fri
siam. qd iesse dicitur. due puule pu
elle ad lras positre fuerūt. Que cum
magno feruore discētes: sans inter
se cōtenderūt. ut una alteri i studio et
sancta supior haberet. Interim cōti
git. una infirmari. Que cōparis sui
p̄fectui inuidēs: sans cepit tēptari.
timens qd interim multa discē posset.
Joansq; p̄ orissa: cepit illi supplicare
dicens. Bona dna: quando uenerit
ad me mater mea. ego requirā ab ea
sex denarios quos uobis dabo. ut nō
pagamini discē sororē meā donec cō
ualuero. Timeo enī qd p̄ellat me.
Ad qd uerbū subrusit p̄ oriss̄a: puelle
feruorem sans āmirans. Mo Dic ob
secro que est mediana contra inuidiā.
Mo Obsequia caritatis. Exēplum
contra ĩuidiā a magro rudolpho
Magister prolatū. Cap̄. xxvi.
Rudolphus scolasticus colo
niensis. quē ego iene noui. et freque
ter audiui: discipulos suos instans
exemplū contra inuidos docuit. dicens.
Frater aliquis quēdam ex fribz suis
ita erosum habuit: ut sine cordis
sui cruciatu illū respicere nō posset. Qd
ille sentiens. et uulnus cordis eius
sanare cupiens. firm tam periculose
tēptatum. immo in ipsa tēptacione
omino superatū: obsequijs caritatis
ad sui amorē quantū potuit inclina
uit. Capitale eius uertit. et mollificā
uit. uestes excussit calcamēta cura
lectū cōposuit: et qdq; ad illius cōmo
dū esse nouerat. in quantū licuit et po
tuit exhibuit. Sic ille inuidus obse
quijs eius deuictus. et ad cor reductus.
cōceptū inuidie uenenū exspuit. et que
prius equo oculo respicere ñ potuit. plus
postea ceteris dilexit. Hec de uicio iui
die p exemplo dicta sunt. Hoc uicium
qa ceteris deo qui caritas est. plus in
detur esse contrarium: id circo ab omni
homine magis ceteris uicijs ē uitandum.
De acidia et filiabz eius. Cap̄. xxvii.
Quarto loco ponit acidia: que
uiris religiosis solet ēe sans
importuna. Mo Quia nomē huius uicij
aliqntulum barbare sonat. Quid sit
acidia. ul' unde dicat. scire desidero.
Mori Acidia est ex cōfusione mētis
nata tristicia. siue tedium. et amaritu
do animi ĩmoderata. qua iocunditas
spiritalis extinguitur: quodāq; desper
acionis p̄capiens mens in semetipsa subiu
gitur. Dicitur autē acidia. q̄si acidia
eo qd opa spiritalia nobis acidia reddit
et insipida. De qua p salomonē dicit.
Manus remissa tributis seruiet. Ice
Pigrū deiect timor a bono opere: anime
autē effeminatorē esuriet. Dicit eiā
de ea seneca. Magna iactura ē. q̄ p neg
ligenciā fit. Acidie sine tristicie pragi
nes sunt. malicia. rancor. pusillani
mitas. desperacio. torpor circa p̄ceptā.
euagacio mētis circa illicita. Acidia
multos temptat: et multos p desp

cionē pcipitar. Mo De tēptacōe hui
uiusmodi exempla subiungas. Mo Audi
quā sit periculosū acidia uexari. De
monacho quē acidia nō sinebat
ire ad uigilias. Capl. xxxvii.
Monachū quendā dyabolus siuit
exitus pluuit: ita acidiosū reddidit.
ut quotiēs esset ad matutinas surgē
dum. statim ex quadā pusillanimi
tate ⁊ timore uigilias studere pfun
deretur. Putans ēe ex infirmitate
tacuit. uestibus se operuit: ⁊ sicut ostiū
um sēdm puerbiū salomonis uolui
tur ī cardine suo. sic piger ille uerte
bat se in lecto suo. Nocte quadā ad
signa nolarū. surgētibus cetis omnibus
festinātibus qz ad diuinū officiū: cū
ille surgē tēptaret. audiuit de sub
lecto quādo ipm uetante acidia se
reclinaret. uocē quandā incognitā
clare satis sibi dicentē. Noli surgē
noli studere tuū interrupe: qa nō ex
pedit tibi. Tunc pmū senties sibi a
diabolo p uicau acidie ēe illusū. a
fantastico illo studere se excussit: ⁊
postea tanto corpori facile cōsensit.
Hoc scias. qz ñ pmittitur diabolus no
temptare quēcū uult. ⁊ qm diu uult:
ne decepti ab illo peamus. Sepe iusti
tus utute diuina cōpulsus: hijs qs
tēptat fallacia sua manifestat. De
sacerdote cui ōnōē dōtā cruciat?
Sacerdos dorsū incubat. xxix.
quidā ex nōdūm uris solitus
fuit dcas matutinis in illo interuallo
quo fres solent uacare orōni. uel psal
mis. sup unā sedui se deponē: ⁊ inter
orōnis uerba dormitare. Volens il
li dns ostendē. quia tali hora ⁊ mar
tyre in tali loco nō esset dormitandū.
sz in oracōe uigilandū. apparuit ei
in cruce. uerso dorso ad illū: ut dicē
uideret. Quia tepidus es ⁊ acidio
sus: nō es dignus facie meā intuerī.
et hoc sibi sepius cōtigisse testatus ē.
De tēptacōibus et uisionibus xpianī
Alius mōchi ī heisbach. xxx.
quidā mōchor nrōr. xpianō
noie. etate quidā iuuenis. sz uite tā
cāssime fuit: ut credētur de sās. q̄ sūt
in terra dnī. Hic corpe tam debilis e
rat. ut eū uuie tederet. Nocte quadā
dcas matutinis usqz ad laudes: corpo
ri suo pcē uolens. sup lignū aū qdā
altare se pstrauit. sub forma orōnis
ibi dormitās. Mox ut oculos clausi
rat. affuit gloriosa dna nrā. uirgo
maria: et uestē eū ferīēs. excitauit
dicens. xpiane nō est hic locus dor
miendi: sz orandi. Statim ille eu
gilans aptis oculis posteriora femi
ne recedentis uidit: ⁊ uocē feminē
tā dictū sermonē concludentē audi
uit. Mo Quantū ex isto iuuene
cōsidero. nō omē tediū boni opus
uicio est: sz aliqñ ex corpis infirmi
te. Mo Ex uicio pmi hoīs tēptacō
est. et infirmitas. Sepē ex culpa illa
cōtrahimus penalitates: esurem
uidelicet sitim. frigus. calorē. lassi
tudinē. infirmitatē. mortē. Quādo
motus harū penalitatū ordinatus
est: pēnā habet. sz nō culpam. Qndo
uero ī moderatus est: pēnā habet et
culpā. Mori Quid appellas lassitudi
nem? Mo Somnolencā ⁊ alii
quēlibz laborē. unde hō fatigatur.
Caueamus ergo. ne hoc qd est na

de temptacione.

ture utatur in uicau · q'a no solu ex
naturalibz · p usu malu gignuntur
uica · sz eta eruditurbz · Verbi gra
Justicia du modu excedit · uertit in
crudelitate · nimia pietas i dissolu
cione · Indiscretu zeli studiu · iudica
tur iracundia · nimia masuetudo ·
segnicia dicit · v acidia · Sicqz senca
as de ceteris · No Puto pdcam iuue
ne · no pui fuisse merit · que bta ugo
maria sic familiarit exercuit · No
Quanti fuerit mitu · qm dilectus cele
stis patre ciuibz sequenta declarabit ·
Cum pter nimia capitis ifirmita
tem generalem habuisz in capitlo lice
cam manedi de uigiliis sollepnibz q
cens uoluisz · uix nisi copulsus de cho
ro exiuit · Dictis uero matutinis infir
mou in oratoriu rediit · et mora lon
gore qua ordo concedet · illic ex costue
tudine fecit · Cui ca dicet die quadam
donus henricus abbas nr · tunc modicu
simpler · bone frater xpiane · uos fre
quenter exponitis nobis debilitate ca
pitis uri · et tamen no multis iam gra
nobis indulta · respondit · No possu
manere · Stans enim extra chorum · v alio
psalle audiens · q'a intrare no licet · cor
de arcuor · eo qd recordor consolacionu
quibz deus inter illos letificat animam
mea · Audito hoc uerbo domu abbas
de special pstimens amicicia · q esset
ille consolacoes inqsiuit · et ut sibi di
cet ca multa pcam instancia obtinu
it · Confessus est ei q'a sepius i choro
tempe psalmodie · vros angelos ui
deret circuire · et qd multo fuit excel
lencius ipm rege angelorz · hominem
xpm ihm · No Magna dona coles
sa fiet huic iuueni · No Et mito ·
Ex quo enim ad ordine uenit · nucq si
ne temptacone fuit · tu pter nimia
debilitate capitis · tu ob desiderium pa
trie celestis · Flagellum dni in tanta
paciencia sustinuit · ut omes ei fres
mirarent · Semper quoda dns q
intreptator est maior · gram lacrimar
qua illi copiose contulerat subtraxit ·
unde satis treptabatur · No Antequm
pceras nosse uellem · cur deus huius
modi gras uiris iustis subthar · No
Quatuor de causis uidetur illa sub
tractio fieri · ne uidelicet gra assidui
tate uilescat · ne mens de usu illius
superbiat · ut ca maiori desiderio spe
tat · et recuperata diligencius custodi
atur · Quarta causa est culpa uenia
lis · No Placet qd dicis · No Cris
tianus uero de amissa gra satis do
lens · v pcis suis hoc imputas · ca
die ac nocte p illius recuperacone ora
ret nec pficet · recordatus est lignu do
minica · diuinitus in semetipo · Si facul
tate haberes de osculandi lignu pca
osum · i quo saluator sangne suu
fudit · gram tibi refundet lacrimar ·
Tali suspensus desiderio i quada sol
lepnitate dicta missa · ad altare accre
sit · sacrumqz lignu de osculans · cum
augmeto suscepta gram recepit · No
Due cruces sunt apud nos · que hac
tenus expedire uolo · No Sua i qua
est lignu nigri coloris · que de apulia
uenit · Altera q rubei coloris est · non
dum habuimus · qua de curia sce so
phie apd constantinopolim subla
tam · contulit nobis henricus de ul
me · No Nescio scire quali fine

uit tante grē migrauit ab hoc seculo. Mo. Sex et manibus suis senae
lat tam aromaticū odorem ut miratur: et dicē possit cū sponsa cui mēbra
fiunt eiusdē ad litteram. Manus mee stillauerūt mirra: digiti mei pleni sunt
mirra plurissima. Mon. Forte manus halelūt ipsius. Mo. Noueris
eū nō fuisse carne uirginē: ut scias
odorem eundē fuisse magis et ūtute
mentis quā et integritate corporis. Ac
cedens uero ad mensā corpalem: gra
tiam pdidit spiritualē. Licet semp
debilis esset et infirmus: tamē ante
obitū suū pdies multos āplius i ca
mino egritudinis exercitus: et sicut
aurū in igne platus est. Nocte quadā
insompnis scā agatha martir
et uirgo illi apparēs: dixit inter ūba
cōsolatoria. Cristiane: nō sit t onero
sa hec infirmitas: qr ish. lx. dies repu
tabunt tibi pl. annis. Expgiscens:
qā uisionē intelligē non potuit. qb
dam eā reuelauit. Quā quidā ita in
terptati sunt: qd tantū eū purgaret
a pcis infirmitatis illi acredo: qntū
lx. Anni ipurgatorio. Alys uidetur
qd uerius fuit: quia ifirmitas illor
lx. dierū ppter paciencia esset et p me
rito. lx. annor. Nā in nocte scē aga
the spm reddidit: qui dies fuit. lx.
ab ea nocte qua hec audiuit. Cōsu
matus in breui: expleuit tempa mlta. Et ut scias uerū esse sermonē p
phetaē qui dicit. filius nō portabit
iniqtatē patris: nouis mōchū huc
fuisse filiū clerici. et bonnēsis ecclie
canonici. Mon. Audiui de quibusdā qd
nimis timeant. eo qd de legitimo tho
ro nati nō sint. Illis expediret ista au
dire. Mon. Siue sint filij legitimi. si
ue fornicarij. adulterini. incestu nati:
omēs ante baptismū eadem cathena
astrich tenent. Omēs quidē nati si
mus filij ire: p baptismū uero effi
ti sumus filij gre: si soli illi bti. qui p
uitam bonam et grām finalem cōpu
tabunt inter filios gre. Reuocat mi
ad memoriā oracio tua. cōuersū sū
quendā sacerdotis filiū: qui de sua
condicōne. ita erat temptatus. ita tri
tus et turbatus: ut pene missus est in
desperacōnē. Mon. Gare uellem exitum
temptacōnis eius. Mo. Dicam tibi
qd audiui ab ore cuiusdā albis q illū
nouit: et familiaris fuit. Sed et ego
illum noui. De henrico cōuerso uide
treuisi qui ꝗuiter temptatus fuit et

Nomen qui nō erat filio legitimo, cum
conuerso henricus fuit i uilla
rio pfessus: et domnus xpianus monachus
de claustro filius. De hoc cristiano mi
ra tibi dicam in distinctōne septima
capl̄o. xvj. Ministrabat autē idē hen
ricus in hospitali pauperib: ut mire
humilitatis. pacencie. et cōpassionis:
et qnto plus deum timuit: tanto plus
ab illo separari formidauit. Immisericor
dē cū diabl̄s quandā desperacōnē cordis
ita ut dicēt. Quia ñ es filius legitimi
thori: nō eris heres celestis regni. Q
cogitacio in corde eius adeo creuerat:
ut a cōfessoribus tam de scripturis. quā
de exemplis platā nullā pstitis tempt
cōsolacōnē. Miserius eius dnis: nocte
quadā ei tēptacio esset ualidissima. in do
mū ampla et longā illū transtulit: i
somnis tamen. In qua uidit de uitis

seru multitudine magna. Et sta e
ad eum uox. henrice. uides hanc
multitudinem? omes quide de legiti
mo choro sti nati? si omes repbi st
pter te. Cuigilans statim. letificat
est ualde? intelliges uisione pter se
facta. Ab illa hora temptacio imissa
cessauit? et ipe qm diu uixit. deo qui
non deserit sperantes in se. gras egit. No
Est ne acidia in choro dormire? Sic
Consideremus uicia acidie ex se gig
nit? qd quida p infirmitate palliat?
cu idem uicia magis ex diabolica opa
cione. qua ex infirmitate sit. De ser
pente que iudit frater conradus i dor
mo conuersi dormitans in choro. xxxi.

Loquere me die quada cu uiro
ualde religioso? et conuersis
nostris de his qui frequent in choro
nro dormiunt. ipe mi respondit. Scia
ts p certo? qd sompnolencia illa ex
diabolo e. Die quada tempe estiuo.
cu laudes decantarent? uidi in dorso
fris wilhelmi. q iuxta ibi dormit. cla
ra die serpente serpe. et statim itelleri
qd dyabolus est. qui i eius sopnolen
cia pascebat. Huiusmodi uisione. teste
fre richardo dicebat se de eode conuersi
sepius uidisse. Conuersus qui hec ui
dit uocabatur conradus. uir bonus
et iustus? de quo multa excellencora
tiui in distinctione. viij. tractabo. Ipse
tos p sopnolencia temptat dyabls
et uexat? et hoc in diuersis formis. De
conuerso cui cattus insus est oculos
Nclaude in choro dormitans. xxxii.

hemenrode conuersus quida ualde ac
cidiosus fuit in choro? pene semp ibi
dormitans. In cuius capite alter qda
conuersus frequent cattu sede uidit?
qui ut pedes suos oculis conuersi sup
posuit? statim ille osculare cepit. Qd
cu intellexisse ex relacone eius q hoc
uide meruit? ne diuicus illudetur a
dyabolo. sedem stalli sui sic paauit?
ut dum dormitaret. illa in pte decli
nando. sedente papiliaret. Dicq sop
nolencie demon p arte excussus e. et
frater acidiosus feruencior i dei serui
tute fras est. Hec mi a quodu conuersi
eiusde cenobij relata sunt. Quantu
demones illic dormitates uideant?
ex subiecto cognosces exemplo. De
friderico monacho cui i choro dormi
tanti dyabls nodu stramineu i oculos iecit.
Quida ex seniorib nris xxxiii.

fridericus nose. licet alias fu
it uir bonus? de uicio tamen sopnole
cie satis fuit notatus. Hic nocte qda
antequ emissis esset conuentus nr. cu
staret ad psalmodia matutinaru in
hemenrode et dormitaret? uidit cu
se in sompnis tu. uiru longu i defor
me stantem? qui in manu nodu stra
mineu i lutosu. unde equi tergunt
tenebat. Qui cu monachu pterue in
tuitus fuisset. i dixisset. qd hic stas to
ta nocte et dormitas magne fili mul
ceris? ipe fimoso stramine. i facie eum
cadit. Mox ille territus euigilauit?
et ut ictu ferientis euadet? caput ret
hendo ad parete dure satis allisit. Vi
de quanta subsannacio. De monacho
arca que in choro dormiente porta unde
Nuper audiui. qd bante. xxxv.

tiere no debeo. In eodem mo
nasterio monachus quida est. q in choro
sepe dormitat. et raro uigilat? multu

tacens et parũ psallens · Circa istũ
sepe pora uident: et porcor grũnire
audiunt. Puto qa colligat siliqs de
ore eius cadentes. Mo Qd sũt siliq:
ul qd significant: Mo. Siligue sũt
folliculi leguminũ: significantq uer
ba psalmodie · a uirtute nascua · que
somnolenti sine intencione pferũt:
et cadẽ semiplene plata · pcas id ẽ
demonibz colligẽda picunt. Hij uo
qui uigilat · et libenter deuotecq cã
tant · ꝛ psallunt ĩtente · medullã co
medunt · quia grãm que in ubis la
tet ꝓphetas pcipiũt. Tales ĩ futuro
cũ laudatoribz celestis ihlm · adipe
frumẽti dns sacabit: id est uisione
sue deitatis · Mo Satis ex hijs que
dicta sunt colligo: qd tedũ exercicij
spũalis sit a dyabolo · Mo Ist dicas
ita est: quia quidã sũt qui statim ut
ceperint psallẽ · orare ul legẽ: mox
dormitare incipiũt. Hjgiles in lecto:
somnolenti in choro. Idem dico de au
diendo uerbũ dei · Cum uerba secularia
audiũt bene uigilat: cũ uerbũ dei eis
ꝓponitur · mox dormitant · De dnõ
geuardo abbate q mõachos in capitlo
ĩ sermõe dormitãtes ꝓ fabulã quãdã
Mollesq exercuit. capitlm xxxvi.
nitate quãdã cũ abbas geuardus pde
cessor hujus qui nũc est · uerbũ exhor
tacois ad nos ĩ capitlo facet: ꝛ plure
maxime de conuersis dormitare nõ ul
los ecã stertere cõspicet: et clamauit.
Audite fres audite: rem uobis nouã
ꝛ magnã ꝓponã · Ker quidã fuit · q
artus uocabatur. Hoc dicto ñ pcessit:
et ait · Hjdete fres miseriã magnã.
Quando locutus sum uobis de deo
dormitastis: mox ut ubi leuatus
in seruo · euigilates · erectis auribus
omes ausultare cepistis · Ego eidẽ
sermoni interfui · Non solũ psonas
spũales · sz et seculares · ꝑ somnolẽ
cam rẽptat ꝛ impedit · De henrico
milite apud nos carcerã faciẽte et
de lapide in quo dormiebat qẽ crois
Miles quidã bonnensis cap. xxxvij.
henricus nomẽ: tempe quodã
quadragesimali · carcerã fecit apud
nos · Postqua reuersus ẽ in domũ
suã: die quadã occurrẽs ꝑdicto geuar
do abbati · ait ad illũ · Dñe abbas uen
dite mi lapidẽ illũ qui iuxta talem
columpnã oratorij uestri iacet: ꝛ ego
dabo ꝑ illo qdq postulauistis · Cui
cum dicet · ad quid nobis ẽ necessari
us: Respondit · Ego illũ ponẽ uolo
ad lectũ meũ: qa talis ẽ eius natura
ut qui dormire nõ potuerit · ꝛ caput
sup illũ posuerit · statim dormiat.
Illam cõfusionẽ fecerat ei dyabls ꝛ
pte penitẽcie · ut quocies uenies ad
ecclesiam se sup eundem lapidẽ cu
sa oronis reclinaret: mox ei somp
suscipet · Simile uerbũ nobis qdã
qui ob similem penitẽciã fuit in he
menrode: fertur dixisse · Mollioes
inqt sunt lapides oratorij claustri
omibz lectisternijs castri mei · Non
poterat se continere: quin tempe ora
nis in illis dormiret · Mo Si nõ esz
grauis culpa acidia in seruicio dõi
no: nõ nos ita dyabls ad illã solli
citaret · Mo Quanta sit culpa huj
uicij: pena te doceat unius acidiosi.
De monacho qꝰ in choro dormitãte
quẽ crucifixus ĩ maxillã percussit et

Ecce sunt duo exempla. ca. xxxviii.

menses elapsi: qd dõnus abbas campesis retulit nobis de quodã mõcho. qui semp in choro solebat dormire. rem ualde terribilẽ. Nocte quadã cũ ex more dormiret aliis psallentibus. crucifixus de altari uenit: dormitantẽ excitauit: et cũ tato nisu maxillã eius pulsit. ut infra terciũ diem moreretur. Ao Stupenda sane que dicis. Ao Monachus accidiosus. nauseam deo puocat. et anglis sãs. Unde cuidã accidioso i psona oim p iohem dicit a xpo. Utinã ces frigidus aut calidus: si qã tepid es. incipiã te euomẽ ex ore meo. Ao Recordor te supius dixisse. idem ee uicii accidiã et tristiciã. Ao Uerũ est: qã accidia est ex cõfusione mẽtis. nam tristicia. Ex hac nascit malicia et desperacio sicut subiecto tibi ostendã exemplo. De puella reclusa que dim et angelos ee dubitans de corpe egressa p spũ uidit angelos scos et ãias sicq ad corpus reversa. xxxix.

Fuit quedã puella de brunisuich. anno pri mo abbatis nri o tẽptacionẽ qndã ex tristicia natã: terribilẽ satis. sic dicens. In puincia nra quedã extitit puella nubilis ac formosa: diuitisq filia. Quã cũ pentes tradẽ uellẽt marito: renuit illa dicens. Non nullã aliũ uiro: nisi sponso celesti dno meo ihu. Tandẽ ãgnis primacia parẽtes redi ant: ppter illam relicte uoluntatẽ. Que xpo qsi de victoria gratias agens cellam sibi fieri fecit: in qua ab epo uelata et reclusa. ipi soli. sola satis deuote p dies aliquot seruiuit. In uidens tante iuuti diabolus. uarijs illam tẽptacõibus cõquassauit: et ueneno tristicie. inocui ãginis pectus ifecens. sanã infirmauit. Mox illa cepit uarijs tẽptacionibus fluctuare: in fide nutare: de pseuerãcia desperare. Inuasit eã et defectus cordis: tabitudo corpis. torpor in orõne. dolor de reclusione. Interim dũ sic periculose puella nutaret: supdcis abbas ordinis asterisciis cui curę ab epo cõmissa fuit. uisitacõis grã aduenit: et quomõ uiueret. uel quomõ haberet iquisiuit. Respondit illa. Male uiuo: male ualeo: et quare. ul' ppter que hic reclusa sim prorsus ignoro. Cui cũ abbas dicẽt ppter deũ et ppter regna celor: illa respondit. Quis scit si deus sit: si sint cũ illo angeli. anime. ul' regnũ celor: Quis ista uidit: quis inde rediens uisa nobis manifestauit: Huiusmodi sermones ut abbas audiuit. totus cõtremuit: cõuersusq ad uirgũe ait. Quid est qd loqris soror: Signa cor tuũ. Respondit illa. Ego loquor si aut in uidet. Nisi uidẽã ista ñ credã. Rogo ut sinas me exire: qꝰ reclusionẽ hanc diutius sustinẽ ñ ualeo. Tunc abbas intelligẽs ex ĩmissione diabli tã repentinã esse tristiciã: et ex tristicia desperacionẽ: ait. Soror inimicus glorie tue uidens. periculose te temptat: tu sta in fide: uiriliter age et confortetur cor tuũ. et sustine dnm. Amicis et cognatis cõtradicẽtibus: tu solũ hanc elegisti uitã: tu istam desiderasti reclusionẽ. Que cũ surda aure monẽtis et exhor

tantis uerba paret: rogauit eam
alias ut saltem septē diebz ibi sustī
neret donec ad claustrū iens ꝛ redies
denuo eā uisitaret. Qd ut pmitteret
cū uix obtinuisset: ad monasteriū p
gens pcaluū ūginis fribz exposuit
et ut ōnes spiales p ebdomadā
p illa deuote ad deū funderent omibz
pcepit. Ipe uero in pia psona qntū
ualuit dno supplicauit p illa. Ebdo
mada cōpleta reuersus ad eā dixit.
Quomō hales filia? Respōdit illa.
Optime pater. Nūq̄ melius. Infra
hos septē dies plus sū letificata pl
consolata: quā ante tuū discessum
fuerā cōtristata ul' deserta. Salsata
te eo causā consolacōis: aut illa
oculis meis uidi: de quibz dubitaui.
Post discessū tuū anima mea de cor
pe fuit educta: et uidi scos angelos:
uidi animas beatorz: uidi pmia iusto
rū. Corpus autē meū uidi oculis
anime ī pauimento cellule mee ita
ersanguē iacē ꝛ pallidū: sicut herba
sine succo. et arefactam. Interrogata
ab abbe qualis esset effigies aie respō
dit. Anima substancia spūalis ē: ꝛ in
sui natura sperica: ad similitudinē
globi lunaris. Ex omni parte uidet.
Quādo uero anime existentis ī corpe
angelus sine anima apparet: ī lineā
mentis corporis se ostendit. Quando
anima existens in carne a carne li
bera est: aie cōsimili sicut ē apparet.
Item Huic uisioni satis cōcordat
qd alias moriturū di anima sua a
mortuis rediens similem esse dixit
uasi uitreo. et ex omni pte oculata:
sicut memini te dixisse ī distinctōe
pma capl̄o xxxij. Item Quoddam
eā retulit eadē sāmonialis de aduē
tu ānxpi. q̄ hic ponē nolo: eo quod
multi de illo ypocrita deceptī sunt.
Ao. Satis me terret qd dns mentem
tam scam tā mundā ꝛ uirginalem:
tā īmundis et tā nefandis tēptaco
nibz uexari pmisit. Ao. In cōpehē
sibilia sūt iudicia eius et inuestigā
biles uie eius. sicut audies de tēpta
cone alterius cuiusdā sāmonialis:
cui tēptaco tanto ē pculosior: qnto
incertū est. q̄li sit fine terminanda.

De sāmoniali que ī fide dubitās et desperās ī mosellā se pcipitauit. xl.

Ista paucos menses quedā sāmonia
lis feminaq̄ puerile etatis ꝛ magne
ut putabatur sanctitatis a uiro tri
stitie in tantū est turbata a spū blas
phemie dubietatis ꝛ diffidencie adu
uexata: ut cadēt in desperacōnē. De
hys que ab infancia credidit ꝛ credē
debuit omūno dubitare cepit: nec ab
aliquo induci potuit ut diuinis cō
municaret sacramētis. Quā ei inte
rrogassent sorores necnō et neptis
eius carnalis cur ita esset indurata:
respondit. Ego sum de reprobis: de illis
scil' qui dāpnandi sūt. Quadā die
cōmotus prior duxit ad illā. Soror
nisi resipiscas ab ista infidelitate: ei
mortua fuis. in cāpo te faciā sepeliri.
Quo audito illa audito nic tacuit: sū
uerbū bene retinuit. Die quadā ei
quedā ersororibz nescio quo essent
iunte: illa latenter post eas exiens ad
litus moselle sup qd situ est mōsteriū
uenit: et ei nauis q̄ sorores portabat
amota est a litore ī fluuiū se pa

putauit. Hij uero qui in naui erant
sonū aque more audiētes. ⁊ respicē
do corpus eī cane putātes. nutu dei
unus cognoscē uolens ceraus qd esset
ad locū oculis aduertit. Aut hominē
uidit. flumen intrauit. et extraxit.
Tunc cōsiderātes qd suppdcā foret sci
monialis ita pene suffocata. territi
sunt omnes. et aua ei adhibentes.
postq aquā euomuit. ⁊ loqui potuit.
interrogauerē eam dicētes. Quare
tā crudeliē egisti soror. Respondit il
la. Dns iste. digito porē ostendēs. mi
natus ē mi. qr me mortua sepelire de
beret in campo. Unde magis elegi gu
gulē hunc supnatando descendē. quā
restialiē i campo sepeliri. Tūc ad mo
nasteriū illā reducētes. diligēciorē ei
custodiā adhibuerē. Ecce quātū ma
lica nascit de tristicia. Femina ista
ab infancia nutrita est i monastio.
uirgo casta. deuota. rigida. religiosa.
et sicut mi retulit uicini mōsterij ma
gistra. omēs puelle ab ea educate ce
teris ūginibz magis sūt disciplinate.
magis deuote. Spero tamē qd deus
qui multū est misericors. qui multis
modis electos suos temptat. qui tam
misericorditē de flumine illā liberauit.
pristinos eius labores attendēs. fina
liter pire nō sinet. Multa tibi posse
huiūmodi tristicie exempla recenter
gesta referre. si timeo qd infirmis
nō expediat talia legē. ul audire.
Ad hoc Ego iam satis didici nichil fie
ri sine racione. forte ideo ds talia p
mittit. ne aliqs qūtūlibz sit pfūs.
de suis ūtutibz. ul uirtutū cpibz psu
mat. si deo totū a quo est bonū uelle
posse. facē. ⁊ plicē attribuat. Mon
Hierū dicas. Idcirco uxor loth iolredi
ens. uersa est in statuā salis. ut sit
malis exemplū. bonis condimentū.

De cōuerso qui ex desp̄acōe ⁊ pisima
tur sunt se suffocauit. capī. xlii.

Tres anni elapsi. qd conuisus
quidā ex nimia tristicia finalē desp̄
acōne miserabliē finiuit. Loquēdo ul
sarlendo de huiūmodi nefandis. uiri
exp̄mo noīa locorz. ul p̄sonarz. siue
ordinis qualitatē. ne p hoc aliqua
religiosis inferre uidear uerecundia.
Idem frater bene mi fuit notus. uir
a iuuētute usqz ad senectutē laudā
biliter. et sine querela inter fratres
conuersatus. ita ut nullus illo uider
in ordinis obseruacōne districtior.
et in ūtutibz superior. Raro loqbat.
raro indultis cōsolacōibz utebatur.
Nesao quo dei iudicio ita tristis ⁊ pu
sillanimis effectus est. ut tantū de
pcis suis timēt. et omnino de uita
eterna desp̄aret. Nō quidē dubitauit
in fide. si tantū desp̄auit de salute.
Nullis scripturarū auctoritatibus
potuit erigi. nullis exemplis ad
spem uenie reduci. Hodiē tamē
pecauit. ut credit. Cui ei fratres
dicerent. qd habetis. unde timetis.
qre desp̄atis. Respondit. Nō possū
dicē sicut cōsueui oracōnes meas.
et ideo timeo gehennā. Quia tris
tice uicio laborabat. idcirco acedi
osus erat. ⁊ ex utroqz nata ē in eo
de eius desp̄acio. Positus i infirmi
torio. quōdā mane ad mortē p̄ane.
ad magistrū suū uenit dicēs. Non
possum diuicius contē deū pugnare.

Cāmp

Ilo ulla ei minus considerare: ad pis
cinam monasterio prima abijt: et in
ea se precipitans suffocatus est. De scio
nitah q̃ a quodã maligno conuersio
dem etiam in puteũ se precipitauit. xliii.
In alio quodã mõsterio sãmonialiũ
anno ꝓximo similis pene casus contri
git: licet causa ipellens dissimilis fuit.
Puella quedã sicut in retulit quedã
sãmonialis eiusdẽ ordinis a quodã
homine misero. habitu quidẽ reli
gioso. nõ animo. ita magicis artibus
est dementata: ut tẽptaciones ab il
lo cõceptas sustinere nõ posset. Nemi
ni tamen passionẽ suã aperire uoluit:
set solũmodo dixit. Exire uolo: et pe
nitet me huc uenisse. Que dũ exire
nõ permitteret: tristicia urgente in
puteũ se nullo uidẽte precipitas extic
ta est. Quã dum ubique quererẽt nec
inuenirent: recordate sunt quedã so
rores eam dixisse. ego suffocabo me
in puteo. Quesita est ibi et inuenta:
set mortua. Eodem tempore. quidã hõ
miserabilis. alcius cuiusdã mõsterij
sãmonialẽ simili extraxit malicia.
et ipregnauit: que in seculo mortu
a est. De iuuencula q̃ ex tristicia se sus
pendit ab amasio suo ꝓtẽpta. xliiii
Ante hos annos. xiij. cõuent
ni ueniens de messione ci
naulico renũ ascendẽt. et in uillã co
lonie uicina que rodinkirge dicit.
uenitet: iuuencula quedã in eadẽ ho
ra uitã finierat. adhuc iacẽs in ter
ra. De qua dicebatur. qd a quodã
uiro genuisse plem: et q̃a ab eo fu
erat repudiata. et tristicie uehemẽ
cia. talem sibi influerat mortem.

De adolescente qui uestibus suis delu
ex tristicia se suspendit. xliiii.
Inter illud tẽpus adolescẽs qdã
in colonia uestes suas deluserat. Pro quo
infortunio ita tristis effectus ẽ: ut so
lariũ domus sue ascendẽt. et laqueo ui
tam finiret. Ipsides nuĉ qm̃ periculosa
sit tristicia. que nõ est sedm deum. Ro
Quid sentiendũ est de aiabus istorũ?
Rom. Si sola tristicia et desperacio. nõ fre
nesis. aut mẽtis alienacio in causa fuit.
haut dubium quin dampnati sint. De fu
riosis et fatuis in quibus tricio nõ uiuit.
questio nõ est quin saluentur. quocũq
modo moriantur: si tamẽ ꝓius habuerit
caritatẽ. De supꝑdicto conuersio quidam
uir sapiens qui illũ bene nouit. me au
diente sic ait. Non credo qd umq̃ pri
fecerit cõfessionẽ suam. Deus enim iusto
et timẽtes se licet eis aliqndo quodã
iusto suo iudicio permittat in sensu suo
peccare: nõ tamen illos sinit tã mi
serabili morte finiri. Ecce exemplum.

De baldewino mõcho qui fuit aduoca
Saxonia ciui Brũswich. capi. xlv.
tus brunswich. miles quidã nobilis
fuit. nomine baldewinus. eiusdẽ ciuitatis
aduocatus. Iste in spiritũ deo seculã
serens in domo quadã ordis ciste. q̃ re
larhusen dicit. habitũ suscepit. Qui
toto anno ꝓbacionis. ita sibi rigidus
extitit: ut tam ab alijs quã a magistro
suo sepe arguereꝰ. Factus uero mõchus
tanta fuit feruoris. ut nõ sufficeret ei
cõmunia: ymo etiã cõmunibus superad
deret multa specialia. et ponẽs puam.
Ceteris quiescẽtibus ꝓ̃ laborauit: alu
is dormientibus ꝓ̃ uigilauit. Tandẽ
ex nimijs uigilijs et laboribus. ex sicuto

iam cerebro · tantã capitis ſentit de
bilitatẽ: ut nocte quadã · antequ cõue
tus ad matutinas surgẽt · oratoriũ i
traret: formã nouicij ascendẽt: ꝛ fu
ne cãpane collo suo circũligata desilu
ret: ipsam q cãpanã mole corpis tra
hendo · arcuis ictibꝫ pulsaret · Territa
custos festinauit in oratoriũ: ꝛ ml
to amplius territus ẽ. dũ sic pendentẽ
uideret mõchum · Accurrens tamẽ fu
nem incidit: et ad huc palpitantẽ et
pene strangulatũ deposuit · atq; refo
cillauit · Ab illo tempore nũq; sensũ pri
tinũ recuperare potuit · Ad huc dicitur
uiuẽ · nec est ei cure q̃ndo ul' q̃d come
dat: siue quã diu dormiat · Sic q̃ndoq;
de indiscreto feruore · nascitur uitium
acidie · Aoi Dictũ est supius de acci
dia siue tristicia · ecia nasci pusillani
mitatẽ · Hec ꝛ nõ uidetur ẽe uitiũ · Ao.
Arbor mala nõ pt facẽ fructũ bonũ:
licet pusillanimitas certis filiabꝫ acci
die siue tristicie · minor uideat esse
malicia · satis tamẽ temptacio illius ẽ
periculosa · Ipsi conuerti uolentes ad lo
tam uitã sepe auertũt · conuersos ne
pficant impedir · Ao Da exempla ·
Ao. De scolastico q̃ ãnũ pbandis ipse
Hbias uit in mgr ordie: ẽ cap. xlvi.
quidã nigri ordinis nõ monachus in ordine nrõ: narrauit ꝛ q̃d
magister quidã pariẽsis · ad ordinem
nrm uenire desiderans · silencii pmu
anni et quadã pusillanimitate mẽ
ta timuit · ut ordinẽ nigrũq; intrẽret:
ibiq; pfectionis annũ cõpleret · Cum
mor ut factus est monachus: diuer
ad cõuentũ · Gracias uobis ago dñe
mei · de beneficijs ꝛ a uobis exhibitis:
q̃a ad q̃d ueni · hoc apd uos expleui.
Modo cã licẽcia uri migro ad ordinẽ
cisterciensẽ · Non enim ueni ut uobiscũ
manerẽ: ꝛ ut inter uos temptacones
quas timui ꝛ temperarẽ · Veniensq;
ad quandã domũ ordis nri. nõ ut no
uicius pfectionẽ intrauit: ꝛ habitũ
tantũ mutauit · De prelato qui ordi
nẽ uocauit temptacõem. cap. xlvii.
Recordor nũc cuiusdã uiri ualde
litterati: ꝛ cuiusdã nobilis ec
clesie plati · Huic cum dicerẽ nup · q̃re ꝛ
uenitis: ut quid tã diu expectatis: Res
pondit ꝛ · Non audeo intrare ĩtemp
tacionẽ: districtionẽ ordinis temptacio
nem appellans · Ex multo enim tempore
uoluntatẽ habuit ueniendi ad ordi
nem · ꝛ quadã pusillanimitate ĩpedi
tus est usq; ad huc · Huic cõgruit illd
salomonis · Qui obseruat ventum ·
nũqm seminat · Ventus est temptacio:
seminacio cõuersio · Qui nimis timet
in ordine temptari: uir potũt ĩ ordine
conuerti · Nonnulli plures ĩ seculo · tam
clericorꝫ q̃m laicorꝫ · quia multo tẽ
uorũ fecerũt · nec tamen audent con
uerti · timore temptacionũ · Semp añ
oculos habent temptaciones: ꝛ nõ cõ
siderant multimodas que ĩ ordine sũt
cõsolaciones · Ecce exemplũ · De mu
lere qui ordinẽ intrauit timore pedicu
Recitat ꝛ daniel lorũ. xlviii.
Rabias sconauie · mulier quedã
honestũ · et ĩ mulicia nominatũ · ĩ tem
po factũ fuisse mõchũ · Hic cũ altũ que
dam militẽ eque ĩ armis strẽnuũ · in
seculo amicũ habuisse · et die quadã
ad conuisionẽ eum hospitus fuisset:
respondit ille · magne pusillanimitatis

tus uerbū. Ipsere amice. ego forte uenu
rem ad ordinē: si nō est una res quā
tamen. interrogāre mōcho que nam
est res illa: respondit miles. Ipse mu
culi uestimētor. Pannus laneus enī
multos uermiculos nutrit. Tūc ille
subridēs ait. Ocy forte multū. Qui i
rello diaboli nō timuit gladios: in
multitudine xpī timē debet pediculos? Au
ferēt tibi nūc pediculi regnū dei? Ille
licet ad hec uerba tūc tacuerit: tempe
tamen modico emensō. effectu rēdit.
Nam ꝗ ordinē tam ūbris quā exem
plo illius puocatus intrauit. Contigit
ut postea ibi duo cōuenirēt colonie.
i ecclia bti petri. Monachus uero
expensis. cū alterū regularīt saluta
set: subridens adiecit. Quid ē frater?
Times ne adhuc uermiculos? Ille re
ne recordans unde talis interrogatio
haberet originē. et ipe subridendo. respō
dit uerbū bonū. ꝗ memoria dignum.
Crede mi frater. et hoc p certo scias:
quia si essent omēs uermiculi omī
monachorū in uno corpe: nō me de
ordine morderēt. Quo uerbo audi
to. ille multū edificatus ē: multis il
lud ad edificationē reatans. Ipsides
qnte fortitudinis fuis sit. is qui an
conuersionē nimis fuerat pusillani
mis? Inde hoc nisi er diuinis cōso
lationibus. q̄ fiunt in ordine? Hec de his
dicta sunt. quos uicinū pusillanimita
tis ne cōuertant auertit. Nūc audi
aliqua exempla. de his quos post
cōuersionē ne pficerēt tēptauit et
impediuit. de tēptationibus godefridi sco
Scolastici sū andree i colonia.
colasticus sū andree cap̄. xliv.

in colonia godefridus. cū esset uir
debilis. et decrepite etatis: ad ordinē
cū multa animi instantia uenit. E
go uero cū ipo in plucione fui. De q
etiam plurima quibus uerabat tēpta
tionū genā uidi et audiui. Die qua
dā cū ad chorū festinaret. ꝗ cappā suā
induere conaret: diabls conatū eius
impediuit. cappā ep fortiter retinuit.
Tandē post nō modicā fatigationem
ad se reuersus. a diabolo se impedi
cōsiderans: cappā induere cessauit: ꝗ
signans se inimicū fugauit: ne alio
deinceps passus ē impedimentū. Cum
iam ad finē tendēt ānus plucionis:
cepit ei diabls ad mentē reducē. diui
sa que in seclo habuerat cōmoda. po
nere eiā plurima q̄ in ordine esse mi
denī incōmoda: pondus uidelicet uel
timētor. longas uigilias ꝗ silencū:
calorem i estate et frigus in hyeme:
regulare ieunium. et tenuē dietā. et
cetera huiūmōi similia. In quor omī
cōsideratione. ita pusillanimis effūs
est. ut omīno de pseuerātia desperet.
Et dixit mi. Non putabā ordinē tan
te esse districtionis. Ipsi ep ad hoc
pus estimaui qd minuti carnes ma
mederēt: et qd mōchi sine cucullis
suis dormirent. Penitet me huc ue
nisse. Positū meū est. ut p memet
ipm cantē i ecia mea i herlisheim
cuius pastor sū. que satis male mō
locata est: et spero p dei gratiā. qd ho
neste et sine q̄rela. regē detrā pleram
michi cōmissam. Cui respondi. tēp
tacio diabli est: qui uos sub specie
boni errare conatur. Tunc ait. Si
istud nō est bonū. reuertar ad plu

dam meã · et in ambitu claustri ca
metã m̃ aliquã eligã: ubi tã cano
nice uiuã · ut alij exemplo meo edifi
cent · Chorũ frequentabo: et q̃dq̃ m̃
subtrahẽ potero pauperib̃ erogabo · Ad
q̃d uerũ respondit · Et hoc cõsiliũ dia
boli est · Si reuisus fuerõs · omnib̃ ci
tus derisiũ: et qui hoc suasit · in pcã
pristina uos praecipitabit · Sic eo fluc
tuante: cũ ego die quadam ad latus
eius sederẽ · et uerba cõsolacõis ipen
derem: codicẽ psalmor arripuit · a
peruit · et ait · Legamus q̃d de me
dicturi sint fratres mei: si reuersus
fuero: Primus autẽ uersiculus qui
occurrit: cãt · iste · Aduersũ me lo
quebantur qui sedebant in porta: ⁊ in
me psallebant qui bibebant uinum ·
Statimq̃ exclamauit · Iam̃ p̃nosti
cum · Ego inquit exponã tibi ꝓphetiã
istam · Si rediero ad scũ andream · cõ
canonia mea · quocũq̃ in portam ecclẽ
sie sedebũt · ꝓ aduersũ me loquent ·
me iudicantes · ⁊ de mea salute disputã
tes · Noctib̃ uero · qũ sedebũt ad
ignẽ et uacabunt potacõib̃: ero psal
mus eorum · Sicq̃ dei misericordia
ad mentẽ reductus · et a se ꝓ cõfuta
tus · monachus efficãs est: et nõ mul
to post in bona cõfessione defunctus ·
migrauit ad dnm · De cõpatiõe Reynẽ
successoris eiusdẽ godefridi. capi. I.

Renerus iam dicte ecclesie sã
andree scolasticus · ⁊ frãs go
defridi successor: cũ post eius mortẽ
fieret apd nos nouicius: in tãta cepit
uarijs tẽptacõnib̃ turbari: ut pusil
lanimis effectus · die quadã dõno ge
uardo abbati dicẽt · Non possũ hic di
uaus manere: quia nec ordinẽ ualeo
diuinus sustinere · Quẽ cũ interrogasset
quo uultis ire: respondit ille · Ad pbẽ
dam meã oportet me redire · Tunc ab
bas quasi uir prudens simulãs q̃dã
seuerritatẽ: cepit nesciõ ad quẽ clama
re · Afferte m̃ securim · Cui cũ diceret
nouicius · quid debet securis? Rñdit ·
Ut pcidantur pedes uri · Credite michi
magis uolo uos sine pedib̃ semp pas
cere: quia uos sinã abire · ⁊ confundẽ
domũ uram · Tunc ille subridẽs ait ·
Melius est ut maneã · Sicq̃ puerta
tocosa: cessauit temptacõ satis dura.
Ma Ut considero: nouicius facile
temptat · et facile sanat · Ma Hoc ple
nius scies in sequẽti capto · De nouicio
q̃dã no ꝓlecto se radi ñ pmisit. ii.

Nouicius quidã cũ in hemen
rode satis tranquille annũ
pegisset pbationis: et uoluntate sua
bilitatis expressa in capto · radendus
est in monachũ · atq̃ is qui eũ radẽ
debebat · rasorũ in corrigia corrigẽ ·
dyabolus in eadem hora sic iuuenẽ
contristauit · sicq̃ pusillanimẽ red
didit: ut mutato animo rasorẽ nõ
admitteret · Quo uiso dõnus hermã
nus abbas loca scẽ marie · tunc ibidẽ
prior simulata quadã iocunditate
accurrit: collum iuuenis utrocq̃ brachio
strinxit: et quia eadẽ tristicia ex ĩ
missione est dyabli docens fluctuan
tem animũ ad tãquillitatẽ ꝑduxit · Tẽp
tacione sedata · mox adolescẽs facies
nõ sine astantiũ ãmiracõne ẽ serenata:
et pmisit se radi · Sicut michi
retulit iam dictus abbas: ita multus
nouicij subito fiat ĩmutatus · ut ni

gredo maxillarũ et tremor labiorũ
satis ostenderet quid corde cõcepisset.
Ho Ecce istud est qd iam dixi: qꝫ no
uicius tẗptacio facile ueniat ⁊ facile
recedat. Ho Quedã temptacõnes no
uiacꝫ tam dure sunt et tam ualide:
ut illas cõprescere ualeat nõ uerba. nõ
exempla: sꝫ sola potẽcia atꝫ cõsola
cio diuina. De nouicio a spũ blas
phẗie tẗptato et ĩ tẗplõ crucifixi

Nouicius quidã lib̃ato. ca. lij.
tempꝫ pluuiosis sue ex quadã
tẗptacione diabolica quã nũqꝫ ante
cõuersionẽ senserat. grauissime tur
babatur. Erat enĩ eadẗ tẗptacio de ĩ
carnacõne uerbi. nõ qd de illa male
sentiret: sꝫ diabls ꝑ spũ blasphemie
feruorem mẽtis illius nitebatur extũ
uere: ut dũ de ea dubitaret. tãtos ꝑ
ꝓ subire labores recusaret. Die qua
dam cũ staret ad ꝑmã in choro nouicio
rum cont altare: cõtẗplatus ẗ oculis
corporeis ymaginẽ crucifixi. in aere
uenire ad se. ac si diceret. Quare du
bitas? Respice in me. Ego sũ ille
qui natus et passus sũ ꝓter te. Per
aliqũ horã ante faciẗ eius pendens
erat ipa ymago! quã tũ uidere potu
it. ab umbilico et sup̃. Interrogatus
a me si sciret quid hoc significaret: re
pondit. Dns michi cõtulit gram illã:
ut nichil ĩpudicũ. ⁊ qd ledẗ possit ue
recundiã meã. cogitare possim de illo.
Et ideo intellexi. qd tũ pres corporis
sui superiores. non inferiores ostendere
michi dignatus ẗ. Ab eadẗ hora omis
illa cessauit tẗptacio! quã ante nulla
cõfessio. nulla sanare potuit oracio.
Et licet iam dcã temptacio cessauit:
nõ tamen tẗptacꝫ cessauit. Quem
eni dere nõ potuit ꝑ blasphemiã:
fugere conatus est ꝑ acidiã. Nam
ꝑ plurimos dies. quocẗs ire deberet
ad ecclesiam ad horas canonicas: ut
nullatenꝫ ad ostiũ celle: sensibiliẗ ⁊ tã
gra uiter scapulis dyabolus illũ de
gl sit: ut capelleret residẗ ⁊ quiescẗ
fratres. qꝫ monachus. tã fortis ⁊ tã feruẗs
est in ordine effectus: ut tedẗ nesciret.
quacũqꝫ sꝫẗ acidie ĩpugnatus. De
nouicio tẗptato et ꝑ nocturnã uisio
ne diuꝫ uiꝫ reducto ad uitã. Ab
bas philippus de ottrburg.
retulit abbi nro. de quodã suo nouicio
tẗptacionẽ satis gra uem: ⁊ sola
dei reuelacõe sedatã. Cũ enĩ idẗ no
uicius tam grauiter esset tẗptatus: ut
a nullo hõim posset consolari. ⁊ fir
mũ cõcepisset ꝓpositũ recedendi. et eadẗ
nocte qua de mane ad seculũ redire
uoluit. tale somptniũ uidit. Visũ est
ei qꝫ staret añ ostiũ porte: de qua du
as hinc inde cõsideraut uias exire.
Vna ex illis uergebat ad dexterã: al
tera ad sinistrã: uiꝫ tamẽ ducebat
ad siluã oppositã. Stante nouicio in
biuio. cũ dubitaret quã illarꝫ eligẗ:
senẗ quendã comitũ stare cõspexit.
Cui sic ait. Bone uir si nosti ostẗde
mihi que ex hijs duabꝫ uijs sit tecior
ad ambulandũ cõmodiorꝫ. Ad qd ille
respondit. Ego plene et bene te erudi
am. Via hec que est a dexteris ĩ me
more ꝑ breue spaciũ spinosa ẗ: ieqũ
lutosa. ⁊ aspa. Postea sequit campus
amenissimus: longus. planus. ma
rysꝫ floribꝫ decoratus. Via uõ qẗ
a sinistris. ĩ siluã quidẗ cõmoda est.

De temptacione.

plana · sicca · lata et lene trita sanctor
delicosa: et nō longa · Cui cāpus mor
continuat · longus · scopulosus · lubri
cus · et asperimus: et cū ipso uisu horre
dus · Ecce totū p̄ducti tibi: qd cūq uolu
eris eligere · Hoc dicto · nouicius expgefac
tus est: nō dubitās uisionē p̄ter se
ipsum · utpote lene sue tēptacioni con
gruentē · Mo Vellem scire iterpta
cionē hui uisionis · Mo Via ad dexte
ram uitā significat monasticā · et spū
alem · Via ad sinistrā · uitā secularē
atq carnalem · Illua p̄sens uita est:
in qua more arbor homines crescūt p
etatē: et succidunt p mortē · Itaq ui
ta breuis est: siue monastica sit · siue
secularis · Illa in p̄senti spinosa ē p
ordinis rigorē: inequalis p multimo
dam tēptacionē: lutosa p humilitatē
subiectionis: angusta p paritatē uo
luntarie paupertatis · Angusta ē uia
que ducit ad uitā · que p dexteram desig
nata est · Campus uero longus et
amenus p̄ditus est: quia p multas
tribulacōnes oportet nos introire ·
Secūdū uita secularis atq carnalis ·
quā sinistra designat · eo qd ad sinistra
xpi in se gradientes ducit · ai hedis iu
dicandos i pēn cōmoda est · ob carnis
necessaria: plana p̄ter p̄sta: sicca
p̄ter in obediencia: lata et lene trita
eo qd multi ambulent p ea: delicosa
p̄ter cōcupiscencia oculor · In hūc mo
dum uisum iterpt̄ans · a tēptacione
apostasie liberatus est: atq a pusilla
nimitate spe · et tempestate · Mo Sa
tis mirabile est · qd deus tam efficia
ter spm̄ instruit hominis dormien
tis · Mo Recordor nūc cuiusdā noui
cij · uigilando quidē satis tēptari: et
p̄ uisum nocturnū nō minori utilite
ab eadē tēptacione liberari · De Girardo
nouicō talia q̄ p alleluia i sōpnis
audiuit a temptacōe sua liberatus

Hina domus est est. Capi. liiii.
ordinis nostri in Flandria sita:
cuius mencionē feci in distinctōne
p̄ma · capitō sexto · In hac ante non
multos annos miles quidā nobilis ·
Gerardus noīe de castro tuino oriun
dus · cōuersus ē · Cumq nouicius i
choro nouicior staret · et clamores
mōchorū in choro superior sup caput
suū cantanciū frequent audiret: tēp
tari cepit · Amplius tamē caput ei
turbabat · quociēs alla cantabatur ·
In illo maxime uoces exaltari solēt ·
Et suis et hoc pusillanimis: accesit
ad priorem · et ait · Dne prior ca
put meū doleo: nec diucius tū cla
morem sup caput meū tolerare po
tero · Cui prior uita quedā cōsolacio
nis tendit: et parū illi pfuit · Nocte
quadā cū maxime de hoc nouicius
temptaret · uidit se in sōpnis aquiba
dam milibus aliqndo inimicis suis
undiq uallatum · nec aliqd refugij
sup ē subsidiū · Cumq putaret ce
lerius se esse capiendū ul' interficien
dum: clamauit ad dnm dicēs · Dne
liberā me in hac hora · Et circūspici
ens mor uidit exercitū candidator
de longe uenientē: sibiq in auxiliū
properantē · Signifer autē qui p̄cede
bat p signo militari alla
clamauit · crebro id repetens: qua
uocaciōne hostes territi et dispersi
fugam inierūt · nouicū solū relin

quentes. Qui expgefactus. nõ solum
gauisus est se fuisse liberatũ. ab eis q̃
cum circãdederãt ĩ nocturna uisione.
sz qd magis eũ angebat. ꝑdcã uidelicet
tẽptacone. Mane accedens ad priorẽ.
dixit ei satis hilariter. Rogo uos dñe
prior. ut ad huc alaus ⁊ forceus cante
tis alla sup caput meũ. Non me ãmo
do turbabit clamor diuine laudis.
et reuelauit ei uisionẽ p ordinẽ. Istã
nobis retulit scẽ recordacõnis wal
cherus de birbach. qui eundẽ gerar
dũ ⁊ uidit et agnouit. Ad Puto e
cã nõ nullos monachos de apostasi
a temptari. Mon. Multa de ea tẽptã
tur. et uariliter reluctantur. Alij tẽp
tantur. et tam uoluntate quã ope
pessus superãt. Quidã uero tẽptãtur.
et cõcepta uoluntate diuinis reuela
conibz siue ordinacone ante casũ
reuocantur. Non nulli uero flagel
lis cohibentur. Ad De hys michi
dicas exempla. Mo. De primis et se
cundis. qz tẽptacõ eorũ satis ẽ usita
ta. nõ est necesse t dicẽ exempla. de
nouissimis uõ tibi dicam qd audiui.

De monacho motkirburch qui p
uersiculũ. Ꝑdiet. ꝛc a tẽptacõe apos
tat. lv. cap.

Monachus tasie libar ꝛ. lv. cap.
quidã de otkirburg. teste dnõ
philippo alias eius qui hec retulit. tẽp
tacones incurrit. ut redire ponẽt ad
seculum. Nocte quadã cũ staret in cho
ro. et mente tractaret. quando ul quo
mõ de monasterio exiret. p tedio cõtare
nõ potuit. In laudibz uero cũ cantacõ
sũ alacrit psalleret. eo qd esz feria sex
ta. iam dcis alias ad exeundũ fres
arcuuit. Qui cũ uenisz ad mõchũ u
lum fluctuantẽ et nõ cantantem. puta
eum dormire. se ad illũ inclinauit. et
uersiculũ qui cadẽ hora psallendus est.
in aurẽ uigilantis fortiter clamauit
dicens. Egredier diabls ante pedes.
Qua uoce audita. satis territus ẽ ille.
putans alitẽ p aliquã reuelacõnẽ
cogitacõnes suas puersas scire. quibz
tam manifesta sentẽcia ꝓphetica uisũ
est respondẽ. Nec aliter intelligẽs uer
ba ꝓphete. qm̃ p se facta. timuit ma
ledictionẽ eius si aberet incurrẽ. et
dyablm taneris siu ducẽ halẽ. Sicz
uirtute diuina reuocatus a malo
proposito. stabilis factus est. et mirabilis.

De scõmonali q dñi nocte uellet ut ad
scõm et caput ostio illideret a tẽpta

Scimonialis cõe liberata ꝛ. lv
quedã circa principiũ cõuersã
nis siue. sicut ipa michi retulit. tã gra
uiter tẽptata fuit. ut doleret se uenisse
se ad religionẽ. Reduxit ei aũ cordis
oculos diabolus delicias secli qs dimi
serat. penuriã mõsterij quã sustine
bat. et cepit ex hoc grauiter tẽptari
et cõtristari. Que cum tẽptacones
diuinus sustinẽ nõ posset. nocte qdã
uoti sui ĩmemor. de lecto surgẽs. et
de monasterio egredi uolens. ad ostium
qdam qd ad cimiterũ ducit. uenit.
ut tãsilito muro ad seclm iret. Nutu
dei factũ est. ut in superiori limine tã
fortiter capite ꝓpingẽt. ut cõcusso ce
rebro retrorsũ caderet. ⁊ diu qi eram
mis iacet. Tandẽ ad se reuersa. ait.
Quo uis ire misera. Quod diabło
debuisti. hoc exsoluisti. Reuertẽ nõ
in claustrũ tuũ. qz nõ est uoluntas
dei ut usqm̃ uadas. Ecce qm̃ misera

De temptacõe.

cõdiuer deus suos conseruat: nũc p
sompnia: nũc p quedã ꝓsagia: nũc
p flagella. Et hijs saltis potis colli
gẽ. qd quedã nouicior temptacões.
necnõ et mõchorũ. nõ uerbis hũanis
et exemplis posse inter curari: sz sola
diuina uirtute. Hec tibi dicta suffi
cant de tẽptacõibz accidie ul tristi
cie. Hjs nũc aliqua audire exempla
de auaricia. Nõ Volo et desidero.
q hoc uitio nõ solũ seculares. sz et
claustrales saltis temptant. Vnde pe
to ut idẽ uitiũ in describas: filias et
enumeres: et sic exempla subiungas.

De auaricia et filiabz eius. ℣.

Auaricia est gle seu quarũlibz rerũ ĩsaciabilis
inhonesta cupido. Hoc uitiũ alio
nomine uocat philarguria. Videtur
tamen inter hec duo aliqua ẽ differ
entia: quia auaricia est ĩmoderatus
appetitus habendi oim rerũ: philar
guria uero: p quã singulari appetitu
pecunie colligende. frena laxant. Aua
ricie autẽ filie sunt. fallacia. fraus.
pdicio. puuria. inquietudo. uiolencia
contra misericordiã obduracõnes
cordis. Auaricia in duobz consistit:
in acquirendo scil: et retinẽdo. De ac
mitiũ p salomonẽ dicitur. Cõtur
bat domũ suã. qui sectat auariciã.
Dñs uolens zacharie ostendẽ. unde
maxime pcederent mala mundi: os
tendit ei amphoriã p cuius amplitu
dinem intelligitur cupiditas. Ꝑ in eode
ꝑpha dicta est oculus ĩ uniuersa tra
dcõm aplm. radix oim malorũ est a
uaricia. Hoc eam nõ solum temptãt
psone seculares: sz etiã spiuales. Ja
cob regredientẽ ad terrã natiuitatis
suie. secutus est laban: uolens illũ re
tinẽre. Qui cũ retinẽre nõ posset. ait. Ad
tuos ire uoleras: cur furatus es deos
meos. Jacob qui intrpitatur luctator
ul supplantator: significat uirũ mo
nasticũ qui esse debet supplantator ui
ciorũ. Laban uero qui sonat candid:
significat mundũ. Contingit frequẽ
ter ut aliq's mundũ p conuersionẽ
deserat: nec tamẽ conuersus. ab auaricia
cor suũ cohibeat. Hunc iuste mũ
dus insequitur et dicit. Desiderio eras
tibi domus pris tui. id est patria ce
lestis: cur furatus es deos meos. Ac
si dicat. Cur sectaris auariciã: De
auro et argento qd religiosi satis ap
petunt. ydola fiunt. Non ergo sine
causa auariciã ydolorũ seruitutẽ uo
cat apls. Rachel q intrpitat uidens
deum. ata est religiosi: que du mũdi
hui diuicias cõcupiscit: quasi ydola
sub stramẽtis abscondit. Omnia enĩ
corpis necessaria. q mõchis regula
cõcedit. quia utilia sũt. stramẽta dica
possunt. Nõ Sepe ordo nr a secula
ribz de auaricia iudicat. Nõ illi
auariciã: hoc nos esse dicant. puude
ciam. Omnes enĩ hospites suscipien
tes et mandato regule tenemur
sicut xpm suscipe. Quibz si negaret
hospitalitas. qui modo ordinẽ iudi
cant de auaricia: tunc forte amplius
eundẽ iudicarẽt de impietate ꝛ mise
ricordia. Pene nulla domus ẽ ordis
que nõ sit obligata debitis: tũ ꝓter
hospites ꝛ pauperes: tũ ꝓter eos qui
cotidie cõuertunt. et sine scandalo
repelli nõ possunt. Est enĩ dispẽsatore

nostros erausem · nõ de toto · sed de tã
to : sepe hac necessitate oportet illos
uelint nolint auere · Quanta pena
uicaũ auaricie in pũna siue in futuro
plectat · ul' qũta glã et fructu diuicar
cõtemptus in pũna eãã remunerent :
quibusdã ẽ ostendã exemplis · Magna
erit eius glã in futuro · De cellario mi
lite qui canonicos bũnẽsibz debitã pecu
niã negauit et gressũ pdidit. ca. lviii
Miles quidã cellarius noĩe de
Mulla winteren oriundus · fis
trem habuit carnalẽ · noĩe hurminol
dum · bũnẽsis ecclie decanũ · Iste eidẽ
cellario acõmodauerat de pecunia ec
clesie sue · xx · marcas coloniẽsis
monete · Assortuo decano · ꝓpositus et
frẽs · multũ qꝫ pecuniã sibi cõmodatã
reddẽ recusauit · ymo qd deterius eãt
omino negauit : quia illã restitbz cõ
uincẽ nõ potuerũt · iurare cõpulerẽt ·
Miles uero stimulatus auaricia · iu
rauit ꝫ piurauit : equũ ascendit et
abiit : sz manũ dei effugẽ nõ potuit ·
Cũ autẽ cõplesset meduũ uie · ire uo
lens ad domũ suã : pedẽ nõ potuit ·
Nã ꝓter auaricia que radix ẽ omiũ
malor · dns gressũ illius ĩ terra fixit :
et quia meritus fuãt · lingue officio
eum puauit · Senaens ille se iusto
dei iudicio nõ posse loqui · neqꝫ pedẽ ·
ul' saltem humã redire : scã abrahã
patriarchã qui tũc ei in mentẽ uenit ·
sans deuote inuocauit dicẽs · Sce ab
raham si tuis meritis ei officio ling
ue gressũ recepo · mor humã reitar :
et fribz suã pecuniã restituã · Statim
ut hec uouit loqui cepit · gressũ qꝫ
recepit : pecuniã reddidit : et de piu
rio penitenciã egit · Hec idẽ cellarius
ablati nrõ retulit : uir quidẽ simpler
et sans lene mongeratus : obijtqꝫ no
uicius in domo nrã · Nota Si deus sic du
re punit auaricã in secularibz : pudet
qd multo acrius illã punit in clauſ
libz · Nota Verũ est · Maxime ubi sue
sunt fallacia · scilicz et fratus : uiolẽcia
et contra misericordiã indurato cordis
De monasterio qd dns ob fraudẽ cellera
rii plagauit. ca. lix.
Cellerarius quidã ordinis nri tẽporis
auaricia · uiduam quandã defrauda
uit : immemor ꝓuble salomonis · Cõ
turbat domũ suã · qui sectatur auaricia
am · Dns uero nõ immemor uindicte ·
anno eodẽ totũ pene uinũ qd mõsterii
creuãt ma deteriorauit : ut nullius esset
saporis · ul' coloris · Senaens abbas tan
tam plagã nõ esse sine causa : uirgine
xpi azelinã · que tẽpibz meis colonie
fuit · ut sibi a dno causã illius flagelli
peteret reuelari · humiliter exorauit · Ad
cui fratribz : responsũ est ei · qꝫ ꝓter fraudẽ
esset cellerarij sui · quã in talem uidui
exercuerat · Et adiecit dns · Ad hunc ei
tangã una plaga maiore · Qd fecit
ma · Eodem enim anno miles quidã tu
nem pene annonã mõsterij ĩ horreis
incendit : sicqꝫ plaga cessauit · Nota Si
deus ualde sit misericors · qd est qd ꝓ
unius homis fraudẽ omnẽ punit
cõgregacionẽ : Nota Sicut legit ĩ libro
ꝓter auaricia achor · qui de anathe
mate iherico tulit : in omnẽ ꝓlm ira
dei descendit · Nã sicut deus misericors
est : ita et iustus est · Si ꝓter unius
meritũ sepe multitudini pcit : quid
miraris si dicente eius equitate ·

qndo ꝓter unius delictũ multos pu
nit. Mo. Si hec ita se habẽt. uidetur
mi utile subiectis. ⁊ necessariũ plantis.
ut frequẽter officiales suos moneãt.
ne aliqui fraudẽ inferant. ne forte ꝑ
hoc flagellum contra se iudicia puni
ant. Mo. Ueru dicis. qꝫ modicũ fer
mentũ. totã massam corrũpit. Non
solum deus punit si instinctu auaricie
alijs dampna iferamus. ymo etiã si
mã auare retinẽdo egentibꝫ nõ ipcia
mur. ul' exhibita ĩmisericordiũ ãtre
tempus subtrahamus. De plaga do
mus uilaricensis. Caplin. lx.

Habitatio domus est ordis nri. q
uilariũ dicẽ. in qua hospitibꝫ ⁊ egenis
multa bona sepe exhibita fuit. ⁊ adhuc
cotidie exhibent. Hoc anno cũ essent
in eadẽ puincia tempa cara. fres eius
dem cenobij summã annone sue taran
tes. et sicut mos est humane infirmitati
defectũ timẽtes. et dyabolica ut patu
it intẽptacõne. subsidiũ qd pauperibꝫ
sans largiter ipendẽ consueuerãt. usqꝫ
ad messem subtrahẽ cõsiliati sũt. Eadẽ
nocte sicut retulit nobis quidã mona
chus de eadẽ domo ueniens. piscina
que erat ultra claustrũ erupit. et ꝑ
diuersas se diffundens officinas. gra
uiter illos dãpnificauit. Qd fratres
utpote uiri iusti et timorati pcis sui
⁊ maxime cõcepte in pauperes auaricie
deputãtes. mutato cõsilio. sicut ante
beneficia illis solita ĩpenderũt. Non
Uellem nũc aliqua audire exempla.
de pena auaricie ĩ uita futura. Mon
Hoc differendũ est usqꝫ ad distinctio
nem duodecimã. in qua tractandũ e
de pena ⁊ gloria mortuorũ. Interim ꝑ
dicã quedã exempla cont' auaricia.
ut cognoscas qntũ bonũ qntũ ue glẽ
consequũtur. hij qui ab auaricia tẽpta
ti. superati nõ fuerũt. De abbe qui
cellario suo ob dolũ depõito a diuisaris
bõ ꝑ qꝫ cõtẽdebãt ultro dimisit ⁊ eadẽ

Habes eos cõactus recepit. capũ. lxi.

Ablas quidã nigri ordinis. si
cut mi retulit quidã alius de ordine
nrõ. uenit ad abbatẽ quendã claraual
lis dicens ei. Dne abbas date mi falcẽ.
et ego dabo uobis curuũ baculũ. Ille
qd facẽ uellet stati intelligẽs uiriũ sui
cepit. habitũ mutauit. ⁊ qꝫ hominẽ
prudentẽ eundẽ esse considerauit. nõ
multo post. domui cuidã ordinis nri
abbatẽ eum pfecit. Eodẽ tempe domi
illius fres. ꝑ quibusdã possessionibus
cũ psonis quibusdã secularibꝫ cõtende
runt. Uentilata est causa cora iudica
bus. et data ẽ sentẽcia ꝑ abbate ⁊ fribꝫ.
Postea cellerarius abbati secrete dice
bat. Dne bene hodie plactauimus.
Scatus tamẽ causã nrã nõ er omni
pte fuisse iustam. Audito hoc uerbo.
abbas sans turbatus ẽ. tacuit tamẽ.
Sequẽti die caplin intrauit. cellera
riũ pclamauit. et depositũ. eo qd a
uaricie sue cõsilens suppsisset iuratẽ.
Et missis ꝑ adiũsaris nuncis. aut illis.
Boni homines. bona uta. uestra sunt.
ego a die hodierna nõ repetam illa.
Qui cũ gaudio recedentes. ita ĩ albis
simplicitate et iustitia edificati sũt.
ut compunctis oculis reduxẽt. ⁊ bona ꝑ
quibꝫ diu cõtendẽrãt grato aio mõs
terio libẽ cõferrent. Que cũ nõ cõsen
tiret abbas recipe. responderũt. Dne
qdqꝫ uestri iuris fuit in hijs bonis re

mirabimus: qd ad nos principat deo in
elemosinā offerimus. Tunc pmū ab
bas acceuit sua regre: magis claustri
sui edificans sua simplia iustiaa: quā
cellerarius sua astuta auaricia. Simili
pene audies de dño petro abbe clair
uallis in distinctione pma capl'o xxxiij.
Iuri iusti multū detestant auaricam:
sicut audies in sequēti capl'o. De pposito
scheuldensi et conuerso auaro qui
apud amount. capl'm. lxij.
A monasterū sā arsanaq solas
tiais quidā uocatus fuit uir magne
prudencie atq sancte nacione gallicē
notē ulricus. Cui cū redditus scolas
tice nō sufficerēt: necesse erat ut debi
tis obligaretur. Quidā et fribr stem
ueldensis mōsterij ordinis pmonstra
tensis. eo qd uirū magne lectāture
illū conspicēt: frequentē monuit. ut
ad domū suā grā confusionis se tūsfer
ret. Tandē ille diuinitus inspiratus:
in hec illa respondit. Pecuniā aliqn
tulam detro: soluite illā et ego ueniā
ad uos. Qd cū intellexisset ppositus
pdā monasterij pecuniā lucrantissime
soluit: et scolasticus habitū suscepit.
Qui nō multo post eiusdē cenobij
fratis est ppositus. Nondū enī i ordine
pmonstratēsi erant alles. Facens ille
cū officio animas se regēdas suscep
pisse nō pecora ul' possessiones oppan
dabat. extirpandis uitijs nō pecunij
cōgregādis: scens auaricia radicē
esse omniū uiciorū. Habebat autē
unū conuersū i āministracōne exterior
ita solum et circūspectū: ita sollicitum
et pfrm ut omnia p manus eius
tractarent: et curtibr ecclie que necessa
ria erant tā in aratris quā ipsumbr
siue expensis. ipse quasi solus uniuersa
puidet. Omia ipse erat: omia dispo
nens. nichil negligēs: agrū agro co
pulans: et uineam uinee cōiungens.
Dominus ista cōsiderans et in scripturis
legens. nichil auaro esse scelestius: de
quadā cōuersū eundē ad se uocans.
ait. Noli barbare: quare uenerun
ad ordinem? Quia ñ bene exprimere
potuit theutonicū idioma. habere
nō potuit uerba ornata. et ideo qdq
loquebat. cōuersis uidebatur puerili
atq distortū. Respondit cōuersus. Ni
noui dñe. Tunc ille. Ego dicam tibi
Ad hoc enī uenī: ut peccata mea i hoc lo
co deflcam. Quare ergo tu uenisti?
Respondente eo. Dñe simili de causa
ait ppositus. Si uenisti peccata tua defle
re. formā debueras penitētis tenere.
Hoc est ut frequēter sis i oratorio: ut
uigiles. ut ieiunes: deū qz p peccatis tu
is iugiter exores. Non enī penitētis
est. ut tu facias uicinos tuos exhēdare:
et densū lutū cont se congregare.
Ad hec cōuersus respondit. Dñe tu
na illa que cōparo. agris ul' uineis
ecclesie nostre cōtinuant. Et ppositus
bene. Cum illa fuerīt empta: nec
se est. ut ecia emas illa que emptis
cōiungunt. Nosti qd dicat ysaias.
Ve inquit. qui cōiungitis domū ad
domū: et agrū agro copulatis. Nūq
habitabitis uos soli i medio terre?
Tu uero auaricie tue nullū finem
ponis. Cum omnia q in hac pūcia
sunt a te fuerīt cōpta: flumē tem
pransibis pede: deinde pedes usq
ad montana: nec sic quiescis. donec

de temptacõe.

puenias ad mare. Dicto qd ibi gdũ
sistes. eo qd pelagus sit latũ ⁊ spacio
sum. gressus autẽ tuus strictus. Ma
ne ergo ĩ claustro tuo. frequẽta ora
tiũ tuũ. ut die noctu qꝫ possis pcũ
tua deplangẽ. Expecta paulisp. ⁊ ha
bebis satis terre subtus te. ⁊ supẽ te. et
intra te. quia pulnis es. et in pulueꝛẽ
reuerteris. Hec audiẽs quidã ex fratr
seniorib. dixerũt. Dnẽ. dnẽ. si cõuer
sus iste amotus fuit. domus nra sub
sistẽ nõ poterit. Ad qd respondit. Me
lius est ut domus peat quã aia. ⁊ nõ
acquiescat petiõni eorũ. Sto. Iste fuit
uerus pastor. scients oues sibi cõmissas
nõ corruptibĩ auri ⁊ argenti fuisse
redemptas. sed pciosõ sanguine agni
uidelicet ihũ xpi. Sto. Hoc satis
in eius uerbis et actib. claruit. Nã
tempꝛe illo quo reinaldus frãs est co
lonie archiepc et essent episcopij red
ditus obligati curtes qꝫ desolare. sua
sum est et ut ex diuersis domib. ordi
nis cisterciẽsis diocesis siue cõuersos
fideles atq. prudẽs acõmodaret. qui
et curtib. pesset. et annuos reddit
sua industria reformaret. Qui cũ cõ
silio tali acceuisset. et tã ex campo
quã ex monte domib. religiosis cõu
sos aliquos elegisset. suasũ est et ut
eã pdcã cõuersũ assumẽt. Po quo
cum honestũ misisset nuncũ. et ille ex
pte epi salutasset ꝓpositũ. adiecit. Do
mus meus modicã petiõnẽ petit a
uobis. quã ei negare nõ debetis. Cu
cũ ꝓpositus respondisset. nõ est dñi mei
rogare me si papa. subiunxit ille. Pe
tit obtinere ut talem conuersũ ad ta
les usus ei acõmodetis. Ad qd ũbũ
ꝓpositus satis humilit cõstanter ac
mansuete respondit. Habeo ducẽta
oues in tali grangia. in alijs uero
tot et tot. similiter boues ⁊ equos.
dñs meus tollat ex eis. qũcũq uoluit.
cõuersũ uero anime mee cõmissum
ad tales usus nõ habebit. Ego autẽ nõ
de ouib. meis ⁊ bobus. sed de cõmissis
mi aĩabꝫ suũmo pastori in die iudicij ra
tionẽ reddituꝛus sũ. Et nõ cõcessit ei.
Reliqꝫ et aliud petitionis siue indicũ
cõtẽ auaricia religiosoꝝ. utile satis
exemplũ. Sto. Die quadã ante quã
amotus est ꝓpositus modo supdictus
cõuersus ab amministracõne sua ꝓ
positus ad unã grangiam suam uenit. in
qua pullũ equinũ pulcꝫũ satis uidit.
De quo iam dcõ frẽm. cuius est. uel
unde ueniret interrogauit. Cui ei con
uersus respondet. talis homo bonus ⁊
fidelis amicus nr. moriens eũ nobis
legauit. aut ꝓpositus. Istũ ex deuoci
one. uel ex aliquo iure legauit eum.
Respondit cõuersus. Et decessu illius
emersit. Nam uxor eius eo qd esset
de familia nra. iure curmedie illum
obtulit. Tunc ille mouens caput.
respondit uerbũ piũ. Quia bonus
homo et amicus nr fidelis erat. idẽ
eo uxorẽ eius spoliasti. Redde ergo
femine destitute equũ suũ. quia rapi
na est. aliena rapꝫ uel retinẽ. Tuus
eũ antea nõ fuit. Quia idẽ ꝓpositus
uir prudens erat. p negocijs mõsterij
egrediens. secũ iuuenes minus libenter
ducebat. Nouerat eũ hoc eis nõ ex
pedire. ꝓter tẽptaciones diabolicas.
Die quadã cũ unũ ex adolescẽtib. se
cum duxisset. ⁊ simul equitãtes nesciõ

quid ul' unde cōferret: obuiā habu
erūt iuuencūlam formosā. Quā ai
ex industria equū suū retrahēdo pō
stitus salutauit, officiosissimē stetit illa
et inclinato capite resalutauit illū.
Cū paululū processisset. nolens pōsti
tus tēptare iuuenē ait. Puella ista
uidetur multū formosa fuisse. Cui
ai ille dicēt. credite mi dnē. et hoc ip
si uisum ē mi. Respondit pōstitus.
Ipsū tantū deformat eā: scilicet qd
monocula est. Respondit iuuenis.
Ipse dnē utrūq; oculū habet: ego eū
satis diligenter consideraui eā. Tūc mo
tus pōstitus ait. Et ego cōsideraūdo dor
sum tuū. Tante debueras ēe simplicis
tatis: ut utrū esset mascūlus ul' fēi
na. scire nō posses. Reuersus uero ad
monasteriū: dixit senioribus. Ipse
dnī. quīq; arguitis me. qd mecū non
eduxero iuniores. et exponēs eis
causam pōdeū iuuenē durius argui
ut. atq; castigauit. Tante enī erat
luctāture. ut tempe quodā p negocio
ordinis sui asterciū pgēt: in capīlo
generali facēt sermonē. Ipse in retu
lit quidā ex senioribus domus illius.
Nota. Contingit frequenter ut prētes
uiri pecunias siue possessiones titulo
minus iusto a suis subditis obtineāt.
et ex eis domos religiosas edificent.
Licet ne religiosis huiūmodi recipe ele
mosinas sāēter? Mo. Quicqd cōscī
encia remordet: cōscīam polluit. Sa
as tamē hoc quīq; fieri iusto dei iudi
cio. sicut subiecto docebis exemplo.

De abbe qui audiuit i oōne. Dedisti
hereditatē timētibus te. dū timeret ab
baciam a potēte cōstructā suisque. Iein.

Uir quidā potēs et nobilis iuxta
sua domū ordinis nri cōstruē
desiderans: ai locū religioni cōgruū
inuenisset. habitatores eius pū pao p
tum minus erant. Abbas uero qui ad
eundē locum missurus erat cōuentui.
timens deo nō placē. tali mō pauperes
a suis possessionibus alienare: orauit
deū. ut sibi sup hoc sua dignaret uolū
tatem reuelare. Et nō est pmissus ut
ille iustus: de hac re diu tribulari. Sa
die quadā ai esset in oōne: huiūmodi
uocē audiuit. Dedisti hēditatē timen
tibus nomē tuū dnē. Qui surgēs mor
tuus fuerit. p uocē ipsi ai celitus demis
sam. uoluntatis esse diuine. ut hoīes
indeuoti de eisdē possessionibus exerent.
et uiri timorati deumq; laudantes ibi
q; locarent. Sic legitur dns terram
chananeor. et reliquas īmundarū
gentū dedisse filijs isrl. Non tamē
ista trahenda sunt in exemplū: quia
omnis auaricia. omnisq; iniustitia
a religiosis detestanda est. Mo. Tamo
amplius in talibus scandalū uitan
dum est: qa secūlares nō libenter clau
strales habent uicinos. Quid qs pu
blicus dicēt dū domū iuxta cōstruit.

Dum cōuentus nr. Lyon. Mon.
a dno philippo archiepo. sup
monte stroinberg uocatur: quidā
homines pūicales hēditas suas tuē
tes illū arguerūt. Quibus ipe respon
dit uerbū bonū: uerbū scīm. Ipsa
inqit est in qualibet uilla diocesis mea
cōuentus iustior: qui et deū iugiter
laudarēt. et tam p me. qm p michi
cōmissis orarent. Puto qa tūc me
lior multo est status ecclesie mee.

de temptacõe.

qm̃ modo sit. Nulli noceret cũ multi
prodessent. Aliena nõ rapuit: cũ sua
omnibus ꝛ̃parciantur. de largitate pau
pibus famis tpe a domo uallis sc̃i petri

Eo tempe exhibita. capm̃. lxv.

Eo quo fames illa ualidissima ꝗ
anno dñice ꝛ̃carnacõis. cj. c. xcvij.
fuit. et plurimos exinanit. domus
nra hoc tunc temporis pauper fuerit. ac
nouella. multis subuenit. Sicut du
cũt hij qui numerũ inopũ ante pre
tam cõsideraueri: aliqn̄ una die mul
le quingentas elemosine date sũt. Dns
gerardus tũc abbas. singlis diebus an
messem. in quibus carnẽ non licebat. bo
uem unũ in tribus caldariis cũ oleribus
aliquaq̃ collectis coqui iussit: ꝛ cũ
pane p singlos pauperes diuisit. Simi
le factũ est de omnibus aliisq̃ plimentariis.
Sicq̃ p gram̃ dei omnes pauperes supue
nientes usq̃ ad messẽ sustentati sũt.
Et sicut audiui ab ore tã dñi gerardi
abbatis. cũ timeret ne forte annona
pauperum ante tẽpus deficeret: et pistorẽ
p eo qd̃ panes nimis magnos faceret
arguerit: respondit ille. Credite in dñe.
in pasta ualde pui sũt. et i fornace ce
cauit. Pui imittunt: et magni extra
hunt. Retulit m̃i idem pistor. frat
sal' conradus rufus. qui ad huc uiuit:
quia nõ solũ panes in fornace. ymo e
tam farina creuerit in sacis ꝛ in ma
sis: ita ut pistores omnes mirarentur.
nec nõ et pauperes qui inde nutriebant.
Dicebant enim dñe deus. unde uenit oi
annona ista: Eodẽ anno diues dns
caritate seruor suor ecia in hac uita
p centuplũ remunerauit. Nam ma
gister andreas spirensis. p pecunias
quas in curia frederici ꝛ̃patoris. necnõ
et in greca cõgregauit. magnũ allo
diũ in bliterstorf emit: nobisq̃ in ele
mosinã dedit. Unde talis uoluntas ni
si a deo: Item de hmãitate qm̃ domus in
hemenrode eodẽ tpe ꝛ̃ pauperes fecit et q̃

Eodem tpe multipl'a do ꝛ̃cepit. lxvi

domus in hemenrode mater
nra nõ minore caritate. ymmo tãto
maiore qm̃to dicor fuit. pauperib exhi
buit. Tanta enim fames pauperes ꝛ̃mebat.
ut mulieres pregnates ante portã in
nemore pariendi tempa ꝛ̃plerẽt. ꝛ̃pe
uero nõ immemor ꝓmissi. date ꝛ dabit
uobis: quia largi erant ꝛ̃ dando: lar
gam illis misit elemosinã. Gerardus
etiã ꝓpositus sc̃i symeonis ꝛ̃ treueri mo
riens arcã. de. libras argenti illis le
gauit: ex quibus centũ ad portã ꝛ̃iussis
pauperm̃ sequestrauit. Portarius nõ
centũ libras suas recipiens. nõ eis u
neas ul' agros. sz tondẽ maldra siligi
nis apud cõfluenciã cõpauit: quibus
satis sufficient. usq̃ messem pauperes
sustentauit. de claustro westfalie cui
dus expẽsas pauperib exhibitas du

Retulit plo restituit. capm̃. lxvii.

Michi frater godeschalcus de
wolmuistreine. mõchus nr̃. post eadẽ
cara tempa cellerariũ quendã ordinis
nri de westfalia occurrisse sibi. Quẽ
cũ interrogasset quo festinaret: respõ
dit ille. Ad cõcambiũ. Ante messem
ob necessitatẽ pauperm̃ pecora nra oc
cidimus. calices ꝛ libros nros ꝛ̃pigno
rauimus. Modo dns misit nobis ho
minem. qui tantũ nobis aurũ dedit.
ut eius quãtitas in duplo erogatis re
pondeat. Unde uado illud cambire

p argento: ut ex eo possim pignora no
tra redimere. ⁊ greges repare. Tria hec
exempla dicta sunt contra illos. q̃ uiros
claustrales iudicant de auaricia. Nota
Nūc p̃mū intelligo: quid sit dare ⁊ da
bitur uobis. Mo. Non intelliges p̃fecte
nisi in futura uita: q̃n p̃terrena sōstan
cia. quā p xp̄ō dimisisti. siue pauperib;
in illius nomine dedisti: recipies regnū q̃d
paratum est electis ante cōstitutionem mū
di. In illa die filius hominis tibi cum
ceteris electis tuis enumerabit datum:
et tu eius recipies p̃missū. Nd enim di
cet: Esurui et dedisti mi manducare:
et cetera que ibi sequūt. Iuri tamen p
fū ei dnō iudicabitur. Mo. Si tāta bona
sequūtur elemosinā: ue illis qui in
hoc breui tempore sectant auaricam.
Mo. Duo illa uerba dni. salicet date ⁊
dabitur uobis reuocat memorie mee
rem gestam. hijs qui hospitalitatem ex
ercent. p exemplo satis necessariam.
de claustro ob abbis auaricam depauper
to ⁊ ob recepcōem duorum fratrum saltem date et da
bitur rursum dicato. ca. Iejunii
Abbas quidam ut puto de ordine
nigro. sicut ex relatione cuiusdam ordis
nis didici. hospitalis erat valde: ⁊ cū
pauper valde misericors. Et q̃a in opib;
misericordie feruens fuit: tales dispē
satores domui sue ordinare studuit.
qui nō eius feruorem impedirent: sed magis
incenderent. Quanto plures hospites su
cepit: quanto plus caritatis pauperib; ex
hibuit: tanto illi et domui eius dnis
amplius benedixit. Post cuius mortem
successor eius stimulatus auaricia: pi
etatis officialib; amotis. et eis quo
tenacores nouerat institutis. aut

Predecessor meus nimis erat dapsi
lis et indiscretus. officiales ei nimis
prodigi. sic ordinabo deleamus expensas
monasterij atq; temperare: ut si forte se
ges nra grandinata fuerit. et tempa ca
ra emerserint: habeamus unde pauper
bus subueniamus. Huiusmodi uerbis
auaricam suam pallians. hospitalitatem
suam prius exclusit: et consueta tenebat
pauperib; subtrahere. Caritate subtrac
ta. pace nō potuit mōsterij substantia:
immo in breui ad tantam uenerunt pau
pertatem. ut uix haberet fres q̃d mandu
carent. Die quadam uir quidam uenerabi
lis uenit ad portarium: quesiuit
hospicium: quem ille quidem clanculo ⁊ ci
timore collegit: atq; hospitalitatis
officia p posse et tempore illi exhibens.
adiecit. Non te scandalizari debet bo
ne uir q̃d tam negligenter te pauro: q̃
necessitas in causa est. Aliquando uidi te
lem statum hui mōsterij: ut si nō esset
epc. ei magna caritate ⁊ habundantia
fuisset susceptus. Respondit ille. Duo
fres expulsi sunt de monasterio isto:
nisi illi duo fuerint reuisi. nūq̃ bonus
erit status eius. Unus eor uocatur
date: et dabitur uobis alter uocatur hoc
ab oculis eius recessit. Puto aliquem fu
isse p̃sonam angelicam. p quam dnis p̃mis
fratrum illor reuocare uoluit caritatem.
Portarius ei est latens. nota eadem
retinuit: abbati et fratribus audita re
tulit. Resumpta est hospitalitas: et
cepit eis mor dnis benedicere ut prius.
Nota Quid sentiendum est de illis. qui
hospites colligunt. et elemosinas da
tum faciunt p̃ter gloriam inanem: Mo.
Tales dando sua perdunt: et nichil

aliud recipiunt · nisi qd̃ querunt · scilicet humanã laudẽ · Alij xp̃o su
a dant · tantũ ꝓter uitã eternã · et
hos dns nõ deserit in pñti · Quidam
uero ꝓter utrũq; · uidelicet ut in pñ
ti diuites fiant · et in futuro habeãt
uitã eternã · Et istos dns sepe dupli
a remunerat · hic p̃ bona temporalia ·
in futuro p̃ bona eterna · Non nulli
uero sunt · qui etiã pauperes sua xp̃o lar
giuntur · ut dum ceperint ab ipso di
tari · tunc et diabolica tẽptacione ã
plius tẽptari manũ suam retrahunt ·
egestatem timentes · Moꝛ De hoc di
cis exemplum · Mo. De feria q̃ hospita
uerãt abbatiũ cisterciensis ordis exhibuit
+ diuitia ẽ et eadẽ exclusa de pauperata.

Non est diu qd̃ femina cap̃. xxx
quedã ad huc forte uiuẽs · et
in quadam ciuitate manẽs in qua
abbates nri euntes ad generale ca
pitulũ hospitari solent · plures ex
eis iuxta sui causa hospicio suscepit ·
Senacus illa sibi ad ingressũ illorũ
tenedia · fenũ illis gratis dedit · dein
de pabulum · Quanto plus dabat ·
tanto plus habuit · Et ei hospitũ
suorũ meritis · et oꝛione iam diues
facta esset · omnisq; omnib; habunda
ret · cepit defectũ timẽ · et dicẽ intra
se · Non potes diu sustinẽ tãtas ex
pensas · modo contrahe manũ · ne
forte paupertẽ incurras · Mira res ·
Mor ut hospitib; stipendia cõsueta
negauit · et dns illi manũ subtraxit ·
Non enũ in domo illa frater dabitur
habitare poterat · de qua germanus
eius date expulsus erat · Tandẽ ad
se reuũsa cum se egere conspicẽt · de o
missione penitencia egit et pora re
sumens opa · iterũ ditari cepit · Quo
mõ intelligendũ sit date et dabit̃ uob̃

Nosse uellem quomõ cap̃. xxx. Mo.
intelligendũ sit · qd̃ xp̃s ait ·
omni habenti dabitur · et aut̃ qui
nõ habet · etiã qd̃ habet auferet̃ ab
eo · Moꝛ Et qui habet grãm hospi
talitatis · et caritatiue bonoq; ani
mo · et hylari multũ hospites suscipit ·
atq; libenter pauperes introducit · dnõ
pauperante dabit ei in pñti tantũ · et nõ
nũqm̃ ut supdcõ est centuplũ et ha
bundabit · et in futuro uitam eternã ·
Qui aut̃ grãm hospitalitatis et elemo
sine nõ habet ita ut inuitus hospites
pauperesq; recipiat · atq; ei malo ani
mo et murmure hoc ipm̃ qd̃ negare
nõ potest impendat · huic iusto dei iu
dico · hoc ipm̃ qd̃ habet in substãcia
temporali uel in se ipso deficit · uel ab a
lijs rapitur atq; distrahitur · nec fide
lium elemosinis augetur · Moꝛ Satis
placet exposicio ista · et hoc ꝓter exẽ
pla p̃cedencia · Moꝛ Licet frequenter
contingat ut claustrales ꝓter xpm
largi locupletent̃ · et contra ipsius mã
datum tenaces depauperent̃ · de utroq;
tamen subiungã exemplum · De hos
pitalitate monachor de lacu. ca. xxxi.

Ameyneuelt puincia · dyocesis treue
rensis · situ est qdã cenobiũ nigri or
dinis · qd̃ lacus dicitur · nomẽ habens
a re · ꝓnis possessionib; q; pollens ·
et in religione ceteris terre nrẽ cenobiis amplius florens · Ad hoc die qdã
saxo quidã hospitandi grã diuertit ·
qui multũ caritatiue illic susceptus ·
edificatus recessit · Non multo post

dives quidā in saxonia amicus eius
in extremis agens · ai testamētū suū
illo pūte facēt · aut · Vellem aliqua
legare p anima mea ! si scirem i quo
loco optime essē locatū · Cui ille res
pondit · Juxta coloniā claustrū qddā
est valde religiosū · in quo uenerater
sunt homines dei · et in hospitalitate
me teste pūpui ! nusqm poteritis ele
mosinā uestrā melius · et aiē uestre
locare utilius · quā in eodē loco · Ad
eius cōsilium saxo · ut puto · xl · marcas
argenti legauit · ⁊ decessit · Missa est
p seruū pecunia coloniam ! et qā sui
tus dyocesis coloniensis ꝓter saxma
qd erat inter ottonē ⁊ philippū regē
malus fuit · pecuniā ibi reliquit ! ⁊ ad
lacum pedester ueniens aliam rem p
ordinem retulit ! qui missō cellerario
pecuniā ibidē recepit · Hec in relata
sunt a quodā religioso conuiso ordini
nostri · De inhospitali ꝓposito nigri
ciusdē ordinis ordinis, lxvij.
Cella quedā in cpātu coloniē
si sira est · quā nominare nolo ꝓter
tempus ! quā ꝓpositus tam tenax re
git · ut neminē sponte sua hospitio
sedm regulā suscipiat · cum tamē sa
tis habundet · Cpē uero qui et aduo
catus eiusdē celle est · sacens hominē
pecuniosū esse et in hospitalē ! semel
uel bis in anno · cū plurimis equita
turis et multitudine militū hospita
tur apud ipm ! in quor receptōne tā
tum expendit ꝓpositus · quantū suffi
cere possit ad susceptionē hospitū to
tius anni · Alijs uero monasterijs
multo diuoribz · idem epē pat · ⁊ sua
largitur ! ut impleatur predcā sentē
cia saluatoris · omni habenti dabitur
et autē qui nō habet · etiā qd habet au
feretur ab eo · Nouī satis mi dcm fue
ar tam uerbis quā exemplis contra
auaritiam ! nūc pcor ut idem facere
nō pigriteris contra gulam · No Pu
tus expedire te dcto de gula · quid sit
que sint eius filie et qm̄ periculosa sit
illius temptatio ! si ei cōsensus adhibe
atur · corpi et anime · et quibusdā tibi
ostendē hoc testimonijs · De gula et
Gula est filiabus eius, cap. lxxvi
solius corpis causa inordinat
et illecebrosius comedendi bibendiq; ap
petitus · Huius filie sunt inmundicia
scurilitas · inepta letitia · multiloqui
um ! eleratio sensus · cecitas intelligēdi ·
In gula sunt quinq; gradus procedendi ·
Primus est · alios pcios ⁊ delicatos
exquirē ! secundus est curiose ꝓpare
tertius ante tempus sumē · quartus
nimis auide ! quintus in nimia quan
tate · Gula primus homo in paradiso
uictus succubuit ! hec esau primogeni
ta subripuit · Gula sodomitas ad pe
catum maximū incitauit ! ipā filios
isl' in deserto pstrauit · Ad huc esce ere
erant in ore ipsor ! et ira dei ascendit
p eos · Iniquitas sodome fuit satietas
panis · et habundancia · Homo dei abo
salicet · missus in bethleem ꝓter comes
tionē a leone occiditur ! dives qui epu
labat cotidie splendide i inferno sepe
litur · Nabuzardan princeps coquorū
id est gula thrlin destruxit · Vides qm̄
periculosa sint in illa ! Accedunt ⁊ testi
monia · Ait enī salomon · Ve terre cui
principes mane comedunt · Item · Om
nis labor hominis in ore eius ! ⁊ aīa

de temptacõe.

eius nõ replebitur · Et in euãgelio do
minus · Videte ne corda uestra graue
tur in crapula et ebrietate · Item apls ·
Honeste ambulemus nõ in cõmessa
tionib; · Secũdã · Prima xpi tẽptacio a
dyabolo p gulam facta est · Vnde ihe
ronimus dicit · In pugna xpi ꝓius a
gitur contra gulam ieiunãdo · p quã
victus est ꝓmus homo · Quã ualida
et in portuna sit nobis uicij hui⁹ tẽp
tacio · quibusdã recẽtiori tempore gestis
pandã exemplis · Ordinẽ etiam in qui
tum potõ · necnõ et modũ supdictarũ
tẽptacionũ · ade · scilicet esau · et reliqꝫ
qui illic enumerati sunt seruare stu
debo · de cõrado scolare qui propter esũ
vnius pomi amicti gracia puat⁹ ẽ. lerrm.

Colonie in maiore ecclia · decã
nus quidã erat nacione sueui ·
uir diues · prudens ⁊ honestus · in cõ
silio frederici ꝓratoris satis acceptus ·
Hic cũ in pomerio suo pomũ nouellã
plantatã haberet · et iam flores eius ĩ
poma pfecissent · pcepit omni fami
lie sue · sub ĩterminacõe gre sue · ne
nõ et pene · ne aliqs aliqd ex eisdẽ po
mis que pauca erant ante maturita
tem carpet · place uolens eius ꝓmi
cas · Cumq; omnes pceptũ illius cus
todirent · scolaris quidã noie conra
dus cognatus ei · et p ipm in ecclia
sci andree in canonicum ꝓmot⁹ · poma
eadem uidens ⁊ desiderans · patrui pre
ceptũ neglexit · unũ tantũ ut puto
de pomis tulit et comedit · Qd cũ de
canus intellexit · tanta ira ⁊ odio ex
arsit in illum · ut dilectũ eicere · nec
ab aliquo posset induci · ut culpã ei
ignosceret · Et quem multũ cognita
uerat diuitiis stipendijs ditare · ab illo
die in qintũ potuit depressit · Ego eũ
dem conradũ bene noui · et erat can
tor pfate ecclie · Satis ut uides tẽp
tacionis puer hui⁹ pena · cõcordat cũ
pena adam · Ille ꝓter pomũ eiectus
est de paradysi delicijs · ire domo patris
cuiusq; diuicijs · Noũ Cũ adam
ĩ potestate haberet omes fructus para
dysi · mirũ qd se ab una arbore contri
nere nõ potuit · Multi temere
adã iudicant de inobediẽcia · pomi ui
litatẽ attendẽtes · et uim tẽptacõis
nõ considerãtes · sicut subiecto plu
bitur exemplo · de seruo qui puerde
cõtẽ pceptũ dñi sui aptã gram eius

Quidam perdidit. capt. lxxv.

patrifamilias seruũ habebat
fidelem et utilem · omniũ rex suaꝝ
dispensatorẽ · Contigit ut die quadã
sermo esset de inobediencia ade inter
eos de esu pomi contẽ pceptũ dñi · et
seruus indignãdo illius in cõstãcie
dicẽt · ut taceã de deo · si in tã districte
aliqd a uobis pcipet · nũqꝫ tãsgres
sor efficerer · Tacuit tũc dñs · et post
dies aliqt cũ ille minus sibi cauere
nec sermonẽ contra adam platũ ĩ
memoria habẽt · puridẽ ei clausam
et nõ firmatã poterit dicens · Piri
dem istã custodie tue cõmendo · qd
si apertũ eã · tocius laboris tui mer
cede ꝓuaberis · et gre mee pretio ca
rebis · Hoc cũ crebrius ei conculcasset ·
et ille in cõclaui suo se recepisset · sta
tim diuisis cogitacõibꝫ cepit fluctu
are · tẽptacõibꝫ estuare · quid esset
in piride scire desiderans · Et sepius
illam uertens atq; circũspiciẽs · aut

intra se. Quid si aperuero illam? Solus sum: nemo uidet. Interrogatus negauit. Non est testis qui me coniuncte possit. Victus tandem temptacione, puridem aperuit: et auicula que intus clausa erat euolauit. Tunc tristis effectus ualde, misterium intellexit: et ad dni pedes puridem requirens se prosternens uenia postulauit, si no inuenit. Ad que dns. Serue nequ et contumax: tu primum patre nrm de inobedientia iudicans, tuamq; constanciam apud me commendans: te ipm condempnasti. Recede ergo a me: et facie mea de cetero nd uideas. Per in retulit canonicus quidam sci seuerini in colonia, uir seuere etate: uetus in uerbis: et uita religiosus. Simile ex pte contigit i saxonia.

De uxore militis q temptacone victa paludem a marito prohibitam intrauit

Henricus de wida. Capl. lxxvi.

Miles fuit diues ualde potens et nominatus: ministerialis henrici ducis saxonum. Ad huc plures uiuunt qui illum nouerunt: et rei quam recitatur sum forte recordantur. Habebat eum uxorem nobilem ac dilectam. Die quadam cum sermo inter eos haberet de ci pti eue, cepit illa ut mos est mulieribus eidem maledicere et de inconstancia iudicare animi: eo qd p modico pomo gule sue satisfaciens, tantis penis et miseriis omne genus humanum subdidisset. Cui maritus respondit. Noli illam iudicare. Tu forte in tali temptacione simile fecisses. Ego uolo tibi aliqd pcipere qd minus est: et pter amorem meum minime potis custodire illud. Respondente illa, qd e hoc mandatum: subiunxit miles. Vt die illa qua balneata fuis: paludem curie nre nudis pedibus nd ingrediaris. Alijs diebus si libet intres. Erat enim aq putrens et fimosa: et locus curie sordibus collectus. Illa subridente, et pcepta transgressionem eam abhorrescente: subiunxit henricus. Volo ut pnam addamus. Si tu fueris obediens, xl. marcas argenti a me recipies: sin autem totidem mi solues. Et bene placuit ei. Ille uero ipsa ignorante, secretos custodes paludi adhibuit. Plura res. Ab illa hora matrona tam honesta et tam uiuacunda, nuqm p curia transire poterat: nisi ad pdcam paludem respiceret. Et quocuens balneabat, tocuens de eadem palude temptabat. Die quadam exiens de balneo: durit pedisque sue. Nisi ingressa suo paludem illam moriar. Statim q; succingens se, cum circuspexisset, et neminem uidere putaret: comitante ancilla, aqua illa fetidam usq; ad genua intrauit: et huc illuc q; deambulando, bene conpiscencie sue satisfecit. Qd statim nuciatum est marito suo. Ille gaudensmor ut ea uidit, ait. Quid est dna? Fuistis ne hodie bene balneata? Respondit illa. Fui. Adiecit. In dolio, uel in palude? Ad qd uerbum confusa tacuit: sciens eum sui excessum nd latere. Tunc ille. Vbi est dna mea constancia uestra? Cum uilius temptata fuistis: tep diius resististis, turpius cecidistis. Reddite ergo qd deletis. Et cum nd haberet illa qd solueret, omnia uestimenta eius pciosa tulit, et p diuersas pdonas distribuit: sines eam p aliqd te

de temptacõe.

pus bene torquerī. Non. Valde mise
rabile est qd sic mens hominis semp
nititur in uetitū. Non. Intercē sermo
nē audiat. nō est tribulacō ul' tēpta
cō: ꝫ ubi signū belli ꝑdicationis tu
lit ostendit. tribulacōnū pugna in
surgit. Verba sūt origenis. sup illū
locum. ex quo locutus sū pharaoni.
affuerūt ppl'm tuū. Quā valida sit
quēq; pugna tēptacōnis post phibi
onē: exemplū tibi ponā militem
quondā qui magis elegit mori quā
in tēptacōne sua superari. De milite
penitente quē temptacō arboris uen
ce extinxit sed nō superauit. Capit'
Miles quidā fuit lxxvij. ∞ ∞
audiui a quodā uiro religio
so. multa scelera cōmiserat. Tandē
ductus penitēcia uenit ad sacerdotē.
de cōmissis fecit cōfessionē: satisfac
cionē suscepit: ꝫ susceptā seruare
nō potuit. Cūq; hoc sepius actitas
set: die quadā dixit illi sacerdos. Fili
i sic pficimus. Die ergo michi. Est
ne aliqd qd p pcis tuis possis custo
dire: Respondit ille. Est pomus ī
possessione mea tali: cuius fructus
tam amarus et pessimus est. ut nū
qm ex eo comedē possem. Si uidetur
uobis bonū penitencia mea sit. ut
quo adusq; uiuā de eiusdē pomis nō
gustem. Facens sacerdos maxime
post phibicionē excitante carne ul'
diabolo siue utroq; consurgē tēpta
cionē: respondit. P omnibus pcis tu
is tibi iūngo: ut nūqm de fructu
eiusdē arboris sacenter comedas. Abijt
miles: penitenciā iniūctā quasi p
nichilo reputans. Sic si ta erat ipsa
arbor. ut quociēs aurā suā exuret l'
intraret: eandē arborē respicē posset.
Respicēdo semp phibicōis recordā
batur: et recordando mox grauissimē
tēptabat. Die quadā ante arborē ean
dem transiens. et poma in ea cōsideras:
ab eo qui primū hominē p lignū phi
bitū tēptauit et pstrauit. tam ualide
temptatus est: ut arborē quidē uēiret:
et ad pomū nūc manū extendendo. nūc
extensam retrahendo: totū pene diem
contrarijs nisibz continuaret. Tandē
adiuuāte gra triumphās. in tui cōcu
piscēcie restitit: ut corde cōtristatus
sub arbore iacens exalaret. Ad. Si tēp
tacio ade tam dura fuit: nō mirū si ce
cidit. Mo. Grauiter cecidit tēptacōi
cōsenciendo: quia sicut foris habuit
causā inpellentē: sic intus gracia ad
iuuantē. Hec dicta sunt occasione pomi
pter qd eiecti sūt de paradiso ꝑthoplasti.
Non. Non minus miror qd esau esu
riens: pter lenticule decocionē. primo
genita sua pdidit coram deo: quia qd illi
pter pomū inobedientes. eiecti sunt
de paradiso. Mo. Non esuriendo. nō len
ticulam comedendo. primogenituā
suā pdidit: ꝫ p cōtemptū. quo rem
tam pciosam tā indigno pcio inca
tante gula uendidit. Nec nobis hoc
debet esse terror. qui frequentē tali
alo uesamur et ardentē sumimus. qa
magnū dei donū est qndo uiris deli
catis postqm cōuersi fuerit ad xpm. ī
condita pulmentaria leguminū. uer
tuntur in cōuiuiū. Audi de hoc ubū
sanctū iocundū. De tribz granis qbz
abbas gilelbertus se condire dice
bat pulmenta monachorz. capī. lxxviij.

Eo tempore quo milites illi ho
nesti et in seclo notati · uidel
licet cognomento waschart · karo
lus et marcmanni coloniense · aliique
tam ex clericis quam ex laicis uiri diui
tes in hemenrode conuersi fuissent · et
in ordine confortati · quidam ex secularibus
et tam decor militum notus et amicus
aut frater memorie domno gisilberto
cor abbati · Non sufficio mirari · qd
tales uiri in seculo tam delicati · o
leribus incedentes · pisa et lente possint
uti · Cui ille respondit · Ego tria gra
na piperis appono · quibus eadem grossa
pulmentaria ita condiuntur ut pe
ne nichil in suis scutellis comedentes
relinquant · Aiurante illo et nō intelli
gente qd audierat · abbas subiunxit
ut dicens · Ego tibi exponam · Primum
granum piperis · sunt longe uigilie
matutinarum · secum labor manuum ·
Tertium granum est · desiccacio feruoris lau
coris · Ecce ista sunt tria grana · q
bus appositis optimi saporis fuit pul
mentaria nostra · Et puto uehemen
ter qd monachus magis placet · pisa
suam · siue lenticulam propter tocacones
uel humores melancolicos uitando ·
quam nimis ex illis sumendo · Si appo
sita sumere noluit · necesse est ut lau
cora uel appetat uel requirat · Si ea
data fuerit ex consuetudine · pusilla
nimes scandalizat · si negata ante
tempus defficiet · Monachus uacuo
uentre · nō potest bene ieiunare · ui
gilare · aut laborare · Hinc est qd
sanctus Bernardus tales in quodam ser
mone satis acriter reprehendit · Ci
baria nostra nō sunt multum confortan
tia · et ideo oportet nos ex eis sumere
usque ad satietatem · Moni Quid sentendum
est de illis · qui p occasionem frequenter
in seculo sunt · et pene cotidie abbis de
licatis uescuntur · Erunt ne equales
fratribus suis in merito · qui abbis regu
laribus tormentant · Moni Non est
meum illos iudicare · unusquisque sedm
suum laborem mercedem recipiet · Dicam
tibi tamen de hoc cuiusdam laici sem
ciam satis delectabilem · contra quedam
cardinalem iocularitter platam · De
sermone monachi illrati ad henricum car
dinalem albanensem. lxxx.
Sancte recordacionis domnus henricus
albanensis epc et cardinalis · Anno
millesimo · c · lxxxviij · missus a clemen
te papa · temporibus frederici imperatoris
predicare crucem in alemania · contra
sarracenos · quosdam sibi terre mrem mō
chos ordinis asterliensis assumpsit ·
Die quadam ei simul equitarent · et ipse
dicet in gallico · quis uirum dicet nobis
aliquid boni · Respondit unus · Ille
demonstrato quodam mōcho laico · cui
nomen exprimit · et preceptum est ei stati
a cardinale · ut uerbum proferet exhorta
cionis · Ille primum se excusans · dicens
laicum nō dele licitum aliqd loqui ·
tandem sic exorsus est · Quando mor
tui fuerimus et deducti ad paradisum ·
occurret nobis sanctus pater noster bene
dictus · Ipsis nobis mōchis cum milla
tis · cum gaudio introducet · Ipso nō
henrico epo et cardinale · mirabitur
insulatum eum · et dicet · Quis enim
es tu · Et ille · Pater · ego sum mō
chus asteriensis · Respondebit sanctus ·
Nequaquam · monachus exenticulatus

nõ est. Tunc henricus sanis p se alligã
te tandẽ huiusmodi dam sentẽcia dicet
oshariis sanis tenedanis. Ponite eũ su
pinũ: et stomachũ eius sanditte. Si in
ueneritis ibi olera iconditta. fabũ pisã
lentẽ. pultes. albosq; regulares: cum
mõchis intromittat. Sin autẽ: si pis
ces grossos et albos secularis atq; deli
catos: foris mancat. Deinde cõuersus
ad cardinalem. subiicat. Q'd illa hora
dainus es patrp henrice: Ad qd ũbũ
cardinalis subridẽs: sermonẽ cõmen
dauit. Ego eundẽ uenerabilem epm̃
et mõchũ in ecclã sã petri colonie. ad
huc puer. audiui arcẽ pdicantẽ: et
plurimos ibidẽ uidi signãtem. erantq;
uir iustus et sanis. manus suas ab omi
munẽ exercẽs: et tã uerbo qm̃ exem
plo multos edificãs. No Recordor su
pius te dixisse iniquitatẽ sodome sa
turitatẽ panis et habundanciam.
No Ueria sũt ezechielis ppte. Vt aut
moyses. aũ quã subũteret dns sodomã
omis eius regio urigabat sicut paradi
sus dei. et sicut egyptus. erantq; nimie
fertilitatis. Vnde qa sodomite cõmes
sacõibz uacabant: p libidinẽ exflue
bant. Gula luxuriã plurimũ accedit.
No Quid ergo: Est ne peccatũ. si
monachus pane saturet. No Qd
supius diri de lenticula. hoc mõ dico
de pane. In pane sodomoz eo qd abus
sit pncipalis: intelligitur copia omm̃
aliorũ. quo illi habundabant. Panis
uero nr̃ quia grossus est et niger. ma
gis est necessitatis quã supfluitatis:
et puto magis mõchũ peccare si illũ
abhoreat. ul' delicatũ requirat. quã
si eo saciatur. Maxima qnq; in pane
solet esse tẽptacio. Declinio cui xpc
panẽ ordeaceũ lateri suo intinctũ por
rexit. capũ. lxxx.
Diu est qd ad clarẽ
tãuallem cõfusionis grã cleri
cus uenit delicatus ualde. Cũq; panẽ
cõuentus qui tũc temptis ualde gros
sus erat. et pisam abhorrẽt. atq; ex
qd timore nõ solum famis sz et futu
re refectionis tabescẽt: nocte quadã
saluator ei ĩ uisu apparuit: quo tres
uescebant fructũ panis in manu te
nens: quẽ ei porrexit et ait. Comede
panẽ hunc. Cui ai nouicius rndẽret.
dnẽ. nequaq; uesci potui pane ordea
ceo: xpc uulnera lateris sui panem
cundẽ intinxit. et porrectũ comedere
iussit. De quo ai gustasset: suis est
sicut mel dulcis in ore eius. Ab illo e
nim tẽpe panẽ siue albos regulares
quos prius uix tangẽ potuit. cum
multa delectacõe comedit. Hoc suas
qd dyabolus eos quos decipere nequit
p gulam: dercẽ p indiscretam conat
abstinẽciã. De nouitio quẽ dyabolus
formã dimidij panis offerendo dece
pit. capũ. lxxxi.
Sicut referre
solent nri seniores in sẽmen
tode sub spẽ angeli. demon cuidã mo
nacho minus circũspecto p aliquot
dies in mẽsa formã dimidij panis of
tendit: et ne plus simul sumeret p
suasit. Obediuit ille demoni: ĩ post
breue tempus tantũ debilitatẽ corpo
ris incurrit. ut in sensũ deficẽt. et pe
riret. No Dixisti supius gulã pstra
uisse filios isrl' in deserto. Qd ergo
incitamentũ gule uidetur tibi maxi
me fuisse causa illius plage: No.
Desideriũ carniũ. Cum eni dns de

dissit eis manna panem angelorum. omne
habens in se delectamentum. in gratiam
tamen tenuitatis murmurabant contra
moysen dicentes. Quis dabit nobis ad
comedendum carnes? Recordamur pisci
um quos comedebamus in egypto gra
tis. In mente nobis uenunt cucume
res et pepones et porri et allia. anima
nostra arida est. Nichil aliud respicimus
oculis nris nisi mana. Et in alio loco.
Anima nra nauseat super cibo isto le
uissimo. Quis dabit quis ingurgitabit carnibus
quarto iurgio? Culpa pena mox si
sequens denudat. Adhuc etiam inquit
carnes in ore eorum erant. nec defecerat huiusmodi cibus. et ecce furor dei
conatus in ppl'm. percussit eos plaga
magna nimis. Sepe dyabolus religio
sos per carnes temptat. nunc dormien
tes. nunc uigilantes. nunc uisibiliter
nunc inuisibiliter. Quosdam uiat. a quibus
dam uincatur. Sed De hijs audire de
lectat exempla. Sed Exempla satis
uera et manifesta tibi dicam. de arnoldo
monacho cui in choro dormitanti dya
bolus carnes obtulit. lxxxii.

Non est diu quod monachus quidam
apud nos defunctus est. arnoldus
nomine. colonie in ecclia sancte apostolorum
canonicus. fuerat enim ante conuersionem
uir diues et delicatus ualde. Iste mi
rere solebat quod per gulam multum
temptabatur a dyabolo. etiam si
leuiter dormitaret in choro. Quoque si
propter lassitudinem in choro stans oculos
claudere. sarcellam carnibus plenam
ante os suum sensit. de qua etiam more
canino ut sibi iudicabatur. comedit.
Cumque sic bestialiter comedere erubesceret.
caput quoque retraxit. et satis dure pa
rieti illisit. de conuersione in missa dominica
de lignum pro carnibus rodebat. lxxxiii.

Quomodo quidam audiui. cui die quadam audiuit
esset cuidam priuate misse. in canone mo
dicum quid dormitans. ex illusione dya
boli ipsum sup quod prostratus iacebat lignum
dentibus rodere cepit. ac si aliquid manducaret.
Et erat stridor dentium eius ue so
nus muris testam nucis dentibus suis
perfrantis. Frater rychwin cellerarius
nr. qui ad missam eandem ministrabat.
hec audiens. i oronibus suis expedietur.
Et cum posset conuiso loqui. interrogabat
eum quid in missa inter dentes haberet.
dicens no potui propter uos orare.
Respondit ille. Credite mi. ego comedi bonas carnes. Unde habuistis illas
inquit. Respondit conuersus. Dyabolus infra illum canonem. protulit de meo
sarcellam carnium bene referta. Si non
creditis. notate lignum in quo iacui. uestigia dentium meorum bene ibi reperietis.
et narrauit ei qualiter a dyabolo dormitans fuisset illusus. Lignum uero et
dentibus eius fuerat corrosum. Sic inimicus
uiros religiosos qs decipere per gulam non
per uigilando. ad minus illis illudere
conatur dormitando. Audi nunc de quadam uirgine. quam per carnes non dormitare. sed uigilante uisibiliter temptauit.
nec tamen prualuit. de uirgine abstinente cui dyabolus anserem obtulit.
Cap lxxxiii.

Virgo quedam de
uinuella natu. domum pris. et
parentes amore xpi deserens. quibusdam
feminis religiosis illius puinciae se
sociauit. cui quibus de ope manuum suarum

uichrans · ordinibz ieiunijsqz uacau-
Cui uirtutibz diabls inuides · anserē
de domo pris eius tulit · et in triclinio
in quo cū ceteris feminis sedebat depo
sitis dicens · Quid te misera fame cru
cias ? Accipe et manduca ! Cui cū illa
dicēt · nō licet mi ex eo comedē · qā de
furto est · respondit dyabls · Nequaqz
de domo enim pris tui tuli eū · Tuc ūgo
nō potis negare · quin rapina sit · Tol
le anserē uelocius ! ⁊ restitue ubi ra
puisti · Ijdens ille nichil se pficere · fēmi
nidentibz autem leuauit ! ⁊ tugurriolo
unde eā rapuerat · restituit · Testata
est familia domus pris eius · magnū
se inter reliquos anseres audiuisse
clamoris strepitū ! et cū pfatū anserē
tolleret · et cū eundē loco suo restituēt ·
Dicā tibi adhuc duo exempla ! p que
stes qualiter diabolus eos quos p de
siderū carnium suget · terrear ⁊ ifundat ·

de conuerso in cellario comedēte carnes

Quōdūs quidā sicut ca. lxxxv.
audiui a quodā uiro religioso ·
carnium desiderio temptatus · atqz stu
patus · cū illas requirē erubescēt · si
cut nec licuit ! die quadā assatura s'
partam cellario intulit ⁊ comedit ·
Erat eiusdē officio cellerarius ! ⁊ de qdē
pmonstratēsi · Omissione dei dyabls
quia aliud facē nō potuit · gulosum
illū rapuit ! et in recto capitulis in
modū uestimēti spargens · Ubi cū hē
ret ul' pcius a diabolo sustentaret ·
cū datus fuerit ad terrendū poculus
quā ad ordendū ! clamauit uaide
fratrū auxiliū implorans · Quē cū
ibi herē cernētes · causāqz ignorātes ·
stans mirati sunt ! et turrim cū festi
nacione ascendentes · p foramē illū
traxerunt · De gallina cui uiscera
uersa sunt in buffonem · cap. lxxxvi.

Non est diu qd quidā ex mona
chis prūmensibz · feria tertia
ante cineres · in domo cuiusdā secularis
sacerdotis cōuiuātes ! diuisas carnes
cū uino exquisito · usqz ad mediā noc
tem comederūt · Et cū saturati essent
nimis ! in tpō galli cantu sacerdos uo
cans scolarem adultū noīe iohem · qz
ego bene noui · dixit · Certe ad huc co
medimus · Ijade affer nobis gallinam
quia iuenis iuptica iuxta gallū sedē
tem · quia ceris pinguior esse cōsuetus !
et para nobis · Quā cū strangulasset ⁊
uentre apto manuqz ipositq · cū se
omnia intestina ei simul eicē putā
ret ! maximū buffonē extraxit · Cui
motū cū in manu sensisset ⁊ precisset ·
uidisset qz esset ! repētino suo clamore
omnes aduocauit · Ijdentes galline
intestina in buffone uersa · confusi a
loco cōuiuij recesserūt · ītelligentes
opus esse dyabolī · Hec mi unus fm
illos qui interfuit ⁊ uidit ! recitauit ·
Sto. Qagis me tēptant pisces quā car
nes ! quia istis michi uesti licet ! illis
non · Mo Puto te recordari cū filijs
isrl · piscū quos comedebas i egypto ·
id est in seculo · Sto Non possum qdqz
nō recordari · Mo. Ad memoriā mi
reuocant pisces isti · magnā qdā ne
quicā cuidā incluso a diabolo facta ·

de hermāno incluso cui dyabolus p piscis obtulit stercora equina · Cap. lxxxvii.

Rectulit mi fr gode
schalkus de uolmunstrine
qd die quadā fri hermāno incluso de

arinsberg · dyabolus in specie hominis sibi
nota · scutellam attulit cum piscibus · Ille
eo quod ad huc mane esset · dixit ut po
neret et recederet · Tempore quo erat ieiu
nandi · in disco in quo prius nichil esse
videbatur nisi pisces · stercora repta
sunt equina · No Puto eundem utrum
religiosum pisces desiderasse · et penam ei
dem pecci illusionem fuisse dyaboli · No.
Hoc satis plausibile est · Q hoc etiam quod
alij dicit · cum carnibus et piscibus desidera
uerunt cepas et allia · recordor cuiusdam
periculose temptacionis · in qua quidam peni
tens per allia cecidit · De steinhardo per
ditore qui per allia cecidit. cap. lxxxviii.

Oue cognaciones militum in ciuitate
sancte coloniensis · tam multitudine
quam diuicijs · et probitate fortes satis
atque magnanimes · Ex quibus una illa
de uilla bacheim originem ducit · altera
de uilla que gurzenich uocatur · Erant
autem inter eas quinque tam ualide · et tam
mortales inimicae · ut nec tempus
a nullo hominum siue eccl̃ie uide dicitur
sopiri · sed cotidie rapinis · incendijs ·
et homicidijs renouarent · Ac illi de
gurzenich in finibus suis fecerunt sibi
domum munitam in nemore · non quidem
timore inimicorum · sed ut sibi possent
confluere quiescere · et simul procedere
illos acrius impugnare · Habentes
autem seruum quendam originarium · stein
hardum nomine · fidei eius claues
municionis commiserunt · Ille non iussu
tu diaboli · clanculo nuncium aduersa
rijs direxit · promittens quod tam dominos
suos · quam municionem potestati con
tradet · nescio quid causae contra illos
pretendens · Ac milites de bacheim ter
dicionem timentes · uerbis eius minus acci
dentes · Quibus cum sedecim ac tercio eundem
nuncium destinassent · illi die prefixo se ar
mantes · et cum multitudine timore isti
diarum uenientes · in locum domui satis u
icino seruum prestolati sunt · Ad quos pedi
tor exiens · cum ad huc hesitaret · allatus
enim dominus in castellulo meridiano per
dormiencium gladijs · certos illos effecit ·
Ad quos armati intrantes · omnes occide
runt · seruum secum quod illi iuraueruit in
sua recipientes · Postea miser ille de in
ercabili facinore territus et conpunctus
sedem aplicam adiit · ubi culpam confitens
penitencia satis diuina suscepit · et tem
tacione succumbens · susceptam minime
custodiuit · Qui mox recurrens ad pa
pam renouauit penitenciam · et non pseue
rauit in obediencia · Cumque hoc creber
rime actitassent · dominus penitencialis tedio af
fectus · se ab illo liberare uolens · con
siderans eum nichil proficere · dixit · Nosti
aliquid quod possis per penitencia suscepta
custodire · Respondit ille · Numquid
allia comedere potui · Certum est michi
quia illorum carencia si per pecus meus
suscepto · nunquam transgrediar · Ad quod con
fessor respondit · Vade et de cetero pro
peccis tuis magnus · allia non comedas ·
Egressus homo uerbum · in orto quodam
allia conspexit · que ex immissione dia
boli · mox concupiscere cepit · Stans
uero et allia attendens fortiter tempta
batur · Concupiscencia inualescens ·
non sinebat miserum abire · nec tamen
allia phibita ausus erat attingere ·
Quid uerbis immorer · Tandem gula
uicit obediencia · oculum intrauit · ra
puit et comedit · Mira res · Allia de

quibz nuq̃ gustare potuit cū esset coc
ta et accurate ꝓparata · et ad comedendū
sibi lata · cōtra uentū crudū mādueca
uit. Sic uiluit in tēptacōne uictus · cū
multa cōfusione ad curiā rediit · q̄ q̄d
egerit tractauit · Quē penitencialis cū
indignacōne repellens · ne sibi de cetō
molestus esset ꝓcepit · Quid post hec
miser ille egerit · nō audiui · No Mi
sera est cōdicio hominis · que sic pna
ē ad tnsgressionē · Sed dic queso · in
quo genere gule peccauit homo dei · q̄
comedendo in bethel · a leone occisus ē.
No Non comedendo · sz cont̄ diuinū
preceptū eius in tali loco deceptus co
medendo · talem penā incurrit · Quāta
sit culpa illiarū · sine eius licentia · cont̄
ꝓcepta comedere aut bibere · nōnullis ē
ostendū exemplis · de Floriano preposito
cui morsellus carnium guttur diruse

Magister absalon uir lxxxix.
honestus et literatus in ec
clesia sū uictoris parisius canonicus ·
ante hos annos in sprenkierslach
abbas est electus · Est enim idem mōsterium
in cōitatu treuerensi · Ante quam idem absa
lon in loco electionis sue ueniret · uni
ex fribz in uisu noctis uidit · q̄d cādē
la ardens ꝓstatim monasterium intra
ret · que suo lumine omnium fratrum can
delas quas in manu tenebant reaccē
deret · Interpretacio talis uisionis erat ·
quia is adueniret · qui disciplinā dis
solutam reparet · Fuitque uero abbas
honestus consuetudines · quas in suo mo
nasterio didicerat induxit · inter cetera
ꝓcipiens · ut tam sue cōgregacōis fres
quam sibiipsi sorores · necnō et ꝓpri
a cōz ab esus carnium omnes abstine
rent · Contigit post hec quēdam secularem
matronam religionis habitum in insula
sū nicholai suscipere · Ortuit autem idem
monasterium ad sprenkierslach · In die
reclusionis scilicet femine · amicas et
cū ꝓposito monialium · nomine Florino ui
ro pinguissimo · et bene in noto · cōui
uantibz · cū ipsi carnibz uescerent · et
ipse piscibz ꝓter mandatum abbis sui
uidens in sartella clerica
turta sedentis · carnium assatum concu
piuit · immissaq̄z manu morsellum rapu
it · et cū quadam iocunditate in os suum
mittit · Mox iusto dei iudicio · idem mor
sellus in gutture inobedientis integer
descendit · ita ut meatum eius obstru
ens · nullo conatu posset in os reuocari ·
Quem de mensa trahentes · cum tam
cōcisis oculis putaretur esse suffocand̄.
henricus monachus et cameratius nū
tunc decanus mōsteriensis · sicut ex
eius ore audiui · pugno tam ualide
collum illius pauisit · ut morsellus in
fixus · exiliret · Et cognouerunt omnes
q̄d dolor ille atq̄z cōfusio · pena pecū fo
ret inobedienti ꝓposito · Et hoc p certo
scias · q̄d sicut diabls plures ut dam̄
est · tēptat desiderio carnium · ita q̄ uinu
de cellario q̄ p̄ cōpletorium sines inclinando

Monachus liberatus est. xc.
quidam ordis nri · officio cellera
rius · dic quadam pt cōpletorium · que ut
post patuit diabolo intollerabile fuit
cepit · Temptatus igitur tam ualide cū
fluctuaret · et cogitaret utrum sibi con
tra regulam esset bibendum · ul cū pcu
lo uite abstinendum · tandem tuctus ꝓpo
suit intrare cellarium et bibere · Interim
intrans oratorium · cū ante altare q̄dam

transiens · et multum tepide de potu co
gitans inclinaret: in se cum paululum
pressisset erubescens · ad idem altare
redijt · stetit · et cum multa reuerencia icli
nauit · Leuans autem caput demonem i
spae monachi nigerrimum · iuxta se stare
conspicatur: huiusmodi uerba proferentem
P certo tibi dico · si non fuisses renisus
ad inclinacionem: ego tibi talem potum
in cellario preparassem · quem uix digerere
posses quousque diu uiues · Hora eadem dia
bolus disparuit: et omnis temptacio in
misse finis cessauit · Hec mihi retulit dom
eustachius abbas de hemenrode: asse
rens ante annos septem contigisse · Mo.
De cetero studiosior ero ad inclinandum
profunde · Mo Diabolus omnem odit hu
miliacionem: illam maxime per quam homo
deum cognoscat suum creatorem: se creatu
ram · Quando uidet hominem de
uote se exhibere deo · quod ipse facere contemp
sit · uolens illi similis esse · sustinere non
potest: fugitque confusus · Unde abbas phi
lippus de ottirburg · cum sup meminit
uir prudens et litteratus · sorores de
insula sancti nicolai · sicut mihi retulerunt
dicit dicens · Quando temptat uos dya
bolus profunde inclinate · in locis debi
tis: et statim fugiet a uobis · Loca
inclinacioni debita sunt altaria: et
ubicumque est exposita ymago crucifixi
et reliquie sancte · Ad gloria pri · eciam
inclinamur · nemo et abbati · aliisque in
multis locis · in quibus ordo hoc proprie
Ipse nunc audire de quodam · qui gula
et maxime appetitus uini de ordine
traxit: Mo Ipsolo: quia multi uini
desiderio · afficiuntur · Ipsum apostota
re facit eciam sapientes · Mo Dicam tibi

uisionem terribilem: quam ab eius ore au
diui · cui datum est illam uidere · De hen
rico cognomento fikere. Capl'. xci.
Quidam ex senioribus meis hyman
nus nomine · cantor officio · uir bo
nus et disciplinatus: ante paucos an
nos defunctus est · Iste plures habuit
uisiones: ex quibus unam primo loco ere
pli causa inserui · Cum nuper monachus fu
isset in hemenrode · aliquem quendam mo
nachum · tam in choro quam in refectorio
primum habebat · Ante hunc hora quoque in
choro infra psalmodiam · aphoras cum
uino uidit · Amphoras ut dixit · oculis
uigilantibus uidit: uinum odorem sensit:
si manus tenetes uidere non potuit · In
quibus ille cogitando delectabatur · Hec cum
eius oculos ope diabli formabantur
Vidit eciam ursum cum dormitaret nocte
quadam, ante illum erectum stantem: brachia
a sup: pectus eius ponentem: quo os
dormientis auri commungebat · Non
multo post · sedim quod ei suasum fuerat
a diablo · apostatauit · Neque sine cau
sa diabli illum per ursum extraxerit · Ursus
dicitur quasi orsus · eo quod ore ferum
suum formet · et diabli illum in formam
saurilitate uerbore · ut obloquantem
oris sui · tam regibus quam principibus
multum sit acceptus · Vocatur enim he
ricus cognomento fig · Susceptus a domno
gisilberto abbe in nouicium · mox ut
eum per confessionem cognouerat nigrum
monachum fuisse: cappam illi mutauit
in caullam · Fertur eciam fuisse in or
dine pimonstratensi · Prius tamen
ut audiui · se feminam simulans: per
femina in claustro quodam samoni
alium suscepitus · eisdem corrupit · et

nullas ipregnauit. Sed usq; hodie
histrionis officio fungitur: et forte
his peiora operatur. Hec de gula suf
ficiant: qa ad uitiū luxurie festino.

De luxuria et filiabus eius. Cap. xciij.

Luxuria est ex i mundis descen
dens desideriis: lubrica et effre
nata mentis et carnis pstitutio. Hui
ius filie sunt. amor sui. odium dei. affec
tus pnis seculi: horror uel desperatio
futuri: pcipitatio. in cōstantia. i con
sideratio: cecitas mentis. Gradus lux
urie sunt. fornicatio. stupru. adulte
rium. incestus. contra naturā. Luxu
ria siqt gula. mala plurima opa
ta est i mundo. Luxuria diluuiū p
maxima causa fuit. upa pentrhapolim
sulphure et igne cōsumpsit. Luxu
ria ioseph scm incarcerauit: ipsa
multos filios istrl in deserto p
straxit. Hi factū est qū pecantes
cū madianitis. interfecti sunt beelphe
gor. Luxuria sampsonē fortissimū
ligauit. infirmauit. excecauit:
ipsa et filios heli gloria sacerdo
cij. simulq; uita pduxit. Dormie
bant ecū cū mulieribus. que excubabāt
ad ostiū tabernacli. Luxuria dauid
clcm dni adulterū fecit et homicī
dium: upa salomonē sapientissimū i
datum pduxit ad ydolatriā. Lux
uria susannā condempnauit: iohā
nem baptistam decollauit. De lux
uria dicit dns p osee. Omnes nec
ac eor in galgal. id est uoluptati
bus: ibi enim odio habui eos. Dicit et
iohel de ea. Cōputruerūt iumenta
in stercore eor: id est in fetore luxu
rie. Behemoth secm iob dormit i
locis humentibus: id est in luxuriosis.
In euāgelio duobus se excusantibus. is
qui uxorem duxit. simile rndit dicēs.
Uxorē duxi: uenire nō possū. Moū.
Qd est qd dns in euāgelio aptē phi
let gulam: et figuratiue luxuriā?
De illa dicit. Videte ne corda uestra
grauentur in crapula et ebrietate. De
ista uero: sint lumbi uestri pcincti.
Mo. Nouerat creator totius nature
de gula luxuriā oriri: illiusq; fomē
tis nutriri. Genitalia uentri cōiū
guntur: ac si dns diceret. Sle fias lux
uriosus: gule indulge pcius. Sine
cere et tacho fruiget uenus. Tria
sunt que fomites luxurie iclamāt.
uictus imoderatus. uestitus pciosus.
ociositas. Hec tria ppha fuisse dicit
iniquitates sodome: uidelicet satu
ritas panis. id est gulam: superbia
uite. scilz superfluitates uestiū. p que
lili do pnocatur. et ociū ipsius. i fi
liae et filiae eē. Multa mala ut di
cit salomon. docuit ociositas. Da
uid pter ociū. pecauit cū bethsabee.
Unde quidā ait. Oia si tollas pie
re cupidinis artes. Mala bestia ē
luxuria. castitatis ipacens: nulli
serui pcit: uix aliquē quiescē sinit.
Excitat dormientes. cōcitat uigilā
tes. nūc p motus naturales: nūc
p cogitationes: nūc p formas ocu
lis subiectas. Temptat sapientes.
tēptat pficientes: tēptat pfectos. Mo.
Satis audiui luxurie pcula: audi
ui et contra illam medicamēta:
nūc pcor ut subiungas exēpla. Mo.
Nō de illis dicē uolo qui luxurie
cōsencientes cecderūt: sz qui ab ea

temptati · et cōquassati dei gra con
seruati sunt · De miliite cōuerso que
uxor tēpe tēptacōis repetiuit. xcviii.

Miles quidā diues ⁊ honestus
more ecclesiastico ab uxore
sua separatus · ad quēdā domū ordinis
nri gra cōuersionis uenit · Cui oia
sua contulit · tali pacto ut domus
eadem uxori quo ad uiuet · certa al
signaret pensionē · que in loco reli
gioso uitam ꝓmiserat religiosam ·
Nolo nominare domū siue militē ·
ne forte aliqua ex hijs que dicturus
sū · qr ad huc uiuit sustineat uēcun
diam · facto nouicio eo · interim di
abolus illam stimulauit · ut a ꝓpō
to resiliret · maritū qr tam in frequē
conuiuium repetet · Dū sic nichil ꝓfi
cere · cū amicas ad mōsteriū insidi
ose uenientes · ut sibi cū illo extra sep
ta monasterij loqui liceret · petiuit
et obtinuit · Quē milites rapiētes ·
et ui sup equū trahentes · abducere
conabant · Ille uero in quantū ex
una pte lenabatur · in tantū ex al
tera pte deorsum labebat · Tandem
nichil uidentes se ꝓficere · cū matrona
reuersi sunt · Tunc illa siluit toto
anno illo · Finito anno ꝓbacionis ·
exigente necessitate · assumpto secū
monacho · uenit in domū suā · in qua
supdictū repit matronā · Illa se si
mulans uelle ei loqui secretius · in
camerā duxit · clauso qr post illum
ostio clanculo · amplexa ac deosculari
cepit · Spabat enī · quia si illum
ad peccandū inducere posset · qd deserto
ordine · ad ꝓpriū rediret · Sz filius in
tegritatis xpc · qui innocentē puer

ioseph liberauit de manibz adultere ·
eripuit et hic militē suū ab āplexibz
illicitis siue legitime · Illā de brachijs
eius se crucians illesus eruit · ⁊ in
igne nō arsit · Rediens hic in domū
suā dicere poterat cū salomone · inueni
amariorē morte mulierē · q laqus
uenatorū est · et sagena cor eius · tū
uincta sūt manus eius · Cui mito cō
gruit qd subiūgit · Qui placet deo
effugiet illā · Ho Grandis tēptacio
hec · Ho Grandior ista fuit que sequit ·
De grauiori tēptacōe rychwini cellerarij
iuuenis quidā ob leas mōialis. xcix.

colonieusis · richwinus nomine · nouicius
fratris est in domo nra · Hic cū satis de
uote ac quiete · p aliqd tempus in pbacō
ne agreret · ordinēq suū discere · dia
bolus pax ac salutem eius [illegible] inuidens ·
p quandā sāmonialem [illegible] bte cecilie
iam dē castitatis cōtra [illegible] guerram
in eius corde mouit · tantis libidinis
stimulis carnē eius uulnerauit · ut
quiescere nō posset · Litteras tenuocinij
ꝓpria dictauit ⁊ scripsit · in quibz eū
arguit de cōuersione · hortatur ad
reditum · dicēs se ꝓpriā domū ⁊ pecu
niam · ul si qua habet · in eē dere esse
potestate · quo adiuuet · si reduxerit
ler · Has litras cū misisset p puerū · et
ille quereret nouicū · henric eiusdem
nouicij germanus · qui hodie cellerarius
nr est · seruo occurrēs · et ij
ꝓpriū qd postea euenit formidās · nō
ꝓmisit ut ei loquetur · ꝓpriēs ut ca
ius exiret de curia · Qui tamē nouicia
tum in oratorio ꝓstolans · litras pauer
it et abijt · Quas ut legit · mox totus
incanduit · ac si telū ignitū cordi eius

infirmi fuisse. Ab illa hora cui temptare
tur nimis. ita ut singulis horis ad se
ipsum redire poneret. semper tamen
pia firmi oracione. atque exhortacione
detentus est. Die quadam cum esset solus
in psalmodia et valde fluctuaret supe
ra se prius prostravit. pedes supe
rimi celle extendit. voce satis alta
clamans et dicens. Diabole. nisi in
pedibus hunc me eruabas. nos te sequ.
Tandem per dei gratiam triumphas. frater
est monachus. Requisitus a me si
adhuc aliquas de superdictis cogitacio
nibus sentiret reliquas. respondit. Vere
frater cessari temptaciones que tuc te
pis sanderunt cor meum. modo vix vel
timem mea attingunt. Postea maior
cellerarius apud nos factus. in eodem
officio defunctus est. Ecce sic diabolus
quoque per carnis incentiua temptat
sapientes. temptat et placentes. De
iuuene per hec verba. dyabole confessor
meus precipit tibi ut cesses me temptare

Retulit mihi a similo cui lib. ad. xcv.

Altus hermanus. eo tempo
re quo prior fuerat in hemerode. iuue
nem quendam monachum ibidem per carnis in
centiua graues fuisse temptatum. Cui
cum idem iuuenis eandem temptacionem
quas nimis afficiebatur. cum lacrimis
confessus fuisset. consolatus e eum prior
et ait. Quando stimulus carnis te in
pungnat. sic diabolo voce alta sa
tis dicendo. Diabole. confessor mis
hi precipit tibi. ut cesses me temptare. P
cum idem temptaret. et temptacio
eadem maxime ardescet. simpliciter
et valde confidenter. voce satis clara
sicut edoctus fuerat. contra demonem
clamauit dicens. Diabole. confessor me
us precipit tibi. ut cesses me temptare.
ipsa uirtus confessionis. Ad hanc uocem
dyabolus. sicut uidetur fornicacionis con
fusus fugit. et temptacio a iuuene
cessauit. Mo Vnde habes quod temptacio
talis sit a diabolo. Mo Iplius
stimulum carnis appellat angelum
sathane. eo quod eum excitet et inflam
met. Nou Vt audio. confessio contra
carnis temptamenta. multum est necessaria.
Mo De hoc satis in precedentibus dic
tum est. in distinctione confessionis ipsum.
In confessione enim peccati fomes debilitat.
temptacio cessat vel temperatur. gracia
augmentatur. confitens consiliis a
nimatur. diabolus confunditur et enerue
tur. Cum alio inde tempore supe
dictus monachus. dure satis eadem temptacione
vexaretur. superdictis verbis ex con
silio sui sacerdotis. etiam hoc addicit.
Quid me vexas o diabole. Non potes
me plus temptare. quia te prouiserit do
minus. Qui statim leui
us sensit. et spe ille superbe. pondus
verbi sui elacione deprimens portare
non potuit. De temptacionibus monachi
qui lectio meruit contra spiritale. xcvi.

Alter quidam monachus iuuenis de quo
iam dictum est. etate maturior
et in obseruancia religionis feruentior.
a spiritu luxurie multifarie multisque
modis. et duris impugnabatur. Tem
pore quodam cum esset in infirmitorio. et
dictis matutinis. in angulo clausus
stans. uenia peteret. cum angelica sa
lutacione. diabolus post tergum eius ue
niens. sagitta ignita post [illegible] eum
direxit. ita ut illam monachus uideret

iuerta oculos suos nolitare · fulgura
re · et ex repulsione parietis sanullate ·
Quis ei sic terre non posset nec fugere
a loco orationis ? tamen ecce illi strepi
tus exaudiuit ? ut supplices vocaus pau
menu i quo stabat · conturnis monachor
disaurzenciu ettern uidetur · Qui cu
de tali fantasmate nichil curaret · ⁊
completis orationibz abiret ? qi multitu
dine maiorz · post se uenientiu iudit ·
Alio tempe spe fornicationis aui an
helitus prunas arde facit ? corpus et
igne libidinis i tollerabilit succedit ·
Cui iportunitate uir uenerabilis il
le considerans ? in hec uerba alta uoce p
rupit · Quid me tam crudelit cruci
as o diabole ? Non enim amplius
facere poteris ? quia a deo pmissus filius
dnis meus ? ipse est ecia ⁊ dnis tuus ·
Doctrina est pdi confessoris · Ad qua
uoce · tali ordine teptator ab eo dis
cessit · Verbis quide platis ? mor ce
pit in uertice eius quasi aliqd mo
tabile serpere ? et paulatim p uitalesq
aures usq ad collu descende ei sudo
re · Deinde p scapulas et latera · p
coxas ⁊ crura sensim se trahens p
talos eruit · Et sicut michi confessus
est idem monachus ? ita spe ille · ut
iam dcm est · gradatim descendit ? ut
sentiretur in uno loco et no in alio ·
Qui mor ut p pedes exiens fugit ? ig
nis ab eo exhalatus refriguit ? et tep
tacio omnis cessauit · Sic Quiqz si
aliqm occasione pbuerit spiritui
fornicationis ? sic terribilit se cruciat ?
Sicut ab eius ore audiui · die q
dam cu uisitaret ei alie in quodam mo
nasterio samonialiu · matrona qdam
eiusde congregationis · qua ante conuersio
nem bene nouerat · brachiu suu sup col
lum eius posuit ? oculos in eu defigens ·
Ad ei considerassz plus qm oportuerat ?
tuc quide nichil ex hoc teptationis sensit ?
sz postea qm diabls illa oculoz deform
nem menti eius reduxit ? ita temptat
est ab illa hora et postea · p annos ali
quot ? ut eum uiuere tederet · Quido
enim qs pfector est ? tanto plus sensus
suos restringere debz · tactu marime et
uisum · Tactu qa sicut in uitas patru
legitur · corpus mulieris ignis est · Ipse
sum ? qr mors ingreditur p fenestras
oculoz · Quantum tamen monachus
iste i teptationibz meruerit ? sequens ser
mo declarabit · Cum essz por in
hemenrode suppdcis hermannus · nuc
alius loca sce marie ia dcis monachus ·
nocte quada teptatur gratissime ? et
fuit eade temptacio non tm ualida
sz et periculosa ? et sicut ex eius relatione
cognoui · talis erat status eiusde tepta
cionis · ut in ta breui mocula sicut qs
manu possz uerte et satisfacessz ? si uo
luntas pcai affuissz · Puto tame qd
fuerit de incentiuo carnis · Impug
nabatur fortiter ? restitit uiriliter ? ni
ar feliat · In eadem ebdomada · uenit
ad eu conuersus quida simpler de gri
gia · dicens se uelle et loqui secretius ?
et ei dedissz et copia · aur · Dne in hac
septimana uisu est mi in sompnis
quomo cora me stare columpna forti ?
et ferru infixu erat eide columpne ? pe
dentoz in clauo illo ferreo corona pre
cherzima · quasi corona imperatoris ·
Et affuit quida pulcherzimus dns ?
qui ambabz manibz tollens de clauo

coronã · ponensq; illã in manib; me
is: sic dicens · Accipe coronã istã · q̃ de
fer eam illi monacho · designas eũ ex
nomine: qã hac nocte meruit cam-
gor prior qui tẽptacõnẕ mõchi no
uerat · uisũ intellexit: et interpretatus
est columpnã forte mõchũ fuisse · ĩ tẽp
tacone sua in stupabile: clauũ q̃ ecã
de calide fuisse uidebatur · duriã quã
pacientiam tẽptacõnẕ: coronã de la
bore meruit · Qui inquit dñs facã u
lum columpnã in tẽplo meo · Qd coro
na appensa sit columpne · id est qd mces
deferatur uictori: testis est aplus qui
dicit · Bonũ certamẽ certaui: cursũ
cõsumaui: fidẽ seruaui: de reliquo re
posita est mi corona iustitie · No · De
quo certamine loquitur hic aplus ·
No De eo qd fit contra hostẽ triplicem:
carnẽ · saltz mundũ et diabolũ ·
Tantũ deo placet fidelem pter cõser
uacionẽ innocencie pcas tempe semp
diminuere ai uicijs et cõcupiscẽcijs?
qñtũ illi placet si tempe pseucõnis
semel corpus exponat gladijs · atq;
tormentis · Unde ecclia psallit · Plus
aut; in certamine cõfessor iste sustinens · quã martir ictũ sufferẽs mu
crone fundens sanguinem · No Mirari
non desino · qd deus qui est summa mũ
dicia · uiros religiosos · atq; pfectos:
tã inmundis tẽptacõnib; · qñdoq;
diu uexari pmittit · No Hoc fieri ar
bitr ex dispensacione diuine pietatis · duabz de causis: uidelicet ad cul
todiam humilitatis: et ut habeat
materiã exercende uirtutis · Quis
in hoc mundo maior aplo? Ipse est
qui dicit · Ne magnitudo reuelaca
onũ extollar me · datus est mi stimu
lus carnis mee: angelus sathane
qui me colaphizet · pter qd · q̃ cetã ·
Sicut dicit scriptura · relicte sũt reli
quie immundiz gencium in terra pmis
sionis: ut exercerẽt in eis israel · Sã cũ
dño placuerit: una hora tẽptacõnes
in nobis fortissimas cõpescit · De ber
nardo monacho tẽptato q̃ se ĩ somnis
eunuchizauit. Capitm xxvii. Vidit
M claraualle sacerdos quidã religio
sus est · si tamen adhuc uiuit genẽ
nobilis: q̃ uiuentiz nobilior · nomẽ
bernardus · Iste tempe quodã a satha
na p stimulum carnis tẽtatus est uexat;
ita furiatus · ut iã ponẽt tẽptacõi
omnino cedẽ: atq; post plurimos la
bores · sudores ad seculũ redire · Con
fessus fuerat passionẽ candẽ · semel
secundo · et multociens: q̃ ñ cessauit ·
Tandẽ quasi uictus accessit ad poẽ
tem suum sibi cappã dari: dicẽs se uelle
redire ad seculũ · eo qd nõ posit carẽ
mulcere · Multis pcibz uir por obtu
nuit: ut expectaret illa nocte · Expec
tauit: et dñs qui saluat sperantes in
se · cõsolatus est eum in nocte illa ĩ
somnis · sicut et beatos illos magos
quibz pceptum ne reduret ad herodẽ ·
Hic tenuit obdormiuit: et ecce cõ
spexit eminus uirũ horribilem · in
effigie carnisias · ad se pperantẽ · et
cultellũ longũ in manu tenentem
sequebaturq; eũ canis magnus · et
niger · Quo uisũ cõtremuit · Ner
uirũ · Ille uero multũ ĩpetuose · ar
reptis eius genitalibz abscidit: ca
nique precat · Que ille mox deuora
uit · Cuigilans autẽ · ex horrore

uisionis: putabat se fuisse eunuchizatum. Qd reuera ita erat: et si nõ ut uisio ostendit cultro materiali: gtã tamẽ spiritali. Mane uenienti ad prior̃em. dicebat se liberatũ a tẽptacione uisionẽ illi p ordinẽ exponẽs. Et glorificauit prior dñm: qui tã mirabiliter. et tam celeriter liberauit seruum suũ bernardũ. Ad huc dicat esse ũgo carne: et est hec historia satis celebris in ordine nr̃o. No. Si sci uiri sic turpiter temptantur. nõ amodo uecundabor tũ ut hactenus cõfiteri meas immundas tẽptaciones. Timui ne cõfessores me despicerẽt. turpia cõfitentem. No. Si sunt cõfessores discretiores delent accusantes se spiritũ et cõsolari: ne similẽ tẽptacionẽ incurrat. Hoc quidam sacerdos scõ p decepto: contigisse cognoui. Vita dñi Euerardi plebani sci Jacobi. Capi. xxviii.

Colonie prochia sci Jacobi apli. sacerdos quidã sanis et religiosus regebat: quẽ splendor mirarum uirtutũ illustrẽ fecerat. Erat autẽ litteratus. humilis. castus. affabilis: pauper pater. religiosor suscepto. totius xpiane religionis amator: deo carus. toti ciuitati acceptus. Ipse est dõnus euerhardus. pdicẽ ecie plebanus: qui cõuersionẽ abbatis nri geuardi fuidit. sicut dicũ est in pma distinctione capio septimo. La que de se bris iob enumerat bona: huic iusto copiose sanis gtã cõtulerat diuina. Tempe quadragesimali ci ciuitũ filij. iuuenes diuites ac delicati: cõfitereri pcã sua. maxime carnis incentiua. q fomẽtare multi solent alaria delicata: qtales minus in se exercent passiones. durius quidq illos quã expediret arguit dicens. Turpe est qd homines xpiani moribus tam turpibus agitant. Et scandalizauit pusillos: aliquã illis ingerens desperacionẽ. Sed iustus et misericors deus qui petri ob gregis salutẽ cadẽ pmisit. seruũ sibi dilectũ flagello temptacionis eruditut: et ut subditus seruet cõpati: passioni corripuit cõsimili. ita ut dicẽ posset ci aplo. Ne magnitudo reuelacionũ extollar me. datus est mi stimulus carnis meet cetũ. Et hoc in se ipo didicit: quomodo alios debet mederi. Tempe quidã cum abbas hermanus de quo supdictum nouiter mõchus suis stimulis carnis plus quã ei placet temptaret. audita fama sanitatis eius adiit ipm. sperans se meritis pcibus eius aliquid posse releuari: ad missas se parantẽ ipm inuenit. Cui ci pter tẽpus confessionẽ facẽ sicut ipsi uerat nõ posset. in aure eius secreciis dixit. Pater grauiter pcior stimulũ carnis: orate deũ ut liberet me. Quẽ ci ille respexisset: quasi ex abrupto clamosa uoce respondit. Certe ego simile pcior: qd ergo p uobis orare potero: Et sicut in reuelat idem hermanus: ex hoc ipo edificatus recessit. et hominẽ scũ et senem sibi similia pati cognouit. De quo narrauit mi sacerdos quidã religiosus. qui sanis de uita eius nouerat: qd quociẽs osculũ pacis alicui dericorũ in missa porrigebat. magis illũ timore tẽptacionis ore in aliqua pte faciei tunderet. quam oscularetur.

de temptacōe

Quia uirtus in infirmitate pficitur
semper quodā dns dilcōs suos tā ualido
dolore capitis · quē etiā glosa una in
aplō uocat stimulū carnis · tēptauit
et afflxerit · ut illū uiuere tederet · Qui
cum minus orare posset aut legere · adi
it quedā peritū · rogans sibi ppter cris
tum cōtra dolorē tam cōtinuū · aliqd
dari cōsiliū · Ille magis appetens pecu
niam quā mercedē diuinā respondit ·
Si dederitis mi tres marcas · bene cura
bo uos · Cui ei dixit uir sais · tres mar
cas nō habeo · dimidiā autē libens ī
pendam · respondit physicus · P tātū
solo laborare · Tunc ille · Si habe
rem tres marcas plus darē eas pau
pib quā uobis · infirmitatē meā
deo cōmitto · Iustū dei iudiciū · Hoc
audito uir beatus et recedēs · Tpā
hora dolor capitis totaliter eū deseruit ·
et impiū medicū inuasit · Nichil de
infirmitatis qnitate minuebatur ·
nichil de modo et qlitate mutabat ·
Et nunc poterat ei uerbo euāgelico
exprobrare · Medice cura te ipm · Hoc
miraculū audā canonico sci seuerini
nomine rudolfo arte medico · a quo
in eiusdē cōfessoris festo fuerat iuita
tus · me audiente tractauit · No · Na
hui uenerabilis sacerdotis fama val
de celebris est in urbe colonia · peto ut
si aliqua de illo nosti edificatoria di
cere michi nō pigriteris · No · Ex om
nibus eius plurimis paucā pcepi · que
tibi cōmunicabo · Cum die qdā
corpus dni deferret in pxide ad infir
mū cōmunicandū · et deuenisset ī stra
tam altam et angustā · quā ego sepi
us ambulaui · esset q plateā ni
mis lutosa atq pfunda · obuios habu
it asinos frumēto onerātos · Sacri ei
parietē ex pte una contingebat · ex al
tera de strata dependebat · Scolaris uo
qui pcedebat cū lucerna · magno cū la
bore nunc asinos ipellens · nunc ab ipis
ipulsus pnāsiuit · Sacerdos hec uidēs ·
et qd uir senex esset ac debilis cōsiderās ·
pallere cepit ac tremere · timens ab asi
nis ipelli · et in luto illius pfunditate
cū sacramēto pcipitari · Necesse erat
ut tēptacio talis iusti plaret · quatē
fides eius amplius clarescēt · Cernēs
humanū deesse auxiliū · ab eo quē
portabat inspiratus · in hec ūba pru
pit · Quid est qd agitis o asini · Nū
quid nō considerastis · quē gestem in
manibus meis · State descendite · date
honorē creatori uro · In eius siquidē
nomē uobis pcipio · Mira obediencia
animaliū brutorū · Ad uocē sacerdotis
simul omēs steterūt · simul descēderūt ·
Accessit miraculū miraculo · Cū esset
descensus laboriosus · nō sūt lapsi
sacri de dorsis asinorū · Quōr obedien
cia uir sais admirans deinqz glificans ·
sine periculo ad infirmū puenit · H
factum satis celebre est usqz hodie in
ciuitate colonia · Quāte fuit humilita
tis · lectio sequēs declarabit · Item
Solebat ex cōsuetudine pauperes ad
prandiū suū uocare · Inducti sūt die
quadā duo · ex quibus unus ita erat
infirmus ipoqz aspectu tā horridus ·
ut alter cū illo manducare recusarē ·
Fuerat eis mensula ex oppōito sacer
dotis pnata · Ad cū uir dei cōsiderasset ·
pauperem despectū uocans · et in paupe
rpm honorans · sellā sibi contra se

pnie iussit: et ex una sautella unoq;
cypho cū eo comedē et bibē ñ cōrepsit.
Dicatur eciā fuisse cōsuetudis ut de
licata ciuaria tū ꝓter socios et hospi
tes tū ꝓter infirmos pauperes qs in
domibz lectis deculare nouāt: sepiu
ꝓparasse. Cūq; sibi apposita fuisset dili
genciaus illa cōspexit: odorem hausit:
manu uertit: ut sic appetitu puocato
amplius temptaret. et eis ꝓt rpm
nō utendo plus meretur. Deinde dix
it puero. Iade defer sautellam istā
uidue illi uel tali pauperi siue īfirmo:
quia magis indiget quā ego. Item
Cum huiusmodi oribz lucerna illa
ardens luceret ī domo dei: placuit dō
ut ꝓ talem occasionē amplius adhuc
clarescēt. Dōnus philippus arcepis
coloniensis dum ꝓter castra q̄ eme
rat btō petro multis debitis esz ob
ligatus: dictū est ei a quibusdā qd̄ ple
banus supdcais multā habēt pecuniā
repositam. Ipsi sunt qui pecuniam
accomodarent. Negante sacerdote
qd̄ pecuniā nō habēt: dans arche sue
claubz nichil in eis inuentū est. nisi
calcamēta lowina et uncta q̄ ad usū
pauprm cōparuerat. Reūsi eī erubescen
cia qui missi fuerāt: nūciauerūt hec
epō. Q' sibi timens sicut audiui a ꝓdā
sacerdote ꝓ eodem uenābili sacerdote
misit: ad pedes illius se pstrauit: de il
lata iniuria uenia postulans. Dicēz
nrm specialiē dilexit. et eī uellet ī eo
conuiti. a quibusdā alibiz eiusdē or
dinis est auersus ut intellexi: sciēs
uitā eius esse sanctissimā. et ꝓsonis
secularibz ualde necessariā. Cū esset
dearpite cuius uiuendi cōsūmatus:
migrauit ad dnm: sepultusq; ī eccia
bti georgij mris. Ad hoc Si luxuria
uiri tam sani et tam sene temptauit.
nō miralor si iuuenes inuadit. Ad.
Sicut dixi luxuria uir par alicui eni
ti. Luxuria coluber est in uia cerastes
in semita mordens ungulas equi ut
cadat ascensor eius retro. Ecce exēplū.

De clerico in susana ad accusandum

Ecce est adulter cōbusto. rcit.
Didi qd̄ in susacia clericus qdā
fuit pegrinus hermānus nomē: eni
re iuuenis: corpe pcerus: pulcher as
pectu. In hunc femina quedā eiusdem
ciuitatis ciuis oculos iecit: adeo ab
illo inflāmata ut dicēt. Si uolueris
meis āplexibz uti: omnia mea tua erit.
Cuius uerba ul' pmissa eī iuuenis
memor sti ioseph despicēt. et illa nich
il pficēt se cerneret: de oppssione illā
coram iudicibz accusauit. Qui eī ne
garet nec ei credētur: missus ī claustr
muroz est. locū scilz dampnatoz. Illa
stimulante luxuria. a clerico se dimen
tata simulans. muri eī scala ascēdit:
deorsū se ꝓcipitauit: iuuenē ampler
atur. ad cōmiracionē illum sollicitas.
Nec sic pficit. Hoc cognito iudices
extrahentes īnocentē: tamq; maleficū
et magū miserūt in ignē. Qui eī
arderet ita ut parentibz costis pulmo
eius uidētur: salutacionē angelicam
id est aue maria cunctis audientibz
decāntauit. Mor unus de circūstantibz
mulieris cognatus tacionē arripuit.
ori ꝓ eius īmittens. ait. Ego auferā
tibi oracones istas: et suffocauit eū.
Ad plura: Mortuus est: et in campo
ossa eius sepulta. Ad aut tumbū sepiu

uisa sunt luminaria: et diuisa cõtin
gunt miracula. Tertiu uero parentes ꝓdere adulterẽ coram canonicis sã
patrocinii se ꝓstrauerũt. uenia postulãtes: et p nece iusti penitenciã sustinentes. Sup cui tumulũ ecclia fabricata est. Iuuenẽ hunc luxuria p feminã
ut colliter in uia. id est manifeste in
uasit: corpus eius ianeruauit: sed ñ
superauit. Alteri cuidã fuit cerastes
in semita: hoc modo. De conuiso ad
aur pedes sibi ãcilla lectũ fecit. cap. c.

Conuiuis quidã uir bonus ac
deuotus. quẽ ego bene noui.
cũ ante annos paucos. nauẽ portan
tẽ uinũ monasterij sui deduxisse in
flandriam: nocte quadã ancilla hos
pitis sui. dũ sodm cõsuetudinẽ lectũ
illi in solario domus ꝓparasset. sibi aliũ
ad pedes cõuersũ strauit. Conuiuis cũ
dõo cõpletorio esset adiutũ. esset q lucerna extincta: illa silenter uestes exuit.
in lectũ ꝓparatũ se reclinauit: nudis
pedibus conuiuis plantas: et q̃a uꝗ foret
uiaendo se pdens. Non has cerastes
insidias obseruauerat estimãs aliau
uirũ eundẽ lectũ fuisse ꝓparatũ. Mordet illa ungulas equi. id est conuiuis:
et ascensor eius saltez ꝓe. p consensũ
nõ cecidit retro: quia mox ut uocem
muliebrẽ audiuit. uico surrexit: uestes induit: et ad fenestras solarij uadens. oracones suas dicendo. mane
illic expectauit. Illa diuina expectacione suspensa: tandẽ cõfusa descendit. Mo. Quid ẽ cerastes: Mo. Serpens habens cornua. omni ferro durior: ad instar gladij ex utraq̃ parte incisiua. Unde grece cerastes uocatur
cornua. Luxuria cerastes est: q̃a nõ
solum animã interficit. sz et corpus
irreparabiliter corrũpit. Omne enim peccatum extra corpus est teste aplo: qui
autẽ fornicatur. in corpus suũ peccat.
de ꝓposito q̃ mortes spe cõualescẽte cũ

Recordor cuiusdã fratris petrarum. c i.
sacerdotis in ordine regulariũ ꝓsiti. quẽ nimis insidiose. nimisq̃ periculose luxuria p feminã cor
uibus suis uentilauit. Cum enim grauiter
infirmaretur. dictũ est ei a medico. ymo p medicũ a diabolo: qd̃ conualescere
nõ possz. ñ uitetur muliere. Ille spe uite
pritus ĩmemor future. feminã cognouit: nec tamen ei pfuit: ymmo
magis obfuit. quia post paucos dies
defunctus est. Sicq̃ suasit antiq̃ serpentis: tempus penitẽcie suũ est illi tẽp
luxurie. Iudicii anime deo cõmisto.
Hec in eadẽ domo. in qua ꝓsitus fuit
a quodã sacerdote eiusdẽ ordinis in re
lata sunt: quẽ ego facie et noẽ noui.
Mo. Est ne pdicta sentẽcia sã iob. tẽptacio est uita hominis sup terrã: de uiꝗ
intelligenda. Mo. Est. q̃ hoc nomẽ
homo utrũq̃ sexũ cõprehendit: et eis
dem mouibus uterq̃ sexus subiacet. Si
cut enim diabolus p feminã uiros deicit. et eneruat: ita p uiros mulierũ
multitudinẽ lucratur. Unde de illo
ad iob a dno dicitur. Iuncus eius in
lumbis eius: et fortitudo illius ĩ umbilico uisceris eius. Sup quẽ locũ dicit
sãs gregorius. uiris esse luxuriã in
lumbis: feminis ĩ umbilico. quẽ q̃ntũ
q̃q̃ tẽptentur. exemplis tibi pandã.
de nobili castellana que stimulũ cornus in aqua restinxit. cap. c ii.

Matrona quedã nobilis sicut in
refertur sacerdos quidã religio
sus · die quadã cũ in castro ĩ quo ma
nebat sola esset · et nesciebat qd ageret vel
cogitaret · spe fornicacõis solã illã cẽ
no pmisit · sed subito tã valide ẽ in
flammata · vt huc illucq discurrens
stare vel sedẽ nõ posset · ac si ferrũ can
dens in suo femore excepisset · Cumq
ignẽ amoris tolerare non posset · ad
portariũ castri castitatis oblita desce
dit · et vt sibi cõmiscere vellet cũ mul
ta instancia supplicauit · Cui ille si
cut vir bonus respondit · Quid est
qd loqris dna · Vbi est sensus tuus ·
Respice deũ · attende honorẽ tuũ ·
Illa nichil horũ curans · cũ a portari
o repulsã pateretur nutu dei de castro
exiens · ad flumen pterfluens accur
rit · aquis gelidis se ĩmersit · in quibus
tam diu sedit · donec fomitẽ ardentis
restringeret · Tunc rediens ad portariũ
et de repulsa agens grãs · ait · Si dare
mi mille marcas auri · nõ modo pate
rer qd paulo ante te facẽ rogaui · Et
reuersa est in locũ suũ · facatq pius
dns · vt mater pia · que infantẽ dulcã
arcu ignẽ temptantẽ · lene ignis calorẽ
sentire pmittit · si intrare volentẽ · cũ
multa festinacõe retrahit · Hoc plenu
ius auditurus es ĩ capło sequẽti · De
simonialibus que a suo prouisore temptata
In anglia vir quidã est, cap. c iiij.
religiosus monasterio pfuit · sãmonia
lis · Erat autẽ stature pcere · decoru
aspectu · genas habens rubicundas ·
oculos letos · ita vt vix aliqs aliquid
in eo religiositatis esse crederet · qui vir
tutes animi illius ignoraret · In cui
cõtemplacõe iuuenculã qdam cõgre
gacõis illius · adeo cepit temptari · q tã
grauissime stimulis carnis agitari ·
vt verecundia postposita passionẽ suã
illi aperiret · Erpuit vir sãcs · et quia
timor dei ante oculos eius fuit · cepit
virginẽ in qntũ potuit · auertẽ dicens ·
Xpi sponsa es · et si dñi mei sponsã cor
rupero · nõ placet ĩ pune tãsire · neq
homines diu potit latẽ · Dicẽte illa si
non cõsenseris mi · moriar · Respondit
ille · Ex quo aliter esse nõ pt · fiat vis ·
In quo ergo loco cõueniemus · Respõ
dit illa · Vbicumq tibi placuerit · e
go in hac nocte veniã ad te · Id qd il
le · Oportet vt in die fiat · Ostendituq
virgini domũ in pomerio · monẽs et
ꝓcipiens vt nemine sciente · nemine
videntẽ · tali hora veniret · Que cum
venisset · dixit ad eam · Dignũ est · et
nobis expedit · vt corpus meũ qd tã
ardenter cõcupiscis · ꝓius inspiciat ·
et si tuũ placuerit desiderio vrõ pilla
satisfaciatis · Hoc dcõ illa tacente ves
timenta sua exuit · alicui asperimum
quo induitus erat · ad carnẽ deposuit ·
corpusq nudũ vermibus corrosũ · alu
cio attritũ · scabrosũ atq rugerimũ
illi ostendens · ait · En qd amas · exple
nũc si placet voluptatẽ tuã · Videns
hec illa erpuit · et nũc in pallorẽ · nũc
in ruborem versa · ad pedes eius ruens
veniã postulauit · Cui ille · Reuertẽ se
crete in monasteriũ tuũ · vide · ne me
vivente pdas secretũ meũ · Ob illa ho
ra temptacio quã vir sus incautus iuu
gine exercuerat · cõquiescit · Hec exẽ
pli causa de temptacione luxurie sint
dicta · Nõ · Quibus armis resistendũ

est hus septem uitiis quibus iā sīno
in longū protractus est. No. Virtutib;
eis oppositis. No. Quid sint uirtutes
uel unde dicant. No. Virtutes sunt
qualitates mentis. quib; recte uiuit.
Dicunt autē uirtutes. qī contē uitia
stantes. Stare dicit contra superbiā hu
militas. contra iram lenitas. contē tri
uidiam caritas. contra tristiciā spiritalis
iocunditas. contra auariciā largitas.
contē gulam potus abiecti potatis. contra
luxuriā castitas. Qd si in pugna rep
tacionū uirtutes uitiis effecte fuerit
superiores. victoria meritū. et meritū
premiū sequit eternū. Qd pseudopro
fetam se dicturū pollicitus est dns nr ihc
xpc. qui est uia in exemplo. ueritas in
promisso. uita in premio. Ipsi cū patre
et spū sco. honor et imperium. in secula
seculorū. Amen. Incipiunt capitula
quinque distinctionis uidelicet de
demonibus.. Capitulum primum.

De eo qd demones sint. qd multi sint. q̄ mali sint.
et hominib; infesti. ij.
De Henrico milite. qui demones esse nō credens. p nigromanciam illos uidit. iij.
De Sacerdote q̄ p diabolū a circulo extractus et cōfractus. tertia die mortuus est. iiij.
Item de Clerico q̄ apd̄ tolentū dolo diaboli extractus. et ad inferos ductus. et magri sin querimonijs reductus fuit monachus. v.
De hermano loco sce Azarie. q̄ in diuersis formis demones uidit. vi. De Cristiano monacho. qui demones uidit. vij.
De demonib; q̄ uisi sint magnice i superbia uestis femine. viij. De Sacerdote i diocesi merchen. q̄ in obitu suo multitudinem uidit de mortuor. Item plures q̄ plures sint homines q̄ demones.

De demone qui dixit se malle cū xx. + una alia a se decepta descendere in infernum. quā reduxit ad celum. x. De alio demone qui contraria dicebat. xi. De demone qui confessus est se intrasse feminam. eo qd sibi tradita fuisset a marito. xij. Item de prio que diabolo inuasit. cū ei pater dicet. uade dia. lo
De obsessa que duxit diablin ligatū xiij. + tribus libris canonis. xiiij. De obsessa que in insula sū Ascholai poduit reliquias.
Quomodo demones sint i hominib;. xv.
De Conuiso compesti a pmissione xvi. epīcopus hallerstadensis decept. suspensus e.
Item de Conuerso qui noce cuculi decep xvij. + tus. i apostasia mortuus est. xviij.
De duob; hereticis q̄ apd̄ bizuncium mira culis flammatis mlis decept ibid̄ crusti sū. xix. De hereticis colonie combustis. xx.
De heresi waldensiana i ciuitate ytherensi. xxi. De heresi albiensium. xxij.
De hereticis parisius exustis. xxiij.
De heretico apd̄ trecas exusto. q̄ se dicebat esse spū sanū. xxiiij. De hereticis uercellis. xxv. De heretico qui diablin dicebat esse principem hui mūdi. eo q̄ mūdū ere
De puella qm diablis xxvi. lasset intrauit. cū esset quinquennis. xxvij.
De theodorico conuerso qui diablis tul tulit ultra ciuitatem lubecke. xxviij.
De Allerone conuiso. qui diablin uidendo infirmatus est. et que sit ratio eiusdem defectus.
De abbate sce Agathe monacho et xxix. conuiso eo. qui uidentes diablin defecerū.
De duob; iuuenib; q̄ diablin xxx. in specie mulieris uidentes infirmati sunt.
Item de femina que a diablo i spe xxxi. serui sibi non pressa mortua e. xxxij
Item de muliere in acre. que a diablo am plexata. pū paucos annos defuncta est.

Item de de Comiso quē dyabls i spē xxxiii.
monialis meridie dormiente cōplexus
infra triduū exclusit. xxxiiii. De thy
mone militer cui quo dyabls nocte tessera
bus ludēs. uiscera eius erauisit. xxxv.
De homine qui in susacia spe dyabli
de turri saltans diruptus est. xxxvi.
De demone qui in specie hois militis fide
liē seruiuit. xxxvii. De demōe q̄ Guer
hardū militē transtulit vhelin. xxxviii.
De demone q̄ nō puuisit hominē a se
obsessū de rapina i quīta gniacōe gustare.
De dyablo qui uisus ē sentā xxxix.
re discordiā inter duos peregrinos amicos.
Item de demone qui in spe sacerdotis xl.
militē p spuēta duces. inimicos illōeffecit.
De demone q̄ dixit se sentiasse xli.
discordiā inter militē et cenobiū. xlii.
De milite meyngoz. quē dyabls p pa
uimētū traxit. xliii. De demōe qui
uineā p mercede custodiuit. xliiii. De
eufemia cōmoniali. qm̄ dyabls infestauit.
De infestacōibz elyzabeth cōmo xlv.
nialis a dno. xlvi. De inclusa que
p tenediate. liberata est a demone. xlvii.
De Gertrade inclusa. xlviii. De Con
uerso qui uidit demonē fantasinam mi
nari in chorū. xlix. De uisionibus
hermanni cantoris. l. De inclusa
que demōes uidit sup scapulas mōchorū
de porcetto. li. De mōcho a labore
cantui recedente. et a dyablo p spem muli
eris mor tēptato. lii. De dyabolo
simili leoni ad stipitē ligato. liii. De
Canonico bīnuense ab eo tēptato liiii. Qd
cōuentū mōns sce walpurgis transit. lv.
De sacerdote qui cū gladio euntē ad ecclam
dyabls terruit. lvi. De cāpanario q̄
dyabls transtulit in pynna castri ysenburgh.

De eo q̄ demones sunt q̄ multi sunt
q̄ mali sunt et q̄ hōibz infesti sunt. ca. i.

Licet post tempt
tacōnē tractan
dū uideatur esse
de tēptatoribus.
Demones antho
nomastice dicunt
tēptatores. quia
maxime tēptacō mentē impellēs ad
peccandū. ul' ipsis fit auctoribz ul' mi
nistris. Si dyablus primū hominem
tēptauit in paradyso. si xpm tēptare
p̄sumpsit in deserto. quē hom̄ tempta
re nō audebit i hoc mūdo. Duo sic
dem angeli cuilibz homī sūt deputati.
bonus ad custodiā. malus ad exer
citū. Noti. De angelis sās nulla mi
nest dubietas quin sint. qa pplurā
scripta de illis sepe loquuntur. Qd nō
demones sint. qd multi sint. qd ma
li sint. et qd incendijs eternis depu
tati sint. ex scripturis utriusq̄ testa
menti uellem michi demonstrari. Mo.
Plurima ad hec plenda extant tes
timonia de lucifero id est dyabolo. p
ter decorē sue creacōnis sic dicto. cuius
casu. ait ysaias. Quomo cecidisti lu
cifer. qui mane oriebaris. et cetera. Qd
fālis sit dyabls. et qd de celo ceciderit.
testis est saluator. qui ait. Vidi satha
nam q̄si fulgur de celo cadentē. De quo
Job. Quadā die cū uenissēt filij dei ut
assisterēt coram dno. affuit inter eos
etiam et satham. Et in psalmo dauid
loquens de iudi pdictore. Dyabolus
inquit stetit a dextris eius. Item alibi
de xpo. Egredietur dyabls ante pedes
eius. Et in alijs multis locis dyablm

scriptura cõmemorat. Ad autẽ solus
nõ fuit. nec solus cecidit. testat̃ bti
ioãnes in apocalypsi dicẽs. Factũ est pre
lium magnũ in celo. mychael et ange
li eius pugnabãt cũ dracone. et draco
pugnabat et anglí eius. et nõ ualue
runt. neq; locus eorũ inuentus ẽ am
plius in celo. Frãs est p malicã suã
draco lucifer gloriosus. de cui decore
ac pulchritudine p ezechielem dicitur.
Tu signaculũ similitudis dei. plenus
sapia atq; decore in deliciis paradysi dei
fuisti. Omnis lapis pãciosus operimentũ
tuũ. et cetera. Decima ps angelorũ cer
dunt cecidisse. Unde ob multitudinẽ
apls eos uocat aereas potestates. Ca
dendo enim aerẽ repleuerũt. De quorũ
malicia ppha xpo dicit in psalmo. Su
pbia eorũ qui te oderũt ascendit semp.
Et dns in euãgelio. uideris dicit. Ioã
nem opti pris uestri dyabli. Ille nẽ
dat fuit ab initio. et pater eius. Ad hoi
bus infestus sit. testis est iob qui dic.
Absorbebit fluuiũ et nõ mirabitur. id ẽ
infideles. paganos saluos iudeos et hẽ
nos. et habet fiduciã qd̃ influat iordã
nis in os eius. scilz fideles baptizati. Vn
apls petrus nos ammonet dicẽs. Fra
tres uigilate. sobrij estote. qia aduersa
rius uester dyabolus tãq; leo rugiẽs
circuit querens quẽ deuoret. cui resis
tite fortes i fide. Ad de uno dicit. de ce
teris intelligẽdũ est. qia sepe numerus
singlaris p plurali ponitur. Ad eter
naliter dampnandũ suũ. habet ex uobis
dñi. qui i iudico reprobis dicturus ẽ. Ite
maledicti in ignẽ eternũ. qui paratus ẽ
dyabolo et anglis eius. Bene autẽ i quã
tã distinctõe loquendũ arbitror de de
monibz. qia quinarius a philosopho
apostaticus uocat. eo qd̃ ceteris nume
ris imparibz cõiunct. et p septim multi
plicatus. semp se ul̃ in capite ul̃ in fi
ne ostendit. Sic dyabolus a quinario
pretue firmitatis recedens. primus cũ
hominibz malis ãsi numeris iequalibz
sociatur. semp in principio ul̃ fine opis
uel sermonis. illius nequicia demonst
rat. Noui quãs michi fuerint plurũ cẽ
unde hesitauit. diuine scripture testimo
nijs. nec mi satisfiẽ fuerit. nisi eade
multiplicabz declares exemplis. Monachi
Demones esse. multos esse. malos esse.
plurimis exemplis tibi potero plure.

De henrico milite qui demones esse nõ credẽs p nigromanciã eos uidit. ij.

Miles quidã henricus noie de cas
tro falkenstein oriundus. pin
cerna fuit cesarij mõchi nri. tũc albis
primitus. et sicut eodẽ cesario recitante
didici. cũ iam dcãis miles demões esse
dubitaret. et qdq; audiret de illis ul̃
audisset. qsi friuolũ reputaret. quẽdã
clericũ philippũ noie in nigromãcia
famosissimũ accersiuit. et ut demões
sibi ostendat. cũ multa iustãcia petiuit. Cui cũ ille respondẽt. uisio demo
nũ horribilis ẽ. periculosa ẽ. neq; hos
omnibz expedit uidẽ. et miles iportu
ne nimis instaret. adiecit. Si securũ
me feceris qd̃ neq; a cognatis siue ab
amicis tuis nichil in hoc. ex mali e
ueniet. si forte a demonibz deceptus
uel territus iesus filius. acquiescã tibi.
Et fecit eũ securũ. Die quadã tempe
meridiano. eo qd̃ tunc maiores ha
beat uires demonũ meridianũ. phi
lippus militẽ in qdã biuiũ duxit.

gladio illū arcuarcuauit · arculi lege
infra arculū posito pdixit et ait · Si
aliqd' mīebrōr tuōr extra huc arculū
ante meū reditū extenderis morieris.
qā mox a demonib; extractus pedibus
monuit eā ut nichil petentib; daret.
nichil pmitteret. nec se signaret · Et ad
iecit · Multis modis te demones tepta
bunt et terrebūt. nec tamē tibi nocere
poterūt · si mandata mea custodieris ·
Discessitq; ab eo · solo sedente illo i car
culo. ecce audit contra se uenientes tun
dationes aquar. deinde audit grūm
tus pecorū · flatus uentorū · et alia fā
tasmata his similia multa. quib; illū
demones terrere moliebant · At qā ta
cula putsa minus feriūt. contra hec
a semetipso cōfortatur · Nouissime uō
templabūt in nemore uiuo · qī umb
ram humanā terrā · sūmitate arbor
ascendente. que ad ipm pertabat · Et i
tellexit statim qā dyabolus eēt ut fuit.
Qui ut arculū attigit · stetit. et qī sibi
uellet militē interrogauit · Erat autē
qī magnus uir · ymmo maximus et
nigerrim. ueste subnigra indutus. et
tante deformitatis ut in eū respicē mi
les nō posset · Cui sic ait · Bene feasti
ueniendo. ego eū uidere te desiderauī ·
Ad quid inqt. Et ille · Multa de te au
diui · Respondente dyabolo · qd de me au
diuisti. subiecit miles · Pauca bona.
et multa mala · Ad qd dyabolus · Sepe
me iudicat et cōdempnat hōines sine
causa · Ego nemini nocui. nemini
ledo. nisi pnocatus · Phylippus ma
gister tuus bonus amicus meus est · e
go illius. quere si umq; eū offendere.
Ego facio qd illi placet. et ipe michi

omnibus obtempat · Vocatus ab illo.
modo huc ueni ad te · Tunc miles · Vbi
fuisti. qndo te uocauit. Respondit de
mon · Tantū et illa pte maris fui. qn
tum ab hoc loco distat usq; ad mare.
Et ideo iustum est. ut in aliquo mune
laboribus meis respondeas · Cui miles ·
Quid uis. Respondit ille · Vsolo et rogo
te des michi pullū tuū · Dicente milite
nō tibi dabo. propsat annulum. deinde
ducem unā de grege · Que cū omia ne
garet. nouissime gallū domus ei petiuit · Cui ei dicē. quid opus habes
gallo meo. Rndit demon · Vt cantet
michi · Et ille · Quomō capes eū. Rep
pondit iterū demon · Non sollicteris
de hoc. tu tantū da michi illū · Tūc mi
les · Ego nichil dabo tibi · Et adiecit · Dic
michi. unde est tibi tanta scientia. Dix
it demon · Nichil fit mali in mūdo qd
me lateat · Et ut hoc scias uerū ēē · ecce
in tali uilla et in tali domo uirginita
tem tuā pdidisti. et ibi et ibi peccata
illa et illa cōmisisti · Et nō potuit cō
tradicē miles. quin uerū dicē. Non.
Non puto quin miles aliqndo cadē
confessus fuit peccā · Quomō ergo fa
re potuit dyabolus cōfessa. Mo Qā
cū uoluntate uerū peccandi miles cō
fessus fuit. dyaboli scientiā in nullo
minuit · Mo Placet qd dicis. qā nō
dixisse te recolo · distinctione tertia · ca
plo sexto · Mo Cumq; rursū dyabolus
nesciō qd postularet et ille dare renue
ret. quasi eū rapere uellet et crudeliē
manū cont eum extendit. atq; i tanti
terruit · ut retrorsū cadens clamaret ·
Audita eius uoce · Phylippus accurrit.
in cui aduentu fumosissima mox disp

ruit. In illa hora miles semp pallidus fuit. natiui coloris numq̃ recuperauit. emendicans uiuens. et dæmones esse credens. Non est diu qd defunctus est.

de sacerdote qui p diabolũ a circulo extractus et fractis ceruicibus die mortis suæ. iii.

Eodem tempore sacerdos quidã scholaris secundũ philippũ rogauit atq; remunerauit. ut sibi dæmones ostenderet. Aquo cũ fuisset modo supdcto in circulo positus et instructus. a diabolo rapitur et extractus est. atq; ita antequã adueniret philippus cõfractis. ut tertia die moreretur. Cui domũ uallis ramus comes de lutzellinburg confiscauit. Ego eundem philippũ audiui. qui ante paucos ãnos pauranter ut creditur magistro et amico suo diabolo obsistens est. de clerico qui apud toletũ dolo diaboli extractus et ad ipsos diuitis et nigri sui ãcrimonias reductus factus ẽ monachus. iiii.

Recitauit michi bone memorie monachus nr godeschalcus de volmuntsteyne qd fuerat nõ dubio. Cũ die quadã rogaret pdictũ philippũ ut aliq̃ sibi recitaret de arte sua mirabilia. rndit ille. Ego dicã uobis rem satis mirabilem. temporibus meis apd toletũ uehementer gestam. Cum plures et diuersis regionibus scolares. ĩ eadem ciuitate studerent in arte nigromantica. iuuenes aliqui de suetura atq; iaunaria. stupendi quedã et incredibilia a suo magro audiẽtes. et ut rũ nia uera esset plure uolentes. dixerũt illi. Magr uolumus ut ea que nos doces oculoreũ ostendas. quaereũ aliquẑ et studio nro fructũ capiamus. Quos cũ auertere a no acquiesceret. eo qd nacio illa gens sit mirabilis. hora pdicta in campũ illos duxit. gladio circa illos circulũ fecit. monens sub inminentia mortis. ut in hac circulũ se contineret. et ne alicui rogãtibus darent. uel ab offerentibus reciperet. precepit. Secedens ab eis paululũ. dæmones carminibus suis aduocauit. Mox adsunt illi in formis militũ decenter armatorũ. militare ludos circa iuuenes exercentes. Hunc lapsu simulabant. nũc lanceas et enses contra eos extendebant. omnibus modis satagentes ut illos extra circulum extraherent. Qui cũ sic nichil proficerent. in puellas speciosissimas se transformantes. choreas circa illos ducebant. nariis anfractibus iuuenes inuitantes. Et quibus una forma ceteris pstantior. iuuẽ et scolaribus elegit. Ad quẑ quociẑ uenisset chorizando. rosẑ aureũ porrigebat. intus suggerendo. et foris motu corporis ad amorem suũ illũ inflammando. Que cũ p multas uices hoc actitasset. uiclus iuuenis digitũ contra annulũ extra circulũ protendit. quẑ illa mox p eundẽ digitũ extrahens nusq̃ cõparuit. Capta predicõuentus malignantũ in turbine resoluitur. Fit clamor et strepitus discipulorũ. accurrit magister. de raptu cõsocii omnes cõquerunt. Quibus ille respondit. Ego sine causa sum. uos me coegistis. ego uobis pdixerã. nõ cũ ammodo in debitis. Ad qd illi. Nisi nobis restituas illũ. interficiemus te. Timens tamẽ uere sic sacerdos iaunaros ẽ furiosos. respondit. Ego temptabo si spes aliqua sit de illo. Ioannisq; principis dæmoniorum fidele suũ ministeriũ ad memoriam illi reuocans. dixit disciplinẽ eiusmodi esse derogandũ. seqs a discipulis

ordinandū · nisi iuuenis restitueretur.
Cui dyabolus · cōpassus respondit · Crastino concilium pter te in tali loco celebrabo: tu esto pscns · et si in aliquo mō illū p sentēciā obruīe potes · gratū habebo. Quid plura? Ad imperiū principis cōcilii malignantū cogit: de violencia in discipulū fta a magro cōquerit: ab aduersario respondet · Quē magr nō illi fecit iniuriā · nō violenciā: magro suo obedients fuit: legē carnis nō custodiuit · In hūc modū illis contendentibus: dyabolus demonē quendam sibi collateralem de sentēcia interrogauit dicēs · Oblucere semp curialis fuisti: contra iusticiā psonā nō accipis: solue questionē hui iuuenis · Respondit ille · Ego iuuenē restituendū cē iudico magistro suo · Moxq; ad aduersariū conuersus ait · Redde illum: qa iuuenis iportunus ei fuisti · Ceteris sentēcie eius assensū prebentibus · ad mandatū iudicis cadē hora scolaris ab inferis reducit: magro suo restituit: concilio solutū: ad discipulos reducta pdit · magister letus reuertitur · Cui iuuenis ita erat macer et pallidus · color immutatus: ut hora eadem a sepulchro uideret resuscitatus · Qui socis apd inferos uisa tractans · quia deo contraria et execrabilis foret illa disciplina: magis exemplo q̄ uerbo ostendit: et a loco recedens · in quodam ordinis nri mōsterio monachus fecit · Monicus Recordor nūc illarum duorum iuuenis uidelicet qui apd coletū defuncti socij ānonicione cōuersus ē: et alius clericus cui uisa pna languis cōuersionis causa fuit · sicut dicti est i distinctione pma · capto · xxxiij · et xxxiiij ·

Mon Conradus senex mōchus nr̄ retulit michi se ante cōuersionē noctē q̄dam i plenilunio demōstrante sibi q̄dā clericū nigromanticū in diuisis formis dēmones uidisse · Unde dubui nō ē quī sint: qui sic ab hominibus uideri audiri et sentiri possūt · Mo Licet satis in plurium sit dēmones esse: magis tamē delectarer de hus testimonia religiosorū quā secularium audire · Mo Q̄d dēmones sint q̄d multi sunt · nō dubius sū: uerissimis nō secularium sed claustralium psonarū ibi ostendā exemplis: de quibus michi omno dubitabis · De hmānto abbe lon sēmarie q̄ in diuersis forīs dēmones uidit

Dominus hermānus nūc abbas · v · loci sēe marie · quē sit uir religiositatis · qñtenus gūtatis: tenet nostri · Iste ante cōuersionē ecclesie bunniesis erat canōicus: uir nobilis et de alto sanguine natus · Factus uero mōchus i hēmenrode · nō multo post ei cōmittitur cōuentus nr̄i de eodē claustro: primus ei abbas efficitur · et post annos paucos per electionē ablatus · eidē in ablem primitus restituit · Erat tūc temporis illic conuersus q̄dā henricus nōē: magr̄ cuidā grangie · que harr uocat · uir bonus et iustus: maturus etate: et corpe uirgo · Iste inter reliqua dona que accepit a domino · sepe nocturnis horis in choro marime · i diuersis formis dēmones curiē uidit · Nec ei in cōfessione tamē deo retulisset hermano · illi exemplo uidendi dēmones desiderio accēsus: interuissē deū orauit · ut sibi hac grām donare dignaret · Statimq; exaudītus est · In prima uō sollempnitate sā martini · cū staret i matutinis: cōtemplat

est demone unu in forma rustica gdra
ti · inferius iuxta psbiterii infre · habe
bat eu pectus latum · scapulas acuta ·
collu breue · capillu in fronte satis sup
te tonsoratu · crines reliqs sicut hariis
mis deprendetes · Ascendes uenit ad gdi
nouicu · stans cora illo · Que ei dns
hermanus qui tuc temporis no erat abbas
intuit fuisse · oculosq parup aueruisse
ac denuo illu uide noluisse · disparuit ·
Alio tpe transformas se demon in cau
dam uituli · et sup formam cadens · cau
dam nouicius apprehendebat · motu lenis
simo trahebat se ad nouicu · Cui scapu
las ei cade cauda tangebat · mor i psalmo
dia fallebat nouicius · Qui ei sup arti
culos se dimittebat regulariter satisfaciens ·
demon gsi turbine impulsus · ad lon
gitudine cubiti unius recessit ab eo ·
sicq disparuit · Non enu spus ille sup
bie · qui blandimento cause sue terna
pe stellaru post se trahit · ad unius
humilitas signu stare potuit · Nouicius
iste nomine alexander fuit · nuc por
in claustro · Ueri simile e · tuc ei aliq
leuiora cogitasse · qu p motu lenem
temptatus est · et ipeditus · Nou Pla
cet qd dicis · Non In nocte uero
sci kanuleru ei stabat in choro abbis
tuc simpler mochus · uidit iuxta psbi
teriu duos demones infre · et paulatim
ascende ad stallu abbis · inter chorum
mochoru atq nouicior · Qui ei ue
nissent contra angulu ubi parietes co
uenuut · exiliyt demon terna duoru se
sodans · et ei illis exiens · Tam pre e
nim trascuntes uenerut ei · ut manu
illos tangere posset · Quos diligenter
intuens · considerauit qd prediu terna

no tangent · utpote aere potestates ·
Habebat enu unus ex duobz porbz fe
mineu uultu · in capite uo uelamen
nigru · nigro circuditus pallio · Et si
cut michi retulit mochus ille qui ter
cum demone iuxta se fouerat · satis
erat murmuriosus · et no paru acri
diosus · in choro libenter dormiens · et
inuitus psallens · hylarior ad potan
du qua ad cantandu · Breuiores uigi
lie · uidebant ei semp longissime · Nc
Alio itidem tempe in uigilia ut puto
sci columbani · tunc eo existente prore
ei chorus abbis incepet primu matu
tinaru psalmu · sal · dne qd multipli
cati sut qui tribulant me · demones in
choro adeo multiplicati sut · ut ex illoz
concursu et discursu · mor in code psal
mo fres fallerent · Quos ei chorus op
positus conaret corrige · demones tnsi
uolauerut et se illis miscentes ita tur
bauerut · ut prius nesciret qd psallerent ·
Clamauit chorus contra choru · Dns ab
bas eustachius · et por hermanus qui hec
uidit · a stallis suis sermon · ei satis ad
hoc conaretur · no poterat illos ad uia
psalmodie reduce · neq uocai dissona
cias unire · Tande psalmo illo modi
co et ualde usitato · ei labore pariter at
q cofusione qualiciq modo expleto ·
dyabolus tocius cofusionis caput · ei
suis satellitib abscessit · et par turbata
accessit psallentib · Que eade hora p
dictus por in forma draconis hasta ha
rente longitudine euolare uidit · a hi
iuxta lampade in choro ardente · ne ei
abscessus late posset contemplantem ·
Reliqui demones umbrosa habebant
corpi · infantib maiora · quoz fraces

ferro de igne extracto erat simillima.
No. Ex quo tot dæmones cõgregati
fuerat in loco uno ad ipedimentũ con
gregacois unius: nõ dubito quin in
numerabiles sint in orbe terrar. No.
Teste euãgelio: legio mãserat hoiem
unũ. Inde qã multi sũt et mali. et ad
ipedimentũ salutis nrẽ ut pdcũ ẽ. heu
nimis pnti: cõsulo ut dũ stamus ad ps
allendũ. circũspecti simus et itemũ: fer
uentes et humiles. ne meritũ sã seruo
rũ extinguat uicinũ suple uocifeiacõ
nis. Insurgũt enim maligni spis turbinẽ
in cordis nri deuocõne: in tantũ leuãtur
in suplũ uocũ exaltacõe. Dum
nocte quadã ebdomarius inuitatoriũ
antiphãm incepit. et mõchus et pri
mus uoce mediocri psalmũ intona
ret: hierrivicus tũc prior cũ ceteris se
niorib: eadẽ uoce qua ille incepit psal
lere cepit. Stabat iuuenis quidã mi
nus sapiens ĩ inferiori pene parte chori:
qui indigne ferens psalmũ tam sũmis
se inceptũ. fere quinq; tonis illũ exalta
uit. Subpore et resistente. ille cedere cõ
tempsit: et cũ multa prinãda uicto
riam obtinuit. Cui pres in primo ũ
siculo. quidã et opposito choro adinue
runt. Pter scandalũ et dissonãcie uica
tum: ceteri cesserũt. Qor is qui supra
audit dæmõẽ de mõcho sic triũphãte
ẽsi cantens ferũ psilentẽ: et ĩ opposi
tum chorũ. in eũ qui eius pte volua
uerat. transferentẽ. Ex quo colligitur
qd magis placet humilis cantus.
cũ cordis deuocõne: quã uoces ĩ celũ
arrogantẽr exaltate. Alia quadã
nocte cũ peuenisset fres ad uigilias. et
stans in loco suo, pter aeris claritatẽ
considerandũ oculos direxit ad fenes
tram que est in fronte ecclesie: obiecit
se uisui eius dæmon quidã in ethiopis
forma magnus et nigerrimus: ac si ho
ra eadem ab igne infernali fuisset ex
tractus. Qui ad eũ p chorũ superiorem
ueniens. ipũq; pertransiens: egressus ẽ.
Alio uidelicet tempore cũ modicũ se mo
uisset a stallo suo ad cõmonendũ fra
tres: cõspexit dæmonẽ inter stallũ abba
tis et poris intrare cũ impetu: pro as
pectu horribile nimis. Qui cũ in cho
rum prioris nequit respexisset. et iu
disset sibi ingressũ nõ posse pter ip
sum eo qd uiam occupasset: rapuit
se in chorũ nouicior depsuit. Quidã
monachũ seniorem illic sedentẽ se cõuer
tit. Iste supdcõ mõcho qui dæmõẽ in
tra se fouerat dissimilis ĩ moribus nõ
fuit bibulus. sed acridiosus et li
benter murmurans. Ecce ista deter
esse terrorem mõchis acridiosis. Nota.
Tam ista quã illa. quẽ te in distinc
tione superiori de uitio acridie dixisse re
colo. omes qui in choro libenter dor
miunt et inuita psallunt. merito ter
rere debent. No. Sepius dæmones
chorũ in formis minutissis disaurãt.
sepius in diuersis locis eosdẽ ꝛtrepiat
est. terribiliter scintillare. Senecs aspec
tum illorũ oculis esse nocuũ: nec ig
norans nequitiã illorũ. die quadã mi
sa dcta de spũ scõ oranit dnũ. ut se ab
huiũmoi uisionib: liberaret. Semper
affuit ĩimicus in forma luridissimi o
culi habentis quadratẽ pugnẽ: in quo
quicquid eat uiuẽ putabatur. Ie si di
ceret. Modo diligenter considera me: qp
de cetero nõ me uidebis. Postea tam

cum uidit: sed nõ tam maĩfeste et tã
sepe ut prius. Hactus ablus ĩ loco
sĉe marie cui nobilis femĩa aleydis
noĩe comitissa de frozbrech. tamq̃
loci fundatrix sepeliret. et ad huc cor
pus eius iaceret in pheretro: uidit
demonĩe ipm feretrũ circũgirantẽ: et
q̃si aliqd sui iuris pdidisset. ita omis
angulos eius oculoz indagine lustra
uit. Dondũ est annus elapsus.
qd prior nr dũ post sepulturã cuidã
cõuersi nostri ad hora canonicã chio
rum intraret: et nescio qd de seculã
ribz foris tractasset: dyabolũ tamq̃
duce uie ante illũ ingredi cõspexit.
Erat autẽ forma assũpti corpis admo
dum subtilis: ad instar nubis. Dein
de diebz paucis elapsis: nocte quadã
infra matutinas. in simile illũ species
coã iam deo pore stare cõspexit. No.
Quid ẽ qd psona huiusmodi uenerãdi albi
cũ sarberes de infamia saluatoris. o
melias moales. et pene omis pdicãs
uisiones ibi pnes: ita celare studu
ish: Mo. Ipse ex multa caritate se
certa sua michi reuelans. tũc temporis
ne cum pderem phibuit: qd postea
tamẽ importunitate mea uictus con
cessit. Sacrũ etiã psone illius gũitatẽ
posse nõ modica sarbendis preter auc
toritatẽ. Cuiusdã uenerabilis magna
rũq; uirtutũ uir. cui tam nota fuit
sanctitas. et tam plena auctoritas.
ut nemo de illius dãs merito dubita
re deberet. nũc recordor: quor uisiões
tam presentibus quã futuris poterunt esse exemplum terroris. De
xpristiano monacho in hẽnerode
qui demones sepe uidit. Capũ. vi.

In hẽnerode sacerdos quidã uene
rabilis ad conuersionẽ uenit: noĩe
et opẽ xpianus. Huic demones mul
tum ĩportuni fuerũt: et sepe illos ui
dit tam ante cõuersionẽ q̃ post. Hui
tempe alter quidã secularis sacerdos
noĩe karolus. in eodẽ cenobio factus
est nouicius: et erat eius ĩ placõe
socius prior nr ysenbardus. Hic in
stinctu dyabli cui consilio uteriatur
gule. et ciruis suc cõmodis nimis
consencãs. infirmitates sepe simula
uit. pede claudicauit: lecto decubuit.
Qui depositus ĩ infirmitorio ne
carnẽ nutriret. et spũ negligeret.
uadens uel redies de pnaria cũ clau
dicaret. et in coquina respiciendo q̃
ibi pparentur infirmis cõsideraret.
pdictũ dyablũ eũ sequi uidit: qui co
modo quo ille claudicauit. et ipse
claudicauit. et sicut ĩtrospexerat in
trospexit. in nullo ab illius gestibz
discrepans. Tandẽ infra annũ placi
onis deficiens. reuersus est ad ollas
egypti: et secuta est caro carnẽ. Ite
Fratribz ad lauacũ post cuplin pparã
tis. cũ starent circa auditoriũ. et ex
spectarent tabule pcussionẽ: essẽtq̃
aliqui ex eis remissi p otiosam signo
rum cõsignificationẽ: uidit uir ille
bnis. cunctos fedi quadã adustione
maculatos. ymmo sub eorũ specie
demones cauduriũ suaz moribz eis
dem blandiri. et continuatis uicibz
corpm suoz cõpressionibz ĩ signũ
familiaritatis illos demulcẽ. Eos uo
qui grauitatẽ suã seruabant: nec
respicere quidã audebãt. Ore qdã
cũ oracois grã ante qdã altare se

pstrauisset · dyabolus in buffone mar
timu ad instar galline se ꝛnsformans
ante ei ora deposuit · Quo uiso fratris
lico · surrexit et fugit · hora cadē do
los dyabolu minus obseruans · Vi
dentur michi tres iste uisiones · con
tra tria uitia satis esse necessarie ·
prima contē uitiū gulositatis · secū
da contē uitiū uanitatis · tercia contra
tedium orandi · Licet nō uideam · dy
abolus sepe p huiūmodi fantasmata
horrores · dulcedinē in nobis exting
uit oratois · Hec in dicta sūt a sup me
morato hermano abbē · nemo ꝛ mul
tiero monacho de burber · qui illi fa
miliares fuerūt · Reliqua ei acta et
uisiones · audies i distinctōe septima ·

De demonibus qui usi sūt mogutie in superba uestē femine. Capm. vii.

Recitat michi quidā amis hones
tus · asserens suis ꝛpibus mogū
tie · si bene memini hoc qd dicturus
sum · cōgisse uenerat · Die quadā do
minica · ei sacerdos in quadā ecclesia
cui erat plebani circuiret · et ad bene
dicta ꝓplm assigeret · ad ostium eccle
sie ueniens · matrona quēdā pōpatice
uenientē · et ad similitudinē pauo
nis uarijs ornamentis pictā obuiā
habuit · in cui cauda uestimentorū quā
trahebat post se longissima · multi
tudinē demonū residē conspexit · Prāt
eiū pui ut glires · nigri sicut ethyopes ·
ore cachinnantes · manibus plaudētes ·
et sicut pisces intra sagenā conclusi
saltantes · Reuera ornatus muliebris · sagena dyabolu est · Quos ut
uidit demonū quadrigā foris expec
tare fecit · plebem aduocauit · demo
nes ne fugerēt adiurauit · Territa
illa stetit · et ut uisiones plus uidere
mereret · qa uir bonus ac iustus fuit ·
oōnibus obtinuit · Intelligens mulier
ob uestimētorū superbiā sic se a demoni
bus esse derisam · domū redit · uesti
menta mutauit · et cū ipi qm certis fei
nis · cadē uisio occasio mea est humiliand.

Mo Si tot sunt demones qui nos mi
seros homines instigant ad culpā · pu
to qa multi erūt qui cōsenciēdo ēsent
ad pnā · Mo De hoc magis te instru
am exemplis quā uerbis · de sacerdote in dieklarchen qui in obitu suo multitudinē uidit demonū ꝛ ꝓplacē q plures sint hostes q̄ dēones. ca. viii.

In dieklarchen sānt ōtalium mōsterio
qd in oppido bunnēsi situm ē · sacerdos
quidā defunctus est adolfus nōē · uir
ualde secularis et lubricus · iamdā mo
nasterij plebanus · Hic siat mi recitat ā
dam sacerdos · qui fuit bunensis ca
nonicus · ei die quadā cū suo cognato
quodā ludere in alleis · quidā exprobra
uit eius flens stupuerit · et ut mater
sue confessionē audire · eamq cōmuni
care dignaret · humiliter et cū lacrimis
supplicauit · Respondere sacerdote nō ut
uiam nisi expleto ludo · et ille instare ·
asserens infirmā expectare nō posse · cō
motus sacerdos secū ludere dixit · Cog
nate ego conātor: nobis de isto · qui
me quiescē nō sinit · Videns se ille mich
il pficere · tristis ac gemens ille discessit ·
et infirma sine confessione atq uiatico
ab hac luce migrauit · Die autē terno
is qui cū sacerdote luserat · defuncte filio
occurrit · et sacerdotis cōtumelie tra
ditus · illū sine causa occidit · Post hec

et alia peccata plurima: sacerdos idem
pempoziali incidit infirmitate. Qui
cui esset indesiderate: quedam cognata ei
sedens coram illo. cui signum contricois in
deret in eo nullum: tristis sic aut. Duce de
bilis estis valde: ymmate nos, pter deum
Innocentie illum in peccata nata nobis dimit
tat: et spiritum ad huc fructuose penitentie
ac concordat. Ad qd ille desperatus rndit.
Ipsides oziem illum magnum et opprobrio
rum: Non sufficit in et tecto tot calami: qt
sunt circa me demones congregati. Et
hoc dicto. mox agonizans expiravit.
eos videns adesse inpenitentie quos cosi
lio iuverat suum. Multa tibi de multi
tudine demonum ad huc dicere possem: si
nisi ad diuersam distinctionem illud
reservo. Mo. Cum malti male viuen
do multos habeant demones incentores
malos i morte accusatores: miror si
tot in pnis habitum sint singli tormen
tes. Mo Supra distinctione pma. capto
xxxv. dictum est de abbate moriuuiden
se qd demones animam ad locum penarum
pmanentes crucciauerit: similiter distinc
tione sedi. capto sexto. hildebrandus
lanto. berwolfo post mortem apparens: mul
ta milia demonum dicebat animam sua fo
ris preseolari. Mo Si hec ita se haberet:
certum est plures esse demones quam homi
nes malos. Mo. Quantum ad pnis te
pnis questionis huius solutionem scire no
possumus: sed certum habemus qd in fine mun
di qndo cpletus fuerit numerus repro
bum multo plures erunt malti homines,
quam demones. Mo Unde hoc patet:
Mo Decima ps angelorum cecidit: et
quibz demones fti sunt. Teste vro gre
gorio tot ascensuri sunt et electi homi
nibz: qd ibi angli remanserunt. Sed im
hoc notare potest numerus hominum electo
rum excedet numerum demonorum. Quis q
dubitat qui in comparatione plures sint
homines malti quam boni: Nec in hoc ma
lti homines aliqm recipiet consolationem qd
numero longe plures erunt demonibz.
quia tanta est illorum naturalis potentia:
tanta contracta malicia: tanta torqui
di industria: ut unus miles militibz ho
minum in pnis adhibendis sufficere pos
sit. Hec de multitudine malignorum spiri
tuum dicta sint. Qd autem in comparatione
malti sint et misericordes: iudicis ti
bi pandam exemplis. de demone qui
dixit se malle cum una anima descendere ad
infernum qm reducere in celum. capt. xx.

Demon quidam dum hominem a se ob
sessum horribiliter torqueret et di
versis pnis eius garriendo diversa
respondet: dictum est ei a quodam ex circu
stantibz. Dic diabole. Si posses ad
gloriam in qua fuisti reduci: quid velles
pter hoc laboris sustinere: Respondit ille.
Si hoc esset in meo arbitrio. malle cum
una anima decepta descendere in infernum.
quam reduci in celum. Mirantibz om
nibz cur ita diceret: iterum hoc verbum
respondit. Quid de hoc miramini:
Tanta est malicia mea. et tam obsti
natus sum in illa: ut no possim aliqd
velle boni. Iste verbo alterius cuiusdam
demonis sermo no concordat. de alio
demone qui contria dicebat. cap. xx.

In ecclesia beti Petri in colonia. cum fe
mina qdam a demone obsessa mise
rabiliter tormentaret: contigit ut a
lia obsessa superueniret. Mox una con
altera cepit insurgere: clamoribz et con

tumeliis sic se mulier affice: ut omis mi
rarem. Demon demoni dicebat. Miser:
ut qd cosenaendo lucifero. sic de gloria
eterna ruim? Id qd alter rndit. Nre
frastr? Cumq ille ad huc osi penitudis
uerbi pferret: alter subiunxit. Tace
penitencia ista nimis est sera. redire no
poteris. Vides quiam sit in illis obstina
cia: Idem spe malignus de reditu ad glo
riam sicut supior interrogatus: uerbi
sermoni eius ualde contrarii. audiete me
respondit. Si esset ingt columpna fer
rea et ignita rasoris et cultellis acu
tissimis armata. a terra usq ad celu
erecta: usq ad diem iudicij eca si cur
rem ualere in qua pari possem. me p
illam trahe uellem. nuc ascendendo nuc
descendendo: dumodo redire possem ad
gliam in qua fui. Mo Quid est qd ta
contraria sentiit? Mo. Demon supior
scens possione sibi fratri prius impos
sibilem. malicia sua ostendit: istr quoti
dni pdidit. uerbis quibi ualuit decla
rauit. Mo Timent ne demones pena
sibi parta? Mo Sentiit et timent. Ipsi
est qd omes eroresimi qui ad illor ne
quicia euertandi sunt: p igne et ex
tremi iudicii concludunter. Quam
pari sint ad nocendu hominibi: aliis ti
bi ostendi exemplis. de demone qui co
fessus e se etiam intrasse eo q sibi tradita

Qdam alias fuisse a mario. capi. ci.
noster anno preterito in nocte sal
uatoris iuxta aquis grani missa cele
bratur: finita missa oblata e mulier
obsessa. Sup cui caput ci legisset leo
nis euangelium de ascensione dni. et ad
illa uerba sup egros manus ponet.
et bene habebit. manu capiti ei im
posuisset: demon uoce emisit tam hor
ribilem. ut omes terreremur. Adiuratus
ut exiret: respondit. Nondu uenit alii
simus. Interrogatus quomo intrasset:
nec ipe respondit. nec mulieri respondere
permisit. Postea cofessa e ad uoce mari
ti sui in comocione animi sui dicens.
Vade dyabolo: qd intrare illu sensert
per auriculam. Erat autem eadem femina
de aquensi prouincia: et satis nota. De

puero que dyabolo mansit cu ei pater dicit
homo quidam uade dyabolo. ca. xij
ratus sicut audiuit a quodam alter:
dixit filio suo. Vade dyabolo. Quem
mox dyabolus rapuit: et usq comp
ruit. Mo Quid est qd filius puniti
est ob pena pris: cu scriptura dicat. fi
lius no portabit iniquitate pris. Mo.
Vade que de supdcta muliere diximus: et hic
dico. Istu fieri permisit ds pter exem
plum: ut dum uiaiundi in uerbione
uoris. marii audierit cruciatus cor
dis: et in raptu filij pris dolores. animi
sui furore cohibeant: et a shuiloquio
linguas coprescant. Mo Placet qd di
cis. Mo Qui demones esse dubitat.
energuminos esse intendat. qa du pr
illorii ora dyabolus loquit. et i corpo
ra crudeliter deruchat: manifesti p
senae sue indicii illis demonstrat. Mo.
Verum diceres: si no esset ibi simulacio.
Mo Obsessos fuisse sepe pdit euange
lium: pdiunt et actus apl'or: et i mul
tis locis uide ul' passiones sorii. Qd
autem quidam pter questu se obsessos si
mulant no nego: qd uero in quibdam
nulla sit ficto. subiecto plubitur ex
emplo. De obsessa que duxit dyabolu
ligatu triu libris canonis. Capi. iii

Retulit michi Gerardus ꝓpositus
Ypleysensis · mulierē obsessā mi-
ris bene notū: sigeberg uenisse ꝓxīa cu
randis · Que cū in oratorio sū mychae
lis archangli de diuisis interrogaret: ꝑ
inaderet mencio de lucifero apud infe
ros ligato: respondit p os eius dyabo
lus · Heulo: quibz catenis puniens
magistrū meū ligatū in iferno: Ferre
is: Sequaq; Tria uerba posita sūt i
silencio misse: quibz ligatus est · Ref
rembz quibzdā ex fribus · Que sūt illa
tria uerba: Dicē noluit · ul' potius au
sa nō fuit: sed aut · Afferre michi libruū:
et ego uobis ostendā illa · Allatus ē et
iter missalis: et clausus porrectus · Q;
illa aperiens · ꝓmo ictu canonē inuenit
et digitū ponens sup illū locū · per ipsū
et cū ipso · et in ipso · in quibz memoria
fit sūme trinitatis: aut · Ecce ista sunt
tria illa uerba: quibz ligatus ē magr
meus · Hoc audientes et mōachis plu
res qui aderant: scientes mulierē illu
minatā esse · edificati sūt ualde: uim ū
bonum intelligentes · O pater cū et
cum filio · et in spū sō · quoz opa i di
uisa sunt: fortis ille ligatus est · et ua
sa eius direpta · De obsessa q̄ i insula sū
Nycholai prodidit reliquias. Ca. cxiii.

A festo omniū sōrum hoc anno cum
essem cū priore meo i insula sū nycho
lai que uulgo Stupa dicitur · et ē mōste
rium sāmonialiū: uidimus ibi puellā
anne aduentū nrūm obsessam · sed tūc
tam bnficio reliquiar quā sororū ora
cōnibz liberatā · De qua nobis retulit
eiusdē cenobij mgrā · femina religiosa:
qd die quadā dū crudeliē ab inimico spi
ritu deriperetur · uolens quidā clericus
honestus illū ꝓbare: sacerdotū spinar
dominice corone de tabula aurea ca
nesente tollens · et manu clausa su
per caput obsesse tenēs · maximos et
clamores exercuit · Cui cū diceret ar
cūstantes · causā furoris et ignorantes:
qd clamas dyabole · qd uales: Respō
dit · Hoc qd fuit in capite altissimi · ca
put meū deprimit et pungit: et dic
tis michi quid clamas: Et edificati
sūt ualde circūstantes · maxime soro
res: duplicis rei ualentes uerū experi
mentū · uidelicet qd spine esset uere:
et qd femina esset uehementer obsessa a
demone · Qd si minus hec duo ē suf
ficiūt exempla · recordure triū illorū
demoniorū · in capto ꝓmo et scō ac
tercio · distinctois tertie · Quomō de
mones sint in hōibus. Capm. xv

Quum de hiis michi satisfecū sūt: est ad huc qd me mouet ·
Quidā asserūt dēmones nō esse i hoī
bus sed extra: eo qd castrū nō intus
sed extra dicit obsidere · Alij cōtrariū
sentiūt: intentes ūbis saluatoris
dicentis · Exi ab eo spūs iūmunde ·
Non ꝓprie dicit exire: nisi qd int
est · Verū tamē uerū dicūt · sēdm a
liqd: saltē qd in homine possit esse
et nō ē · Non pt esse dyabolus in
anima humana · sēdm qd gunna
dius in distinctione ecclasticorū dog
matū diffinuit dicēs · Demonē per
incrgiam · id est operacionē nō creādi
substancialē illabi aiē · sed applicā
one et oppressione uniri · Illabi auē
mem illi soli possibile ē · qui creauit:
qui natura subsistens in corpus · et
pibilis ē sic fiatur · Mentem hois

iuxta substanciam nichil implere potest.
nisi creatur trinitas. Ad Quid ergo
est qd dyabls dicit cor hois intrare: tep
tare vel inuitare? Ad Non aliter in
trat vel impler vel inuitat: nisi qd ani
mam decipiendo i affectu malitie trahit.
Et hec est differencia inter aduentu spc
sci et spus maligni qd ille pre dicitur
illabi: iste inuitari. Spus scis cristens
unus in alia creatrice p essenciam ⁊ po
tenciam et sapienciam: quasi de pre illabi
tur p gram. Spus uero maligni cui
cecia sit ut dicit est p substanciam: ma
la suggerendo et uias mente afficiendo
qi sagitta sua inuitat malicia. Isti ha
bes inuissiones p angelos malos. Hic
est qd homo post aduentu spc sci plus
et forcius potest diligere bonu quam ante
diuerit malu: qsi de remoto inuissii. Cu
dyabls dicit esse in homine: no intelli
gendu est de alia si de corpe: qia i cocupi
tabiu eius et i uiscerib: ubi sterora co
tinent. et ipe esse pt. Ad Satis expe
dimus sii de questione hac: sed quero
si ad huc alique uie sunt alie qbus de
mones homib: soleant noce. Monac
Habent demones mille artes: et qbus
quatuor tibi pandu. Quibusda nocet
falsa pmittendo: alis nocet p suos
ministros in fide subruendo: nonnullis
nocet in corpe eos ledendo: aliud qd
periculosius e in pecunis ocidendo. Ista
omnia dei fiunt iudicio: et de singulis
tibi subiungu exempla. De conuiso
capensi qi profissione episcopatus de
Nampo ceptus suspensus est. xvi.
domo ordinis asterciensis. que sita e
in epatu coloniensi. fuit quidam a quo
dam sacerdote ordinis nri. hominem

dico quie res non latuit. conuersus qdi
fuit. qui a monachis cui quib: loquebat.
in tantu litras didicerat. tm ut terni
legere posset. Iniuno occasione illec
tus et deceptus. libellos sibi ad hoc
ydoneos occulte fecit conscribi: cepit
in uico pretiatis delectari. Cuiq: eius
modi studiu eide conuerso
phiberet. amore discendi
apostasiam incurrit: modicu tamie pp
ter eade pfecit. Deinde ad monasteriu
penitencia ductus rediens. et hoc usq
terno actatis. nuc ad scolas secula
res ercundo. nuc reuertendo. dyabolo
copiosam in se pbuit materia decepi
endi. Similiter enim illi appres i spe
cie angeli. aut. Disce forcitter. qia futu
ru est. et a deo diffinitu. ut hallerstad
densis fias epus. Stultus ille dyabli
dolos no obseruans: sibi in se am
qui tenouada fore miracula. Qd plu
ra? Die quada seductor conuersu se in
gerens: clara uoce et hylari fuge di
cebat. Hodie epe hallerstadensis defu
ctus est: festina uenire ad ciuitatem
cui a deo antistes donatus es. Ipsius
enim consiliu mutari no pt. Statim
miser de monasterio silenter exiens. nac
te eadem in domo cuidam honesto sacer
dotis. iuxta oppidu ranchense hospi
tatus e. Vt autem gloriose ad sede sua
ueniret: nocte ante luce surgens. equu
hospitis ualde bonu strauit. cappa
eius sde induit: ascendit et abiit. Ma
ne familia domus dampno cognito
apostata inseques appendit: a qua
ad iudicium seculare cum furto tractus.
et p sentencia dampnatus. no ut ceteri
ut epus. sed sicut fur patibulu ascendit.

Ijdes ad quē finē p̃missio d̃ꝰ alvoli tr̃
dicit: Alui cōmisū et si nō tam mā
feste: nō minus tamē pcaulose decepit.

de diuerso qui uocē cuculi decepti ap̃ol
narrauit nobis casia mortis ē. xviij.

Anno p̃terito bēe memorie the
obaldus abbas elerbacēsis: qd̃ quidā
cōuersus cū uesco quo tendēt: et auē
que cuculus dicit: a uoce nomē habēs
crebrius cantantē audiret: uices iter
rupcōis enumerauit: et uiginti duas
uicies casū p̃ omne accipies: pro
annis tondē uices casū sibi cōputauit.
Ꝗ ita ꝗ: certe uiginti duobz ānis
ad hūc uiuā. Ijt qd̃ tanto tempore mor
tificem me in ordine: Redeo ad sclm:
et seculo dedicus: uiginti annis finar
delicis eius: duobz annis qui sup sūt
penitebo. Hanc dubiū: quin d̃ꝰ abls
qui sup̃dictū cōuersū ut epc̃ fieret ad
credendū induxerat: apto sermone: et
hūc suaserit: ut tali augurio fidē ad
hiberet occulta suggestione. Sed dis
quiangurium odit: aliū qm̃ ille ordina
uerat disposuit. Nam duos ēs penitē
ce deputauāt annos: cū in seculo ui
uere p̃misit: et ānos uiginti delicis
ordinatos: iusto suo iudicio sūtraxit.
Ecce ales sūt p̃missiones d̃ꝰ alvolice. Qd̃
autē nōnullos ymmo plurimos p̃mi
nistros suos in fide subuertit: sequē
ta declarabunt. de duobz hereticis q̃
apud brixiam miraculis fantasticis
multos deceptis ibid̃ cristi sūt. xviij.

Duo homines nō mente sed habitu
simplices: nō oues sed lupi rapa
ces brixiam uenerūt: summā simula
tes religiositatē. Erant autē pallidi: ꝛ
macilenti: nudis pedibz uiridēs. et
cotidie ieiunantes: matutinis sollēpni
bus ecclie maiorib̃z nulla nocte deficēt.
nec aliqd̃ ab aliquo preter uicti tem
pus receperūt. Cumq̃ talis ꝓpositi tot
ius ꝓpli in se p̃uocasset affectū: tūc p̃mū
ceperūt latens uirus euomē: et nouas
atq̃ inauditas hereses rudibz p̃dica
re. Vt autē eor doctrine ꝓpls crederet.
farinā in p̃uinciā arbitrari iusserūt:
et sine uestigij impressione sup illā de
ambulauerūt. Similiē sup aquas gra
dientes nō poterant mergi: tugurio
cēā sup se facientes incendi: postq̃ in
cineē sūt redacti: egressi sūt illesi. Pr̃
hec diuerūt turbis. Si nō credis ue
bis meis: credite miraculis. Audiens
talia epp̃us et clerus: turbatū sē ualde.
Et cū eis uellēt resistere: hereticos et
deceptores: d̃ꝰ alvoli q̃ ministros illos
affirmantes: uix euaserūt: ut nō a po
pulo lapidarentur. Erat etiā idē epc̃ uir
bonus et litteratus: atq̃ de mā puin
cia natus. Bene illū nouit senex mō
chus nr̃: qui michi ista retulit: et qui
eodē tempore in dei ciuitate fuit. Ijdes
epp̃us nichil se uerbis ꝓficere: et p̃ ministros
d̃ꝰ abli ꝓplm sibi cōmissū in fide subuerti:
clericū quendā sibi notū: et in nigromā
cia peritissimū: ad se uocans ait. Sic et
sic p̃ tales homines actū est in ciuitate
mea. Rogo te ut inuestiges a d̃ꝰ alvolo
p̃ arte tua qui sint unde ueniāt: ul' qua
uirtute tanta ac stupenda operentur
miracula. Impossibile ē enim ut signa
faciant uirtute diuina: quor doctri
na deo uiuis est contraria. Dicente cle
rico: dūc diu est: qd̃ arte hūc tenun
cianī. Respondit epc̃: Bene cernis q̃
tum arter. Ijsi oportebit me doctrine

illorũ consentire: uel a plo lapidari.
Iniungo ergo tibi in remissione omũ
peccatorum tuorũ: ut michi in hac pte
acquiescas. Ordiens clericus epũ. dy
abolum uocauit: causa sue uocationis
satisfacturus respondit. Pentet me recess
isse a te. Et quia de cetero magis obse
quiosus tibi esse desidero quã fuerim:
rogo ut dicas michi. qui sunt hõmes
isti. que doctrina eorũ: ut qua uirtute
tanta operentur mirabilia. Respondit
dyabolus. Isti sunt et a me missi: a que
in ore illorũ posui. illa pdicant. Rũdit
clericus. Quid est qd ledi possunt. nec
in aquis mergi. neq; igne cõburi. Res
pondit iterũ demon. Cyrographa mea
in quibus hominia mea ab eis fuerũt. sunt cõ
scripta. sub ascellis suis. inter pellem
et carnem consuti cõseruant: quorũ be
neficio talia operantur: nec ab aliquo
ledi poterũt. Tunc clericus. Quid si ab
eis tollerentur. Respondit. Tunc infirmi
essent sicut ceteri homines. Audiens ista
clericus: regraciabat demoni dicens. Iso
do recede: et ci uocatus filius a me. iterũ
uenias. Reuersus ad epũ: hec ei per
ordinem retulit. Qui magno reple
tus gaudio: totius ciuitatis plm in lo
cum ad hoc ydoneũ cõuocauit dicens.
Ego pastor uester sũ: uos oues. Si ho
mines isti ut dicitis doctrina sua signis
cõfirmãt. uolo illos uobiscũ imitari.
sin autẽ. dignũ est ut illis primitus uo
ad fidem patrũ uorũ mecũ penitẽtes
reuertamũ. Respondit plus. Nos plu
ra ab eis signa uidimus. Quibus epũ
Sed ego illa nõ uidi. Qd multa. Pla
cuit plo consiliũ: uocati sũt heretici:
affuit epũs: accensus est focus in me
dio ciuitatis. Prius tamẽ quã intra
rent: ad epũm secreto uocati sũt. Quibus
ipse ait. Volo uidere si aliqua carta uos
habeatis maleficia. Quo audito mor
exspoliantes se. cũ magna securitate
dixerũt. Quaerite diligenter. tam in cor
poribus quã in uestimentis nris. Ipsi
ues uero sicut ab epo fuerat pmoniti.
brachia ci s leuantes. et sub ascellis
cicatrices obductas notantes. cultel
lis illas ruperũt: cartulas insutas i
de extrahentes. Quibus acceptis epus
cũ heretico ad plm exiens: fo silen
cio clamauit ualide. Modo ipse uest
ingrediatur ignẽ: et si lesi nõ fuerit ar
dam eis. Miseris trepidantibus et dicen
tibus. modo nõ possumus intrare: epo re
cedente. malicia eorũ detecta est plo:
et ostensa cyrographa. Tunc uniuer
si furẽtes. dyabolo ministros cũ dya
bolo in ignibus eternis cruciandos. in
ignẽ ipsorũ precipitauerũt: sicq; pdicta
tam et epi industria. heresis inuales
cens est extincta. et plebs seducta amp
corruptam: p penitentiã mundata.

De hereticis colonie cõbustis. Capt xx.

Circa illa tempora sub archiepo Ser
naldo. colonie plures heretici fu
rũt cõprehensi: qui a litteratis uiris ex
aminati et uicti. p iudicio secular
dampnati sũt. Dati uero sentẽtiae. cum
ducendi essent ad ignẽ: unus illorũ
arnoldus nomine. quem ceteri magistrũ
suũ fatebantur. sicut narrauerũt qui
interfuerũt: pmũ et pcipue cũ aqua
sibi dari petiuit. Quibusdã uolentibus
ut hoc fieret uiri prudentes dissua
serũt. dicentes. Aliquid hic fieri poss
opr dyabolicũ: qd infirmis cert i sum

dalum et in ruinam. Mo Muros qd
de pane et de aqua facere voluerit?
Mo Sicut comico et verbis cuidam
alterius heretici. qui ante hoc triennium
a rege hispanie comprehensus est et co
bustus. sacrilegium ex eis fieri volebat
communione. ut suis vitiatis fieret ad
eternam dampnationem. Nam quidam
abbas hispanus. ordinis nri p nos mi
sicus. qui epm et ecclarum plantis eiusdem
heretici errores damnavit. cui dirisse re
ferebat. qd rusticus quibus in mensa
sua. et de pane suo quo vescerer. conficere
re posset corpus xpi. Erat enim idem ma
ledictus. frater ferrarius. Mo Quid
ergo actum e de hereticis coloniensibus?
Mo Ducti sunt extra civitatem. et vix
mamiterium videorum simul in ignem
missi. Qui cum forte ardere. multis
videntibus et audientibus arnoldus semi
ustis discipulorum capitibus manum im
ponens. ait. Constantes estote in fide vest
ra. qa hodie erimus cum laurencio. cum
tamen nimis discordaret a fide laurem
cij. Cum esset inter eos virgo speciosa
sed heretica. et quordam compassione
ab igne subtracta. permiserunt qa ut
cum viro maneret. vel si hoc magis
placet in monasterio virginum loqueretur.
cui verbotenus consensisse. ita extinctis
hereticis. teneebrosis se dixit. Dicite mi.
ubi vicer seductor ille. Cum ei demos
trasset magistrum arnoldum. ex manibus
illorum elapsa. fuge vestre tecta. sup ex
tinctum corpus ruit. et cum illo in infernum
primo arsura descendit. De heresi wol
dosiana in civitate metensi. Ca. xx

Paucis annis elapsis sub epo
pertramino. viro valde litterato.
orta est heresis valdosiana in civitate
metensi. hoc modo. Cum idem antistes
in festivitate quadam plo in ecclam pdi
casset. duos homines ministros diya
boli. in turba sancte conspicatus. ait. Ut
deo inter nos nuncios diyaboli. Ecce
illi sunt. digito eos ostendens. qui me
psente in monte pessulano pter he
reses dampnati sunt et execti. Q epo
diversis respondentes. Psalentes i comu
nitate suo scolarem qui more canino
contra eum latrabat. iniuriis eum lasce
ssens. Egressi vo de ecclia. ministri
ne pplo armis se congregantes. errores
suos illis pdicaverunt. Quibus cum
quidam ex clericis diceret. vos divi
nome aplis dicit. Quomodo pdica
bunt nisi mittantur. volumus sa
re quis vos miserit huc pdicare.
Respondet illi. Spiritus. Non enim
poterat illis epus unum inferre pter
quosdam potentes civitatis. qui eos in
odium epi fovebant. eo qd quendam
usurarium defuncti pro cognatum de
atrio ecclie ejecerat. Revera missi
fuerant a spu erroris. p quos ora he
reses valdosiane. ab uno cor sic dic
te. in eade civitate sunt seminate. et
vedum prorsus extincte. Mo Ideo
qd tot hodie heretici sunt in ecclia.
Mo Hoc furor et malicia fecit dy
aboli. De heresi albiensium. cap. xxi

Temporibus Innocencij pape pde
cessoris hui. qui nunc pontifi
cem tenet honoris. durante adhuc sas
mate qd erat inter philippum et ot
tonem reges romanorum. dyaboli iun
dia heresis albiensium cepit pul
lulare. vel ut verius dicam matures

cere. Cuius uires erant tam uaide:
ut omne triticũ fidei gentis illius
uersum uideretur in loliũ erroris.
Missi sũt abbates ordinis mei. cum
quibusdã epis. qui zizania rastro
catholice predicationis eradicarẽt.
Sed obsistente hoĩe inimico qui illa
seminauerat. modicũ illi profece
rũt. Mo. Quis fuit error illorum:
Mo Quedã heresiarche eorũ colle
gerant puncta et dogmate mani
chei. quedã et erroribus que imperi
archon scripsisse fertur origenes.
plurima etiã que de suo corde finxe
rant. adiicientes. Duo credunt cũ
manicheo principia: deum bonũ.
et deum malũ: id est diabolũ quẽ
dicũt omnia creare corpora. sicut deũ
bonũ omnes creare animas. Nou
Moyses et corpora et aiãs cõfirmat
deũ creasse dicens. Formauit deus
hominẽ. id est corpus de limo terre:
et inspirauit in faciem eius spira
culum uite. id est animam. Mon.
Si moysen et prophetas reuperet:
heretici non essent. Corporũ resur
rectionẽ negant: quidqd bñficii
mortuis a uiuis impenditur arri
dent: nec ad ecclesias uel in eis orare.
nichil dicũt prodesse. In hys deteri
ores sunt iudeis et paganis: quia
illa credũt. Baptismũ abiecerunt.
sacramentũ corporis et sanguinis ẽpi
blasphemãt. Mon. Vt quid tantas
a fidelibus persecutiones sustinet:
si nichil et hoc in futuro retribuci
onis exspectant: Mo. Gloriã spẽ
dicũt se exspectare. Quidã supra
dictorũ abbatũ monachus cerniẽs
quẽdam militẽ in equo sedentẽ loq
cũ arratore suo: hereticũ illũ estimãs
sicut fuit. propius accedens ait. Di
cite michi probe iur. cuius est ager
iste: Respondente illo. meus est: sub
iecit. Et quid de fructu illius facis:
Ego inquit et familia mea de eo ui
uimus: aliquid etiam erogo pau
peribus. Dicente monacho. quid
boni speratis de elemosina illa: Res
pondit miles hoc uerbũ. Vt spũs
meus gloriose pergat post mortẽ.
Tunc monachus. Quo pergit: Ait
miles. Sedũ meritũ suũ. Si bene
uiuit. et hoc apud deũ meruit. eriãs
de corpore meo. intrabit corpus ali
cuius futuri principis. siue regis.
siue alterius cuiuslibet illustris pso
ne. in quo delectetur. Si autem male:
corpus miseri pauperis in quo
tribuletur. Credidit stultus sicut
et ceteri albienses: q aia sedũ me
ritũ per diuersa transeat corpora.
etiã animaliũ atq serpentiũ. Mo
Seda heresis. Mo. In tantũ enim albi
siũ error ualuit. ut breui interual
lo temporis infecerit usq ad mille
ciuitates: et si nõ fuisset gladius fide
liũ repressus. puto q totam europã
corrupisset. Anno dñi millesimo
c.x. predicata est crux contra albi
ses. in tota almãnia et francia. et
ascenderũt contra eos anno sequẽti
de almãnia. lupoldus dux austrie:
adolphus comes de mõte. wilhelmus
comes iuliacensis: et alij multi di
uerse conditionis atq dignitatis.
Simile actũ est in francia. normã
nia. atq pictauia. Horum omniũ

predicator et caput erat arnoldus
abbas cisterciensis: postea archiepis
narbonensis. Venientes ad ciuitatem
magnam que biders uocatur. in qua
plus quam centum milia hominum fuisse
dicebantur. obsederunt illam. In quo
rum aspectu heretici sup uolumen sacri
euangelij mingentes. de muro il
lud contra xpianos proiecerunt: et
sagittis post illud missis. clamauie
runt. Ecce lex uestra miseri. Xpe uero e
uangelij sator. iniuriam sibi illatam
non reliquit multam. Nam quidam
satellites zelo fidei accensi. leonibus
similes. exemplo illorum de quibus le
gitur in libro machabeorum: scalis
appositis. muros intrepide ascende
runt. hereticisq; diuinitus territis
et declinantibus. sequentibus portas
aperientes. ciuitatem obtinuerunt.
Cognoscentes et confessionibz illoz
catholicos cum hereticis esse pmixtos:
dixerunt abbati. Quid faciemus do
mine? Non possumus discernere
inter bonos et malos. Timens
abbas quam reliquit. ne tamen timore
mortis se catholicos simularent. et
post xporum abcessum iterum ad pfidiam
redirent: ferunt dixisse. Cedite eos.
Nouit enim dns qui sunt eius. Sicq;
innumerabiles occisi sunt in ciuitate illa
Aliam iniqem ciuitatem magnam.
a re pulchra uallem uocatam. que sita
est uicta tholosam: uiriute diuina
obtinuerunt. In qua populo exami
nato. cum omnes promiserent se uel
le redire ad fidem. quadringenti cum
quaginta in sua pmania induxerunt
a diabolo pmanserunt. et quibus
quadringentis combusti sunt igne.
ceteri patibulis appensi. Idem actum
est in ceteris ciuitatibus atq; castel
lis: miseris se ultro mortibus inge
rentibus. Tholosani uero arrati
omnem promiserunt satisfactionem:
sed ut postea patuit in dolo. Nam
perfidus comes sti egidij princeps
et caput omnium hereticorum. omnibz
sibi in consilio lateranensi abiudica
tis. feodis uidelicet et allodijs. ciui
tatibus et castris. et ex maxima pte
a comite simone de fort monte uiro
catholico. iure belli occupatis. in tho
losam se transtulit: de qua usq; ho
die fideles uexare et expugnare non
cessat. Et sicut hoc anno dns conrad
epc portuensis et cardinalis. cum
albiensis missus legatus. scripsit
capitulo cisterciensi. quidam ex potentib
tholosane ciuitatis quiddam tam
horrendum in odium xpi. et ad confusi
onem nre fidei egit: ut eam ipsos xpi
inimicos mouere merito debeat.
Iuxta altare maioris ecclesie. uentre
suum pucgauit. et palla altaris ipsa
inmundicias detersit. Ceteri uero fu
rore adiacentes. sortem super
sacrum altare posuerunt: in conspec
tu fuit eo ibi abutentes. Postea
ipsam sacram ymaginem detrahen
tes. brachia et presciderunt: multo
militibz herodis deteriores. qui mon
tem ne eius crura frangerentur pe
pererunt. Nou Quis non stupeat
ad tantam patientiam dei? Non
Altissimus est enim paciens redditor.

Qui damiatanos post victoriam
eo q̃ crucifixi collo fune alligato. p
plateas illius traxerũt. in collo et in
gutture tam miserabiliter punitur:
puto quia has blasphemias minu
me dissimulabit. Albienses aũt
uentret contra eos exercitus dñi
ut supradictũ est: intra. xl. come
litũ regem de marroch in auxiliũ
sibi mutauerãt. Qui de affrica ĩ
hispanias cũ tam innumerabili mul
titudine uenit: ut totã europã
se obtinere posse speraret. Man
dauit etiam innocentio pape. qa
equos suos in porticu ecclesie bti
petri deberet stabulare. et sup illã
uexillũ suũ figere. Quod et pte imple
tũ est: et si secus quã pte cogitaue
rat. et quia deus frangit omẽ superbũ:
eodẽ tempe scilicet anno gre. m̃. cc.
xl. xvij. kal' augusti. de exercitu
eius. seraginta milia pugnatorum
ceciderũt. Ipse uero in sibiliam se
transferens: et dolore mortuus est.
Cuius uexillũ principale in bello
captũ innocentio est transmissũ: et ĩ
ecclesia predicta ad xpi gloriam exce
tũ. Hec de albiensibus dicta sint. Nota
Si fuissent inter hoies istos uari lite
rati. forte nõ tantũ errassent. Non.
Literati cũ errare inceperũt: etiã illi
terati instinctu diabolico. plus et gr̃
uius deciperũt. De heretics parisiis
Eodem eustis. Capl'm. xxij.
Eo tempe quo manifestate sũt heres
albiensiũ. in parisiensi ciuitate fons
fons totius scientie. et puteus diuar
scripturarũ: auribus dã [illegible]

persuasio diabolica puerũ instilla
uit intellectum. Quorũ noia sunt
hec. Magister wilhelmus picauiẽ
sis subdyaconus: qui legerat pisius
de artibus. et tribus ãnis studuerat
in theologia. Bernhardus subdya
conus. wilhelmus auriffer. prophem
eorũ. Stephanus sacerdos de cella. ste
phanus sacerdos de uetori curbuel.
Johãnes sacerdos de vnetuis. Isti oes
in theologia studuerãt: excepto bern
hardo. Oudo spãlis clericus magistri
emeldis sacerdotis: qui fere decẽ ãnis
in theologia studuerat. Amandus
acolitus. et odo dyaconus. magister
garinus qui cõuentauerat pisius
de artibus: et hic sacerdos audierat
theologiã a magistro stephano ar
chiepo cantuariense. vlricus sacdos
de lucri. qui seragenarius studuerat
in theologia. tempe multo. Petrus de
sõ clodowaldo. sacerdos et seragena
rius: qui etiã audierat theologiam.
Stephanus dyaconus de uetori cur
buelo. Isti instinctu diabolo heresis
multas et maximas excogitauerãt.
et iam in plurimis locis disseminaue
rant. Nota Quae fuerũt capitula.
in quibus uiri scientia et etate tam
magni errare potuerũt. Non Di
cebant non aliter esse corpus xpi ĩ
pane altaris. qm̃ in alio pane. et m̃
liberare sicq̃ dñi locutũ fuisse ĩ oui
dio sicut in augustino. Negabant
resurrectionẽ corporũ. dicentes ni
chil esse paradisũ. neq; infernũ. sed
qui habebat cognitionẽ dei in se. qm̃
ipse habebat habebat in se paradisũ:

qui uero pecm̃ mortale habebat ſer
mũ in ſe ſicut dentem putridũ in ore.
Altaria ſanctis ſtatui. et ſacras yma
gines thuricaui. ydolatriã eſſe dice
bant: eos qui oſſa mrũm deoſculã
bantur ſubſannabant. Maxima
eaã blaſphemiã auſi ſũt dicere in
ſpm̃ ſcm̃: a quo omnis mũdicia ẽ
et ſanctitas. Si aliquis in ſpũ ſcũ ẽ.
aiebant. et facit fornicationẽ. a ali
qua alia pollutione polluatur. nõ
eſt ei pecm̃: quia ille ſpꝰ qui eſt deus
ſimo ſeparatus a carne. nõ poteſt pec
care. et homo qui nichil eſt non pũ
pecare. ſ̃d dm̃ ille ſpꝰ qui eſt deus eſt
in eo. Ille operatur omnia in omnibz.
Vnde concedebant. q̃ vnuſquiſqz
eorũ eſſet xpꝰ. et ſpꝰ ſcꝰ. Impletũ
eſt in eis. quod dicitur in euãge
lio. Surgent pſeudo xpi. et pſeudo
prophete. ꝛ cetera. Habebant etiam
miſerrimi illi augumẽta ſua mulle
proſitis ualoris: quibz ſuos errores
confirmare niitebantur. Quorum
perfidia hoc ordine detecta eſt. Pdcꝰ
wilhelmus aurifaber. uenit ad ma
giſtrũ rudolphũ de naumuricio. di
cens ſe miſſũ a dm̃o: et hos infidelita
tis aruaulos et propoſuit. Pater ſũ
quibuſdam formis operatus eſt in
ueti teſtamento. ſcilicet legalibus.
filius ſimiliter ſub quibuſdã formis
ut in ſacramento altaris: et baptiſ
mi et alijs. Sicut ceciderũt forme le
gales in pmo xpi aduẽtu. ita nũc
cadent omnes forme. quibz filius o
pertinis eſt. et ceſſabũt ſacramenta:
quia pſona ſpꝰ ſcꝰ clare ſe mãifeſta
bit in quibz inhabitabitur. et principa
liter p uiros ſeptem loquetur. quor
ũmus iſte wilhelmus erat. Hec et a
lia multa que nephas ſũt ſcribere
narrauerũt. Que omnia magiſter
rudolphus epꝰ pariſienſi patefecit.
Quo audito epꝰ. per prouincias p
ces miſit: eo q̃ nõ eẽnt in ciuitate.
Qui cũ eẽnt in cuſtodia epi. cõgrega
uſunt ad examinationẽ uicinor
epi. et mgri theologi: propõita ſũt
eis ꝑdicta capla. ꝗ quidã ex eis ĩ pre
ſencia omñ protestabantur. Tandẽ
audita puerilitate. conſilio epoũ. et
theologorũ ducti ſunt in campũ. et
coram omni populo degradati: et in
aduentu regis aduſti. Cũ autẽ du
cerentur ad tormenta. tanta erora
eſt aeris inclemencia: ut nemo du
bitaret q̃ ab eis aer fuiſſet com
tatus. a quibus tantus error mo
rientibz fuerat perſuaſus. In ipa
nocte is qui inter eos pior habe
batur. ad oſtiũ cuiuſdam incluſe
pulſans. ſcio ſuũ errorem cõfeſſus
eſt: aſſerens ſe magnũ hoſpitem
eſſe in inferno. et eternis tormentis
deputatũ. Eodem tpe preceptum eſt
pariſius. ne quis infra triẽnũ legẽt
libros naturales. Libri mgri dauid.
et libri gallice de theologia perpetuo
damnati ſũt et cruſti. Sic q̃z dei gẽ
tia hereſis ſuiuſa eſt. de hẽtico apud
trecas cruſto qui ſe dicebat eſſe ſpiri
tum ſanctũ. ca. xxiii.

Qui ſunt duo ãni elapſi q̃ quidã diabolo
pleniis. apud trecas ſe eſſe ſpm̃ ſcm̃
publice predicabat. Cuius inſaniã

populi non sufferentes in crate posuerunt: et copioso igne circumposito in carbones redegerunt. Mo. Puto uitam illorum multum execrabilem esse. sicut tam feda est doctrina. Mo. Vt amplius detestetis hereticorum sectas: unum tibi de illorum uita subiungam exemplum.

De hereticis ueronensibus. Capitulum xxiiii.

Tempore Friderici imperatoris. cum Lucius papa fecisset uerone ciuitate lombardie morari. multis cum ecclesiarum prelatis. quin regum principibus ibidem congregatis: et esset ibi godescalcus monachus noster. tunc maioris ecclesie in colonia canonicus. cum fratre suo euerhardo canonico sancti gereonis: hospites illorum pene singulis noctibus. cum uxore et filia de domo propria exissus est. Quod cum considerasset euerhardus: interrogauit nescio quem illorum quo iret uel quid ageret. Cum eum responsum esset. ueni et uide. seruus est illos in domum quandam subterraneam: amplam satis. in qua multos ex utroque sexu congregatos. quidam hereseiarches sermonem blasphemiis plenum cunctis tacentibus fecit: per quem uitam et mores illorum instituit. Deinde extincta candela. unusquisque primam sibi sumsit: nullam habentes differentiam inter legitimam et absolutam: inter uiduam et uirginem: inter dominam et ancillam: et quod horribilius erat inter sororem et filiam. Euerhardus uero hec uidens. utpote iuuenis luxuriosus atque iratus: simulans se discipulum: hospitis sue filie uel alicui ambiebat puelle in sermone se contulit: cui qua extincta candela percussit. Cumque hoc actrassset pene animum dimidium: magister cunctis audientibus ait. Iuuenis iste tam studiose frequentat auditorium nostrum: cito abilis erit ad docendum alios. Hoc uerbo audito: amplius non intrauit. Et sicut michi retulit predictus godeschalcus: cum illum de hoc arguerem. respondit. Satis stare. non me frequentare conuentiacula hereticorum propter hereses: sed propter puellas. Ecce talis est uita et ler hereticorum. Flet mecum. Quia non credunt resurrectionem uel gehennam. siue penam malorum: spume enim transire putant. sicumque agunt. Mo. Audiui quod multa heretica sint in lombardia. Mo. Hoc mecum non est: habent enim suos magistros in diuersis ciuitatibus. apte legentes: et sacram paginam peuerse exponentes.

De heretico qui dyabolum dicebat esse principem huius mundi eo quod mundum creasset. Capitulum xxv.

In tempore quo otto rex profectus est romam coronandum imperatorem. et issent cum eo iohannes episcopus cameracensis. henricus scolasticus sancti gereonis. magister hermannus canonicus bunensis: simul magistri suis scolas cuiusdam hereseiarche. Ioannes quem tunc legerat is erat. Iam uidimus mundi uenit. Iam princeps huius mundi eiicietur foras. Quem locum glosauit. Ecce xpc dyabolum principem huius mundi uocauit: quia hunc mundum creauit. Cum quo predictus hermannus satis dure disputauit:

et sicut michi retulit q̃ deus creasset
omnia uisibilia et inuisibilia. corpora
lia et spiritualia: nõ solũ et scripturis.
sed et ratione monstrauit. Hec dicã
sint de hereticis. qui membra sint dya
boli. Hoc enim noueris. q̃ multo in
tentius suã dyabolus exercet malic
iam in hereticis q̃m in energumi
nis. No. Possint energumini. id est
obsessi a dyabolo habere caritatẽ?
No. Etiã. sicut superius dictũ est: nõ
in animabus sed in corporibus. de puel
la quã dyabolus intrauit cũ esset q̃n
Mulier quedam quinquennis. xxvi.
in briseke sans crudeliter hoc
anno uexabatur. Hanc dyabolus
cũ esset quinquennis. hoc modo intrauit
Die quadam cũ lac manducaret:
pater eius iratus dixit. Dyabolum
comedas in uentrẽ tuũ. Mox pu
ella sensit eius ingressũ: et usq̃z ad
maturam etatem ab illo uexata.
Hoc anno p̃ intũ meritis apl̃orum
petri et pauli. quorũ limina uisita
uit liberata est. Quis dicere aude
at q̃nq̃z ãnorũ infantulã baptiza
tã: non habere caritatem? De qua
dem demon dicebat. Me egresso.
nũq̃m aliud post hanc uitam sen
tet purgatoriũ. Obsessi pcã sua cõ
fitentur: orant et cõmunicant. Qõ
dyabolus quosdã dei p̃missione. in
corpoizsuis ledat: quibusdã uiri of
tendam exemplis. de theoderico con
uerso quem dyabolus transtulit
ultra ciuitatẽ lubeck. capũ. xxvii.
Theodericus cõuersus nr̃i sistercẽ
sis. sicut ab eius ore audiui. cũ
esset iuuenis puellã quãdã in ciui
tate lubeck. alter quidã iuuenis et
procabatur: sed̃m q̃ illi promiserãt
feria consentiente. cũ theodericus se et
concubitu uti speraret: socius et il
ludens ad illam accessit. Quo cogni
to: iratus dixit. Dyabolus q̃ me
huc adduxit: poterit me etiã hinc
reducere. Mox iuratus affuit. ho
minẽ rapuit. et in aera leuauit: et
ultra ciuitatẽ transferẽs. iuxta ripã
cuiusdã lacus incõmode satis depo
sitit. Ad quẽ sic ait. Si nõ quocumq̃z
modo te signasses: modo occidissem
te. Tenuiter enim et imperfecte in ipso
raptu. signũ sibi crucis ꝓpresserat.
Dimissus a dyabolo tam grauiter
cecidit: ut in terra sine sensu iacens.
sanguinẽ uomeret. Tandem aliquã
tulũ uiriũ resumens. manibz pedi
bus q̃z reptando ad aquã peruenit:
faciẽ lauit. atq̃z ex ea bibens cũ multo
labore ad hospiciũ suũ peruenit. In
gressus domũ. mox ut lumẽ aspex
it: sed̃o in excessũ ruit. Vocatus sa
cerdos. qui mecũ sã iohãnis euãge
lij legerat sup eũ: alijs q̃z orationibz
contra impetus dyaboli illũ mu
nuit. Postea per ãnũ integriũ. ita
corpus eius totũ erat tremulũ: ut
cũ manu tenere non posset ad bi
bendũ. Ecclesiam sã nycolai. omnia
q̃z ciuitatis edificia: luna splendẽte
cũ a dyabolo portaretur. et portando
comprimeretur: se uidisse testatur.
Sicẽ pene habes supra distinctione
tertia. capl̃o xi°. de henrico cive sisa
riense. quẽ dyabolus noctu in foro

caputq: et ultra monasterium sancti
patrocli translatum. in pascuio deposu
it. Tam mala enim et tam uenenata
est demonum natura: ut solo illorum
intuitu. sepe homines corrumpantur.

De alberone conuerso qd dyabolum uidendo infirmatus est et qd sit rō huius defectus. Ca. xxxvi

Albero conuersus noster. cum
nouicius esset, et quadam nocte alio
conuerso propter timores nocturnos
in curia uigilaret: ante signa ma
tutinalia ambium claustri circuiens.
quasi umbram humanam eminus iuxta
lauatorium conspexit. Estimans quia
frater fridericus esset monachus nr.
accessit propius: uolens ei inuicem in
ter dormitum. Et quia nouerat eum
nō esse sane mentis. pedem retraxit:
ab illo ledi timens. Dum sic staret: ū
bra in oculis eius usq; ad tabulatum
domus creuit. Mox signis sonantibus
in dormitorio. fratrum intrauit: et
quia cibanus coquendis panibus
preparatus erat: mox ut ignem.
que quasi per parietem uiteum uisus
est. asperit. infirmari cepit. Statim
ceciens et sub arbore se reclinans: pe
ne octo diebus ab illa hora. in tanta
fuit cordis defectione et corporis: ut
non posset manducare neq; bibere.
neq; dormire. Nou. Vellem rationem
scire. quare homo uiso demone. mor
ti conspecto extasim incurrat.
Mo. Ignis lucis ministra est: dyabo
lus uero princeps tenebrarum et auc
tor est. Lux et tenebre sibi inuicem con
traria sunt: sicut frigus et calor.
Si egressus fueris de tenebris in ra
diū solis uel e contuerso: ex repentina
mutatione. uisus tuus turbatur
et deficit. Item si manum nimis infri
gidatam igni adhibueris. siue de ig
ne extractam atque gelide immiseris:
contrariū elementum amplius te
cruciabit. Quid ergo mirum si ex iu
sione dyaboli. qui ut diximus auctor est
tenebrarum et ignis eterne gehenne:
homis natura turbatur et terretur.
contrahitur et deficit: cum ignem hui
mundi uiderit. qui omno contrarius
est igni gehenne: Ille tenebrosus:
iste luminosus. Multum discordant:
tam in sensu quam in effectu. Vnum tā
perfectum ut siquidem dictum est: sepe demo
nes sine terrore et sine sensus defectio
one uident. Nou. In uisio dyaboli
tam periculosa. et tam nociua est
in forma subiecta: quis illum uidere
posset in sua natura? Mo. Oculus
corporalis dyabolum ut est uidere nō
potest. Mo. Quare? Nou. Quia
dyabolus spiritalis est: et spiritus ut e
optimo pene omnium mortalium. nō uisi
spe uidere ualet. Videntur cum anime
reproborum in inferno: et sicut summa
beatitudo electorum est uidere deum.
ita maxima dicitur esse pena malis
cernere dyabolum. Vis audire quoddam
periculum: illum in sua substancia ui
dere uolenciam. Nou. Volo et desido
quia quanto plus horroris et mali
de illo audiero: tanto amplius
peccare timeo. Mo. Audi ergo.

De abbate sce agathe monacho et uiso ceo qui uidentes dyabolum defecerunt

Hic hos annos Capt. xxxvi.

de demonib.

duodecim. willelmus abbas de scā
agatha drocensis leodiensis. que est do
mus ordinis cisterciensis. dū tempe
quodam iuuenis esset eberbachū. ad
quā pertinet domus illa: uenissetq; co
loniam ducit monacho suo atq; con
uerso adolpho nōie. Opus ē miscdie.
ut uideant obsessam illam: germanā
talis comūsi mēi de eberbacho: ut per
nos eius statū ille cognoscat. Quod
cū illis placuisset. et domū in qua illa
cū multis et inter multos sedens inuen
ser: cū abbas nesciō unde eā interro
garet. et illa nichil omno respondiret.
subiūxit. Vis aliquid mandare fīi
tuo: Illa obmutescēte: adiecit abbas.
Adiuro te per eū quē hodie in missa
tractauī: ut respondeas michi. Mox
dyabolo obediente. et p os feīe ad in
rogata respondente: rogatus ē abbas
iam a conuerso qm̄ a monacho. ut il
lam sup solariū duceret: quatenus
priuato eius iuī possent colloquio.
Quod cū fīm̄ esset. et de diuersis ab
abbate dyabolus interrogaretur: et
respondendo nimis mentiretur. ait.
Adiuro te per altissimū: ut nō nisi
uera michi respondeas. Quod cum
promisisset: iussit monachū atq; co
uersū paululū secedere. Quem cum
interrogasset de statu quorūdam
aīarū. fratrū iudicet. tam apud
eberbachū qm̄ apud scām agathā.
mp̄ deficiendo: ita probabiliter de
singulis. quas tamē feīa mūqm̄ ui
derat. disseruit: ut abbas de ueritate
michil dubitaret. Dicebat tales et
tales esse in gloria: alios ī penis ad
huc detineri. Pro quibus abbas ora
tiones instituit speciales. Instruxit
eū et de aliis multis: ita ut uehemēter
miraretur. Postea rogatus a conuerso:
ut sibi soli cū solo loqui liceret: et hs
abbas āmuetis. cū monacho paulu
lū secederet: ait conuersus. Sicut pīce
pit tibi abbas meus. uideliceet ut ei nō
nisi uera ad interrogata respondēs:
ita te moneo ut si aliquid nosti de me
uel in me. quod nocituū sit anime mee:
dicas michi in istanti hora. Respōdit
dyabolus. Noui. Heri abbate tuo igno
rante. duodecim denarios apud trauer
tū accōmodasti a tali feīa in tali loco:
misisiq; illos pānicullo inligatos in
simū tuū satis profūde. Quod quidē
uerū fuerat. Nam sicut idē conuersus
retulit: ista cogitauit. Si abbas tu
us alicubi te forte miserit: solidum
istū ad expensas habebis. Qui ait.
Nosti aliquid amplius. Dicente dya
bolo noui te furem ē: conuersus re
pondit. Ex quo uenī ad ordinē: nullū
michi furti conscius fuī. Tunc ille.
Ego tibi furtū tuū ostendam. Quā
do cara illa fuerūt tempora. annonā
et quedā alia que monasterij tui
fuerūt. et non tua: pauperibus
erogabas. Respondente conuerso. nō
putaui huiusmodi miscdie opera
pcām esse: ait demon. Sūt p meam
ueritatem: quia sine licentia facta:
nec alicui inde susurrasti. susurriū
confessionē appellans. Mox conuersus
ad abbatem descendit: in locū secre
tum illum traxit. et que sibi fuāt
a dyabolo obiecta per humilem

confessionem. apteris condignam penitentiam suscepit. Tunc ad obsellam reducens et si adhuc aliquod in se scaret petiit obsidentem adinterrogans. audire meruit. Per iudicium meum michi modo de te noui: quia mox ut genua tua ad sussurrium inclinasti: omnia michi prius scita subtraxisti. No In hoc fro sanis ostensa sunt. tam presentia demonis: quam uirtus confessionis. No Satis de talibus in distinctione confessionis dictum est. Post hec demum adiuratus ab abbate ut exiret: respondit. Quibus: Dicente abbate. exi os meum aperio: si potes ingredere: aut. Non possum intrare: qa altissimus hodie intrauit. Tunc abbas. Ascende super hos duos digitos: pollicem et indicem ei offerens. Non ualeo inquit: quia hodie altissimum tractasti. Duxerat enim missam abbas de mane. Insistente eo ut exiret: respondit. Nondum uult altissimus. Adhuc duobus annis ero in ea: et post hec in uia illius iacobi liberabitur. Quod ita factum est. Deinde rogatus est abbas tam a monacho quam a conuerso: ut diabolo precaperet: quatenus se eis in sua forma naturali ostenderet. Respondente abbate. non hoc michi bonum uidetur: sufficiat uobis. quod huc usque ei precepimus. Illis obstinatius ut fieret insistentibus: tandem uictus ait. Precipio tibi in uirtute xpi: ut in tua naturali specie nobis appareas. Respondente illo. non uultis carere nisi me uideatis? et abbate dicente. non. cepit mulier in oculis cor: turgescere. et ad instar turris ascendere: ita ut oculi eius scintillarent: atque ad similitudinem fornacis fumigaret. Quibus uisis. territus ruit in extasim monachus. factus est extra sensum conuersus: et nisi abbas qui ex constantiori erat. diabolo ut pristinam formam resumeret omnis precepisset: sibem mens defecum incurrisset. In hys uerbis meis mentis credis. interroga illos: adhuc ut opinor uiuunt. uiri religiosi sunt. non tibi dicent nisi meram ueritatem. Diabolus uero precipienti obediens. et ad priorem speciem uultum sese reducens: ait abbati. Fumigam tam stultum preceptum precepisti. Iro cerro sanas: quia si hodie diuinis non communicasses misteriis: nullus uestrum illi homini que hodie uobis ingessissem dicere. Ducas q possit me homo uidere et uiuere: sequaq. Omnes qui erant interius exspectantes. strepitum superius audientes ascenderunt: et conuersum cum monacho semimortuos reperientes. aquam fo allauerunt: et inter manus illos deportauerunt. Tunc diabolus dixit abbati. Quo iturus es modo: Respondente abbate. eberbacum: subintulit ille. Ego enim sum eberbacum fui: et satis ibi truffam. ironice nomina alludens. Erat enim post illa tempora: quo conuersi se ordini opposuerant. Tam horrendus et tam uehementatus est demonum aspectus: ut non solum sanos infirmet: sed nonnunquam etiam interficiat. De duabus iuuenibus

qui dyabolū in specie mulieris uidē
tes infirmari fecit. Capī. xxx.

Duo iuuenes seculares nōdū milites
et quibus unus erat dapifer abba
tis prumie. qui mihi hec que dictu
rus sum retulit in quadā uigilia
sē iohānis baptiste: post solis occa
sum circa crepusculū qui monasteriū
preterfluit in dextrarijs suis spacia
bantur. Videntes et altera parte ri
uuli quasi speciē mulieris in ueste
linea: putantes quia maleficia et
exercerent, ut quibusdā mos est i nocte
illa: ut caperent eam aquā transi
erūt. Que cū ueste leuata fugere
uideretur: illi in equis uelocissimis
insequētes. cū fugientē quam quasi
umbrā ante se uidebant cōprehen
dere nō ualerent: deficientibz equis
unus dixit. Quid agimus: dyabo
lus est eēt. Et signantes se: mōstrū
ultra nō uiderunt. Ab illa hora tā
hoiēs qīn numēta. multo tempore
languerūt: uix morte euadentes.
Mo Non ista miror de dyabolo: cū
legam basiliscū solo uisu homines
et aues et iumenta interficere. Mo.
Hoc ipsū agit dyabolus in psalmo
per basiliscū designatus: sicut subiec
tis tibi pandam exemplis. De feria q
adyabolo īspecie serui sibi nouo pēsta
Alkimineskirgen mortua est. xxxi.

Sicut sacerdos cuidam uille retulit
lamberto monacho nīo. matrona
quedam honesta: dū nocte quadam
cū alia femina nescio unde uenens
per uillam eandem transiret: dyabo
lus cuiusdā serui ad modū iocosi
formā assumens. manū eius tenuit
et modicū stetit. Cui cū diceret di
mitte me: mox illū non uidit. Que
statim male habere cepit: femine
sequenti se dixit. Heruus ille cōpres
sit me: et ecce cordis defectio et hoc in
uasit me. Dicente illa. nequaquā
hic fuit: respondit matrona. Vm
mo certissime: satis eēt proterue
respexit me. Vadensq; in domū su
am lecto decubuit: et post paucos
dies defuncta est. De muliere īare
q adyabolo īplexata post paucos
annos defūcta est. xxxii.

Mulieri cuidam iuxta castrū aure cō
manēti: hoc anno simile contigit
Hic cū maritū habere ebriosū: nul
la presumebat nocte ire dormitum
donec ille a taberna rediret. Que dū
una noctū pasta ad coquēdos panes
preparata: ante fores domus sue
lassa sederet. uiri prestolans adueētū:
duos in albis uestibz ad se uenire
cōspexit. In cuius amplexus dum
unus illorū tueret. eamq; brachijs
stringeret: illa clamante ambo dis
parueruēt. Que in domū fugiens.
mox ut lumē uidit. amens facta
fuit: filiamq; propriā in clamorē
cōuertit. Post paucos dies defūcta
est. Ecce quomō dei iudicia ca
uit prorsus ignoro. Mo. Horrēda
sunt ista. Mo. Audi aliud quod ca
tis terrere nos poterit. qui dicimur
religiosi. De cōuerso qui dyabolū īspe
mōnalis meridie dormiēte cōplexus ī
cempe triduū extinxit. xxxiii.

Quodam estiuo cōuersis ordis

nti in dormitorio suo meridie qui
escentibz: drabolus in specie mon
alis nigri ordinis singulorũ lecta
arcuuit: ante quosdã stetit: quos
dam cũ festinacione preteriuit. Ve
niens ad quedam cõuersũ ante illũ
se inclinauit. et brachijs collũ eius
stringens tactuq; meretricio demul
cens: oscula in eius ora defixit. Cũ
cũ quidam frater religiosus audisset,
et illa disparuisset: satis tam de per
sona q̃m de opere et in tali loco stu
pens surrexit. et conuersi lectũ adijt:
quem quidem dormientẽ. sed incõpo
site et impudice mudatuq; iacentẽ
inuenit. Ceteris adsignũ nocte sur
gentibus. ille grauẽ se senticns sur
gere non potuit: et ad uesperã in in
firmitoriũ ductus: infra triduum
uitã finiuit. Hec apud nos eusdẽ
in proto loci grangiarius reuelauit:
affirmans sibi dictũ ab eodem cõuerso
qui uidit uisionẽ. sub tipo cõfessio
nis. Nota Cũ deus sũme sit misericors
et dormiens modicũ differat a mor
tuo: quid est q̃ idem cõuersus pro tã
tillo punitus est. Mo Forte nimis
erat negligens: circa usũ uercãdie.
Vercãdia siue pudicicia. que omni
ornamentũ est uirtutũ: non solum
esse debet in habitu. sed etiã in actu.
Frequenter contingit. ut sicut homo
interior habitat ea que de die cogitat.
nocte per ymaginacionẽ retractat:
ita exterior illa que uigilans facit
tat. dormiens frequẽter representat.
Mo. In hoc consencio quia non qs
dam raptores. qui sepe nocticz dor
miendo surgũt: arma induũt: et
ceuũt gladios: ferũt parietes: et
postq̃m lassati fuerunt. singula i
loco suo reponũt. sicq; cubitũ red
eunt: nec aliquid horũ recordantur.
Mo Forte idem cõuersus nimis in
dulserat uino. Inebriacionẽ libẽ
ter sequitur denudacio. Si noe nõ
fuisset inebriatus: non fuisset de
nudatus. Et quia denudatus: ideo
a filio subsannatus. Nõ solũ
angeli sed et mali nocubus nos
lustrant. et per negligenciã siue
dissoluacionẽ si contigerit nos in
lectis nris iacere irreuerenter: bo
nos a nobis fugamus: et malos
ad nrãm irrisionẽ inuitamus.
Quanta grã sic dormientes q̃nq;
se peruenit: audies in distinctione
septima. capl̃o. xiij°. et capl̃o. xiiij°.
in quibz beata dei genitrix per se
dormientes uisitauit. Nota Habu
it ne cõuersus predictus caritatẽ:
Mo Non michi hoc constat. sicut
et de predictis feminis: quas dya
bolicis erriuerit aspectus. Quod
uero drabolus quosdã peccatores
in pcis interficiat: subsequenta
declarabunt exempla. de chiemõ
milite cũ quo drabolus nocte tesse
rib; ludens uiscera eius exculsit. ca.
In sulacia que ciuitas est xxiiij
dyocesis coloniensis. miles quidã
chiemo nocte habitabat: qui sic to
tus erat deditus ludo tesserũ: ut
non die non nocte quiesceret. Sep
sacrũ cũ nimis secũ portabat:
ut secũ ludere uolentibz obuiaret.

Ita in ludis expeditus et fortunatus
erat: ut nec aliquis ab illo sine
dampno recederet. Vt autem postea
ostenderetur quantum deo tales ludi
in quibus nec mundia. nec ⁊ dampna
suscitantur: pcipue quorum verba rentant
contraria fierent: permissum est dya
bolo ut cum eo luderet. qui multis il
luserat: atque euiscerauerat qui mul
tum marsuina euacuauerat. Hoc
re quadam domum eius in specie cuidam
ludere volentis mimans. saccellum
quinimis refertum sub ascella por
tans. ad tabulam sedit: denarios
liberaliter apposuit: tesseris iacta
uit et acquisiuit. Cui cum prospere
succederet. et multum iam pecunie ap
posuerat defuisset: iratus ait. Sum
quid non drabolus es tu? Et ille. Sum
sans est: appropinquat enim tempus
matutinale: oportet nos ire. Tol
lensque illum per tectum traxit: cuius
uiscera tegulis retrahentibus miserabi
liter euulsit: et quid de eius corpore
factum sit. uel in quem locum proiecerit
illud: usque hodie tam a filio eius
quam a ceteris qui illum nouerant ig
noratur. Mane uero uisceri eius
reliquie tegulis inherentes reperte
sunt: et in cimiterio sepulte. Hanc
drabolus suos ministros in hoc
mundo sinit prosperari: quos semp
in fine deripit. De homine qui in
sulata spe drabolo de turri saltas
in eandem diriptus est. capi. xxxv
iuuenem. sicut michi retulit magi
gozmarius uir religiosus et sancti
patroci canonicus: homo quidam
ignotus uenit dicens se uelle salta
re de turri sci uliam: que multum e
sublimis: si tamen aliquid ex hoc
consequi posset honoris. Respondent
tibi ciuibus sicut uiris prudentibus:
nichil tibi propter hoc dabimus.
ut tepim interficias. aut. Propter
honorem ciuitatis saltabo. Congre
gata multitudine populi circa fo
rum. cui turris eadem contigua erat:
et de fenestris domorum alius prospe
rantibus. turrim ascendit. Quem
alius quidam a tergo clamans. ait.
Die michi o homo: cum quo demone
agis talia: Cui cum ille nescio quem
demonem nominasset: respondit.
Scias pro certo: quia deripiet te. Se
qm est enim. Si fidei oliuieri te commi
teres. non te deriperet: quia curialis
est et fidus. Respondit ille. Sequaq;
me deripiet: quia in multis sum
fidem eius expertus. Puto hunc
oliuerum fuisse eundem. de quo sup
dictum est capto quarto. Quid plura:
Ascendit turrim et saltauit: sed post
saltum surgere non ualuit. Miratibus
cuctis quare non surgeret. et igno
rantibus causam mortis eius: pter
amplam quam moueratcappam
ad capiendum uentum: propius acce
dentes. hominesque de terra leuantes:
inuenerunt omnia uiscera eius effusa.
Ecce sic drabolus ministros suos
remunerat. corpa quidem occidendo:
et animas in penas eternas detrudendo.
De quarum erugantibus in distinctione
duodecima audies sufficienter. No.
Quantum considero et iam deum oliuero

non omnes demones equaliter mali
sunt. Ma In quibus in celo ãplius
intensa erat contra creatorẽ superbia atq; ꝯuidia: in hijs usq; hodie
magis uiget ad nocendũ malicia.
Quidã ut dicitur alijs cũ lucifero
contra deũ se extollentibz simpliciter consenserũt: et hij quidem cum
ceteris ruerũt, sed ceteris minus mali sunt. hominesq; minus ledunt:
sicut exempla subiecta explanabit.

De demone qui ĩ specie hoīs militi fideliter seruiuit. xxxvi.

Demon quidam adolescentis uenusti speciem inducens. ad quẗdã militẽ
uenit: obsequiũ suũ illi offerens.
Cui cũ multũ placeret tam ĩ eundo
q̃m in sermone: gratanter ab eo
susceptus est. Qui mox militi seruire cepit tam diligenter. et tam
humile: tam fideliter et tam iocũde:
ut satis ille miraretur. Nũq̃m equũ
suũ ascendit. nũq̃m descendit: quin
ille preparatus esset: et genu flexo
strepam teneret. Discretũ prouidũ
et hilarem: se semp exhibuit. Die q̃
dam dũ simul equitarent. et uenissent ad fluuiũ quoddã magnũ:
miles respiciens. et plures ex inimicis
suis mortalibz post se uenire considerans: ait seruo. Mortui sumus.
Ecce inimici mei post me festinant:
fluuius ex opposito est: nullus superest locus refugij. Aut occident me:
aut capient. Tũc ille. Ne timeas domine. uadũ fluminis huius bene
nouit: sequere tantũ me. bene euademus. Respondente milite. nũquã
homo fluuiũ istũ in hoc loco transuadauit; spe tamen euasionis seruũ diuini senatus. sine periculo uenit ad litus. Et ecce eis transpositis. hostes ex opposito litore consistentes: minari sũt dicentes. Quis
unq̃m audiuit uadũ in flumine
isto. Non alius: nisi drabolus illũ
transiuerit. Timentesq; reuersi sũt
Processu uero temporis accidit. ut
militis uirtus infirmaretur usq; ad
mortẗ. In qua dũ omnes medicorũ
artes defecissent: aut uerũ demon
dno suo. Si dnia mea inungeretur
lacte leonino: statim sanaretur.
Dicente milite. unde haberetur
lac tale: Respondit ille. Ego afferã.
Qui uadens et post spaciũ unius
hore rediens: uas plenũ secũ attulit.
A quo cũ fuisset peruncta: mox melioratã pristinũ recuperauit uigorem. Cui cũ diceret miles: unde habuisti tam cito lac istud: Respondit.
De monteibz arbuli arabie. Recedẗ
a te in arabiã tui. Iecne speluncã
intrauit: catulos abegit et q̃am mulsit: sicq; reuersus sum ad te. Stupefactus militie ad uerba ista. et dicente: qs
ego es tu: Respondit ille. Non solum
hoc: seruus eũ tuus sum
ego. Instante militie: tandem confessus est dicens. Demon ego sum: unus
ex illis qui cũ lucifero ceciderũt. Tũc
magis militie stupente. subiuxit.
Si natura drabolus es: quid est q̃
tam fideliter seruis hominũ: Respondit demon. Magna est michi consolatio esse cũ filijs hõim. Dicẗ militi.

non audeo de cetero uti seruicio tuo
iterũ ille respondit. Hoc pro certo
scias: quia si me tenueris nũquã
a me uel propter me aliquid mali
tibi eueniet. Non audeo inquit: sed
quidquid pro mercede postulaueris
hoc dimidiũ bonorũ meorũ: libẽs
tradam tibi. Numquã homo homi
seruiuit tam fideliter: et tã utiliter.
Per tuã prouidentiã mera fluuiũ
mortẽ euasi: p te uxor mea recepu
sanitatẽ. Tũc dem non. Et quo tecum
ẽ non potero: nichil pro seruicio
meo nisi quãqz solidos requiro. Et
cũ recepisset: milia illos reddidit
dicens. Dico ut ex eis nolam com
pares. et sup rectũ illius pauperis
ecclesie ac desolate suspendas: ut per
eam saltem dñicas diebz fideles ad di
uinũ officiũ cõuocentur. Sicqz ab
oculis eius disparuit. Nõũ Quis
unqã tale aliquid de dyabolo spe
raret. Nõ Dicam tibi aliud ut sic
dicam dyabolice bonitatis exẽplũ:
quod non minus esto miteris. De
demone qui euerhardum militẽ
transtulit iherusalem. capũ. xxxvii.
Eodem anno quo rex philippus
primũ ascendit contra ottonẽ
postea imperatorẽ. miles quidam
honestus euerardus nose de uilla
que ambula uocatur natus gra
uiter infirmabatur. Cui cũ rapta
fuisset materia in cerebrũ. ita ce
pit fuere. ut propriã cõiugem ãte
infirmitatẽ multũ dilectam. si nõ
haberet crosam: ut illam neqz ui
dere neqz audire posset. Die quadã

dyabolus in forma hõis infirmo
apparens. aut. Euerarde: uis ab ux
ore tua separari? Respondit ille. Hoc
omnibz modis desidero. subiunxit dy
abolus. Ego te in equo meo ducã
romã. bene obtinebimus apud pa
pam. ut diuortiũ faciat inter te et
illam. Quid plura? Visũ est milite
ut equũ iniuitantis ascenderet: ut
romã cũ illo post tergũ eius sedens
pergeret: ut illo pro se allegante pa
pa eũ ab uxore coram cardinalibus
sollempniter separaret: ipsumqz di
uortiũ litteris pontificalibz atqz bul
latis confirmaret. Mira res. Ab ea
dem hora qua sic mirabiliter infir
mi spe a dyabolo raptus est: ita cor
pus iacebat et sanguis. ut tantum
modicũ caloris in eius pectore sen
tiretur. Propter quod a sepulcro
dilatus est. Milite ut sibi uidebat
nimis gaudente diuortij causa:
aut dyabolus. Vis modo ut ducã
te iherosolimã. ubi dñs tuus cru
cifixus est atqz sepultus? nec non
et ad reliqua sacra loca que ipsam
uidere desiderant? Et hijs uerbis
maxime postea intellexit: illum
demonẽ fuisse. Respondente illo
uolo et desidero; spe spũ repente
per mare transtulit: et in basili
ca dñica sepulchri deposuit. Dein
de ostendit ei loca reliqua: quibz
oracones suas fecit. Ad quẽ iterũ
ait. Vis eam uidere sephadinũ in
imicũ urbis: eusqz exercitũ? Cui
cũ dicere uolo. ductus est in mo
mento ad loca castrorũ: audiqz

illo demonstrante. cogem et principes eius: milites. arma. uexilla. tentoria. atq; exercitum uniuersum. Post hec autem dicit. Vis modo redire ad patriam tuam? Et ille. Tempus est ut reuertar. Quem statim sic leuauit: et in lombardiam transtulit. Qui aut. Vides hoc nemus? Jam homo quidam de uilla tua. merimonia sua ad istas prouincias in asino portans: ipsum intrabit et a latronibus interficietur. Vis ipsum munire? Respondente eo libenter. statim homini occurrit: et quia latrones in nemore essent predicit. Quem sicut suum proximum. ualdeq; notissimum hilariter resalutauit: et gratias agens alia uia diuertit. Venientibus eis frankinford: rursum aut demon. Cognoscis walramum filium ducis de limbrig? Bene inquit illum noui: et frequenter cum illo militaui. Dicente demone. uis mecum uidere: et miles respondere. in partibus est transmarinis: ille subiecit. Sequaq; in: sed iam in tali loco regi philippo confederatur: et per ipsum terra ueta rapinis et incendiis uastabitur. Hoc impletum uidimus: qm ipso duce andernacum. remagebinna. aliaq; uille plurime exuste sunt. Respondente milite. de hoc satis doleo. Postq; in regem cum principibus et walramo uiderat: ad lectum et ad corpus. sine omni lesione spiritus eius reductus est. Mox in pieno spirare et conualescere: uxorem ante raptam erosam. amore pristino dilexit: et non sine multorum admira-

tione. que uiderat uel audierat sepius recitauit. Quidquid enim uidere conueniet in iherosolima. in lombardia et in alemania: tam in locis quam in personis plenius utiq; uidit: melius uisa cognoscere potuit et recitare. qm si oculis corporeis illa perisset. Structuram urbis romane nouo et effigiem dni innocentii pape cardinalium et ecclesiarum: et patriarchi iherosolimitanis. formam sepulchri. et exercitus eius: silemontes flumina castra. uniusq; loca per que transierat: tam pre in suis formis. atq; motibus expressit: ut hij qui oculis corporeis illa uiderant: quid contradicerent non inuenirent. Interim ruchars cum mercatis suis. de lombardia redit: et quia illum ibidem uidisset. atq; per eius cautelam latronum periculum euasisset: coram multis testificatus est. Noli. Audiui. qd quidam demones talis nature sint. ut uiros a se obsessos torqueant: sed eosdem criminaliter peccare non sinant. Mo De hoc satis euidens audiuisse me recordor exemplum. De demone qui nō permisit hominem a se obsessum de rapina i quitacoque gustare Capm xxxviii.

Dines quidam sub tipo elemosine communum pauperum fecit. Inter quos cum quidam obsessus esset. et ceteris manducantibus carnes ipse quidem ori applicaret: sed easdem uesci non posset: et circumstantibus hoc uidentes dixerunt. Inique: cur non sinis hominem manducare?

Quibz ille respondit. Nolo ut per
cet: eo q̃ elemosina ista de rapina
sit. Dicentibus eis. mentiris: quia
is qui fecit eam homo bonus est: re
spondit. Nequaq̃m mentior. Vitulo
iste qui hic pauperibz diuisus est:
in quinta generacione fuit ab ulla
uacca. que per rapinam habebatur.
Et satis mirati sunt qui aderant. No.
Si demones quintam generacionem
iudicant rapinam: puto quia multum
acriter in penis uindicabunt pnam.
Mo Dehot non dubites. Recordare
uacce illius. per quam et in qua pum
nus est miles heliras: sicut dictum est
in distinctione secda. capto septimo.
Reuocat michi etiam ad memoriam
uacca hec. uerbum obsesse mulieris
illius in briseke: cui superius men
cionem fecit capto. xxvi. Hec cum die
quadam iohanne burgrauium de rinec
ken audisset: sicut michi retulit qui
audiuit. mulieris presentibz contra
eum clamauit dicens. Vitulum illum quem
tabi iudue abstulisti: flamis infer
nalibz a nobis liquatum michemus
in oculos tuos: et per omne corpus
tuum stillabimus pinguedinem eius.
Vinum uero quod sub banno tuo in
hac uilla uendis: feruens in os
tuum fundemus. Quibz uerbis mi
les territus tabernam amouit: et iu
mentum mulieri restituit. No Satis
michi probatum iam faceor. q̃ demo
nes sint. q̃ multi sint. et q̃ mali sint:
nec q̃m infesti nobis sint. aliquid
sub exemplis delectat audire. No.
Tam infesti sunt hostibz. ut inter ami
cos discordias faciant: et inimicos
reconciliari non sinant. Pro cristo.
et pro peccatis suis peregrinari uo
lentes. retrahunt: conuerti desideran
tes auertunt: conuersos multis mo
dis turbant et impediunt. Hoc exempla.

De dyabolo qui uisus est seminare
discordiam inter duos pegrinos amicos.

Duo claues colonienses cap̃. xxxix.
Fuerunt diuites et honesti. et speci
ales adiutorem amici: et quibus
unus uocabatur sistappus. alter uero
godefridus: ad scm iacobum apli
simul profecti sunt. Die quadam
cum soli equitarent ceteris fratribus
precedentibus: dyabolus inuidens
amicitie et concordie illorum: in in
gressu cuiusdam nemoris baculum
godefridi in dorso ipius pendentem:
sanisq̃ forte in duas partes fregit.
Qui cum neminem adesse conspiceret:
turbatus clamauit ad socium. Eya
frater: quare fregisti baculum meum:
Illo negante etiam cum iuramento. si
cut michi iam dictus godefridus
retulit: ita in eum exarsit ut uix ma
nus ab eius lesione cohiberet. Tan
dem gracia dei. et merito bti apli ad
mentem reductus: apud socium unice
dilectum penitentiam egit. et totius dis
cordie caput dyabolus confusus
aufugit. de demone qui i spem sacer
dotis militem p spineta dicens inimi
cos illos effecit. Capm. xl.

Sicut michi retulit quidam ho
nestus sacerdos. nunc monach
in ordine mo: plebanus cuiusdam
uille prochianus suis placere uolens

ludos seculares cū illis exercuit: ta
bernas frequentauit: et inquitū po
tuit moribus illorū suos conformauit.
pletū est in eo illud prophete. Erit ergo
sicut populus sic et sacerdos. Habebat
autē nulla multum compatiē: uiaqs
suis per omnia concordantē. Et erat
in eis non ī ēpo sed in mūdo cor vnū
et anima una. Sepe alter ab altero
ad ludos et ad epulas inuitabatur:
sepe ad tabernas trahebatur. Videns
hec dyabolus totius doli artifex. ut
amorē illū in odiū uertēret
periculosū: nocte quadā cū isdem
miles isset arbitrū. in forma sacer
dotis ad lectū eius uenit: et ut se se
quereturtam uerbo quā signo im
portune instat. Miles cū territus
pene nudus surgeret. et nudipes
sequeretur precedentē: per campū
spinis et uepribus plenū ductus est.
A quibus dū plante eius vulnerarē
tur. et sanguinē stillarent: uar
post eū clamauit. Male sacerdos:
malo tuo huc me adduxisti. Dya
bolo semper clamante sequere. seq
re: miles turbatus lignū quod ca
su reperit ut sibi uidebatur caput
sacerdotis diuisit. Sic illo prostra
to. et uultu eius sanguine perfuso:
miles cū multo labore ac dolore
ad domū suā reuertitur: qualiter
et sacerdos illuserat. uxori. familie
amicisq; conqritur. Illis minus
credentibus. subiecit. Ego caput eius
et coronā non modicū uulneraui.
Eadem nocte sacerdos horū prors?
inscius. cū ex necessitate nature
iuuenis esset ad cameram: cū tanto ipe
tu caput limini superiori illisit.
ut corona grauiter vulnerata sā
guis erupens totā eius faciē cru
entaret. Quo ad lectū reuertente
cū mane populus pulsata missa
in ecclesia exspectaret: et ille min
me ob vulneris dolorem uenisset:
cognoscens miles causā a referen
bat. Ecce hoc est quod duri uobis
Quid plura? Insanientibus cogna
tis et amicis eius. cū sacerdos obiec
ta fortiter negaret et illi nō cre
derent: per biēnū de ecclesia sua eli
minatus: uix tandē illis credibilis
est. Ex hys duobus exemplis colligū:
q inter amicos siue spirituales sit
siue carnales discordias seminēt.
Qz inimicos inquātū ualent. cōcor
dare nō sinūt: certū est. De demone
qui dicit se seminasse discordiam
inter militem et cenobium. Capl'
xlii.
Miles quidā super
domū quādā ordinis mi nor
bus satis uerabat. Garriēte dya
bolo per os cuiusdā fēte: locutus
est ad illū nescio quis de astantib
Die inique: quare nō suades illi
militiū cenobiū tale seruorū dei
cesset inquietare? Cui demō eadē
nādo respondit. Quid est quod lo
quens o ī prudens? Meo consilio
res agitur. et tu michi dicis. ut sua
deam ea que pacis sunt? Quod
autē pro ēpo peregrinari uolentes
retrahant et ī pediant. presto est
exemplū. De milite meingoz quē
dyabolus per pauimentū traxit.

Miles quidam meingoz cap. xlii
noie. cū adolescens in francia
linguā discere gallicā. grauiter
infirmatus: spe cōualescencie ad
sanctū remigiū remis. peregrina
cionis uotū fecit. sed non soluit. Re
uersus uero in prouinciā suā uoti ēs
gressor. multis diebz elapsis: cū alter
quidā miles guldulphus noie uir
nobilis. de uilla seffelingē oriundus
suscepta caruca tempe capli gene
ralis asserciū ire proponeret. et hoc
predictus meingoz cognosceret: co
gauit illū ut se suscipere uellet in
comitē peregrinacionis. Quod cū
ille gratū haberet. simulqz ad uillā
que tricastrū uocatur. iuncta diuo
nē sitā uenissent: cū ad prandēdū
in tcra more penitēciū cōsedisset:
sais remigius remēsis epē. pontifi
calibz induitus: transgressori suo
apparuit air. Meingoz. quare nō
solusti uotū tuū: Miles uero cū tā
dē uisione. qm de uoto ēproperacōe
terreretur: mox dyabolus adulatās
uerbis āmonitoris: uerba dissua
sionis adiūxit dicens. Noli festina
re: bene uotū solues qū poteris.
Nichilqz aliud dicēs. hoīem pedibz
arripiens: per uēnē in paauimēto
tam īmisericorditer traxit: ut fa
ces eius in quatuor partibz uulne
rata. sanguīe eriipente terrā infū
dit. Quē cū guldolphus sic trahi
uidisset. et trahentē nō aspiceret. si
cut ab eius ore audiuit: illico surrex
it. multisqz brachiis stringens: cū
fortis esset sic retinere uix potuit.
A quo cū causā culpe simul et pe
ne didicisset. air. Consulo. ut red
das uotū tuū. Respondente illo. nō
modo habeo expensas: dedit ei soli
dū sterlingorū. et ille soluit uotū
neglectū. Moli Vt uideo. nō multū
a nobis demones sūt remoti: qui
ad puniendū nos tam sūt parati.
Mo. Qz semp sunt iuxta nos. et ar
ta nos: ex subiecto cognosces exem
plo. De demone qui vineam pro
mercede custodiuit. Caplm. xliii.
Anno preterito tempe uindemie
cellerarius de lacu cuiusdam
curtis monasterij uineā duobus
seruis custodiendā cōmisit. Nocte
quadā vnus ex illis uigilias noc
turnas sibi tempare uolens: dya
bolū iocularitr uocauit dicens.
Veni dyabole: custodi hāc uineā:
et ego tibi pēnū dabo. Vix uerba cō
pleuerat: et ecce dyabolus affuit di
cens. Presto sum. Quid ergo dabis
mihi: si eam custodiero: Et ille.
Cophinū plenū de uuis. tali condi
cione. ut si quis meruerit ab ea
hora qua dies et nox separantur.
usqz ad ortū diei: neqz propriā neqz
alienā excipiens personā: collum
ei frangas. Quod cū dyabolus pro
misisset. et seruus sero quasi de ui
nea securus domū ingressus: aut
illu cellerarius. Quare non es in
uinea: Respondente illo. socū meū
ibi reliqui dyabolū notans. Cellera
rius putans. quia de conseruo suo
diceret. iratus air. Vade cito: quia
solus non sufficit ille. Iuit seruus:

et spelunca quae erat extra uuinea
cum sono ascendens. circa medium noc
tis. motum quasi hominis inter uicos tra
sentis. audientes: antris quae predicta
patuo latebat. Aliquis est in uuinea.
Respondit alter. Sede. ego descendam
et uidebo. Descendit: et uuinea foris
circuiens. cum nulla hominis uestigia in
sepe reperisset. custodem suum adesse
cognouit. Mane sono oia aperiens
coplinum uuis refertum diabolo pro
pretio dare uolens. iuxta uitem unam
fudit: et discedens. atque cum sono post
paululum redeans: nec unum ibi granum
reperit. Non Dicis de hiis omnibus:
sed dic quaeso. quomodo conuerti uoles
tes impediant. Ego Referam tibi
quod michi sanctimonialis quedam
retulit. coacta a sua abbatissa.

De eufemia sanctimoniali quam diabolus infestauit. Capl. xliiii

Cum esset eadem sanctimonialis
puella parauula in domo pa
tris sui. diabolus illi sepius in diu
sis formis uisibiliter apparuit: et
teneram eius etatem diuersis modis ter
ruit ac contristauit. Quae cum metu
rere timuisset amentiam. ad ordinem
uitam conuerti proposuit: uerbis uo
luntate exprimies. Nocte quadam
in specie uiri diabolus illi apparens
conuersionemque illi dissuadens. ait. Eu
femia noli conuerti: sed accipe uirum
iuuenem pulchrumque. ut cum eo delicias
mundi fruaris: uestes enim preciose
et ornatus delicatos non deerunt tibi.
Si autem intraueris ordinem. semper
eris misera et panosa: fame. sitim
frigusque patieris: nec unquam de re
tero bene tibi erit in hoc seculo. Ad
quod illa respondit. Quid de me
fiet: si in illis delicijs quas tu
michi promittis mortua fuero:
Ad quod uerbum diabolus nullum
quidem responsum dedit. sed puellam
rapiens: et usque ad fenestram solarij
in quo iacebat deportans: precipita
re eam conabatur. Que cum angeli
cam salutationem diceret. inimicus
eam dimisit: et ait. Si ieris ad clau
strum: semper tibi aduersabor. Quod
si in hac hora mulierem illam non inuo
casses: occidissem te. Et hoc dicto:
uirginem ualde comprimens. in cineres
marmum transmutatus de fenes
tra exiluit: et nusquam comparuit.
Sicque ad inuocationem dei genitricis
et uirginis marie: uirgo liberata
est. Quam infestus conuersis sit di
abolus. et quam multos quoque diuer
sis modis illos uexet et impediat:
sequentia declarabunt. Cum predicta
puella fuisset monacha effecta:
nocte quadam cum in lecto iaceret: et
iacendo uigilaret: uidit circa se
pluures demones in specie uirorum.
Ex quibus unus aspectu terribilius
stabat ad caput eius. duo ad pe
des: quartus et latere contra eam.
Qui clara uoce ad alios clamabat
Quid statis: Tollite illam cota
liter sicut facit: et uenite. Respon
derunt illi. Non possumus. Innuo
cauit enim mulierem illam. Non
Quid est q̃ demones matrem suam ce
atores notare presumpserunt. nonne

tantũ condicionis: et nõ honoris.
Mulier nomẽ est corrupcionis et na
ture: virgo uel maria. siue dei gen
tricis nõia sunt glorie. Non
ausi sũt. quia indignu. ore pollui
nomẽ integritatis uel glorie nõia
re. Idem tamẽ demon post uerba an
gelice salutacionis. puellã brachio
dextro trahens: et trahendo itaqũ
compressit. ut cõpressionẽ tumor. et
tumorẽ liuor sequeretur. Que cum
haberet sinistrã liberã: et minima si
plicitate non est ausa se signare per
illam: putans signũ manus sinis
tre nichil sibi prodesse. Cogẽte tamẽ
necessitate per eandẽ manũ crucem
sibi impressit: et demones fugauit.
Liberata ab illis. pene exanimus ad
lectũ cuiusdã sororis cecidit: et
fracto silencio quid uiderit uel quid
passa sit illi intimauit. Qũ sicut
michi retulit bte memorie diua e
lizabeth eiusdẽ cenobij abbatissa:
sorores in lecto suo ponentes. et pri
mitiũ euangelij scĩ iohãnis super
eam legentes mane egrotãtã inuene
rũt. Immo uero sequẽti in tẽpestã
nocte. cũ eadẽ sanctimonialis ĩ stra
tu suo iacens uigilaret: audit cum
mus duos demones in specie duarũ
sororũ: plurimũ sibi dilectarũ. Cui
cũ dicerent. soror cuferuita surge. ue
ni nobiscũ in cellariũ dimittere ce
uisiã cõuentum: illa habens eas sus
pectas. tum propter tempus tem
pestiuũ: tum propter fractũ silentia
tum horrere cepit. operimẽto capitis
inuoluens: nichil q̃ respondens.

Statim unus spiritũ maligniorũ.
propius accedens. et manũ pectori
eius imponens ita illud cõpressit:
ut sanguis concretus per os eius
et nares largiter effluerent. Sicq; de
mones illi formas caninas assumẽ
tes: de fenestra exilierũt. Sorores
ad matutinas surgẽtes cũ illã in
defectu cernerent: utpote palliãã
et exsanguẽ: causam per signa scis
citate sunt. Quã cũ ex eius relacõe
cognouissẽt: satis turbate sunt. tã
de demonũ crudelitate: q̃m de uirgi
nis uexacione. Ante hoc biennũ.
cũ conuẽtui nouũ fẽn fuisset tor
mentorũ: et lecta in eo deposita: ui
dit eadem sanctimonialis demo
nẽ in specie hominis deformis
satis et in ueceratu. omne dormito
riũ circuire: et lecta singula tãgere:
quasi diceret. loca singula notabo
quia non erũt absq; uisitacõe mea.
Ao. Quid est q̃ prius dñs puellas
tam teneras et tam mũdas. a duris
et immũdis spiritib; tam crudeliter
uexari sinit. Ao Amaro poculo ut
nosti prelibato: dulce plus dulcescit.
et colore nigro substrato: albũ plus
clarescit. Iege uisiones. uiritini. gode
schala. et aliorũ quib; concessum est
uidere penas malorũ. et gloriã electo
rũ: pene ubiq; uisio penalis pcedit.
Volens dñs sponse sue secreta delicias
suarũ ostendere. bene eam prius per
misit aliquib; uisionib; horrendis
temptari. ut postmodũ amplius
mereretur letificari: sicq; distan
tiam inter dulce et amarũ. tenebras

et lucem. De infesta cõmbus elizab: sãmonialis a dyabolo. Capm. xlv.

In monasterio eodem quod houene uocatur. sanctimonialis quedam est elizabeth nõie: quã sepe dyabolus infestat. Die quadam in dormitorio illã uidens. et quia ipse esset non ignorans. alapã ei dedit. Cui cũ diceret. ut quid tam dure me cedis: Respondit illa. Quia sepe me turbas. Ad quod dyabolus. Hesterna die turbaui sororem tuã cantricẽ: non me tamẽ percussit. Satis quidem illa die turbata fuerat. Ex quibz colligitur. q̃ ira rancor. ĩpatientia. et alia huiusmodi uitia. sepe siũt ex ĩmissione dyaboli. Illa uice cũ eadem elizabeth. matutinis nimis laudans. opere ut post apparuit dyaboli ad campanã festinaret: candelamq̃ ardentem in manu portaret: iam intratura fores oratorij. demonẽ in specie uiri tunica indutũ contra se stare conspexit. putans aliquẽ intrasse uirũ. territa terrorsũ p̃ gradus dormitorij cecidit: ita ut per aliquot dies tam ex repentino terrore. q̃m ex lapsu languerit. Iam et abbatissa ex eodem casu stupefacta infirmitatem concepit. Qd̃ ũ causam illius lapsus atq̃ clamoris ab ea sciscitata fuisset: et illa exposuisset uisionẽ: adiecit. Si sciuisse q̃ dyabolus fuisset. et non homo: bonam illi alapam dedissem. Iam eũ accinxerat fortaudine lumbos suos: et contra dyabolũ roborauerat brachiũ suũ. De inclusa que per bũdicte liberata est a demone. Capm. xlvi.

Alteri cuidam femine propter ruĩn inclusae. ita infestus fuit dyabolus: ut etiã lectũ illius uolenter et impudenter ascenderet. A quo cũ nullo posset remedio spirituali liberari. nõ oõne. nõ confessione. non signo crucis: dyaboli ĩportunitatẽ propriã q̃ uexationẽ cuidam uiro religioso conquesta est. Cui ille tale consiliũ dedit. Cum tibi inquit propius accesserit: dicas benedicite. Quod cũ illa fecisset. malignus spũs quasi turbine ĩpulsus. se in saltus dedit: nec ulterius ad illam accedere ausus fuit. Mo Gaudeo q̃ tantam uirtutẽ audio in uerbo nõie salutationis. Mo Tanta est demonũ malicia. ut quos terroribz seducere uel frangere non preualent: fantasticis uisionibus seducant. Verbi grã. De bertrade inclusa. Capm. xlvii.

Iuxta castrũ nolmunsteine. quod situ est in westfalia. quãdã habitat inclusa. bertradis nõmine femina sãã et religiosa: et propter reuelationes dei quibz illustratur notissima. Hec multo tempe sãtimus arcũspecta fuit: sicut audiuit. pro angelo lucas. angelũ suũ cepit tenebrarũ. Solebat enĩ dyabolus fantastica arcũfusius clamitare. per quandã cellule fenestrã intrare ad illam: futura predicere et de interrogatis instruere. Ad quã si uenisset quis uolens cognoscere statũ alicui9 anime sui deficiti. siue de alia re occulta certificari. illa inducias usq̃ ad crastinũ

petuit, angelū suū consuluit: a quo
sepius decepta. falsa pro ueris respon
dit. Quod cū comperisset frater her
mānus inclusus de arnisbergh. cui
in superiori distinctione. capl̄o. lerr
viii. meminit, demonū nequicias
non ignorans. iam dicte inclusē mā
dauit in hūc modū. Cauta esto so
ror. quia sepe angelus sathane in
angelū lucis se transfigurans mul
tos seducit: et uiros sanctissimis nō
mīqūn illudit. Sic ergo facias. Cruce
de sera benedicta. fenestre per quam
intrare consueuit. imprime. et si
intrans illam nō intrauerit. ā̄gelus
dei est. si autē. angelus est tenebra
rū. Quod cū illa fecisset et drabolus
nocturno tempe. cū solito fulgore
uenisset ad fenestrā. et lumine im
misso non intraret: aut feria. Quare
non intras: Respondente illo. non
possū intrare: nisi ceram de fenestra
proicias. Illa diu se deceptam sceli
gens. contra eū sputit. in contume
lias erupit: et ne de cetero talia pre
sumeret: sub īuocatione sūme tri
nitatis adiurauit. Vides mīe qua
liter deus omnīs. contra diuersas
demonū tempptaciones: diuersas
creauerit medicinas. Alios a nobis
compescit amidoto confessionis: a
lios uerbo dūice ānūciacionis. sali
cet aue maria: quosdā per uerbum
benedicte. multos per signū sancte
crucis. De hijs omnibz exempla
habes in superioribz. Non Decauit
ne inclusa hec. angelū tenebrarū.
pro angelo lucis suscipiendo: Non
legi in scripturis maiorū. q̄ homo
sic a drabolo deceptus ei credendo
mereatur: et hoc q̄n diu bona sua
det. Non enī omnibz data est discretio
spirituū: Vnde apls. Probate spē
si ex deo sūt. Nec hoc silendū. q̄ ipse
angelus sathane nō solū in clari
tate quā assumit transfigurat se
in angelū lucis: sed et in uili effigie
quibusdā solet apparere. Nā modo
in specie porci uel canis: modo forma
cati. uel cuiuslibet alterius a
nimalis: se hōibz ad deceptionem
solet exhibere. De cōuerso qui uidit
demonē fantasmata minari in cho
rum. Capl̄m xlviii.
Visus est
tempe quodā in hēmenrode
drabolus. quasi gregē porcorū in
ecclesiam minare: et eadem uia q̄
intrauerat denuo exire. Alio q̄q̄
cōuersus quidā qui nomē suū vult
supprimi. demonē uidit in forma
porcorū: et gestabat in collo quasi
de stramine leguminis carulum.
Precedebat eū vnus de complicibz
eius: eumq̄ eodem carulo quasi ca
nē ducens. Interea cū in tali fanta
sia chorū transiret. accidit ut por
cū idem chorū ingrederetur: cōuersos
si quos tormentes sucuisset exerce
turus. Quo intrante. uisio illa fā
tastica ab oculis cōuersi mox sub
tracta est. De uisionibz hermānī cū
Tempe quodā bone tonis. xlix.
memorie hermānus cantor
noster. stans in choro. cū tempore
estiuo laudes die clara decāntarent.
et oculos ex lassitudine clausos ape

ret: posteriora quasi ursi de choro
exeuntis conspexit. De qua visione
eii satis miraretur: eiidem ursii iu
dit redire. et stare ante presbiteri
ii. in loco ubi monachi in viam
exeuntes et redeuntes solent prostier
ni. Qui dii caput retorqueret. et
huc illuc qz conspiceret: in vocem
humanam erupit dicens. Non auer
tis. Licet modo sim furni: ego egre
diar. et iterii post modicii reuertar.
Sicqz eo intuente. egressus est. Hui?
visionis frater richardus testis
est: qui eam ab eius ore audiuit.
Iste est hermanus. qui uidit coram
henrico ficone amphoras cum
vino et ursii: sicut dictii est distiñ
cione quarta. capio xci. Mo. Cii
dyabolus huiusmodi bestiarum
formas. ad nriam infestacionem
assumat: puto q' turpiter consen
cientibus illudat. Mon. Hoc certii
est. de inclusa q' demones uidit sicp
scapulas monachorii de porcero.
Inclusa Capim quinquagesimii.
quedam ad modii religiosa. aquis
gram manet. satis michi nota: cu
ius nomen supprimo: ne ei causa
fiam persecucionis. Hec ante reclu
sionem sii adhuc esset in etate puel
lari et in habitu seculari. religiosa
tamen: in humeris et in scapulis
monachorii de porcero. deambulan
sii in oratorio: demones in formis
symearii et caccorii. residere cõspex
it. Et quia quosdã ex illis iam p
consensus uiciorii captiuos tenẽ
bant: ad quẽcumqz locii siue psonã
fantasmata respiciebant. mona
chorii oculi sequebantur: et sedñ
leuitates illorii. gestus illorii forma
bantur. Vidit adhuc quod horri
bilius erat. Quosdã ex illis canes
magni et tetri antecedebant: ita
ut catthene que in eorii collis uide
bantur. etiam colla monachorii
ambirent: quibz ad sua ludibria
illos trahebant. Mon. Heu q' homẽs
ad ymaginẽ et similitudinẽ dei
creati. et dignitate ordinis etiam
hõibz maiores effecti. qui spiritalz
mũdis ãpetare debuerant: ab ẽpis
propter malã uitã tam uiliter il
ludũtur. Mo. Hoc est quod psal
mista conqueritur dicens. Homo
cii in honore esset nõ intellexit. cõ
patus est iumentis et similis fãs
est illis. Mon. Videtur michi ex su
pradictis. q' qñqz homo dyabolo
materiã det temptandi. Monach?
Hoc uerii esse uno tibi ostendã
exemplo. De monacho a labore
cauluii recedente et a dyabolo per
spiciem mulieris mox temptato.

Stabat aliqñ cõuentus cap. li.
de hẽmenrode in orto: plãtan
a cauluii terre infigens. Stabat et
monachus vnus cii ceteris thomas
noie: cui talis cepit cogitacio subo
riri. Si modo esses in domo patris
tui: ancilla tua non dignaretur
tam uilissimii opus facere. Exiuit
ergo de medio fratrii cii indignacõe:
illuc eii ducebat spe superbie. ubi
fortius eii posset impugnare. Cii
ergo in silua solus esset. temptator

affuit: et qui prius sola cogitacõe
pulsauerat: nũc aperta ꝓpugnacõe
et uisibiliter aggreditur. In specie
namq; mulieris apparẽs: repit allo
qui eũ. At ille digitũ superponens
ori suo: significauit non licere loq̃
sibi. Sed mendacionũ omñ caput et
pater: illico per mulierẽ illã fantas
ticã quã effigauerat ad decepcionẽ:
respondit. Quid hoc sit nescio inquit.
ego uenio de conuentu. et prior dedit
michi licẽciam ut loquerer tecum.
Credidit ille: et locutus est. Tũc illa
asseruit parentes ꝓprius misisse pro
eo: et oportere eũ treuerim ire secum.
ad emẽdũ equũ. et sic transiuit in
terrã suã. Procedendo igitur miseã
miserũ ducebat: ipsa quidẽ fruster
tim omñ condensa sine ꝓpedimẽto
transiens: ille uero cũ magna dif
ficultate sequebatur. Tandem ac
peritate itineris et laboris turba
tus. in nomẽ inquit patris. quomõ
sic mutus? Quo dicto: maligna illa
mulier eius euanuit. Et cũ celi
esset serenitas. magna eadem hora
arcta eũ fẽa est tempestas et pluui
a: ꝓpterq; madefactũ exterius. interiꝰ
confusũ remisit ad conuẽtũ. Cõtel
sus est postea. quia q̃n diu cũ mulier
illa deambulabat: maximã carnis
titillacionẽ habuerat. Moꝛ Puto q̃
fuerit spẽ fornicacionis. Mo Iuste
moueris. Sepe enim peccãs. pcto punit.
et ꝑ lapsũ carnis superbia mentis hu
miliatur in multis. Inde habes exẽ
pla plurima in uitaspatrũ. Flouꝛ
Potest dyabolus ledere aliquẽ. put
uult? Ma. Nequaq̃m sine dei per
missione: et hoc in corpore. sicut iob
Nunq̃m uero in anima hominẽ
ledere potest: id est ut eũ peccare co
gat. nisi mente consentiat.

De dyabolo simili leoni ad stipitem ligato. Capl'm. liij.

Dyabolus silis est urso siue leo
ni ad stipitem ligato: qui licet
in cathena sua rugiat arcutens: ne
minẽ tamen ledit. nisi quẽ infra su
ũ arculũ ceperit. Dyaboli potestas
cathena diuine cohibicionis sic ar
cta est: ut neminẽ cogere possit
ad peccandũ: nisi ad eũ ingrediat
per pcõ consensũ. Scdm apl'm pe
trũ. tamq̃m leo rugiens arcuit in
sua cathena querens quẽ deuoret.
Sepe scõs uiros terret ꝛ ꝓpedit: sed
nocere nõ potest.

De canonico bũnense a dyabolo temptato. Capl'm liiij.

A bũnensi ecclesia sicut
audiui ab eius concanonicis. uir
quidã erstitit castus. multũq; reli
giosus: cui dyabolus ita infestus
erat ut sepe noctiꝫ cũ lecturus esset
lectionẽ ad matutinas. luceriã tege
ret uel foliũ uerteret: et q̃nq; lumẽ
exstufflaret. Hoc ideo egit. ut uirum
scm coram fratribz confũderet: et
confũdendo ad ꝓpacẽciã prouocaret.
Cui? nequicia tanta est. ut cũ religi
osos irritare uel ꝓpedire nõ ualet:
calcem eos subsannet.

De cõuẽtũ montis scẽ walburgis urisit. Capl'm liiij.

Retulit michi quedam
religiosa sanctimonialis ordis
nri petrissa nõe. q̃ cũ staret ꝛ quadã

sollempnitate ad matutinas a cete
ris sororibz semota. et alijs ualide
psallentibus in gratiarū actionē
eruperet dicens, Benedictus sis dñe
q̄ iste dilectus cōuentus tam deuote
te laudat. tu illis retribuas: mox au
diuit strepitū horridū. quasi alicui
de retro ad cōuentū properātis. clara
q̄ uoce dicentis. Hoc fiet pro deo: ma
nomē eius subsannās. Et inhorrue
runt cōtinuo omnes capilli capitis
eius. Nota Sepe subitus horror in
uadit me: tam in choro q̄m in reli
quis locis. Que tibi uidetur huius
horribilationis esse racio? Mo. Ex
presencia demonū est. Natura cātis
qui lupū insequi consueuit, talis ē:
ut eū ex quadā ui nature iuxta se
sentiat: eū tamen oculis illū non
uideat. Et quia inter eos est odiū
naturale: statim turbatur et latrat
Sic est inter hominē et dyabolum.
Inimicicias posuit inter eos dñs.
Vnde ue homini qui cū illo pacifi
catur. Semp dyabolus calcaneo
eius insidiatur. Et licet eū homo
exterior non uideat. interior id est
spē: spīs illius maligni iuxta se p
sencia bene sentit. Quid ergo mi
rū si tūc turbatur? si horrore pati
tur? Hoc uerū esse sub exemplo u
bi demonstrabo. De sacerdote que
cum gladio euntre ad ecclesiam
dyabolus terruit. Capitl. lv.

Iuxta colonia sacerdos quidā fuit
michael nōie. satis religiosus in
genere suo. Duarū uillarū eccles
ias rexit: ex quibz una burge. altā
rode uocatur. Tempe quodā para
ceue. cū in una ecclesia sero matu
tinas diuisset. et ante diem seruo
suo absente solus ad alterā prope
rare: timore ue gladiū secū por
tauit. Qui cū ad quoddā nemus
uenisset. tantus timor et horror
eū inuasit: ut omes pili capitis eī
sicut dia solet sursū erigerentur:
et gelido sudore omnes eius artus
pfūderentur. Quem tamē tanti
horroris causa latere nō potuit: qa
mor ut oculos ad nemus uertit:
hoīem teterrimū iuxta arborē satis
altam stare conspexit. Qui eo in
tuente sīmo mēto adeo crescendo
ascendit. ut eidem arbori equaret:
circa quē fragor arborū. nimiq̄
fremitus uentorū ercitabantur.
Territus sup̄ modū sacerdos. fugit:
quē dyabolus a tergo cū turbine
insequens: usq̄ ad uillā rode non
desiuit. Postea cū idem sacerdos
uisionē simul et terrorē cōuersio
cenobij ueteris montis r̄ schardo
nōie recitaret: ille statim uir erat re
ligiosus. religiosū ei uerbū respon
dit. Dñe inquit ecclesiastice. si ad
diuina eundo. psalmū in os meū
assumpsisseris: non uobis hec in
uia euenissent. Terror ille pena fu
it pēi. Dyabolus reuera timet
psalmū nō gladiū. Corpus eius ut
ait iob. primo dñs ad iob. quasi
scuta fusilia squamis se cōprimē
tibz. Deputabit quasi paleas fer
rū: et quasi lignū putridū es. Nō
est sup terrā potestas que cōpet

ca. Noū Sicut colligo ex hijs uerbis
sā iob. si dyaboli uirtus ligata et li
mitata non esset: nullus hominū
subsistere posset. Mo. Qz autem
hoīem ledere non possit. nisi qntū
a deo fuerit pmissus: in fine hui⁹
distinctionis. satis manifesto tibi
pandā exemplo. De campanario
quem dyabolus transtulit in pī
nam castri ysenburch. Capm. lvi.
Aurilla quadā ante paucos ānos
diocesis coloniēsis que ambula
nocatur. campanarius fuit. uotī
hīs eunsdā peregrinacionis. Hic
aī die quadā conduxisset aī femina
quadā uille sue. q' mane pacter
iuuit esset: illa eī rogauit ut ma
turius surgeret. et matutinas pul
sare propter solis feruorē. Et pmi
sit. Eadem nocte dyabolus ad lecū
eius ueniens. tetigit eum et dixit.
Pulsa matutinas. sicqz discessit.
Qui mox surgens. et lumē in ecclā
ardere cōspiciens: eī ante primū
galliceniī deprehendisset. putās
quia a predicta femina excitatus
fuisset. de ecclā exiuit: uolens illi di
cere ut iam dormitū. eo q' nimis ma
ne esset. Quā aī quereret nec inuen
ret. bouem nigrū contra se stare
uidit. Qui lingua emissa hoīem
tetigit. eumqz super dorsū suū per
illam misit: et per aerē aī illo uoli
tans sup pinnā turris castri quod
ysenburgh dicitur. deposuit. Cui aī
diceret. times ne aliquid modo? Rec
pondit ille. Dei pmissione huc duc
tus sum. nichil contra me poteris.
nisi quantū ille pmiserit. Ad quod
dyabolus. fac michi hominū. et
ego te deponā: dabo qz tibi diuicias
multas. Quod si nō feceris. uel fa
me in hoc loco morieris: uel preci
pito interibis. Cui campanarius
spem habens in xpō: respondit. ad
iuro te per nomen ihū xpī ne me
ledas: et ut me sine periculo corpis
mei deponas. Mox dyabolus illum
tollens. et in campo iuxta uillam
gherisheym. satis incōmode ante
lucem diei: in dedicacione eclē eiusdē
uille. Diluculo hoīes ad matutinas
sollempnia aī faculis properātes:
aī hoīem in agro ī magno defectu
reperissent. atqz reuocallassent: au
ditis hijs que ei contigerant. satis
mirati sunt. Quarto uero die in
domū suam regressus: sicū tam
locerū qm edificorū. que mīquā
ante uiderat tam plene omībus ex
posita: ut de raptu eius nichil du
bitarent. Mo. Iam michi satis
fateor probatum tam sententijs
quam exemplis. demones esse. mul
tos esse. malos esse. et infestos eē
hominib. Mo Vnde consiliū me
ū est: ut cognitis hijs. non illis cō
sentiamus. ne nos audire cōtingat
ite maledicti in ignē eternū qui
preparatus est dyabolo et angelis
eius: sed resistendo eis. omnibz qz
uicijs. audire mereamur aī electis
uenite benedicti pris mei percipite
regnū quod uobis paratum est
ab origine mūdi. Incipit capla
distinctionis sexte. de simplicitate.

De uirtute simplicitatis. primū.
De simplici monacho qui carnes in castro comedendo perora
monasterij sui reduxit. iij. De quidam
decano bunensi qui abbati pisam sagimine conditam apposuit in simplicitate.
iiij. De godeschalco monacho qui in
sylburch arcocaras in sagimine decoctas
simpliciter manducauit. v. Vita domini
eustridi decani sci andree in colonia. vi.
Item uita domini hermanni decani hildesemensis ecclesie. vii. De simplicitate wermboldi canonici sci geronis in colonia. viii
De simplicitate quidam cellerarij in bruwylre. ix. De monacho de porceto. x.
Vita engilberti ecci. xi. De domino petro
abbate claraeuallis in cuius simplicitate
aduersarij eius conpuncti bonis pro quibus
contenderant renuciauerunt. xii. De philippo rege francorum qui in abbatis sancti
uictoris simplici taciturnitate edificatus
aduersarios eius compescuit. xiii. Item
de eodem qui laudunenses clericos conuendauit ob simplice electi sui presentationem
xiiij. Item de eodem rege qui simplicem
monachum in abbatem sci dyonisij promouit prelatis ambiciosis prudenter amotis. xv. De simplici monacho cui fidelis imperator contulit abbaciam occasione
actus. xvi. Item de abbate quem otto imperator commendauit propter actum. xvii. De
monacho super quem moriendum dyabolus
ignitum acum proiecit. eo quod acum sanus portare contempnebat. xviii. De abbate quem
inclusa symoniace intrasse dicebat eo quod
electionem suam astute procurasset. xix. De
mauricio episcopo parisiensi qui sepius
simpliciter elegit. xx. De astuto priore
qui personam ob infamiam electam elegit.
ne sua pars infirmaretur. xxi. De homine
qui sub tipo simplicitatis hunc plures
decepit. xxii. De homine qui per serpentem
pinnitus est in collo quia dolose egerat
in matrem. xxiii. De preposito parisiensi quem rex philippus viuum in fodi iussit eo quod mortuo dolose uineam abstulisset
xxiiij. De fure a patibulo liberato et de
muro suspenso dum suum liberatorem
inique impeteret. xxv. Item de falso
peregrino iusto dei iudicio suspenso dum
uero peregrino furti crimen impingeret
xxvi. De bertolpho palatino de wittelinbach cui diuinitus preceptum est ut homini primo sibi obuiantem suspenderet.
xxvii. De theoderico de crempotze qui
reuolutis annis eadem die eadem hora est
mortuus elatus qua philippus rex eius
industria fuerat introductus. xxviii.
De henrico racione cuius prebendam
obtinuit is qui eius consilio a petro cardinali fuerat intrusus. xxix. De sacerdote ydiota qui simplicitate uerborum
suorum coram innocencio papa ecclesiam
obtinuit. xxx. De simplici conuerso qui minabatur xpo quia mater eius conquesturus esset de illo si non liberaret eum a temptacione. xxxi. De
inclusa que xpm quesiuit in foramine
et inuenit. xxxii. De simplici sorore
in kunnede cui in ordine xpe respondit
quod esset in sacello. xxxiii. De passione
simplicis marcadelli. xxxiiij. De
passione margarete uirginis louaniensis. xxxv. De simplici concubina sacerdotis que seipsam in fornace extinxit
xxxvi. De morte ludowici simplicis

monachi. xxxvii. De morte simpli
cis monialis que capram putabat ee
feminam secularem. De uirtute sim
plicitatis capl'm primum.

Ante omnia uirtutum antidota
contra temptationum incom
moda. ipsosque temptatores
demones: maioris efficacie
esse uidetur usus simplicita
tis. Hec uirtus felle caret to
tius amaritudinis. ire. iui
dic. rancoris: caret et oculo
uenenato suspicionis: detecq;
caimo detractionis. Simplicitas
maxime necessaria est nouitiis con
uersis: qui si uoluerint nouicius or
dinem simplicitatis reprehendere. fra
et institutia maiorum iudicare. quae
sic uel sic. illa et illa fiant. cum magro
suo disputare: magis quiescere. Un
de abbas karolus. cum essem ipsi pbacoe:
michi dicere consueuit. frater. si vis
quiescere in ordine: ordinis simpli
citas sufficiat tibi. Virtutem simpli
citatis ysaias in electis admiratus. ait
Qui sunt isti. qui ut nubes uolant:
et quasi columbe ad fenestras suas:
fenestre columbarum: sunt oculi sim
plicium monachorum. Horum uolatus
sublimitas est contemplationis:
usus columbinus. simplicitas in
tentionis. Uterque oculus religioso
rum. simplex ee debet: exterior uide
licet et interior. Oculus corporis.
ut procul sit suspicio: oculus cordis
ut recta sit intentio. Hec. opus ipse
malum. facit bonum. et econuerso: sicut
in sequenti capl'o. satis aperto tibi os
tendam exemplo. Mon. Bene hoc
concedo: quia saluatorem dixisse re
colo. Si oculus tuus fuerit simplex:
totum corpus tuum lucidum erit. Mon
Reuera. ubi fuerit intentio bona. ibi
necesse est ut lucida sequatur actio:
sicut econtrario oculus nequam. id est
intentio mala atque peruersa. totum
corpus. id est totum opus efficit tene
brosum. Unde bene in secta distinc
tione tractandum uidetur de simpli
citate: quia sicut senarius numerus
naturaliter est perfectus: ita hec
uirtus secundum iam dictam sententiam
saluatoris totum hominem luminosum
facit atque perfectum. Jacob simplex
a patre benedicitur: filius eius io
seph toti egipto a pharaone pficit.
iob simplex a dno commendatur:
uirtus simplicitatis a xpo discipu
lis pdicatur. Estote inquit pruden
tes sicut serpentes: et simplices si
cut columbe. Simplicitas commu
nit prudentiam propter uecordiam.
Item dicit. Nisi conuersi fueritis
et efficamini sicut pueri. id est sicut
humiles et simplices: non intrabi
tis in regnum celorum. Simplicitas
iua est ad deum: grata angelis.
hominibus delectabilis. Unde ceteris
uirtutibus omissis: quamte sit
efficacie sancta simplicitas paucis
explicabo exemplis. De simplici
monacho qui carnes in castro comme
dendo pecora monasterii reduxit.

Dominus wido abbas Cap. ii
Casterciensis. postea cardinalis
cum missus fuisset colonie ad eler

tionē confirmandā. quē fēcā fuerat
contra philippū in ottonem: retu
lit ibidem quādam sēe simplicita
tis historiā. satis iocūdam. satisq;
mirabilem. Dicebat domū quādā
ordinis nisi in terra cuiusdā nobi
lis viri atq; potentis fuisse sitam.
Quā idem tirānus. eo q; deum nō
timeret neq; hoīem reuereretur:
modis multis sepe molestauit. De
ātiona. uino. et pecoribus. quocēs
et quātū voluit tulit: quātū no
luit fratribus dimisit. Cumq; hoc et
consuetudine et quasi pro lege hīs
actitaret. et cōuentus querimonijs
multis inutiliter tediatu. gemētes
tacerent: die quadā maximā ptē
rapuit armenta: precipiens illam
ad castrū suū minari. Quo cognito
abbas et frēs satis turbabantur:
in quorū consilio quid facto opus
esset satis tractabatur. Visum ē eis
aliquē ire debere ad castrū. per quē
saltem res ei notesceret: maxime
abbatem. Qui respondit. Ego nō
ibo. quia monēdo illū michil profi
cimus: sed aerem tantūmodo ver
berammus. Simili modo excusauit
se priore. et celleario: subiūxit ab
bas. Est ne hic aliquis. qui adhuc
semel ire velit: Tacentibus cunctis.
vnus diuinitus inspiratus. ironi
ce respondit. Monachus ille ua
dat: hoīem senem ac simplicissi
mū nominās. Vocatus et mona
chus. si ire vellet ad castrū inquiri
tur: obedit. mittitur. Qui cum ab
abbate recederet: ex multa cordis
sui simplicitate. verbū hoc protu
lit. Pater inquit. si aliqua porcō
michi fuerit restituta: recipiam an
non: Respondit. Quidquid rehabe
ueris: accipias in noīe dnī. Me
lius est aliquid. quā michil. Abit
ille. venit ad castrū: mīcū abbis
et fratrū. cū cōmodis deferēs tirāno.
Et quia simplicitas iusti sēdm iob
lampas est contempta in oculis
malorū: tirānus sermones eius
parupendens. et irridens ait. Do
mine exspectare donec prānsus fue
rim: tunc eū respondebitur vobis.
Hora prandij ad mēsam cōmunē
positus est. et cibaria cōmunia. car
nes scilicet in bona quātitate. et
sicut ceteris sunt apposite. Vir sēs
uerbi abbatis sui reminiscens. et
carnes que tam laute ministrabā
tur. de pecoribus monasterij sui esse
non dubitans: quātū et carnibus
sumere potuit. cū ceteris ne mobe
diens esset manducauit. Dnīs cat
tri et opposito cū vxore residens. et
quia monachus mādūcaret carnē
satis considerans: finito prandio
hoīem vocauit sēcū. et ait. Dic
michi bone dnē: solet cōuētus ur
mādūcare carnes: Respondente illo
nequaqm: adiecit. Quid cū ercāt:
Nec minus inquit nec extra carnes
comedūt. Tūc tirānus. Et q̄re vos
comedistis hodie illas: Respondit
monachus. Cū abbas meus huc
me mitteret. precepit michi: vt qd
quid et pecoribus rehabere possem ac
cipere non recusarē. Et quia michi

constabat carnes appositas fuisse mo
nasterij mei. cū quia timeat michi nil ā
plius michi fore restituendū. nisi quātū
cenuliz capere posse: comedi propter
obedientiā. ne offitio uacuus redire.
Et quia deus simplicē nō probat nec
patitur manere impijs. saluter cont
illū audito eius uerbo. et simplicita
te eius motus: ymmo a spū scō qui
pos eius loquebatur admonitus: res
pondit uir nobilis. Respectate me
hic: ego consilium habebo cū uxore mea
quid uobis faciā. Ad quā cū uenisset
et sensu et uerba p ordinē recitasset: ad
uenit. Timeo celerē dei sicq me iudicā
tuir iste tam simpler et tam rectus
aliquā mīe a me passus fuerit repul
sam. Similiter et illa respondit: qā
eodem spū accensa fuit. Reuersus ad
senē: ait ad eū. Bone pater: propter
sanā simplicitatē uiam. quē me ad
insediam tulerit: monasterio uīo
quidqd adhuc de pecoribz est restitu
am: de illatis a me iuuijs inquātū
potero satisfaciā: et nūqm ab hac
die illud turbabo. Ad quod uerbum
senex gratias illi referens. cū rapīa
ad monasteriū letus rediit: et abbē
et fratribz stupentibz uerba potētis
retulit. Pacem ab illo tempe habē
tes: quāta esset uirtus simplicitatis
exemplo didicerūt. Ecce hic exēplū
q opus aliqū malū per se. propter
oculū simplicem efficiatur lucidū et
bonū. Reuera monachus idem cōe
dendo carnes et hoc in castro peccasset:
si simplicitas illū non excusasset. Qd
autem nō solū nō peccauerit. sīmo
etiam meruerit: iet certius ostendit.

Ro. Peccant ne illi qui monachis
cenūtibus carnes. sagimē. uel ius car
nīū apponīt. et illos aliquo artificio
ut comedāt decipiūt? Ro Non uide
tur peccare si eos impellit necessitas
hospitalitatis: uel quod dignius est
seruor caritatis. Excusat a
peccō ignorātia uel simplicitas: mīs
trantem ut diri caritas. Ecce exēplū

De cristiano decano bōnēse q abbī
pisā sagimīe cōditā apposuit i sēplin
tate.

Bone memorie xpianus
decanus bōnensis uir bone uite
et ualde litteratus qui apud nos defū
tus ē nouiter: cū in infirmitate hospi
talitatis plurimū ferueret. hec qdā
hermānū abbatē de hēnenrode quō
dam decanū scōr apl̄ōrū in colonia.
uirū eque litteratū ac discretū: ad
mensam sua suscipiuit. Et cum nō
esset ibi pulmentū sine carnibus.
secrete precepit ministro ut lardū
extraheret: sicq pisam abbati appo
neret. Comedente illo simpliciter ap
posita. monachus eius qui tam sī
pler non fuit. pinculā lardi in scut
tella sua reperiens: abbati mor os
tendit. Qua uisa: statim scutellam
auertit abbas propter consuetudīē.
Venientibz eis sua: abbas de auto
ritate monachū arguit dicens. sta
le habeas quod hodie abstulisti in
pulmētū meū. Si tacuisses: ego ig
norante comedens. cōedendo non
peccassem. Facto huic contrariū
recordor fecisse dantelem sonante.

De godeschalco monacho qui in

Sybergh arroceas sagimine coctas man

Tempe quodam ducunt Ca. iiij.

Cū idem daniel tūc prior noster pranderet in sigebergh. et esset cū eo frater godeschalcus de uolmuntsteine monachus simpler et iustus: apposite sunt eis a fratribus eiusdem cenobij. arroceae in sagimine decocte. Quod prior mox odoratu percipiens comedere noluit: nec tamen monachis comedere prohibuit. Finito prandio cū loqui possent: dixit godeschalcus priori. Dic prior: quare nō comedisti de arroceis: Valde enim erant bone. Respondit ille. Non mirū si ualde erant bone: quia ualde bene erant sagimmate. Et quare ig hoc uobis significastis michi: Respondit prior. Ego nolui uobis auferre cibū uestrum. Nolite contristari: quia ignorantia excusabit uos. Erat enim idem daniel uir literatus: et ante conuersionem scolasticus. Mou Nō mirror q monachi quinq; deputantur in sagimine et carnium pinguedine: sed q tam simplices sunt aliqui. q in grossa substantia. id z in ipsis carnibus sentire possunt. Satis admiror. Mo Puto hoc quinq; fieri propter caritatem ministranciū. Cū scs theophilus alexandrinus epc. tempore quodā plures ex sanctis patribus ad prandium inuitasset. eisq; carnes ex auibus apposuisset: putabant se omnes oleera comedere. donec ab ipso proditum est. qd apposita fuerat. Non enim erat illis usus cū gustu ablatus. sed propter caritatem ministrantis

tantis diuinitus immutatus. Sic pene eqm dns eustrudus decanus sū andree temptibz meis. Hoc etiam nouetis: q ex diffuentudine sacram discernendi inter cibos gustui mutatur. Non enim mirū. si dns theobaldus abbas eberbacensis. qui in quadragesima ser anis quibz in ordine fuit. nūqm carnes comedit: sub tūc piscui illas comedendo falli potuisset. Predictus enim eustrudus p numbz monachis carnes apposuit: et illi comederūt. Mou Cassum hūc plenius nosse uellem. Mo. Vir humilis uenerabilis uita. tantus in sedie opibz extitit ornatus ut digna sit poni super candelabrū Cassum de quo queris et reliqua eius opera. que ex parte uidi. et ex prealtis referentibz audiui: fida tūn patum relacione. In eadem enim ecclia in qua decanus fuit literas didicit: et penitus me nūc de uirtutibz eius tam plaucia inuestigasse. De uita dni eustrudi decani sci andree

Igitur eustrudus colonia. Cap. v.

de ejusdem colonienci ciuitatis fuit simpler et rectus et misericorde operibz exercitatus. Qualis et uita ante sacerdotium fuerit. uel qd in adolescentia egerit: nescio. Qd autem ex illo tempore in seruando et sequentibz colligo. Qd talis fuit ingenio. solutus in discendo: et ffis comprehendit. Adeo enim in puerilibz fundatus erat. ut sicut ab eo audiui. iuuenis scolas regeret et plurimos tam uerbo qm exemplo. non

De simplicitate

solū ad discendū. sed quod plures erat
ad bene utiūdū informaret. Ordina
tus sacerdos ecclām in sighberch proch
iam scilicet bonā. id est oblationibz
pingue regendā suscepit: in qua scien
tiam in actum produxit, foris non
mansit peregrinus: ostiū eius patuit
uiatori. Pater erat uiduarū: conso
lator orphanorū: lima pcōrū. Nam
ēt in domo eius plures nutriebantur
scolares. et esset columbine simplici
tatis. tempe illo quo matura erant
cerasa: dicebat cellerario suo. Bone
iuuenis pueris ut ascendant arbores
et de cerasis comedāt qntū uolūt et
quātū possūt. nec est necesse te alia
cibaria dare cibaria. quia in illo cibo
tantū delectantur. Non hoc dicebat
et aliqua tenacitate: sed et multa
cordis sui simplicitate. Quod cū p
dies aliquot sīl fuisset. et licentia
pueris esset concessa sicut eis placuit;
ait illi cellerarius. Certe dne nisi pu
ri alibz ecām utantur cibariis: cito
deficient. Et acquiescunt stare. Item
Post hec factus est colonie in ecclā
sancti andree canonicus: et nō multo
post ob uite meritū in decanū sibi
matus. Qui licet uite esset irreprhē
sibilis. et polleret in uirtute castimo
nie: maxime tamē feruebat in ope
ribz misericordie. In prouisia scī pauli q
ardnat ecclē sancti andree. pauper
uidua non fuit cui latens ignora
ret: quā suis eleemosinis non uisi
taret. Tantū panis et eius mensa
oshatim mendicantibz dabatur: tū
ens et eius manibz ē gazophylacū
ēpi id est in manus pauperū mule
batur: in multis qui eius ānuos red
dytus nouerant admirantur. Item
Habebat enī cognatū fridericū
nōīe. eiusdem ecclesie canonicū: offi
cio cellerariū. Iste amīculū sepius
arguere consuerat. de indiscreta libe
ralitate: et ipse uersa uice increpaba
tur ab illo de nimia parcitate. Habe
bant enī cōmunes expensas: et idcir
co satis grauabatur fridericus. qa
quidqd capere poterat furanus oc
culte dabat pauperibz. Tempe quodā
idem fridericus de offitio suo multos
et magnos habens pocos tenebat.
et in pernas fremauit, easqz in co
quinā tempe congruo reseruādas
suspendit. Quas deinde temperiter
intuens. earūqz suspendio satis gau
dens: cū nullā ex eis a cognato pcē
posset uel prestinere: dolū sanctū.
dolum pium. dolū memoria dignus
simū ex cogitauit. Quoniam nem
nem sensit esse in coquina. quam
latenter intrans. et nōnūqm nac
ta occasione pueros emittens: scala
suspensorū ascendens. et ex ea pte
pernas qua muro cōiugebantur: os
pete usqz ad medietatem incidit. In
teriorē uero integram reliquit: ut
aliarū incisiones celarentur. Ista p
cies multos facebat: carnes abscī
sas uiduis. egenis. puipillis distribu
ens. Quid plura? Tandem furtū ei
familiaris cognoscitur: fur queri
sed reus inuenitur. Furtū clericus
silet: et cū ille fratrū pbēdā
et totius anni subsidia se pdidisse

conquerétur: iur sēs uerbis quibz po
tuit eū lenire studuit dicens. Bone
cognate melius est ut modicū detrim
pacianis: qm̄ pauper fame moriat.
Bene tibi dnis restituet. Quibz uerbis
placatus tacuit. Alio tempe eiusde
eo ad sēm gerodē. puto q̄ in sollempn
nitate fuerit eiusdem mris. pauper
quidā eū impetuosis clamoribz seq̄
batur. et cū non haberet quod illi dare
posset: scolarem se sequētē paululū
antecedere iussit. Secedensq̄ in angu
lum iuxta ecclam bte dei genitricis
marie. ubi eps in die palmarū con
suetudinis est populo facere mdul
gentiā: quia aliā uestē eruere non
potuit: aspiciēte paupere femoralia
soluit. et cadere dimisit. Que ille leuās:
gaudens discessit. Quam uirtutem
eū uir sēs occultare uellet. mutu dei
tali occasione posita est sicq̄ candela
brū: ut posteris esset in exemplū. Re
uersus a scō gerone eū ad primas
sederet. nec pelliceū se calefacturus
sed in consuetudinē leuaret: dixit ei
prefatus fridericus. Leuate pelliceū:
et calefacite uos. Erat enī frigus: et
ipe senex homo erat. Respondente eo
non est necesse: subiunxit ille. Sans
pium q̄ non habeatis bracas: hi ipm
in rubore uultus eius considerans.
Tandē ille confessus est. sibi illas di
lapsas fuisse: tacta uirtute. Ad qd
uerbū clericus subridens: p̄ aut os
hec publicata sunt. Na. Tale aliq̄
non legitur in actis sancti martini.
Plus fuit bracas dare: qm̄ pallium
diuidere. Na Propter hec aliaq̄

eius ma facta. quidā dicerēt mīqm̄
se legisse de aliquo homine qui tante
fuerit erga pauperes compassionis
tante misericordie ac pietatis. Vesti
menta sua pauperibz pene sine distrib
cione distribuit: et cū algēt aliaq̄
miserentur. de illis simile faciebat.
Semp̄ habebat in corde illud salutato
ris: date et dabitur uobis. Cōpassius
est ei uenerabilis plebanus sēi iacobi
dnis euerhardus. cui memini in dis
tinctione. iiij. capl̄o. xcviij. quibus
erat in dno cor unū et aīa una. Cū q̄
uellet ei uestem aliqm̄ dare. ut illa
diuitius uteretur: dixit. Ego uobis
hāc uestē accōmodabo. Nota Primo
q̄ multū liberalis fuerit erga hospi
tes: qui sic profusius exercit erga pau
peres. Mo Quāta illos caritate sus
ceperit: sequēs narratio declarabit.
Qū die quadā uiros religiosos. nō
michi constat utrū fuerit alterāēses
uel p̄monstratēses. in hospitio suste
pisset. et ubi regulares deessent. pisces
q̄ non haberet: dicebat coco suo. Pis
ces non habemus. monachi sēpius
sumt et esurīt: uade accipe ecclīā et
ossilz eiechis cū piperamētis prepara
sicq̄ appones et dices. Comedite de bo
no cumbo. Quod cū fēn fuisset: illi
sicut homines utri et simplices. homini
hospitis et simplicis piū dolū non
obseruantes: nichil etiam tū propter
regulare silentiū. tum propter cōsci
entiā interrogātes: apposita pro pisce
comederūt. Scutella pene euacuata
cū unus auricula porcina reperisset
et sūmo uidente decano ostendisset:

de simplicitate.

aliquid indignaciois simulans simulat.
Comedite pro deo: monachi non debet
esse tam curiosi. cumiz etiam annes haliz
humani generis inimicus diabolus
tamis iniquitatis fundens. illuqz turba
re volens: uisibiliter tempore quodam
se eius obtutiz obiecit. et uersiz hiis
eum alloquens. disparuit. Mors et
emphificat q' longius haut tibi restat
Ora. nec scolumus amplius ensfride
ris. Vides qnta sit uersutia diaboli
stulicia: In quo uirtutem sancti putabat
se impedire: in hoc illum promouit.
Iam postea circa annos triginta vix
it. tanto in operibz iusticie feruentior
quam prophetatus est morti fore vi
cinior. In quadam sollempnitate cum
eii dnis adolphus maioris eccle decanus
postea coloniensis archiepc. ad conui
uium suum mutasset: retinuit ille dicens
se magnos hospites habere. Dicta
missa cum ad domum suam uir bnis fes
tinaret: godefridus eius concanonicus
maioris decani notarius. qui michi
ista recitauit. de fenestra solarij porte
clericorum respiciens: uidit plures pau
peres illum sequentes. ex quibz alij claudi
alij ceci fuere. Et cum non possent tra
ere lapides qui platea illic diuidunt.
ipse cum esset etatis decrepite. manum sin
gulis porrigebat. Statim clericus
dmino suo ad fenestram uocans. ait.
Ecce dne. isti sunt magni hospites quos
tuamis meis dicebat se habere: et no
modicum edificatus est uterqz.

Aliud quoddam precatus aptus silet
hunc ego de illo audi. In anniuersario
dni brunonis coloniensis archiepi
ecclesiis conuentualibz ad ecclesiam sci
pantaleonis mris. quam idem bruno
extruxit. confluentibz. cum decem missa
pro alta eius. priores secum instantum
refectorium pransuri intrassent: dnm
ensfridum nesciuo quot pauperes seque
bantur ad ostium refectorij. Quem cum
refectorarius introducere uellet. pau
peribz exclusis: commotus ille clamaui
it. Ego sine istis hodie non intrabo.
Monebatur prudentissimus pau
pes esse amicos dei. camerarios celi:
bene hiis in memoria consilium filij
dei. Facite uobis amicos de mamona
iniquitatis: ut cum deficeritis tem
piant nos in eterna tabernacula.
Hinc est q' tempore quodam cum positus
fuisset ante reliquias monere intra
tes ut darent elemosinas ad edificia
ecclesie. cui tunc custos erat: hiis uerbis
populum alloquitus est. Boni homines.
bene uidetis. qm grandia disposita
sunt hic edificia: bene quidem facietis
dando elemosinas uestras ad illa: me
lius tamen et tutius in pauperibz
eas locatis. Hanc predicationem bone
memorie. fridericus monachus nostri
mirans cum militibz ecclesiam sci andree
nunc audiuit: michiqz postea sepius
illam recitauit. Personas dei
timentes. ut ipse illarum meritis esset
particeps: de suo stipendio pascere
curauit. Vnde et uenerabilem illam
inclusam ordinis nri dnam heylewam
secum nomine suum uere sanam: cum cella
monasterio sci andree adherebat.
de sua prebenda quo adiuuit sustin
tauit. Aliorum enim elemosinas beata

illa recipere recusauit. Solebat autem
mopes appellare thezauros celestes:
quos tinea non demolitur. et quos fu
res non effodiunt nec furantur. Vnde
sicut supradictum est. multo illi amplior
cura fuit de consolatione pauperum:
quam de edificijs uel thezauris et orna
mentis perituris ecclesiarum. Item
Pauperes pauper manus ulcerosas
et ualde neglectas habentes. quem secreti
us expulsabatur ad mensam suam posuit:
et de scutella sua comedere precepit.
Mo Satis admiror decanum huius pieta
tem. humilitatem. simplicitatem. Mo.
Audi vnde amplius miteris. Quis
quidam colonensis nomine lambertus:
familiaris illi erat. et iuxta mane
bat. Iste cum die quadam cum supradicto
godefrido notario cenaret. et consabu
larentur de elemosinis domini christi:
aut me audiente. Dicam uobis qualiter
me tractauerit. Tempe quodam mun
dauerat me et uxorem meam. ad cenam
suam. Sedentibus nobis in mensa cum illo
diu eramus ferculum aliquod exspectan
tes: nichil ante nos preter solum panem
habentes. Et quia bene noueram
consuetudines eius. uocauit ad me
vnum de pueris: in aurem illi hec dicens.
Dic bone dabitur nobis aliquid ad
comedendum: Respondente illo nichil
habemus. sufficienter enim nobis fue
rat preparatum: sed dominus meus antea ho
ram refectionis coquinam intrauit. et
preparata cenam nobis reclamantibus
pauperibus diuisit. Tunc ego subridens
eundem puerum ad dominum meum misi: et
tantum est de cibariis allatum. ut omnibus
commun nris sufficeret. Die quadam
cum coquinam eius intrassem. et asseres
nescio quot uersarentur ad ignem:
dixi in corde meo. Certe prouidat bui
familiam suam decanus iste. Assatis iu
ueniebantur qui intrauit: easque arcisis et
per scutellas ordinatis. iuduis. atque
egentibus totaliter misit. Sepe mule
bantur et anseres et pulli. tum et
officiales decanie: tum et domo. qua mihi
cum ueneradantur cognoscentes eius
caritatem. Et quia mulier fuerat pie
tatis: quidquid et eius siue fratribus
siue alijs suis uicinis mutuare uolunt.
ut statim comederent. non viuum. sed
occisum transmisit. Tante ut sepe dum
circa pauperes compassionis fuerat:
ut quique faceret. quod sed in humanum
iudicium minus rectum uidebatur. Item
Quis quidam de colonia. sicut michi
retulit quidam et sacerdotibus sum andem
uxorem propriam nimis diligens: sepe
illum affligebat. Propter quod illa
furata est et pecuniam in bona quanti
tate. Cui cum maritus crimen imponeret
et ipsa fortiter negaret. timens ab illo
reprehendi: pecuniam proiecit in cloacam.
Postea dolens de facto. ad decanum uenit
furtique causam per confessionem aperuit.
et sans puto intrum scim illi suasisse ut pe
cuniam marito proderet: sed quia illa
cum iuramento negauerat. facere non
audebat: timens propter hoc amplius
affligi. Cui decanus respondit. Si po
tero pecuniam habere sine nota. iusti
detur pauperibus: Dicente illa. hoc om
nimodis desidero: post aliquot dies
decanus locutus est cum. Vis michi

licenciam dare ut purgari sanam doctrinam, et si aliquid michi dñs ibi dederit inde tollam. Sacens ille eum uirum sanum esse. cogitans quia deus aliquid ei reuelasset: licenciauit. Purgata est doctrina. iucta est pecunia: et infra paucos dies p manus hoīs dei pauperibus erogata. Mori In hoc loco possit detractor figere dentem. Mo Tria uidentur eum hic excusare a peccato. primū q pecunia eadem sicut mariti ita et femine fuit. Sed in. q pdiua fuit: et q propter confessionem prodere non licuit. Tertiū. q pauperibus eam distribuit: nquissime caritas que eum ad hoc instigauit. Solent enim sacerdotes sepe licenciare feminas. ut marmis suis altaris et in misericordibus rapiant: et indigentibus largiantur. Sed et aliud quoddam. quod magis huic disputabile fuit. Cum nichil haberet ad maducandū. pistrinum fratrum intrauit. et cum essent panes ordinati et compositi in tabula ad deportandū: cui essent illi uel illi: pistorem interrogauit. Expeditus a singulis a pistore: panes illos qs nouerat esse diuites. in domum suam deportari iussit dicens. Illi habūdant et ego nichil habeo quod comedam. Mo. Quomodo excusabitur hoc factum? Mo Multa licent sanctis que hijs qui sancti non sunt nō licent. Vbi spiritus dñi: ibi libertas. Vnde auctoritas. Habe caritatem: et fac quidqd uis. Excusauit eum caritas: excusauit eum necessitas: excusauit eum auctoritas: excusauit eum simplicitas. Caritas. quia consolando pauperum fecit eum egere. Necessitas uero. que legem non habet. de qua rodulphus maioris ecclesie in colonia scolasticus: sic discipulis suis dicere consueuit. Antequam fame moreer: de peditis rapiam aliquid quod comedere. Excusauit eum quodammodo auctoritas: quia detanius erat et pater fratrum. Fraternitas. quia iudicabat omnia omnibus debere esse communia: sicut et sua omnibus fecerat communia. Cum iam ex defectu corporis etatis qs senilis. diem mortis sue sibi imminere sentiret: ne pauperem spiritum aliqua terrena possessio repatriatem oneraret. domum suam uendidit: Pauciqs illius non cognatis non amicis. sed xpi pauperibus propriis manibus diuisit. Mouebat eum concanonicos manu fideles: post mortem minus esse fideles. Cum cum diceret is qui domum emerat. quidam ecclesie illius sacerdos atqs canonicus nomine conradus: dnē ego uolo habere domum meam. Respondit ille ualde simplicter. Bone conrade: homo sum decreptus et senex: cito moriar: expecta paululum bene habebis eam. Vbi uis ut maneam interim: Ille uir bonus de necessitate fatens uirtutem: satis patienter expectauit eius obitum. Tanto igitur pietatis erstitit uir bonus. ut sepe in porticu ecclesie sedens. cum pauper missa quem de memore collegerant oneratos per terre cerneret. emeret ipse: non ut eo in aliquo indigeret: sed ut pauperes a labore liberaret. De quo

etiam retulit michi Renerus monachus
noster: quique eiusdem ecclie scolasticus
qui die quadam cum pauci quidam plurima
flabella portaret uenalia in ima dicta
porticu nec uendere posset: sibi illum
dixisse. Renere: eme flabella ista. Cum
ei diceret. domine non eis indigeo: respon
dit ille. Eme et da amicis tuis. Cui
emit illa. faciens compassionem deceptum
sui tantum esse in causa. Misericordie
uisceribus ita habundauit, ut sustinere
non posset inquantum uetare potuit.
ut aliquis cederetur uel iniuriaretur.
Die quadam cum in scolis clamores ci
uisdam canonici qui grauiter excesse
rat. et a quatuor scolaribus ad uerbe
randum tenebatur pterriens audisset
scolas intrauit: et sicut leo
accurrens. baculum quoque contra scolasti
cum et suum concanonicum leuans. puerum
de manibus eius liberauit. Quid a
gis inquit tirane: Positus es ut
scolares doceas: non ut occidas. Ad
quod uerbum ille confusus obmutuit
Quante fuerit patientie: lectio sequens
declarabit. Die quadam sedente eo
sedem consuetudinem in ecclia. sicut pu
to inter nonam et uesperam: scotinus
quidam homo miserabilis. et frequen
ter ebrius. presbiterique honore. prius
indignus. ad solum solus accessit: et
capucio illum trahens extracto cultel
lo. inmatus est ei dicens. Si non dede
ris michi aliquid: modo te occidam.
Nutu dei canonicus quidam iuuenis
et fortis sequentes. scotinum dure sacer
dotis abstraxit: quem cum cedere uellet. morte
que dignum iudicaret: compescuit eum
uir mitissimus dicens. Ne turbens
frater. uide ne ledas eum: in toto enim
fecit hoc. Nemini reddidit malum pro
malo: quia simplicitas columbina
regnabat in illo. Et cum esset ut sepe
dictum est mire mansuetudinis: ferebat tamen
zelo iustitie. Tempore quodam obui
am habuit abbatissam sanctarum
uirginum uidelicet milium. Procedebant
illam clerici mantellis grisis mon
alium circumamicti: sequebantur domi
celle et pedissequi: uerborum mutilum
aerem replentes. Decanum uero mo
pes sequebantur: elemosinam ab eo
postulantes. Accensus uero uir uehe
zelo discipline: cuncti audientibus
exclamauit. O domina abbatissa. ma
gis deceret uiram professionem. plus
uiram decoraret religionem: ut uos
sicut me sequeretur pauperes. non
histriones. Et erubuit illa ualde:
nichil presumens tanto uiro respon
dere. Tantus et meruit amor iu
stitie. ut die quadam. cum nescio quis
quod audiente loqueretur de mala
uita clericorum: quasi ex abrupto lo
quenti responderet. Vinum esse liquor
uituum. Ac si diceret. De radice ma
la non potest surgere arbor bona.
Floruerat enim paucos esse clericorum.
canonice intrassent: ita ut non esset
sanguinite. id est a cognatis introduc
ti: uel chorite. id est per potentiam mag
norum intrusi: uel symoniace. pecu
nia scilicet uel obsequiis intromis
si. Ma. Hoc uitium huius temporis
ualde regnat in clero. Ma. Verum est
maxime in illis ecclesiis in quibus

de simplicitate.

prelati sine electione stipendia por-
rigit. Rudolphus enim epc leodiensis
tam simonia glorabatur. ut tempe
quodam prebenda eccle sue cuiusdam a
se uendita. pecuniam ipam ingremio
teneret: et multis coram eo positis dice
ret. Ego uale ecclesiam leodiensem di
rau: ego redditus illius ampliau.
Prebendam enim quam antecessores mei
pro decem marcis uenderunt: ego ad
quadraginta marcas perduxi. Et qa
ut sos paucos consideraui canoni
cos simpliciter uiuere: paucos
iudicaui in eis simpliciter uiuere.
Habebat etiam cum zelo iustice. a
more et studium regularis discipline.
Nam post eum usque adhuc temporis non
fuerit deceptus in illa ecclesia: sub
quo tantum uigeret disciplina. Etiam
cum esset in etate octiduna. usque ad diem
mortis sue. non patiebatur se aliquin
ebdomadam diuini seruitij preterire.
Sepe missam in conuentu celebrans. alte
nis brachijs ne caderet sustentabat:
alleluia festiuis diebus sicut ceteri ad
gradum ipse cantauit. Alijs exercitijs
de oratorio ipse raro nisi ad prandendum
exiuit: et ante altare sce crucis resi
dens illic horam hore continuauit.
Publice penitentijs ita erat paratus.
ut frequenter cum illis in porticu sedes
cartulas legeret. consolacionem ipen
deret. omnium suffragia scribi faceret.
Tame erat humiliatus. ut cum omni
esset supremus tam etate quam digni
tate: ceteris precipuis sollempnita
tibus. semper pene locum chori nouissi
mum teneret. Vestimenta eius satis
erant despecta et humilima. non
grisea non uaria. sed cuiusdam
generis pilleo utens. Mo. Quid est
q' de tanto uiro nullum refers miracu
lum: Mon. Quis maior iohanne bap
tista: Nullum signum fecisse legitur: qd
de uida prodiuore euangelium prodit
Vnde quibusdam mic in xpi nomine
miracula facientibus: ipse in fine dic
turus est. Nescio unde sitis: discedite
a me omnes operarij iniquitatis. Mi
racula de substantia sanctitatis non
sunt: sed signa sanctitatis. Item
Volens dns militem suum emeritum
remunerare post laborem: tali illum
ordine uocauit ad glam. In uigilia
dnice resurrectionis cum exspectaretur
ad diuinum officium eo q ebdomadarius
esset: repente cepit uiribus destitui.
Vocatus est supradictus senerus.
qui per tactum uene illius. in iamuis
mortem sentiens. de sacra iunctione
cum monuit. modicum medicine confo
tatiue ori eius imponens. Quam
cum ille exspueret et diceret. ego missam
in conuentu celebrabo. respondit. In
hac uita missam nunquam celebrabitis.
Quo audito se iungi petiit: et cum
fratribus psalmos et letaniam decan
tauit. Circa horam nonam cum xpo red
didit spm. sociandus spiritibus iusto
rum. Sequenti die post scm paschae. cum
tumularetur: dns euerhardus sm
iacobi plebanus. cuius uitam uirtutibus
plenam in distinctione. iiij. capitulo
xxviii. descripsi: in audientia multo
rum tale de illo testimonium dedit. Ho
die inquit hic terre commendatur

caro sanctissima que sup terrā uixit.
Et quia de miraculis questio fuit. p̄
mortem signis non caruit. Item ∞
Sacerdos quidā et stipendiarius ec
clesie nōie adam. sicut michi retulit
ore suo. cū ipe quodā uehemenci missio
capitis dolore torqueretur ad sepul
chrū eius accessit. et in hūc modum
orauit. Onē inquit propter merita
huius sancti uiri. minga dolorē capitis
mei. Qui mox erauditus sanus abcess
sit qui infirmus accesserat. Multa
adhuc alia fecit iustus iste qua memo
ria digna. que studio breuitatis sūt
omissa. Ad Vtinā essent tales omīs
decani. tam simplices et tam sā. Ad.
Recordor mīe alterius cuiusdā decani
uiri simplicis ac deo digni. de cuius uir
tutibus quedā michi nuper retulit ma
gister iohes decanus aquensis de ea
dem ciuitate oriundus in qua idem
iustus fuerat decanus. que tecū com
municabo. De uita dñi Hermānī
decani hildensheimensis ecclesie. vi.
Fuit nrīs temporibus in hildensheī
mensi ecclesia uir bonus deoq;
carus nōie hermānus. uariis uirtu
tibus et uirtutū operibus adornatus.
Vigiliis sās. orationibus ieiuniis. et omni
bus sedule deo omnipotenti studuit pla
cere. Omnibus operibus humanam generis
inimicus irritatus. cū illū multis mo
dis impedire. dicere et solitus erat.
O multū male drabole. ut quid tan
tum uigras. Tempe quodam cū arbus
culam in pomario suo plantaret.
et trūco illius duas uirgas inserit
una aruit. et altera cōualuit. Mor
signū petens a dño. aut. Rogo te ope
rens. ut si uolūtas tua sit ut sacerdos
fiam: fac ut sicculus hic aridus re
uiuescat. Mira ēpū clemencia. Iam
uirga arida sicco ceptr animarū
tempe suo fructificare. Sic ēq uirtus
diuina que aaron primū sacerdotem
per uirgā aridā contra naturam
floccentem in sacerdocio confirmauit.
hūc uirū sacerdocio dignū eadem
uirtute preostendit. Post aut mor
tem cū quidā eius clericus euchar
dus nōie cui ecclesiā uiuus cōtulerat
uisū perdidisset. et cotidie ad illius
tumbam de sanctitate ac pietate eius
spem hās. oraret: postulans sepe
merita dñi sui illuminari. sanctus
hermānus die quadā uisibiliter illi
apparens. aut. Quid uis ut faciam
tibi. Dicente ceco. Onē ut uideam:
uoce euangelica sānis illi respondit.
Respice: nam fides tua te salūm fecit.
Eadem hora clericus lumē recepit.
et quia dñs mirificasset sānū suū in
seipso experiens. qm̄ dñs uirtutes
egit. Postea cū quidā egrotus ad mi
moriam mrīm fuisset deportatus nec
sanatus: consilio cuiusdam iam dñ
confessori notū fecit et cōmaluit. sōm
est ut in anniuersaria die dñi hermā
ni ecclesiam intraret. et cōpulsantibus
campanis cū ille causam inquireret.
et quidam ei responderet. hodie est
dies anniuersaria dñi hermānī eccle
hius qnq decani. uiri boni et iusti. et
dicenda est missa in conuentu pro eo.
respondit homo. Rogo. ut ostendas
michi sepulchrū eius. Quod cū ille

de simplicitate.

fratrem, et iste ibidem dulcissime ac deuo
te oraret: cantor ecclé hoc considerans
hominem solus cõuenit, causamq; omnis
inquisiuit et agnouit. Sicq; per os
peregrini. ostensa sũt merita domesti
ci: et quę fres habuerant hactenus te
camũ. mĩc ꝓuocare ceperũt ut patro
nũ. Mo. Karas sũt ista temporibꝫ mĩis.
Mo. Ego supradicti decani opa pieta
tis. huiꝰ decani prefero miraculis. Illa
enim ut diei sem fatuũ: ista sem osten
dit. Ma. Satis placet quod dicis: si
adhuc aliqua nosti de optimis simplici
tatis. referre ne pigriteris. Monach?
Dicam tibi historiam hominis simpli
cissimi p naturã: per quã satis cog
nosces quãtũ deo placeat sca et pru
dens simplicitas. que habetur per
gratiam. De simplicitate wermbol
di canonici sci geronis coloniensis. vii.
In ecclesia sci gereonis martis ciuitatis
coloniensis. mris temporibꝫ canonicꝰ
quidã erat wermboldus nomine:
genere nobilis: diues satis in eccle
siasticis stipendiis. Hic tanta simpli
citatis fuerat: ut nullius rei summã
caperet. nisi quãtũ ex paritate nũi.
uel ꝓparitate colligere posset. Cũ tpe
quodã multas haberet pernas in
coquina sua pendentes. ne aliqua ei
subtrahi posset. mirauit. et in hunc
modũ eas numerauit. Ecce perna t
eius socia: ecce perna et eius socia: sic
q; de ceteris. Vna ex illis nequitia ser
uorũ subtracta. cũ iterũ intrasset:
ꝓpares fuerunt et exclamauit. Vnã
ex pernis meis pdidi. Cui serui subtri
dentes responderũt. Domĩe: bene sufficit.
Illoq; educto cũ una iterũ subtracta
numerũ parificasset. et sic inductus
sedo eas numerasset. pariq; repperisset:
satis iocunde dicebat illis. Ecce uos domi
nus diu poterã tacuisse. Quando
seruis sibi cõtinua facere uoluerũt: du
cerũt ad illũ. Domĩe quare non prouide
tis uobis. ualde enim infirmus estis?
Quibꝫ cũ diceret. unde hoc nostis bo
pueri? Responderũt. Bene considerami
m capillis uris: eo q; mistam sint. Quę
in lecto recliniãtes: cubitis delicatis
quasi eius infirmitati preparatis. se
ipsos refecerũt. Audiens tantã simpli
citatẽ rusticus quidã negũ et astutiꝰ:
et quia seruus eius esset originarius
ab omnibꝫ actauis suis confinium. Mo
ponu inquit domĩe ut res uestre tali
modo distrahantur sufferre. uel q; sic
negligantur. seruus enim uester sum:
iustũ est ut nobilitati uĩe seruiam
et que uĩa sũt fideliter custodiam.
Quid plura? Cõmissa sũt ei omnia.
Qui noctibꝫ cũ domĩs eius iuset domu
tũ. ad primas cũ seruis sedit: et po
tationibꝫ uacauit. Cũ uice quadã
ioculatorẽ introduxisset. et ille dul
cedine fiale dominicanẽ excitasset:
surgenti seruus occurrit dicẽs. Quo
uultis ire domĩe? Respondente illo. me
lodiam audio dulcissimã: sed nescio
ubi sit. seruus subiunxit. Redite ad
lectũ uĩm: monachi tuyacenses in
tegannis cantant. Ma. Duro q; per
cent: qui sic simplices irrident. Mo
Hoc fieri teneas. Audi quid sequ iob
dicat. Deridetur enim iusti simplici
tas. Sicq; quę locũ dicat hic grego

rius. Justorũ simplicitas irridetur: quia ab hui⁹ mũdi sapientibz. puritans intrus fatuitas credimur. Omne eñ quod innocenter agũt ab eis pro cul dubio stultitia putatur: et quid quid in opere veritas approbat. carnali sapientie fatuũ sonat. Ad hũ. Videtur michi uir iste magis fuisse stolidus qñ simpler: quia simplicitas prudentia carere non debet. Ma. Prudentia in precauendis malis consistit: cui⁹ uirtutis expers nõ fuit. Ideo diuino nutu factũ est, ut in cellia sã gerentis cui⁹ redditus multi sũt et ampli. cellerarius efficeretur. Et sicut legitur de sõ ioseph. cũ nichil nosset nisi panem quo uescebatur nec hor ad plenũ: dñs cui accepta est simplicitas defectũ eius supplebit: et omnia ad que manu⁹ suas miserit benedicam. Die quadã intrans granarium ecclesie. cũ plures cattos l. annona discurrere uidisset, nec horam cauitulũ expectare potuit. Prosternens se ante pedes decani. officij sui petiuit absolutionẽ: clauibz resignans. Dicente decano et fratribz. Bõe dñe wernbolde quid habens. cur ista facis. respondit. Quia nõ possum uidere damnũ ecclesie. Quale ergo uis damnũ? Et ille. Hodie plures cattos uidi in granario: qui totam annonã uestrã deuorabũt. Rogantibz illis et dicentibz. cattis annonã nõ comedũt sed mũdant: ut claues recuperet uix obtinuerũt. Cum eo eñ ducentur et bñdixerat eis dñs propter simplicitatẽ illius. Vice qdã cũ diuerse monete. et diuersis reliqz pecuniã haberet: quidã ex seruis eius partem furtiue tulit et fugit. Quo cognito. cũ grauiter lamentaretur. consolantibz se respondit. Ego non defleo damnũ. sed periculum denarij datiui non sũt: miser capiatur. et si pro eis fuerit damnatus ego reus mortis ero illius. Ad hũ. Tres uiri temptibz istis non eligerentur in cellerarios. Ma. Sicut mutata sũt tempora: ita et homines. Nam uelqz hodie frequẽter contingit ut sub prelatis et officialibz simplicibz. domus religiose in exterioribz proficiant. et sub astutis et in scola mũdi exercitatis non proficiant. De simplicitate cuiusdam cellerarij in briewilre.

Apud monasteriũ sã Cap. viii. Nicolai. in briewilre mõchus fuit simplicissim⁹: nõie cuiamus. Huic abbas cellerarij officiũ dirigit. Deus uero qui amator est recte simplicitatis. omnia opa eius dirigebat: ita ut tempore prouisionis eius plus habũdaret domus in omnibz necessarijs. qñ antea uel post. Sepius esset ut et mercenarij. annonã uinũ et alia qñ plura furati sunt: uiceribz et libertis suis ea deferentes. Et cũ seruet et qñqz uideret, et multa cordis pertaniuere se dissimulauit: diuitis intra se. Isti pauperes sũt et indigent: fratribz necessaria non deerũt. Simpler qñqz mimo uel ioculatori comparatur. Si enim illius uerba uel opera. in eorum ore uel manibz quasi ioculatoz non est, sepe insipiunt: ita est de simplicibz.

Vt sic dicam ioculatores dei sunt: sed
q; angelorũ simplices. Quorũ opa
si hij qui simplices non sunt. qnd; q;
facerent: haut dubiũ qd deũ offende
rent. qui m eis dũ p simplices fiunt
delectatur. de monacho de porcero.
A porcero monachus quidã cap. ix.
fuit tamen simplicitatis: ut singlis
pene diebus in balneis. quae ibi ante
ostiũ monasterij naturaliter calef
inter pauperes sederet. et pauperũ
dorsa fricaret. capita ablueret: uel
tunicata mũdaret. Ideo qua re. cum
tam ab abbate qm a fratrib; crebrius
et acrius arguereturnõ propter
hoc dimisit: sed hys uerbis uale
simpliciter respondit. Si ego modo
desisterem: quis pauperib; ista erhi
beret? Qd si alius quem simplici
tas excusare non posset. talia pre
sumpsisset contra abbatis siu ipe
cũ: haut dubiũ qn deũ grauiter
offendisset. Melior enim est obedientia:
qm stultor uictime. Qd autem pdicũ
simplicis opera deo placuerit: seqns
miraculũ declarabit. Tempore quo
dam cũ orationis causa esset colom
ani: in domo cuiusdã abbe hospita
tus est. Nocte eadem cũ signũ matu
tinarũ pulsaretur in ecclesia beati
petri surrexit: illucq festinãs. cum
solarij fenestrã in quo dormiebat
uidisset apertã. ostiũ esse putans p
eam exiuit: sic q; mirabiliter deposi
tus. ad ecclesiam peruenit. Finitis ma
tutinis redeuns: cũ ad ianuã dom?
pulsaret. et interrogaretur ab fro
mittentib; unde uenisset. uel ubi
exiuisset. et eius responsione. q' nõ
per ostiũ sed p fenestrã egressus fuit
cognouerũt. Ipse sibi tamẽ euidẽ
miraculi conscius non fuit. Et cũ
eadem fenestra bene multo nota sa
tis alta sit. non dubiũ qd a sanctis
angelis depositus sit: ut impleretur
in eo quod de capite scriptũ est. qm
angelis suis mandauit de te. ut cus
todiant te in omnib; uijs tuis. In
manib; portabũt te: ne umq; of
fendas ad lapidem pedem tuũ. Qm
fidus custos simplicũ sit dns: seqns
ostendit relatio. Vita engelberti
Homo quidã simpler cap. x.
Engelbertus nomine. de prouin
cia tulpeti natus: ante paucos ãnos
defunctus est. Iste cũ esset ceteris nat?
propter uaria dona quib; hoẽm
eius interiorẽ illuminauerat gra
diuina. in diuersis prouinciis nosce
batur: et a multis magnis q; perso
nis utriusq; seruis ueneratur. In
cappa simplici et tunica lanea mudis
q; pedib; tam estate qm hyeme ma
debat: et puero se regente sic luminia
sanctorũ satis remota sepius uisita
uit. Carnib; mũq; uesdebatur: nõ
lectisternijs. sed modico tm stramen
tis. uel feni noctib; iacebatur. Ego
multa bona de eo uidi: et qe multos
tã uerbo qm exemplo edificauit.
Hic tempe adolescentie cũ nocte
quadã in domo matertere suae ma
trone diuitis. inter alios eius ser
uos se cubitũ locasset: in ipo conti
nuo duo fures parietẽ subfodien
tes ingressi sunt. Qui igne discoop
to et lumine incenso. oculis apertis
intrepide loquebantur. Quos ut

predictus engelbertus audiuit. et fu
res esse non dubitauit. cū seruos et
utroq; latere dormientes excitare nō
posset. sub sellio cultello suo perforato
collo mittit: et clauā manū arma
uit. Et quia illos ut ceteros uidere nō
potuit: diuc auditu ad illos tendēs
et clauā utraq; manu ulbrās. et oī
parte quidqd̄ tangere potuit quasi
furiosus ferens de domo illos eiecit.
Quos usq; ad foramē secutus dum
aditū scala obstruerent. et illi stātes
extra domū nemmē preter qm̄ uigi
lare sensissent. de tali expulsione con
fusi. habito consilio denuo nisi sint
mutare. Quod ut ille et motu scale
sensit. in ā parte scale arche magne
in qua continebantur grana. et cāt
foramina continua supposuit: alte
raq; utraq; manu seruauit. Illos
intrantes usq; umbilicū. engelbert
dorsa eorū. quia prominebant per
scalam fortiter pressit: et in tm̄ depis
sit ut nō solū ns progressū. ymmo
etiam regressū prorsus admiserit.
Qui quasi sub torculari posita. dum
mane capi timerent: ueniā postula
uerūt. Datis uero terribilibz iura
mentis. q' nūqm̄ personā eius lede
rent. uel domū illam intrarēt. di
missi sunt. Mane cū prodeunt engel
berto a uicinis nulla arte dormientes
possent excitari. et quererētur circa
domū maleficia quorū uirtute hec
nouerant fieri. supra foramē de ter
to pendens. quasi spmā humanū ca
daueris reperierūt. Qua annota.
mor omnes exitan sūt. Ao Magna
sūt ista ab hoīe ceco et simplice gesta.

Ao Mauis est quod sequitur. quia
ad salutē pertinet animarū: nā mul
tis ānis elapsis. idem fures fama
uirtutibz iamdū engelberti excitati
eius qz ut optimo precibus cōpuncti
eū adierūt. et quia tpi essent cōfessi
denceps duxerūt uitā religiosam.
Hoc fr̄ū mirabile. et alia quedam
de quibz in sequētibz dicetur. ab aliis
mihi relata. et utrū nā uera essent
a me interrogatus: ita gesta fuisse
simpliciter testatus est. Et quia cū
simplicibz sermocinacio dñi est. de
dit et etiam spm̄ prophetie: ut dāp
nū luminis exterioris. claritate o
culorū interiorū recompensaretur.
Tempe quodā mutatus a duci
sa saxonie. uxore henrici ducis. ma
trona ualde religiosa. inter alia mi
ra. quia unus et filius eius ipsorum
esset futurus predixit. Quod poste
a impletū audimus in ottone: qui
henrico successit in ipperio. Hic cū
post electionē. in maximis fuisset
tribulacionibz. et pene ab omnibus
desperatus. ab eodem ceco confortatus
est: eo asserente. quia omnimodis fo
ret ipleda. qa dō fuerāt pordinata.
Ante illa tempora cū helswindis de
gremenich uidua religiosa. ob discor
diā duoz comitū terre mre timeret
filius suus arnoldo et fratribus eius.
ipm̄ qz rogaret ut pro illorū reconci
liatione deo supplicaret. respondit. Ne
sollicita sis pro ista discordia. quia
bene sopietur: nā alia multo maior
in manibus est. pro qua non solum
filii tui. sed et tota terra conteuiet.
Hoc impletū est sub tā dō ordine.

de simplicitate.

et philippo eius in regno adiutario.
Die quadã euntes eo in quadam
strata colonie. occurrerũt ei plures
honeste matrone eiusdẽ cuitatis:
eũtes ad ecclesiam. Que dũ conka
bularetur. aut. State uos dñe.
Scantilz eis adiecit. loquatur illa
que iam loquebatur. Hesicantilz
matronis de qua diceret. ad uerbũ
illius quelibet singulariter. cereis
tacentibz. loquebatur. Cũ uenisset
fuisset ad astradam. que hodie sã
monialis est ĩ monte sẽ walbur
gis: uoce eius audita engelbertus
amicis audientibz respondit. ppte
ea. Hec cũ omũ domo sua cõuerset
ad xpm. Quod non multo post ple
nũ est. Nam cũ marito. filio et filia.
que hodie abbatizat in iam dicto
cenobio. seruo et ancilla: in ordine
mõm uenit. Vides qm celeriter ĩ apa
one oris prefate femine deus reuela
uerit auriculã eius. De statu aiarũ
plura dicere consueuit: et nõ mũqm
ut auũt spe erroris sine humanus
eũ fefellit. Nec mirũ. Non semper
prophe loquebantur spũ ppheie:
sicut nathan. qdã ad hoc spũ suo
hortabatur. qd spe scis mor per eũ
fieri prohibuit. In quadã sollẽ
nitate dñe nre sẽ marie. cũ mater te
ra eius predicta uespe ueret ad prori
mã uillam propter matutinas. et
diceret illi. engelberte cras mane
uenias ad me: in ipa nocte ante lu
cem. audiuit uocem cuiusdã ad ostĩ
um pulsantis atq; dicentis. Engel
berte: ueni eamus ad matutinas.
Quã uocẽ eũ nõ agnoscere. surrexit
tamẽ et secutus est illũ: ductus qẽ
in ecclesiam quãdam. in qua audi
uit matutinas. primã. tertiã. sextã
et nonã. Deinde eũ solus reuertere
et ubi nã fuisset interrogatus fuisset
respondit. Nũqm audiui tã pulchr
cantũ. tam suauẽ melodiã: missã
tam gloriosam. sicut audiui hodie.
Et hoc sequenti anno uerũ ei contin
git. Nondũ enĩ susceperat habitũ
religiosũ. Noctẽ quadã de lecto
suo raptus transpositus est iuxta
castrũ molbach: in solitudinẽ sacã
horrendã. In eodem loco egressa aia
eius de corpore. uniuersos angelos
et situs eiusdẽ solitudinis lustrauit
et considerauit: ita ut postea eo re
citante multi mirarentur. Regressa
aia. dyabolus erraui occurrit di
cens. Corpus tuũ meũ est. Illo se sig
nante. et sam dei genitricẽ inuo
cante. adiecit. Media pars capitis tui
mea est: eo q pulsata uespa sabbati
fuerit lota. Et statim massam pedis
misit in illam. Que tamẽ postea cũ
maximo labore deposita est. Cũ
uero moriturus esset: mater eius sic
flens ait. O fili dulcissime: modo re
cedis a me. dimittens me in maxima
infirmitate. Respondit ille. Sãcta
maria liberabit te mater. Eodẽ
siquidem hora sanata est illa
ab infirmitate durissima: in qua
nouẽ annis laborauerat. Legi in
libro uisionũ bẽ alzelme. q in cele
sti mansione sedem uidere uacuã.
inter pulchritudis et glẽ. et dictũ ẽ
ei. q esset cuiusdã ceu de alemania:
et stati intelleri de fre isto engilbto.

Ao. Vt audio multũ deo cara est simplicitas. Ma. Non solũ deo ymmo et hoĩb; placet: et q̃ꝫ maioris in auditus eorũ efficacie. q̃m prudentia secularis. De dño petro abbate clarevallis. Quo simplicitate adiuvari eius cõpunctio bonis p̃ q̃ꝫ cõtendebat re

Dominus petrus mirabilis. xi. abbas clarevallis monoculus sp̃ firmitate. uir sẃ noĩe et re. petri aph̃ imitator et filius columbe: eo q̃ magne et pure fuerit simplicitatis. Cũ qd̃ et fratribꝫ eius miles quidã pro quibusdã bonis contendebat. Dies fuerus est dies in quo uel miles cũ abbate compũgnere: uel coram iudice locum intrare. Venit ad diem miles cũ amicis suis: uenit et abbas solo monacho quidã simplice secũ assũpto. Non tũ in equis. sed pedites uenerũt. Et cũ esset abbas uenerabilis pauperis et pauperis amator. reriq̃ trãsitũ contemptor: coã omnibꝫ dicebat milite. Homo q̃ iamus es. Si diceris in uerbo ueritatis. q̃ bona ista pro quibꝫ contendo est. tua sunt. et tua esse debeant. Bene sufficiet michi testimoniũ tuũ. Ille magis curans de bonis obtinẽdis q̃m de uerbo ueritatis: respondit. In ueritate dico. q̃ mea sunt hec bona. Ad quod abbas. Sunt ergo tua ubi. ego de cetero non repetã illa. Sicq̃ reuersus est ad clarãuallẽ. Miles etiam ad uxorẽ suã quasi uictor redeuns. cũ ordinẽ rem tallem. q̃d abbas dixisset uel quid ipse egisset: illa territa ad uerba tam pura et tam simplicia respondit. Dolose egisti contra abbatẽ sanctũ. ulcus diuina nos punier. Nisi monasterio bona sua restituas: consortio meo carebis. Certus ille ad clarãuallem uenit: bonis idem renũciauit: de indebita sẃ abbatis uexatione uenã postulauit. Vt iste bonis temporibꝫ seniorũ uisitauit in claustro. Erat autẽ sdm carnẽ nobilis. et consanguineus philippi regis franc: qui precipuus amator erat sẃ simplicitatis. De philippo rege francorũ q̃m abbatis sẃ uictoris sp̃ hn tacit̃ in strate edificari adiuuarios et cõpellit.

Retulit michi constantinus. xii. monachus noster. q̃ eo tempore quo paucius in studio fuit. iohãnes abbas sẃ uictoris. qui natione theutonicus est. cũ quibusdã nobilibꝫ et magnis uiris pro magno allodio coram rege philippo placitauerat. Qui cũ secũ adduxisset quosdã et fratribꝫ uiros litteratos et uiros peritos. habereq̃ aduersarij aduocatos in causis et litigatos. prius hinc inde respondentibꝫ. abbas simpliciter sedens. nec unũ uerbũ ad allegata respondit: ita ut magis uideretur uacare oracioni q̃m allegacioni. Hoc cũ rex considerasset: dixit abbati. Quĩ abbas. quare uos michi loquimini. Respondente abbate. multũ lauter et ualde simpliciter. dñe nescio quid loqui: edificatus rex et compũctus. subiecit. Reuertimini uos in claustrũ uestrũ: et loquar pro uobis. Post quorũ discessũ: rex iã simulans dixit militibꝫ. Ego pro uobis sub interminacione grãe mee: ne de cetero scõn abbatẽ istũ inq̃ietẽ

de simplicitate.

Dicetur finis est. ut bona que fratres obtinere non poterant p multas querimonias: sola apud regem obtinerent abbatis simplicitas. Et est ipleni m eo illud moysi: alius pugnabit pro nobis. et nos tacebitis. Alius ti bi adhuc ostendam exemplis. quale locum ueneracionis in corde eiusdem regis. uirtus obtinuerit simplicitatis. Item de eodem q laudunenses clericos comendauit ob simplicem electi sui

Tempore pritanonem. xiii.

Quodam clerici laudunenses episcopo suo defuncto. quedam ex suis fratribus canonicis simplice. in epm eligentes. sub hijs uerbis predicto regi illum presentauerunt. Domine nos presentamus uobis dnm emelricum electum nrm. Hoc et nomen erat. Rege taceente. et formam illius presentacionis considerante. tandem respondit. Quem presentatis michi: Dnm emelricum. Et rex. Vultis aliquid plus dicere: Illis timentibus ne forte aliquid regi displiceret in persona. uel in uerbis presentacionis. responderunt. Michil domine. Tunc rex ait. Raro audiui talem presentacionem. Quando aliquis michi presentatur electus. nomen dignitatis eius exprimitur ab electoribus in hunc modum. Domine. nos presentamus uobis dnm. N. archidyaconum. prepositum. decanum. scolasticum nrm. Facere uobis. satis michi placet tam simpler simplicis canonica presentacio: et idcirco spero. q a deo facta sit ipsa electio. Nostis qualiter in tam dictis dignitatibus electiones celebrentur: Si scolasticus est. cau sas canonicorum suorum fouendo. tum propter literaturam. tum propter compatriam amicitiam ab ipsis in epm eligitur. Si decanus est: ypocrisi sua fratrum excessus dissimulando. cognatos et amicos introduit: a quibus sublimatur. Si archidyaconus uel prepositus est: utpote uir nobilis parentum potentia magis in truditur qm eligatur. Ecce hec est causa. quare capita ecclesie sint infirma. Deinde conuersus ad electum. ait. Domine emelrice. quia electio uestra uidetur michi esse simpler. rationabilis. et canonica: non uobis decero ubiamq mei indigueritis. Lambertus monachus noster qui michi hec retulit eodem tempore dicit se fuisse parisius. Qualis uero ac qntus fuerit huius regis circa simplices affectus: sequentis opus declarabit effectus. Item de eodem rege q simplice monachum i abbatem sci dyonisii promouit plus abiciosis prioribus annotis. xiiii.

Ante hoc triennium defuncto abbate sancti dyonisii. gentis francorum apli. cum dnissima illa abbatia uacaret. et ad eam plures aspirarent. uenit ad regem sepedictum is qui in congregacione [illegible] uidebatur esse prior. ppositus [illegible] uidelicet: pro abbatia supplicans et dicens. Domine. ecce quinqgentas offero uobis libras: ut propicius michi sitis in hac abbatia. Cui rex nichil promittens sed symoniaci muneris receptione quasi i arce spei ponens: respondit. Date pecuniam camerario meo secrete. Ne

cedente igitur preposito. et quasi de
regio fauore certificato. cellerarius
de hys nichil sciens. eidem regi adi
it: et preposito similia petens. silem
pecunie quantitate obtulit: a quo si
mile responsum accepit. Nouissime
uenit thesaurorum infidus custos:
et ipse pro abbatia regi quingentas
libras offerens. cui sicut superioribus
responsum est. Et licet rex sicut homo
prudens dissimularet. plurimum tam
en displicebat tribus illorum monachorum
ambitio. et proprietatis uitium. imo
tam execrabile furtum: sciens oblatam
pecuniam. monasterio fuisse subtrac
tam. Profecto tamen conuentum die
m qua eis abbatem constitueret: eo q
abbatia in manus eius deuoluta fu
isset. Sedente rege in caplo. uerbis
ad hoc idoneis premissis. ei diligen
ter circumspicere. et personas conside
rare. tres predicti monachi. in sum
ma expectatione erant positi: sin
guli p monera singula. abbatiam
sibi speranties esse porrigendam. Et
licet spes sua non confundat: omnes
tamen in sua expectatione sunt confusi.
Iam rex uidens monachum quedam
simplicem in angulo capli residen
tem. et nichil minus quin de abbatia
speantem: inspiratione [illegible] diuina
ut surgeret precepit. Stare [illegible] illo ei
uerecundia coram principe. dictum est ei
ab eodem rege. Dic. En committo uob
abbatiam sancti dyonisij. Quo audito.
homo ille simplex cum rege non assen
tiret. immo fortiter reclamaret. as
serens se personam esse humilem. priuatam
et despectam. atq; ad tantam dignita
tem minus [illegible] dignum. minusq; insuf
ficientem: se uituperando apud re
gem commendauit. Et coegit eum.
Postea subiecit. Dic. ecclesia ista
debitis plurimis est obligata: nec
est unde soluatur. Cui rex subrid
do respondit. En mi mistam. mille
quingentas libras uobis dabo: et
si necesse fuerit. uobis accommodabo
pecuniam: insuper consilium et auxili
um impendam. Preceptq; camera
rio supradictam pecuniam ei afferri.
Adhuc puto uiuit. et forte p eum domus
illa melius regitur. quin p illos esset
regenda. qui ad eius regimen aspira
uerant. Occurrit michi et simile hyme
n hoc exemplo. De simplici monacho
cui fridericus imperator commisit abbatiam

Ante hec occasione actis. Cap. xv.
tempa cum sub imperatore friderico
hymnus fridericus anno. una et imperi
alibus abbatiis uacauit. duoq; ele
essent. nec concordare possent. unus
illorum magnam summam argenti. quam
in monasterio congregauerat. eidem
friderico obtulit. quatenus sibi assis
teret. Et promisit ei pecuniam accep
ta. Postea intelligens aduersarium
eius uirum esse bonum. simplicem. et
ordinatum: cepit cum suis habere consi
lium. qualiter indignum amouerent. et
ob uirtutes suas electum confirmarent.
Et dixit ei quidam. Dic. sicut audi
ui. monachi omnes et regula tenen
tur portare. Sedente uobis in capto
dicate illi mordmato monacho. ut
ad punctionem dignorum uestrorum
actum suam uobis accommodet. et si
non habuerit. fuerintq; contra ei

occasione. quasi de irregularitate. Qd
cū sein fuisset. et ille non haberet: aut
alteri. Dic. prestate uos michi acū
uestrā. Quam cū ille mor retraheret.
forte premunitus. respondit imple
rator. Vos estis monachus in ordine
iustus: et ideo tanto honore dignus.
Ego decreuerā honorare aduersariū
meum. sed ille irregularitate sua se
reddidit indignū. Bene apparet in
hys minimis qm negligens et dis
solutus sit in maximis. Taliq; so
phismate. monachū astutū imple
rator amouit: et simplicem in ab
batem promouit. Nota Ignorant
hactenus tantam fuisse uirtutem
in acu. Mo Virtus non est in acu,
sed actus signū uirtutis id est humi
litatis est in monacho. Ad restaurā
dū uestimēta sua dissuta. portari il
lam. De abbe que otto imperator
Otto comēdauit propter acum. xvi.
Otto antecessor in imperio nun
quis fuerit. qui nūc imperat, die q
dam cū tres abbates ordinis nri
illi loquerentur: uolens illos probare
vnu illorū dixerat. Dic abbas. con
cedite michi acū uestrā. Respondēte
eo. non habeo dic. rogauit secūdū
qui etiam non habuit. Tertius uero
requisitus. cū haberet acū: respōdit
a imperator. Vos estis uerus mo
nachus. Ecce hoc est quod iam dixi.
acū in monacho signū esse uirtutis.
De mōcho sup que moriente dyab
ignita acū pecat eo q' viuēs nō potuit.
Retulit michi uir quidā. xvii.
Religiosus de quodam mōcho
ordinis nri rem satis terribilē: que
huic loco satis congruit pro exemplo.
Cum acū sēm monachorū consue
tudinē. sanus portare non curaret,
uel forte contemperet: posito eo
in agonia dyabolus affuit: et acū
ignitam ad humanam corporis lon
gitudinē manu ferens. ceteris super
illū dicens. Quia acū noluisti por
tare sanus: feras hanc acū moriētu
rus. Qui uisū astantibus referens.
terruit omnes. Mo. Si hec ita se
habent: de cetero sine aru non erg. Mo.
Monachus nisi necessitas excludat
sine plenitudine ordinis esse non de
bet. Mo. Recordor monachorū sup
ductorū. qui pro abbatis adquisen
dis pecuniis obtulerūt. Possunt
ne monachi ordinis nri. qui pecu
nias non habent. in talibus symo
nias facere? Non possunt utq;
quia sicut symonia est corporalis,
ita et mentalis. Hec fiat ut mona
chus ad dignitates aspiret: et qua
liter adimplere possit diligenter
cogitat, uel quod periculosius e
ut fiat ingeniose procurat. De hoc
ibi referam exemplū. quod nobis
retulit dns Karolus abbas uiarē
sis tūc recenter gestum. De abbe
que inclusa symoniace ītrasse dice
bat eo q' clerū sua astutia peruasisset.
Abbas quidam ad quādam xvm
uenerens inclusam. quā uenere
rat feminam esse sanctam. et diui
nis reuelationibus affluentem: ait
illi. Precor te soror in deū rogas p
me. quatenus tibi ostendere digne
tur. si ei placeat et michi concediat
manere in officio huius abbatie.

Mox illa surgens abiit et dixit: celeriusq; conversa que sibi fuerant re
uelata abbati manifestauit. Non
est inquit uoluntas dei. neq; expedit
tibi. ut in hac abbatia maneas: neq;
saluare poteris in ea animam tuam.
Quare? Quia symoniace intrasti.
Abbate stupente sup hoc uerbo ac di
cente. quid est quod loqueris soror?
Non enim mihi alicuius symonie in
electione mea conscius sum. Respon
dit illa. Ego tibi ostendam symoniace
te intrasse. Mortuo antecessore tuo tu
ad abbatiam aspirans. non simpli
ter ambulasti: sed fratres tuos sim
plices tali modo minis astrinxisti cum
uenisti. Non est necesse ambas ut ali
quam personam extra domum meam
que ualde honesta est eligamus: ne
nos ipsos confundere uideamur. Tibi
enim constabat. quia si electio fieret in
domo: non aliam nisi tuam psonam
esse eligendam. Ecce sic factus es ab
bas. Quod ille audiens confessus e
st non negauit. Statimq; patre ab
batem adiens. donec absoluerentur
petere non cessauit. Mo Si abbas
iste ad abbatiam aspirando tam gra
uiter peccauit: quid est q' apostolus
dicit. qui episcopatum desiderat. bonum
opus desiderat? Mo Apostolus no
reprehendit episcopatum. sed desiderium:
quia in illo attendit laborem. in isto
ambitionem. Vnde mox subiunxit. Oportet
episcopum irreprehensibilem esse
sobrium. pudicum. prudentem. ornatum.
hospitalem. doctorem. et
cetera. Idem scilicet hic inducitur in regu
la. Licet nemo sibi assumere debeat
honorem. sicut hodie heu multi fa
cium: sed qui electus fuerit a deo sicut
aaron. uidetur tamen q' aliquis pos
sit desiderare sine periculo humilimo
di dignitates. ad hoc tantum ut pro
sit non ut presit. Teste saluatore. si
oculus tuus fuerit simplex: totum
corpus tuum lucidum erit. Mo De hoc
audire delectat exemplum. Mo. De
epo parisiensi qui sepiu simpliciter
eligit. Capitu. xix.

Dum mris
temporibus parisius uacaret
episcopatus. et electores inter se con
cordare non possent: tribus sua no
ta commiserunt. Qui tres cum in unam
conuenire nequirent personam: ma
gistro mauritio qui omnis trium erat
uno dederunt suam auctoritatem: ut
quemcumq; ipse nominaret. episcopus
esset. Et quia idem mauritius ut
rei eiusdem comprobauit. magis cu
piebat prodesse quam preesse. seipsum
nominauit dicens. Aliorum conscien
tias et propositum ignoro. episcopatum
hunc gratia dei me adiuuante irreprehensibiliter regere propono. Quod
et fecit. Sancte enim uite fuit. tam u
bo quam exemplo plurimis profuit:
diues suos in eodem episcopatu dan
sit. Et etiam hoc noueris. q' septem
uiuosi. a suo desiderio nutu dei fran
dentur: et si prouinciam fuerint eius
pmissione uix euadant. quin ipsis
dignitatibus periculose tribulentur.
uel cum confusione deponantur. Audi
de hijs exemplum. forte aliquibus ne
cessaria. De astuto pore q' psonam ob
summam cordis elegit ne sua pars
Prior quidam deformaretur. pr.

de simplicitate.

ordinis nri defuncto abbate suo ad
abbatiam aspirans. cū tempe eler
cionis. a visitatore sicut ceteri seniō
res de psona idonea interrogarentur:
corde columbino monachū quēdam
de domo eadem ob infamiam ceteris
nominauit. Sciebat enim prioris
auctoritatem non esse modicā: et
si aliquē de comitatu nominaret. per
hoc suam electionē posse infirmari.
Sciēs est mihi ut creditur diuino. ut
ceteri eius exemplo eandē personā
eligerent. dicentes intra se. Prior o
culus noster est. nec talem psonam
nominasset. si et de illius innocentia
non constaret. Forte si idem prior si
pliciter ambulasset. factus esset ab
bas. Et satis puto. quātū ex uerbis
cuiusdam abbatis qui michi retu
lit conuico: q̄ tantū fuerit exaltatō
in eiusdem monachi promocione.
quantū ille tribulatus extiterat
in sua electione. Ecce sic astutos et
dolosos. piuit etiam in pūtu deus.
De tribulatione et confusione et de
iectione prelatorū ecclesie. hodie ma
gis q̄m ante nra tempora habūdāt
exempla. Et hoc forte ideo. quia dei
uoluntas in illorū promocione nō
fuit. Ipsi regnauerūt. sed non ex me.
principes extiterūt et nō cognoui.
Verba sunt dei. per os ieremie pro
phete. Noū Cum deus in uirtute
simplicitatis sicut probatū est exem
plis plurimū delectetur. puto q̄ in
uico et contrario plurimū exacer
betur: id est in astutia. Na Vitiū
simplicitati oppositū. duplicitas est:
uel sodalis est astutia. Noū Vnde
dicitur duplicitas? Na A dupha
plica. Simpliciter enim hoc quod dicit. hi
intendit hoc agit. Dupliciter autem.
aliud habet in corde. aliud in ore. A
liud agit: et aliud intendit. De quo
p̄ apostolum iacobū dicitur. Vir
dupliciter animo: inconstans est in
omnibus uijs suis. bonū enim sīlat:
ut simplices efficacius decipiat.
Vnde per ecclesiasticū dicitur. Ne
peccatori terram dualis uijs ingre
dienti. Tales sunt illi. de quibus dīs
dicit. Attendite a falsis prophetis
qui uenuīt ad uos in uestimentis
ouium. intrinseciis autem sunt lupi
rapaces. Tales sūt multi ex his
barbatis. qui in habitu et tonsura
religionis terras circuuīt. et pluri
mos decipiūt. Et quibus nīis tempo
ribus multi sunt propter sua male
ficia interfecti. Et licet quidam ex
huiusmodi uiatoribus uiri sint sī
et sine felle. propter malos tamen
despicaūtur. Hinc est q̄ anno p̄terito
dīs engelbertus coloniensis archi
episcopus in synodo sua precepit. ne
aliquis illorū in sua dyocesi hospi
cio recipereturr. de hoīe qui sub tpo
simplicitatis bōne plures decepit

Non sunt multi anni Capī. xxi.
elapsi. q̄ quidam sub tpe reli
giositatis bōnā uenit: et simplicita
tem simulans. orando. uigilando.
atq̄ ieiunando plurimos decepit.
Quem cū canonici eiusdem pagi
talem esse putassent. qualem se si
mulauerat: hospitale illi paupm
cōmiserūt. Cui etiam plures secula
rū pecuniam dederūt reseruandā.

Parvo emerso tempore cepit ille si
mulator a simulato rigore discedere:
libere vinum comedere carnes, orare
rarius, dormire diutius. Quod cū
ei fuisset objectum: respondit, Ego ad
tempus a sacerdote hujusmodi ob
servantias suscepi. Quid plura?
Tandem clandestino discessit, pecuniā
commendatā detulit: et qūm damp
nosū esset vitiū duplicatus, opprobrio
ostendit. Quo audito, vir sanctus ta
le verbū respondit, Eya fres, certe
animā meam pro nullius aēstima da
bo. De hujusmodi irrisatoribus plu
rima deceptionū genera, temporibus
nostris gesta tibi dicere possem: sed nō
sunt edificatoria. Vis nūc audire
quali pena deus sepe punitat in p̄
senti vitiū duplicatus et astutie?
Ado Volo et desidero. Ego. Audi
ergo, de hoīe q̄ p serpentē punitus ē
collo quia dolose egerat in matre
Vivens quidam secularis Cap. xxvi.
de mosella natus, si bene memini
nomine henricus, matrem simpli
cem verbis quidem melius, sed m
tem nove venenata, tali modo circū
venit. Mater inquit pecu. ut oblā
tuis bonis, feodis salicet et allodiis
collempniter renūcies, et me illa
suscipiet filias, ut sic eorū gratia
merear vivere valeam honestiorē
omnia mea tua sūt: et ego tibi ho
nestius providebo. Mater in filio
serpentis astutias non advertens
pecuniis suis omnibus renuntiavit
usfructuario resignato: sic omnia
dedit sapientis, melius est ut rogēt
te filii tui qūm te resignare in manus
illorū. Quid plura? Sponsa intro
ducitur: et mater expellitur. Que
cū egreret et cotidie plangeret, ille
aures obturavit, ne gemitus ma
tris audiret. Die quadam cū uxo
re in mensa sedens, et ostiū pulsan
tis vocem matris intelligens: aut
Exite ceū dyabolus clamat ibi.
Dixitq puero. Vade et pone pullā
estū in castam: donec recedat. Quod
cū fēm fecisset, et illa introvissa,
dum filio supplicasset, ut sibi mise
reretur: cū multo verborū turbine
expulsa est. Tūc ille ad puerū refer
vinquit nobis pullū. Puer vero ut
castam aperuit, non in scutella pul
lum, sed serpentem complicatum
respexit. Qui territus rediens: quod
viderit dño renūciavit. Postquē
missa ancilla, dixit se similia vi
disse. Ille sibi putans illusi: aut cū
indignatione. Etiam si dyabolus
fuerit, ego tollam eum. Et singūs
a mensa, mox ut se in castam ad le
vandam scutellam inclinavit,
serpens collo eius insiliens, ut mu
lum duplicatus congrue punitur:
circa eius gutture se colligando du
plicavit. Cū comedente comedit
et quotiens ei subtrahebantur a
barra, vel adhibebantur aliqua
quibus deponi deberet instrumenta
ita collū hominis strinxit, ut mu
lescente facie oculi de sedibus su
is vivoverunt. Ado Mirico autē
videtur multo punitus per serpēt
quia sicut dyabolus per serpentē
eam decepit, ita per istū mulierē
simplicē circūvenit. Moni Hecte

sentis. Iam tredecim annis sint elapsi plus nec minus. et quo ista contigerit. Iam ductus est idem Iserius in carruca p prouincias uranni. ad diuersa sanctorum limina: et uiderit eis multa. Quem predicta mater pe ne eius comparicens: materno affectu sequebatur. Circa eadem tpa uicii duplicitatis et astutie. a su pradicto philippo rege francie. tali ordine deprehensi: terribiliter est punitii. de proposito parisiensi quem rex philippus uiuii rhodi iussit eo q mortuo dolose vineam abstuliisset. Habebat idem rex in ciuitate cpii parisiensi prepositi: qui aliqdam sui conuiuis uineam concupiscens. ut sibi uenderet illam portiselinus instabat. Respondente eue sicut naboth respondisse legitur achab regi israhel. uinum dns. quia non uendam tibi pacii meorum hereditatem. eo q nulla me ad hoc compellat necessitas. Prepositus minas intulit. sed non profecit. Cognitum ut interim homo moreretur. Quo cognito prepositus effectus hylarior: huiusmodi dolos. sicuti hd astutus nimis. ad sui pniciem excogitauit. Duos siquidem ex scabinis ut sibi testimonium falsitatis ferent: pecunia corrupit. Cii quibus sicut cdictii fuerat. mor in tempestate noctis defuncti sepulchrii adiit. et sacculii pecunie quam uino pro uinea obtulerat. terra tecta in fossam descendit. et in manu potiens mortuum aut. Testes estis uos dni q tantam pecuniam homini isti pro uinea sua tali dederim: quam ipse quidem ut uos uiderit. manu sua recipit. nec aliqd contradicit. Dicentibus illis testes suis. mor recepit pecuniam. et reiecit terram. Mane testibus eisdem adhibitis: uineam sibi uenditam. Odii relicta defuncti dubitasset. stupes actuerit. et contradixit: asserens neq maritii. neq se uineam illam proposito uendidisse: neq uniqm pecunie aliquid pro ea recepisse. Cui ille respondit. Ego tanto uineam comparaui: pecuniam sub testimonio horii scabinorii in manus uiri tui posui: nec contradiuit. Que se nichil uidens proficere. ad regem cucurrit de uiolencia prepositi illi conqueres illo sub predictorii testimonio contradicente: rex quia audientie uacare non potuit. quibusdam causam commisit. Qui testimonio scabinorii detepti. in partem prepositi declinantes: pro eo contra uiduam dedere sententiam. Tunc illa aplius turbata. cum regi minus esset iniqua. rex testes uocari iussit: et quia uir prudens erat. prudenter illos examinauit. Acto prius uiro. et solus loquens cii solo. aut. Alterii dnicam oratione: Respondente illo. nouit dnie: subiunxit rex. Dic ergo illam me audiente. Quod cii fecisset: nichil aliud et loquies uocauit in uicinam cameram secedens. et aduocans alterii: seuerius eum allocutus est dicens. Socius tuus de uinea illa tam mera michi retulit veritate: sicut est sein pater noster: quo michi eschuerius. Qui si

ab eo discordauerit: punieris. Esti
mans ille, quia regi omnia dixisset;
timens ac tremens ad pedes eius
corruit dicens, Miserere mihi domine,
quia sic et sic fecimus. a preposito
nostro inducti. Iratus rex ualde, vi
due uxori eam restituit; et prepositum
sepeliri precepit. Ad. Iuste actum est
ut is sine misericordia infoderetur
unus: a quo inhumane deceptus
fuerat mortuus. Ad. Pena peccati
a deo est, et fit sepissime ut secundum mo
dum culpe. formetur modus iudicie.
De quo tibi subiungam exemplum.

De fure a patibulo liberato & denuo
suspenso dum suum liberatorem iniquum ipse

Quidam quidam tempore. xxxiii.
sancti andree in colonia, sicut mu
chi retulit magister venerius eius
concanonicus: ad colligendam quandam
celestis decimam, singulis annis mutue
consueuit seruum. Qui ante quoddam
patibulum transiens et hominem recen
ter in eo appensum adhuc palpitare
cernens, misericordia motus, laqueum
gladio incidit; atque allata aqua
refocillauit. Qui resumptis uiribus
mala pro bonis retribuens, ad pri
mam nullam liberatorem suum seruus
in equi eius frenum manum misit, et
quia eundem sibi ui abstulisset, uo
cferatus est. Mox homines curiam
quasque accurrentes, et de rapina fremen
tes, sine audientia uiuentem ad idem
patibulum de quo fuerat fur depositus
duxerunt. Nondum erant hospites alteri
us ille plene conuersi, qui ad suspen
dium iam dicti furis confluxerant, et
ecce concursum ad patibulum quod co
nunc erat utrique ille, uidentes mu
tu dei reuersi sunt, causam interro
gantes. Data est hominum copia lo
quendi. Ego inquit hominem istum de
patibulo liberauit; et ecce tam iniqui
beneficium rependit michi. Quem
illi considerantes et cognoscentes,
sed cum plene suspenderunt; et lib
ratus est sanguis innocuus.

De falso peregrino iusto dei iudicio su
spenso dum uero peregrino crimen ipsiget.

Non est diu, quibusdam de alemania ad li
mina sancti iacobi tendentibus; falsus
eis frater, nocte quadam se sociauit.
Mane exeuntibus de hospicio usque
ad portam ciuitatis illos secutus
uni illorum manus iniecit; clamans
sibi equum eundem ab eo esse ablatum.
Et compulsi sunt redire in hospi
cium a iudice. Testificantibus pereg
rinis omnibus, quod is quem ille impetebat
esset uir simpliciter et bonus: iudex
prudenter agens fune absente, om
nium equorum sellas et frena deposuit
sicque in stabulum eos duci precepit.
Quo facto duxit ad furem. Intra et
educ equum tuum. Intrauit ille: et ad
duxit equum foras. sed non tamen
illum quem in porta sibi duxerat fu
isse sublatum. Non est plene tunc
enim considerauerat. Tunc omnibus
ridentibus, et cuius equus esset certa
tim iudici exponentibus: dolosus ille
patibulo appensus est. Vides mihi
qualiter deus in simplicitate am
bulantes protegat, et male astu
tos punitat. Mori Recordor te su
perius dixisse penam peccati esse

de simplicitate.

a deo. No Qd a deo sit omnis pena
pcti: testis est amos propheta dicens
Si erit malu in ciuitate quod dns
non fecerit? Item dns per ysaiam.
Ego dns formans lucem et creans
tenebras: faciens pacem et creans
malu. Malu dicit penam et tribulaci
onem. que patientibz uidentur ma
la: licet in se sint bona. utpote dei
creatura. Qd autem a deo sit peti
pena: tibi exemplificabo. De bertol
pho palatino cui dimitus preceptu e
ut horez pmo sibi obuiare suspederet

Bertolphus palatinus Capi. xxvi.
de wittillinbach. uider erat
seuerissimus ita ut furibus etiam
pro damno unius obuli uitam
auferret. Et sicut a quodam abbate
audiui: quotiens eruit laqueos
angulo suo appendit. ne reorum pena
subsaperet dilationem. Die quadam
mane surgens et laqueum angulo
suo solito subtrahens. huiusmodi
uocem in aere audiuit. Bertolphe
quotiesz tibi egressus de castro pri
mus occurrerit: hoc laqueo eum
suspendas. Qui uocem pro hore
accipiens. mox ut egressus est: oc
currit ei quidam familiaris suus
primo. Quo uiso ui fatis doleret.
eo q hominem diligeret: dicebat illi
Doleo de occursu tuo. Quare? Qa
suspendens. Et ille. Quare suspen
dar? Respondente illi palatino ne
mo. sed prepara te ad confessionem
et ordina de rebus tuis: quia uoci
diuine resistere non debeo. Ille ui
dens aliter esse non posse. ait. Iusti
est dns. Ego plures in domu mea
delinatos. miseqs occidi: multos
multa rapui: nec tibi dno meo ma
gis fidelis erui: neq pauperibus
pepercui. Et mirati sunt omnes au
dientes eius confessionem: et magno
uerunt in eius morte peccati penam
esse a deo. Et quia idem palatinus
sine misericordia iudicauit. cui in
ulcionem philippi regis que occidi
rat. ab henrico marschalco eius i
terficeretur: misericordiam quesiuit
nec inuenit. Non est equum iudicium
nec a deo preceptum. ut minor et ma
ior culpa simili pena plectantur.
No Iam sans et hys iudicia. q deus
pcm punit sedm modum et qualita
tem culpe. Non Hoc plenius
scies in sequentibz capitis: in quibz
uetis temporibus euidentissime pu
nire uoluit uitia duplicatis. De
theoderico de creyporze q reuoluto imo
cade die et uia mortuus e elatus qia
philippo rex ei idiosyncrasia fuerat nimio

Tempore scismatis Ductus. xxvii.
quod erat inter philippum et ot
tonem reges romanorum. ci colonien
ses tum propter obedientiam sedis
apostolice tum propter usuram du
cem ottonem factum fideliter assisterent
et multis damnis atq periculis
subiacerent: quidam ex eis a fautoribz
philippi ut dicebatur corrupti sunt
occulte. Inter quos potior iudicabat
theodericus de creyporze. Per cuius
astuciam tantum laboratum est: ut de
certo ottone philippus in ciuitatem
recipereturr. Ore quidem fuerat cum
illo: sed corde cum isto. Die quadam cum
idem philippus patronos ciuitatis

qui nutriebantur: sequeretur: ducebat idem theodericus eū ad matronas respiciens et dicens. Ecce dñe: iste est ter mihi quem semp optaui. Mira dispensatio dei. Anno reuoluto. die eadem. per eandem plateā mortuus efferebatur. Et cum in monasterio sancti montalui quod pistina dicitur. esset sepeliendus: lateris porta quos mimis turbauerat est prohibitus. De heretico ratione tui ꝓbendam obtinuit is q̃ eo cōsilio a cordiali

Ante hos fuerat intrusus. xxviii.

Pauccos annos. cum petrus cardinalis de saxonia esset colonie henricus cognomento tacito. ecclesie marie ad gradus canonicus. et causarū aduocatus peritissimus ad hoc eūdem cardinalē induxerat ut eiusdem ecclesie canonicus preficeret. quatenus cuiusdam eius filio. nullo stipendio uacante. infirmitatem et cōcanonicū eligerent. Quod cū illis insū fuisset absurdissimum nec acquiescerent: suspensi sūt a diuinis. Judicantes uero eandem suspensionē friuolā. in ammiratione preposituū elegerūt. Henricus autem ut turbatos amplius turbaret: solus alū prepositū elegit. cū quo et pro quo fratrū pacē nō modicū turbauit. Justo dei iudicio eodem anno primus eius dehiscens est. et aperto ore semiuiuus. obtinuit ꝓbendam illius adolescentis consilio eius intrusus. Audiui uerax nulla arte os eius potuisse claudi. ut omnibus patesceret. quanta culpa esset in causis uendere linguā. Nō.

Rogo ut iucio duplicatus postposito: ad simplicitatem sermo redeat: que in causis ut predictū est. eā linguas disertas enerueat. Mona. Hoc plenius sequentis capli declarabit oracio. De sacerdote idiota qui simplicitate uerborū suorū cōtra Innocēcio papa ecclesiā obtinuit. xxix.

Dñs Innocentius papa ut lucratissimus. et sermonis disertus. sicut michi retulit cesarius monachus noster. abbas quōq; prumiensis qui presens tūc erat. ita in cuiusdam sacerdotis simplici sermone compūctus est: ut ecclesiam quā propter illiteraturam perdere merito debuerat. per eam obtinuerit. Cui cū quidā clericus ecclesiam suam nescio quopacto abstulisset: et ille appellatus ab eo coram iam dicto Innocēcio compparuisset. uerbisq; compositis et sententiis ponderosis pro se allegassē: simpliciter ille sacerdos sermonem eius interrūpens ait. Sē pater ꝓ non dicat uerū. magnā tūc mihi facit iniuriam. Considerās illū ꝓbis papa simplicē hominem: respondit. Narra mihi causam tuam. Et ille. Ego nescio latine loqui. Inquiere inquit in nostri: bene te intelligam. Tunc ille satis timide. satisq; corrupte. his uerbis usus est. Sē pater iste clericus multos habet ecclesias. et ego tū nōnē habui. et eundē michi rapuit. modo habē unū cū alīs. Hoc tibi conquerō. Cui papa compassus: aut eius aduersario. Quid ad hec loqueris

De simplicitate.

frater: Tua anarcha non sinebat te plurimus esse contentū ecclesijs: quum isti pauperi eciam suā auferres. Tam simplicis nature est: ut si causam habuisset iustam mīqīn uenisset ad curiam romanā. Iustitia aut curiam illi contulit. Papa tibi ne cum in ecclesia sua de cetero inquietes: et ego de ecclesijs tuis dispensabo. Quo audito timēs cessit; quia simplicitas pro eius aduersario pugnauit. Nouē Cum simplicū uerba et opera seculi principes tantū uenerentur: puto q̄ illorū oratione deus plurimū iocūdetur. No Hoc tibi paulus ostēdit sed et ego recencioribus tibi paucā exemplis. De simplicitate conuersi qui nimabat xpō q̄a mīn cōgeret de illo si eū nō liberaret a temptacione.

In lismenrode quidā conuersus xpi simpler satis grauiter temptabat. Qui stans in oratione. his uerbis usus est. Vere dīe si non liberaueris me de hac temptacione: ego matri tue de te conquerar. Pius dīs. magister simplicitatis et amator humilitatis. ac si timeret apud matrē accusari: conuersi querimoniam preuenit. temptacionē eius mor mitigans. Alius quidā conuersus post tergū eius stans. cū hanc oracionē audisset subrisit: alysq̄ ad edificacionē incitauit. No Quem nō edificaret tanta xpi humilitas. Non dicam tibi alias simplicū oraciones in quibus adhuc amplius iocaideris.

De inclusa q̄ xpm ḡsiuit sōdālē magister tolies et inuenit. xxi.

mīc abbas sci trudonis. cū tempe quodam in saxonia inclusam sibi familiarem uisitaret: et illa fleret. ait. Quid habes mulier: Quare lacrimaris: Respondente illa. ego perdidi dnm meū. deuocionis feruorem notans. Abbas sciens illam feminā esse sciam iocularitē subiunxit. Circui angulos cellule tue. et dic. dīe ubi es: respondē mihi. forsitan in aliquo foramine muri reperies eum. Que uerba simplicia simpliciter intelligens. post discessum illius patrocis cellule circuiuit. et sicut edocta fuerat dilectū inuocans quem quesiuit inuenit: et quod perdiderat recepit. Sepe deus graciam suā subtrahit. ut auidius queratur: et inuēta diligēcius custodiatur. Post annos aliquot. cū idem iohānes eam uisitaret. et de statu eius inquireret; illa hilariter respondit. Optime. Gracias uobis ago. et sicut me docuistis: ita dnm meū inueni. Qui cū uerbū non intelligeret. et illa sēdm q̄ predictū ē ad memoriā et cuncta reuocaret: subrisit xpm glorificans. qui simplicibus se conformat. De simplicitate cui in oratione xps respondit q̄ in kūnede esset in sacello. xxii.

In monasterio sancti monialiū ordinis mīri simpler quedam puella fuit. ligneam habens ymaginem crucifixi. Quā cū frequenter adoraret et deoscularetur: sacello impositam sub stramine lectuli siu abscondit. Oblita uero illam ubi posuisset. omnes angulos in-

nasterij tristis ceciuit; quesiuit
sed non inuenit. Die quadã ante
quoddã altare prostrata, cũ pro
eiusdem ymaginis restituione
ꝓm cũ multis lacrimis interpel
lauit; desiderio puellule condeler
tans dei filius respondit. Soli sle
filia; quia in sacrello sub stramine
lecticuli tui iaceo. Putabam michi
relatũ fuisse a priore loci illius. q'
in sompnis uocem ꝓcepisset. sicut
posiuisse uic verolo in omelus mo
ralibus de infancia saluatoris: ꝗ
sic esse ueracter meliter. Mox pu
ella surgens stramenta sua reuol
uit; et sicut audierat sic inuenit.
Ecce hoc est quod dictũ est supius
q' qnq; diis suam subtrahat gra
ciam. ut auidius queratur et que
rendo amplius meretur. No. Cũ
deus in simplicũ oratione tantũ
delectetur: puto q' in conspectu eius
valde preciosa sit mors illorum.
No Veraciter preciosa: quia ũtus
simplicitatis etiam martiriu pal
mã et miraculorũ gloriam mere
tur. Tria de hoc subnectã exempla.

De passione simplicis marcadelli.

In ferraria ciuitate . Capm. xxxiiii
lombardie ante annos paucos erat
homo quidã marcadellus nomine
mire simplicitatis: et erga sõrum
loca maxime deuocionis. Qui cũ
ob minutã simplicitatẽ a multis
pro fatuo haberetur. et in oculis
dei prudentissimus esset. quidquid
de suis laboribus ultra necessitatẽ
nature reseruare poterat. illud m
uisitando limina bti iacobi in cõ
postella. aut btorũ apstorũ petri
pauli fideliter expendebat. Tempe
quo potuit: hõim pecora pauit.
Et cum pre senectute ad hoc minus
sufficeret. ostiatim mendicando e
leemosinas fideliũ acceptabat. sõ
recedebat ab ecclesia dum diuina
in ea agerentur. vnde ab omnibus
amabatur. Qui cum frequẽtius
uersaretur in quadã uilla eiusdẽ
diocesis. et in ecclesia dicte uille
thuribulũ argenteũ negligẽtius
pendere conspexisset. timens tam
damno ecclesie qm sue conscie.
aut sacerdoti. Non secure hic pen
det tale thuribulũ. Dicente illo.
quia multis ãnis sine periculo
pependisset: respondit marcadellus
Hoc sepe una die eueniet; quod in
mille annis non contigit. Quid
plura? Instructu diaboli thuribu
lũ subtrahitur. non tamẽ marca
dello furtũ imponitur. Quod cũ
fiet dño prohibente et seruo suo
occasionem martiriq preparante
uendere non posset. nec auderet.
sciens hoiem esse simplicissimũ
et ecclesie illius notissimũ. cum
secure adiit. et quia ipse idem rapu
isset uas prius tamen recepto sa
cramẽto ne se proderet. sibi consci
ius est. Cui ille respondit. Da mi
chi thuribulũ et ego illud nullo
secure bene restituã: et si necesse
fuerit etiã animã meã ponam
pro te. Iuis auditis fur thuribu
lum et tradidit: quod ille fideliter
noluti sacculo suo finisit. Qui
cũ plus solito prefatam ecclesiã

frequentaret. ut thuribulum cauce
et sine nota in locum suum reponere
posset: die quadam immia tempesta
tis uiolentia a foribus ecclesie que
tunc clausa fuerat depulsis, uiant
domus solamen expectare cogebatur:
sacellu sui oblitus. Quem homo q
dam pertransiens leuauit: et cauus
esset nesciens ignorans, uxori suae seruan
dum commisit, ut marcadello illum que
renti restitueret. Que sacci pondero
sitatem sentiens: marito respondit.
Non potest tanti ponderis esse pa
nis: puto q et nummis simplicitate
illum impleuerit lapidibus. Aperto q
sacco, cum thuribulum in eo reperisset
et subito clamore uicinis inuentum
prodidisset, accurrit populus: ac
cuerit tandem et ipse marcadellus,
Requisitus de sacco cuius esset, men
tiri noluit: et respondit, Sacrus
meus est: sed quod in eo est, uestrum est.
Ego thuribulum furatus non sum:
non tamen furem probam. Et rei
tantes eis per ordinem qualiter ad se
deuenerit, et quod furi promiserit.
Dicunt eis lex est lombardie, ut
uel furem probas uel furti penam
subeas, respondit, In manibus uestis
sum: quod iustum est facite de me.
Illi sibi prospicere uolentes hominem
ferariam ducentes potestati obtule
runt: causam exposuerunt: innocen
tiam eius ac simplicitatem testimoniis
bonum perhibentes. Quem cum inder
mdutere non posset, ut furem pub
licaret: capitali sentencia sup eum
data, ante fores maioris ecclesie tam
quam sacrilegi reus decollatus est. Cui
corpus a quibusdam in eodem loco se
pultum est. Nocte sequenti cum quedam
religiose matrone euntes, ad eccle
siam propter matutinarum solempni
ma mente, uenissent que ad tumulum
eius, cantus angelicos illic audierunt:
cereos ardentes uiderunt: musicam et
suauissimi odoris fragrantiam sensi
runt. Quod cum secunda et tertia
nocte plenius comperisset: quecunque
audierant uel uiderant seu etiam
senserunt, episcopo ciuitatis retule
runt. Qui cum esset uir religiosus,
aliquibus secum assumptis: cum
nocte quarta ita esse ut mulieres
dixerant, experimento didicisset, sup
tumulum hominis dei basilicam
fabricari fecit: et fuit ibi miracula
usque in hodiernum diem. ad laudem
nominis xpi. De passione marga
rete virginis louaniensis. xxxiiii.

Circa eadem tempora ciuis quidam
louaniensis cum uxore sua ultimus
ordinatis ad utilitatem domus ordinis
nostri se transferre disposuerat. Erant autem ambo religiosi et religi
osorum susceptores deuoti. Habebant
secum puellam adulta cognata sua,
que licet anelle tam ipsis cum hos
pitibus sicut ceteris fuit conuersa
ri, cuius simplicitate ac diligentia
ministrabat, et nomen uirginis
margarita. Dicunt homines quidam
maligni pecunia illos habere in
lectam: eadem nocte qua de mane
erant proficiscuri, circa ortum domum
illorum secreto ingressi, quasi cum eis
hospitaturi, dictam puellam pro
uno miserunt. Intra domum et dictam

totamq; familiam ibidem reptam oc
cidentes. et sublatis omnibus puellam
cum uino reuersam secum educentes:
domum quandam satis a ciuitate re
motam simul ingressi sunt. Quc
cum tristis sederet. et hij qui in domo
erant estimarent q' ui capta esset;
duxerunt illam ad fluuium. Cui cum
quidam ex latronibus compatere
et diceret unus. sinite eam uiuere:
et ego ducam illam uerorem. non con
senserunt. timentes per eam prodi. Ad
dentes partem unus dexam mar
cas. ut eam occideret: ille agnam
simplicem suscipiens. tamqm cru
delis carnifex prius delecto eius gut
ture. cultrum latenti morbundc infixit;
sicq; hostiam deo uiuentem in flumine
proiecit. Hospita uero domus qm
introuenerat. latenter egressos secu
ta: que facta sunt uidit. Mane ta
cerrabili facinore cognito. turba
ta est ciuitas: quesiti sunt latro
nes: sed non inuenti. Considerans
carnem corporis: questio habita
est de puella. Cuius corpus cum
pulsatores post dies aliquot inue
nissent. nec tamen prodere psiu
sissent timentes sibi crimen imm
gi: in lutore sepelierunt. Circa aut
sepulchrum alij tempore nocturno lu
minaria uidentes effossam tulerunt
in louania: capellulam super eam
fabricantes. Et fit usq; hodie me
rius eius erigentibus miraculata
in loco occisionis illius. qm in loco
translacionis. Supradictus dns
eius amandus uiue cum uxore.
monacho quodam uilariensi appa
rens cum de statu eum interro
gauit: respondit. Nondum plenam
habemus gloriam. Iouissime cui
sinus de uirgine subiunxit. Quidqd
nobis impensum est gratie. et meri
tis habemus margarete: nec aude
mus respicere ad gloriam in qua
illa est. Certis nunc quantum opera
ad martirium simplicitas. et inno
centia iuuat. Omnes quidem occisi
sunt: sed non omnis miraculis cla
rescunt. Vnde patet q' non pena fa
cit martirem: sed causa. Ro. Que
nam extitit causa in puella hac.
martirij sui. Ro. Vt iam fatus
sum. simplicitas. et uita innocua.
Diuerse sunt species martirij. in
nocentia uidelicet. ut in abel. iusti
cia ut in prophetis. et iohanne
baptista: amor legis ut in machabe
ris: confessio fidei ut in apostolis. Ob
huiusmodi causas diuersas agri
ui est ipsis occisis dicitur ab origine
mundi. Nonnulli Quidam etiam ex
nimia simplicitate seipsos occidit.
Ro. Tales a martirij gloria pro
sus immunes existunt: nisi p' causa
impellente excusentur. Exemplum. de simplicia concubina sacerdotis
que seipsam in fornace extinxit. ccv.
Sacerdos quidam sicut michi
retulit uir religiosus ad di
quadam multas presentibus sermo
nem habebat de peccatis et penis
gehenne: mulier quedam uerba ei
metuens. eo q' tarda esset et
compunctia. sic aut. O dne: quid
fiet de concubinis sacerdotum? Ne
scitis feminam ualde simplicem esse

De simplicitate.

natur: in loco respondet. Sum quę
poterit saluari: nisi diabolus ante
eam ingrediatur. Erat et ipsa sacer
dotis concubina. Quę uerbum sacer
dotis non in loco. sed in multo susci
piens serio: dum die quadam diabolus
coquendis panibus succendereturq;
et ipsa adesset: casu omnibus egressis
ostium clausit: et ut flammas euadet
eternas. seipsam in caminum arde
re precipitauit. Flammis exacta spm
exalauit. In ipsa hora hi qui circa
domum fuerant. contemplati sunt colum
bam candidissimam de ore fornacis
ire: et cum multa claritate celi se
ora penetrare. Stupefacti autem
de ruina effractis foribus ingressi
sunt: et feminam semiustam extralse
tos. ad uerbum predicti sacerdotis tam
quam proprij corporis interfectricem
in campo sepelierunt. Vt autem deus
ostenderet mortem tam simpliciter
illatam non fuisse ex malicia. sed
ex obedientia: noctibus candelis
ardentibus. uidentibus multis tumu
lum eius illustrauit. Nonne Non
me scandalizat hoc factum. quia le
gitur in uita patrum. quidam abba
tem cuidam uolenti conuerti. ut for
nacem intraret precepisse. Obediuit
ille: et reputatum est ei ad iustitiam.
Hoc etiam scire delectat: quid colum
ba de fornace significet. Mo Aliam
simplicis feminę: nam in specie
eiusdem auicule. sanctus bindichus
siam in eius uita legitur animam
sordis sue scolastice uidit celos pe
netrare. De morte Ludowici sim
plicis monachi. Capitl. xxxvi.

Columba hęc ad mentem mihi
reuocat monachum quidam sim
plicem. Lodewicum nomine: qui ante
hoc biennium apud nos defunctus est.
Hic cum tempore meridiano agoni
zaret. et conuentus dormiret: mona
chus quidam in somnuis interim
uidit columbam candidam in tecto
cellule. in qua moriens iacebat resi
dentem. Cui cattus niger insidiaba
tur. et cum esset ei nimis importun
columba ab eo apprehendi timens
ad ecclesiam uolitando fugiens: sup
crucem ascendit: ibi residens secura.
Eadem hora alteri cuidam monacho
uisum fuit. q; fratribus circulariter
hymne inde stantibus: leo circuiens
stacionem eandem irruere nisus sit
et intrare: sed a singulis prohibeba
tur: et calcibus eorum impulsus.
fugabatur. Interim pertrussa tabu
la conuentus occurrit. morientem
circumstetit: dicta q; letania. sacer
dos defunctus lotus et uestitus: cum
collempni cantu deportatus est in
oratorium: et spero q; cacti leonis q;
euaserit insidias. O diabolo cattio et
leoni. quis satis in forma et natura
concordant: simplicium maxime
morientibus maxime insidi
antur: propter expansitatem assi
milatur. Omni fortiter impellatur
et repellatur oratoriis uisionum.
in hora illa terribili: satis audites in
distinctione undecima de
morientibus. Idem Lodewicus
licet natura simpler fuerit: satis
tamen carnaliter ante conuersionem
uixerat. usq; ad etatem decrepitam.

Quantũ uero uirtus simplicitatis deo qui nature simplicis est placeat: cuiusdam sanctimonialis mors preciosa declarabit. De morte simplicis monialis que cœpta putabat esse feminã secularem. Capũ. xxxvii.

Si diœcesi treuerensi monasterium quoddam sanctimonialiũ situm est: lutere uocabulo. In hoc ex quadam antiqua consuetudine nulla recipitur puella: nisi septennis sit uel infra. Ad conseruacionẽ simplicitatis que totũ corpus lucidũ facit: huiusmodi constitutio siue consuetudo uoluit. Erat enim in eodem cenobio retentari tempore uirgo quedam adulta. sed in ceteris mũdanis tam infantula: ut uix discerneret posset inter pecus et hominẽ secularem: eo q̃ huiusmodi formaciũ ante conuersionẽ nullam habuisset noticiam. Die q̃dã muriũ pomerij capra ascendit. quã illa uidens: et quid esset prorsus ignorans: aut cuidam sorori uicina astãti. Quid est hoc? Illa cognoscens ea simplicitatem: mirantia. iocularitter respondit. Mulier est secularis: et adiecit. Quãdo seculares mulieres senescũt: comuniter barbas emittũt. Illa sic esse putans: aliquid se didicisse gratulabatur. Cumq̃ per huiusmodi simplicitatis exempla. sepius sororum maturitatẽ tempabat: gratissimã mater ꝛ ꝛ egritudinẽ. Que cũ sic iaceret ut uix loqui posset: uisitante se infirmaria. primo uerbo. deinde signo. ut oculis redderet indicauit. Illa uentrũ intelligentie dum stupida staret. egrota pãnicullũ capitis sui complicans. comprectus stantis leuiter tetigit: q̃ mox ac si lapide percussa esset. in terram corruit. In qua dum sine sensu aliquãdiu iacuisset: certa. p̃ senestrã lecto infirmantis contiguã. prospexit: et ecce in cimiterio multitudo stabat dextrariorũ. sellas deauratas frenaq̃ aurea habentiũ. Cumq̃ in ipsa hora predicta ꝗdã agonizaret: sororibus propius accedentibus. clara uoce clamare cepit. Date locũ. date locũ: sunt dominos istos accedere. Viderat enim cellulam repletam personis mirandorũ. atq̃ splendoris: quorũ uestimenta deaurata uidebantur. Sicq̃ obdormiuit in dño. Mo Quo celestem fuisse excercitũ: qui aiãm illius simplicis feminę in celestẽ deducebant thalamũ. Mo Bene sentis. Vnũ tamen notare debes. uidelicet q̃ infirmaria equos iuxta in cimiterio: morientis uero assessores in domo. Testis huius uisionis est henricus prior predicatorum coloniae: qui se eam a predicti loci preposito audiuisse cõmemorat.

Explicit prima pars dyalogorum dñi Cesarij.

Incipit Prologus